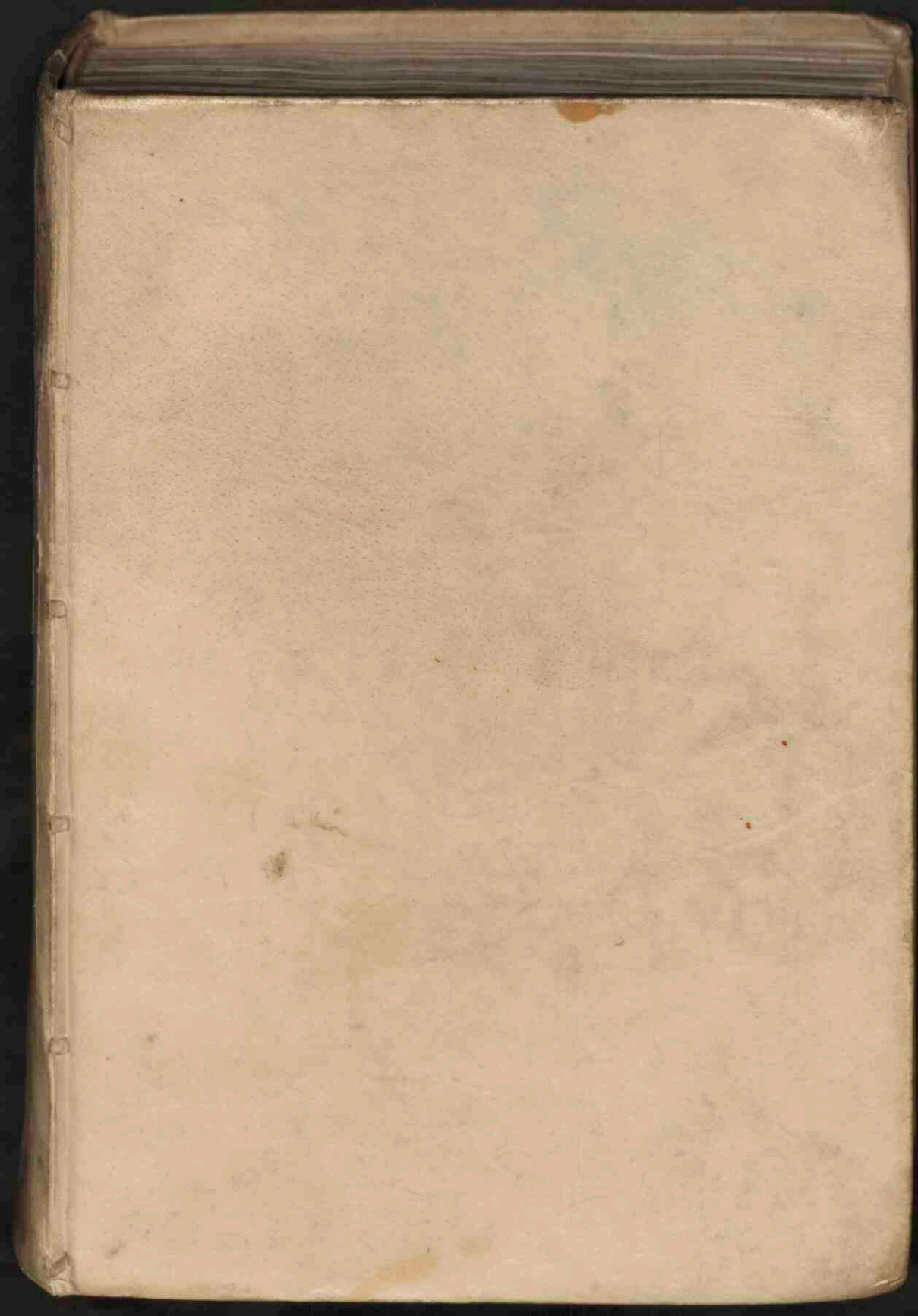

Die XXIV Collacien der heiligher ouder vaders die inder woestinen wonende waren mit gode verenicht in een eenlike godscouwenden leven

<https://hdl.handle.net/1874/338568>

Hs.
5 F 19

Aevum medium
Scriptores ecclesiast.
N° 519

KVPPF
N° 19

J. 1014

75 1014 (Eccl. 519.) Membr. 4°. 187 ff. 2 col. 1453.

Joannes Cassianus, Die XXIV Collacien der Heiligher Ouder Vaders.

Fol. 1a. Dit is die tafel van den **xxiiij** collacien der heiligher ouder vaders die inder woestinen wonende waren mit gode verenicht in een eenliken godscouwenden leuen. Fol. 3a. Hier beghint dat ierste stücke vander vaderen collacien. Dat iohannes cassianus gemaket heeft. Fol. 186a. Dit boec wert gescreuen ende gheeyndt int jaer o. h. 1453 op St. iohans auont te midsomer.

„Dit boec hoert totten besloten conuent van St. Agnieten te Rienen. Bidt vor die scrifster” etc.

Afkomstig van Balth. Huydecoper; N. Hinlopen. Overgebracht van het Archief der stad Utrecht.

Gefolieerd April 1967

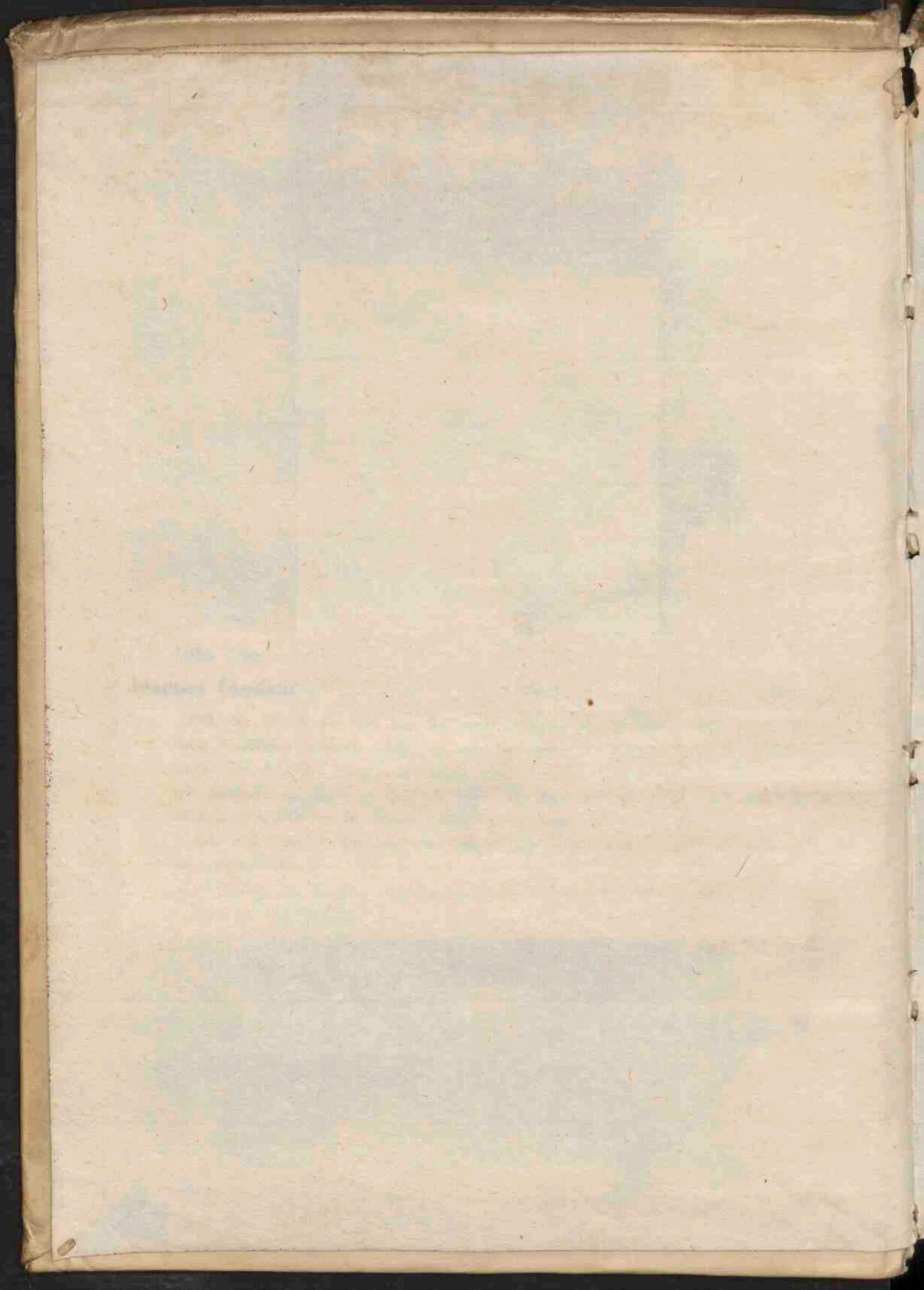
Berak alleen collacie 1-15. Stuck 2 (coll. 16-24) ontbreekt.

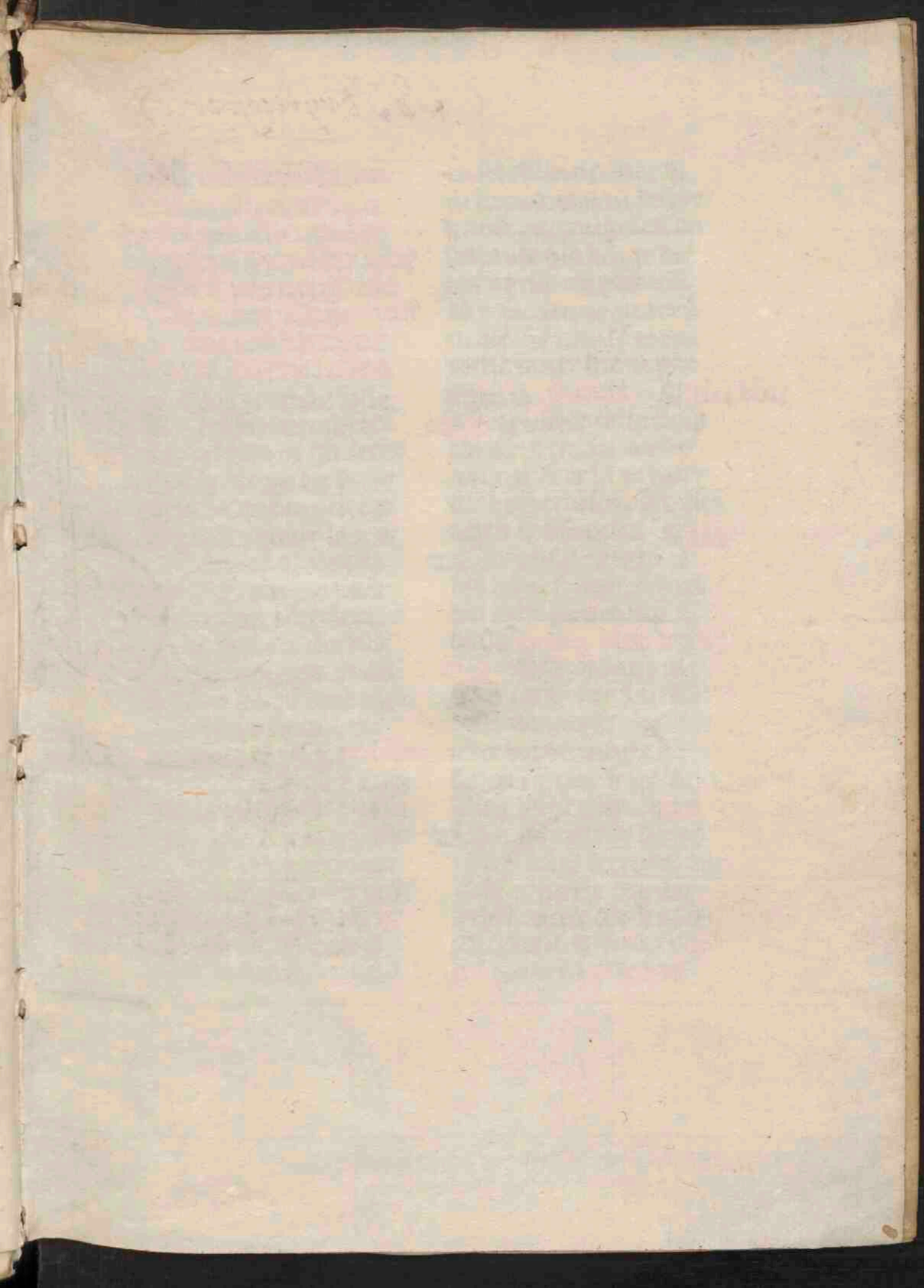
N° 5 -

XXIII Collacien der
heiligher vader Vaders, die
in der Woestynen Wonerde
waren mit gode verenicht
in een cerlikew God Scou
wenden leuen; ops perga
ment geschreuen, 266 pag.
N° 1453 uit t' Convent
van St. Agnieten te
Nienen. h: 6.

Die Catalogus van myn
Vader pag. 65. n° 496.
in h^o

en van der Burch. pag.
67. n° 6. in h^o.

B. Haydecker

**Dit is die tafel van
den xxij collacieu
der heiligher onder
vaders die inder woe
stuen wouende wa
ren mit gode yenchte
in een eenlike god
scouwenden leuen**

Die ierste colla
cie daer werde
dwi in gheleert
hoe ene sijnids dieu
grade come mach tot
ten volcomene leuen
En hoe ene altoes ar
beide sel om die puer
heit des herte te verige
sonder welc ander alle
arbeit te vgeres is En
is des heilige abts moy
ses sijn ierste collacie

Die anderde **xvi** blat
collacie is oec des abts
moyses daer hi ons in
leert vande ondersceide
en dat wi die niet vcri
gten moge sonder rech
te oetmoedichheit **xxx**

Die derde collacie is
des abts pafuncias

ivde collacie daer hi
in lerende is van die re
hande roepinge en du
erhande ysakinge die
een ygelic religiose mit
alre vlichtichat moet v
uulle En vande vuen
wille waer die in ghe
legen is **Daniel** **xli** blat

Die vierde collacie is
des abts daniel **ierste**
collacie daer hi in leert
die begreerlichkeit des vlei
sches te vsmaden **xliij**

Die vyfte collacie is
des abts serapions va
den acht principale sijn
den **xviii** blat **seren**

Die sette collacie is
des abts serenius ierste
collacie vander lichte
liker beroerlicheit der
sielen en vande geeste
liken boellicheit **lxv**

Die sevende collacie
is des abts serenus an
derde collacie vander
ordinancie der bo ser
gheeden **xvii** **lxvi**
lxv blat **Theodorus**

blat

Die leuende collacie
is des abts theodorus
en is vanden doot der
heilighe **¶ Cxv**

Die negende collacie
is des abts ysaacs en
is een vanden ghebede
¶ Cxv

Die tiende collacie is
oec vanden ghebede en
is des abts ysaacs an
derde collacie **¶ Cxvii**

Die elfte collacie is
des abts thieremons
ierste collacie. en is va
der volcomenheit des
geesteliken leuens

¶ Cxviii blat

Die twalefte collacie
is des abts thieremons
anderde collacie vander
reynicheit **¶ Cxix**

Die dertende colla
cie is des abts thiere
mons derde collacie. en
is vander bescermige
en hulpe gods. en dat
wi die gracie gods niet
van ons seluen en heb
ben. niet vander geus

den gods en van sinre
onsprekeliker mildere
goetheit ons yleent
sonder onse verdienent

¶ Cxx

Die veertende colla
cie is des abts nesteros
ierste collacie en is van
der geesteliker wijsheit
en hoe dat wi onse ge
dachten stadelike vnder
heiliger scrifture sullen
hebben. en ons niet al
re vliticheit daer toe he
ren sullen onse memo
rie daer ueerstelike in
te vestigen **¶ Cxxi**

Die vyftende colla
cie is des abts nesteros
anderde collacie vande
mirakelen

**¶ Die capitelen van dat an
derde stuck d' vader collacie**

Hier beghint des
abts iosephs eerste col
lacie vander waerschi
tigheer vmenfchap ende
is die sestiende collacie
mer die ierste collacie
in anderde boec

riij Die seuentiende colla-
cie is des abts iosephus
anderde collacie vander
logen en vanden onder-
scide der locken te hou-
den **¶ xvi**

Die achtende colla-
cie is des abts piamons
vande diuen manieren
der monken. en vande
lidtsaemheit daer hi ons
in leert als ons ourech-
te gefaer dat mit gefaer
sachmoedicheit te lidē

ixvi Die negentiende colla-
cie is des abts iohanes
van des monics ende
van des heremite vter-
ste eynde **En** vander ce-
lichheit der woestinen

¶ xvijste blar
Die twintichste col-
lacie is des abts pynu-
sius vanden eynde. en
vanden voldoen der pe-
nitencien **¶ xijij theod**

Die een en twintich-
ste collacie is des abts
theonius eerste collacie
en is ierste in houdende
van sijnre bekeringhe

En oec vander viagen
des onderschiers waer o
dat si mit also groten
waeruenē scawden
dat niemant binnen
alle dien dagen tussche
praessche en pinneren
mid gebede die knien
mosten bugē. noch val-
ten totter noene **En**
oec hoe wi die ierste
vruchte van alle onse
werke gode sellē offerē
¶ xijijste blar

Die xxij collacie is
des abts theonias ander-
de collacie en is vanden
ouderseide der oupuer-
heit. **En** hoe wi mit alre
vlincheit ons pine sellē
onbeulecte puerhē van
herte en van lichaem
te hebben. sonderlinge
in dier tijt als wi dat
weerte heilige sacramēt
ontfangē wille **¶ xxxijij**

Die xxiii collacie is
des abts theonias derde
collacie. en is vander
onsundelicheit **¶ xijijste blar**
Abrahas colla-

Die is die xxijste col
laac en die leste. en is
des heiligen vader abia
hams. daer hi ons in
leerrende is vander gees
teliker sterunghe

Hier beghint dat ierde
 studie vander vader
 collaen. **D**at iohann
 nes callianus gena
 ket heeft. **D**ie ierde col
 lae is des heilige abts
 moyses daer hi in leet
 hoemē comē mach **cor vol**

Hier beghint dat ierde
 studie vander vader
 collaen. **D**at iohann
 nes callianus gena
 ket heeft. **D**ie ierde col
 lae is des heilige abts
 moyses daer hi in leet
 hoemē comē mach **cor vol**

Hier beghint dat ierde
 studie vander vader
 collaen. **D**at iohann
 nes callianus gena
 ket heeft. **D**ie ierde col
 lae is des heilige abts
 moyses daer hi in leet
 hoemē comē mach **cor vol**

te vader collaen ghe
 maect heeft was een e
 del wys welspreekende
 man. want sijn sūe die
 hi voert brenget. sū alle
 geesteliken menschen seer
 orbaerlike. **E**n daer om
 plach **S** dominicus bo
 nen allen boeken in de
 sen collaen stadelic re
 studiaren. **T**or malla
 ligen was hi priester
 gewijet. en maecte daer
 een mānen cloester en

een vrouwen cloester
Wet ondervint heeft
 hi geseue. wētē sūe vāt
 hi die woerde. wētē wer
 ken ruerde hi die tonge
 also dat hi der volcomē
 heit alre monike noot
 dirstighe dingē ghesce
 nen heeft. **V**oer alle
 dingen bidt hi alle die
 gheen. die dese collaen
 lesen sellen. **V**unden si
 daer yet in. dat hem na
 haren staet. en na haer
 re oefeninge swaer of
 omogelic duinct wesen
 dat si dat na hart vstan
 de niet en oerdelen. **M**er
 liet aen. **v**ader edelheit
 en **v**ader volcomenheit
 der gheene diet ghespro
 ken hebben. die der wer
 elt hantieringe en alle
 aenhanginge der vley
 scheliker dingē gestomē
 wāre. en wōentē in die
 woeste woestinen van
 alre sterfiker mensche
 geselschap gescheiden
Daer om waren haer
 sinne also van godt ver

licht. dat haer woerde die
 si synaken den oubeloch
 ten. en den ongeoesende
 mensche om haerre on
 gewoenlicheit. swaer en
 onmogelic sancu te wese
Eger so wie ystaen wil
 en geuoelē dar si ghenoe
 den. die moct vauw selue
 ofghescheiden puere wil
 en oefeninge wesen daer
 si of waren. En dan selche
 muhic en mogelic sancu
 te wesen. dat hem te vorē
 onmogelic tocht **want**
 vander wruwendiger mo
 nike oefeninge. totter
 oefeninge des nre men
 sches is een yre wech en
 sonder grote arbeit niet
 te geraken **ijeste capite**

Mitte abt ger
 manus. was
 ic van minē
 kunsche da
 gen inder woestinen. en
 onder die monike mit
 eenre minen. en in eere
 geselschap. en in ene wil
 also venicht. dat alle me
 schen van ons seide dat

ter een gemoede. en een
 siel in tweeu lichaem
 woenden **Doe** wi te ga
 der inder woestine qua
 men. daer wi die alre be
 sochste vaders. en alle
 volcomenheit der moni
 ken vonden **Doe** badu
 wi mit wigelstortē tra
 nen den abt moyses. die
 onder die edel bloemen.
 mit werdiken leue. en
 mit scouwende leue mit
 sonderheit geproeft was
 dat hi ons ongeleerde en
 te menschen den wech der
 volcomenheit outopenē
 woude. want wi kende
 dat die strengich sijn
 gemoets allulc was dat
 hi nyeman. dan den co
 stigen begeres. en diet
 mit alre vlyndichit soch
 ten den wech der volco
 menheit en plach te wi
 sen. op dat hi den trage
 en den onweerdige die
 edel margrietē niet te vo
 ren en store. die alleen
 den dorstige vader volco
 menheit toe hoer **mer**

ten lesten na veel bidens
wort hi van ons vwo
nen. en seide aldus **ij cat**

Alc ambocher en elke
konste. heeft ee so
derlinge beghine ende
middel. en een sonder
linge eynde. Daer elck
wertman en elc vlietich
leer kint na siet. en alle
sijn arbeit na schicket

Want dat beghine en
dat middel eens bouwe
mans is. dat hi den on
gebouwend acker eerst
mitte ploeghe en rodet
den dustel. en den doorn
daer wt. en en ontliet
hem geens arbeids mid
deltien somer. ind' conde
wintre. noch costs. sij
saet ter auenture daer
in te saeyen. Dat eynde
is onuloedige vruchte
daer of te ontfange die
saere daer mede te vund
le. en sij uotouyt da of te ne
men. of sij goet da mede te ver
meere. Oec ydel hi die
vol saere geer weder en
werpt dat saet mit arbeit mid

aliger eerde. en om ho
pe der toecomender vruch
ten en rekeut hi die re
genwoerdige scade niet

Die coeplude en ontfie he
die viese der wilder see niet
noch die surtelicheit van
menighen woelste wege
als si onwinge hopen
te doen. **D**ie om ridder
like eer plegen te puen.
en ontfien hem gheens
arbeits. noch geen viese
In striden sijn si dicwile
onnuert en in armoe
den lidsamich. Alse daer
om. want si wat weeri
ker eeren hopen te erigen

Aldus heeft **ij cap**
dat opset onfer oer
tenunge oer een beghine.
en oer een sonder ghe
eynde. Daer wi alle arbeit
niet moeylic niet gheen
om hiden. Daer wi heere
om vasten en waken. Dat
lesen dat stadige gedenc
ken der heilige scrifture
en vlact ons niet. Sta
digen arbeit. en bloetich

van allen dinghe bero
uet te wesen. liden wi bli
delic. en die vneerlicheit
van deser woester woesti
nen en vneert ous niet

Souderwuel hier om
heb ghi oec selue v ou
daers. myes vaderlant
en die weelde der werlt
gelaten. en vlnadet op
dat ghi doer meuchlant
scap. tot ons ongeleerde
grouen gebueren die in
deser woestine v saluwet
leggen mochtet comen

Daer om anderwoerdet
mi. wat is v beghin of
wat is v eynde. daer ghi
alle desen arbat gheeru
om lide wilt. **D**oe hi va
deser vragen onse sente
ae horen woude. **A**nde
woerde wi hem. dat wint
al om dat hemelruc geer

Deden **iii capite**
Doe seide hi. **S**i hebr
wel en behendelic vande
eynde gesproke. **M**er wat
v beghin en v middel is
dien ghi stadtiche aē moet

hangen. op dat ghi ten
eynde comen mocht. dat
waer ghi bouē alle din
ghen sauldich te wēt.

Doe wi grandtuoert
hadde. dat wūs niet en
wisten. seide hi voert. **I**n
elken ambocht en in el
ker const. als ic voersiet
heb is een beghine ende
een opset. **E**n hier en si dat
een yghelic dat opset al
toes voer ogen niet en
houde. hi en mach totte
eynde sijne beghierder
vriichten niet comen.
Ens boumans eynde
is. dat hi van sinen coer
ue sonder sorge leuē mach.
Sijn beghine is den ac
ker van alle oncrude te
reynigen. want anders
en heeft hi geē hope. te
eynde mogen te comen.
Een coepman en heeft
niet eynde gheen hope si
comen scap te vbetereu
hier en si dat hi een be
ghine hebbe en weghe
daer toe socke. **E**el lide

die om ridderlike eer arbeiden. plegen inden beghine voer te nemē ond wat prince. dar si hē willen greuen. op dat si toeter eren mogen comen die si mit eynde beghere. **A**lso is oec dat rike gods. dar eynde van onsen weghe. **W**u moeten wi dat beginne. en dat middel hier toe sucken. want en hebben wi des niet. wi arbeiden te ugeefs: recht als die soder wech vre reysen wille. **D**oe wi ons hier in verwonderde. sprac die oude voert. **D**at eynde onser oefeninge. als wi gesproken hebben is dat hemelryck. **D**at beghine en die wech derwarts is puerheit des herte. sonder welke puerheit niemant totten eynde comen en mach. **N**a desen wege. recht als bi cenre luuen. selle wi al onse gesichte. en alle onsen voererganc van bunnen stueren en richte. en ist dat onse gedachte van

deser luuen yetswat of dwaelt. so sellen wi mit onsen gesichte rechte woert weder derwerts. tot dien teyken keren. **R**echt als een scutter. die danc of gewin begeert. als hi saet dat gesichte sinre oge op dat witte dat under doele staet. mit alre vliticheit pleecht te voegen. **V**cap

Also is oec dat eynde ons opsets. **A**ls paulus seit dat ewighe leuen. daer hi spreekt. **G**i hebt v vruchte in reynicheit. mer dat eynde daer of is ewich leuen. **S**ond welke reynicheit dat eynde des ewichs leuens nye mā vcrigen en mach: daer om so wat ons tot deser puerheit des herte vordere mach. dat selle wi mit alle crachte vvolge. **G**i so wat ons tot deser puerheit hinderlic is. dat selle wi mit alle vlitē sanve. **O**m deser puerheit wille. so doe wi alle dat wi doen. so lieden wi alle dat wi lieden

Hier om vsmade wi die
 ouders. onse eyghe lant
 eer der menschen. ructom
 werlde deser werlt. op ter
 dese puerheit des herren
 conpactie worde gelhou
 den. Tot desen voergetent
 beghine der puerheit. so sel
 len alle onse werke en gr
 dacht gestuert werde. **E**n
 staet die beghine niet ee
 paerlic voer onse oge
 geset. so sijn al onse arbe
 ite te vgeefs sonder vucht
 te en vngestabich. en on
 se getacht selte malcan
 der conuene wese. **W**at
 so wie van hincen geen
 vast souduuet en leit.
 daer dat gewoete. si toe
 vucht toe hebbe. en sta
 telic aenhangt. so wat
 hem beuegent laer moet
 hi van note of beweecht
 en gewantle werken. **n**
 dien dat die hunge hi die
 hem opualle. want hi
 va hincen op die puerh
 des herren niet gefou
 diert en staet. **vi cap**

Hier we comtet

dat somige mensche veel
 gouts en siluers. ende
 louts en grote ructome
 van hincen ougen. **o**er
 want si gesicht van hi
 nen totter puerheit des
 herren altoes niet en he
 ren. so plegge si somtijt
 daer na om een griffel
 of om een pine te hincen
 en seer beweegt te wer
 den. en die somige belie
 ten haer boeken mit al
 sulker eygenlcap. datter
 niemant in lesen en moet
In dat sijn niet lide en wil
 len dincen se aenlast. **E**n
 daer si dat loen der ludsa
 heit en der caritate. of ont
 fangen soude. daer nemē
 si oersake ter onludsamit
 heit en der doot niet al ge
 wen si al hoer goet. om der
 minne xpi. en. wachts be
 houte hi in dincen dincen
 die niet niets weerdich
 en sijn. haer eygenē ou
 den wille. en bliuen on
 vuchtbaer van hincen
 staende. recht of te geen
 caritate en haden. **D**it

selue was **S** pammels
 herte wac mit gheest v
 toecht toe hi seide alle sro
 eyde ic alle mit goet ten
 samen. en alle gheue ic
 minen lichaem ou dar
 ter bende. had ic ghee
 mine. her en vorderde mi
 niet **H**ier bi machme
 proeue dat een mensche
 recheroert niet volco
 men en is. als hi va bu
 ten. van alle dingē ge
 blotet staet. her en si dat
 hi die caritate heb die
 alleen in die puechheit
 des herte gelegē is. wat
 wat ist anders niet te
 beuden niet op geblase
 te wesen. niet verbrant
 te werde niet vkeertelic
 te doen dat sijn niet te
 suchē geen quaet te den
 ken. ende alle die ander
 punte die **S** pammels
 vander caritate seide **D**a
 ten volcomen en ee repu
 berte. altoes gode op te
 offeren. en van alle ver
 stromghe onberuert te
 houden **Dat** **scuadca**

Om deser puechheit
 willen. sellē wi alle
 dinghen doen **I**n vasten
 in waken **I**n arbeit des
 lichaems **I**n armoeden
In lekinghen. op dat wi
 onnids aldustangen
 doechden. een ongequest
 herte van alle scadelike
 passien mogē vringe en
 behouden. en in aldusta
 nigen grade totter volco
 menheit der caritaten op
 mogē dymen **E**n alle
 waert dat wi om eniger
 hande vortstafte onle
 de tele oefeninge. va on
 ser strengicheit niet vol
 brengen en mocht. mer
 om en souden wi niet in
 toerne. of in onuerdic
 heiden. of in droeuichei
 den des herten valle **mer**
 altoes om puechheit en
 om stilheit des herten in
 allen dinghen **W**ant **a** pue
 tyhewm des vastens en
 is niet also grote. als dat
 vhes des toerns. noch
 mēn lesen en is niet si
 so grote vrucht gelegē

als die scade is. den huere
 der te vsmade. **D**aer om
 sellen wi vasten. wakē
 en alle ander oefeninge
 der doechde oefenen. In
 also veel als si ons toter
 puerheit des herten mo
 ghen dienē. En vmer o
 dier oefeninge wille die
 principael doechde der rey
 nicheit. niet te verstuere
 want also lange als si
 geheel. en ongestoert in
 ons bliuet. al late wi ee
 deel der wtwendiger oe
 feninge. om redelike sa
 ken wille van buten of
 van binnen. het en sel ons
 niet scadelic wesen. **O**et
 en mach ons gē wewē
 dige oefeninge voderē
 het en si dat wise tot de
 ser principaelre doechde
 der puerheit stuerē. daer
 men alle oefeninge om
 oefenē sel. **R**echt also
 als niemant. die instru
 mentē van engen am
 bocht. daer om coept en
 vgradert. dat hyle stille
 late liggen. noch hi en

sette die hope sijnus ghe
 wins niet in een bloot
 ledich behē der instru
 menten. **M**er dat hi mit
 ter hulpe dier instrumē
 ten dat ambocht volbrē
 ge daerle om gemact
 sijn. **D**aer om vastē wa
 ken oüdruchinge der hei
 ger scrifture bldetheit
 armoede en sijn gē vol
 comenheit. mer instru
 mentē. **D**aerom die vol
 comenheit medē vcrigē
 mach. want dat eynde
 ons beghins en is in
 dien oefeningē mer ghe
 leglien. mer oümits die
 so coemtenen tottē eynde
 . **A**ldus arbeit een yge
 lic te vgeefs die die me
 niage sijnus heere alleen
 toter wtwendiger oefe
 ningē leert. en he daer
 medē laet genuegē. En
 om dat eynde der puer
 heit niet en arbeit. daer
 men alle dingē om doe
 sel. **H**i lieuet die instru
 menten des ambochtes
 mer vanden eynde daer

die vruchte in ghelegē
 is en weet hi niet. Hier
 om so war dese puerlyz
 en stillicheit ons ghe
 moets vstoren mach al
 schynnet oerbaerlyc ende
 uodorsich te wesen. her
 is te scouwē. want oimms
 deser regule. so sullē wi
 die vstaoyunge alre eert
 scher dwalinge moghen
 sanuen. en bide huien
 der rechter leidinge tottē
 begreeden eynde comen

Dit is dan **vijfde cas**
 sculdich onse prin
 cipael. en oubervedlike
 menunge des herte te we
 sen. dat dat gewoede gode
 en den godlike dingen al
 toes acideue. So war
 ons lier of vlsheidt. al
 schynnet groot. her is de
 ia scadlic te rekenē. Hier
 of is ons midt euangeli
 en. bi marthe en marien
 een figure herde suerlic
 bewijst. want doe mar
 tha in die heilige onlete
 was daer si den he selue
 en sijn iongere als si best

conde in dicnde **En maria**
 bi ihs voeten sat die si auf
 sede en saluede alleē mit
 sinen woerde haer becom
 merde. wort si vande here
 bouen geset. dat si dat bel
 te deel vcoren hadde. dat
 haer niet of genomē en
 soude mogē werde. want
 doe martha in dier goeder
 soichfoudicheit arbeide en
 sach. dat si also grote die
 ste niet alleen volbringe
 en mocht begeerde si der
 suster hulpe vanden here
 en seide achteu dat niet dat
 mi mijn suster alleē laet
 dieuen. sech haer dat sijn
 helpe. En trouwen si en
 riep haer suster tot genē
 suode were. mer tot enen
 grote edelen dienst. mer
 wat hoerde si nochtans
 vanden he **martha mar**
tha. du biste soichfoudich
 en vstoert in veel dingē
 luttels is noet. Ja een is
 noet maria heeft dat bel
 te deel vcoren. dat haer
 niet of genomē en sel wer
 den. **S**ie ghi nu wel dat

die hē selue dat alre beste
goet. in die godscouwun
ghe heeft geset. **A**l ist dat
ander docht uoertoftrich
en orbaetlic sij. **S**i staen
nochtā indē legerē grade
want om des eens wille
so wordē si alle gewrocht
Doe die hē tot martha
seide **D**u biste sochtfondich
en in veel dinge vstoert
Iutels is noet **J**a een is
noet **E**n settede hi dar ou
ste goet in dat werkelike
leuen niet. al ist te pralen
en vol vruchte **M**er in
die godscouwinge die
daer waerlic eenuoudich
en een is **I**utels is noet
totter volcomene salic
heit **I**ndē scouwente le
uen op te dymē daerne
alleen mitter hulpe gods
toe comē mach. en ouer
dymen die werclikeidē
der heiligen. en die won
derlike dieuste **E**n dan in
die scoonheit. en in dat
gebruke gods alleen ge
uoedt te werde **A**ldus
had maria dat beste deel

vtoerē. niet dat marthe
deel vande hē gelachert
wor. mer dat hie leger
settede **I**n dien daer hi set
Dat marie haer deel niet
of genome en sel werden
bewust hi dat van mar
theu haer deel of genome
mach werde want lichaē
lic dieust en mach altoes
mitte mensche niet ghe
duere. **M**er aen marien
vluchtheid van binen en
mach nimmermeer cym
de comen **W** **cap**

Hier in wordē wi be
weget. en vracchē
hem of die arbeit des val
tens. des lesens des wakēs
en die werke der outern
herticheit mit ons niet
bluē en soude want die
hē doch selue dat loen des
hemelrycs. desen werke
belouet heeft daer hi set
Coenit ghy gebenedide
nijus vaders besitter dat
rike. dat v bereit is van
den beghine der werlt
It was hongerich. ende
ghy gaest mi tete **I**t was

duich. en ghi gaeft in
te drincken. Hoe worden
dele werke dan ofgenome
of si haer werclide in dat
heueldrich brenge. **¶ ca^t**

Moyles. Ic en hebbe
niet gheseyt dat dat

loeu der goeder werken
sel ofgenome werde. wāt
die here sear selue. So wie
een van mine minste ene
kelc couts waters allec
in eens discapels naem
te drinckē geuet. Ic seg
u voerwaer. hi en sel si
loeu niet vliessen. **¶** waer ic
meen die werclicheit die
oimids lichaemlic woer
of aenuechtunge des vlei
sches. of ongelicheit te
ser werke opgehoudt wort
te diene. want lese vāte
wake. diene om die cal
tunge des vleyschis han
nert. wort allec in deser
tegenwoerdiger tyt nūt
telike groefent. Also lau
ge als dat vleysche tegē
ten geest begheert. **¶** dese
selue worden somtijt in
tesen tegenwoerdighen

leuen. ofgenome vāde
menschen. als si vā veel
arbeids of liechden des
lichaemis. of van ouder
dom vwoncu sijn. **¶** vele
te meer selle si nūt toco
mendē leue of goen. als
dele sterflicheit die osterf
licheit heeft aengetaen.
¶ En dit lichaem dat nu
veelic is. geestelic op v
resen is. **¶** En dat vleysche
beghint te wesen niet
allide dattet tegen te geest
begheer. **¶** Hier of bewijst
¶ spannels daerlic daer
hi sear lichaemlike oefe
ninge is tot luttel dinge
nutte. **¶** Hier goederne
heit. daer men sonderwi
uel die caritate hi vstaet
is tot alle dinge goet. **¶** En
heeft die belofte des leuē
dat nu is en dat toerome
te is. **¶** Die lichaemlike
oefeninge is daer om
luttel ovaerlic gelieten
want si luttel tyts ghe
duert. want si luttel vruch
ten brenget. want si ha
ren werker totter hoch

der volcomenheit bi ha
 seluē niet brenge en mach
Mer in also veel is die lich
 aemlike oefeninge noot
 toeflich. want si ee begin
 des voertgancs is. ende
 men oec sonder haer tot
 ter hoedheit der caritaten
 niet dymen en mach. **S**i
 is oec den armen en den
 behoeftege nootoflich
 die wil dat die ongeluc
 hie der mensche in deser
 tijt regniert. **D**ie dat ge
 meen goet. dat god tot
 ahr creaturē behoef ge
 scapen heeft. niet eyghe
 scap tot hem trecke. **M**er
 inder toecomender werlt
Daer alle eygenschap
 swigen sel. en gelycheit
 regniere sel. daer en be
 hoefmen die lichaemli
 ke oefeninge inder wer
 ken der oufferinhertic
 heit niet te hantieren.
Mer alle mensche selle
 van deser menichfoudi
 ger werclicheit totter
 caritaten gods. totter
 scouwinge der godliker

dinghe. mitter ewigher
 puerheit des herten ouer
 genoert worde. **D**ie hem
 mit allen crachten in de
 seu leue daer toe gegene
 hebben te werden. dat si
 inden toecomende leuen
 hoeyden te wesen. **E**n sel
 len die belofte des here
 ontfangen daer in seit. **S**a
 lich sijn die reyne va her
 ten want si sullē gode
 sien. **xi capitel**

En wat u wonder
 ghi v. dat die voer
 seide werken of ghenom
 men selle werden. **S**ūc
 pauuels bewust. dat
 noch veel hoger gaue
 des heiligen geests ver
 gangen sellen. en die ca
 ritate sonder eynde alle
 bliue. **D**aer hi seit. **A**l
 men die prophete totte
 eynde. **A**l swigen die to
 ghe. **A**l gaet die cost te
 niet die caritate en val
 let nimmermeer wt. **W**
 want alle gaue worden
 ter tijt om nutticheit ge
 geuen. **A**ls die tijt ghe

leden is. so gaen die ga
uen weder te niet. **M**er
die caritate en op hout
niet tot gheure tijt. **S**i
en werct niet alleen in
ous in desen leue. mer
oec in de toecomende le
uen. **A**ls die lastelicheit
des lichaems of is. dan
sel si veel crachtiger en
edre. sonder alle hinder
bliuen. en gode oornits
der ewiger onsterflichat
veel wreker en vueric
liker aenhanghen. **xij**
Obermanus wibe
gheren geleert te
welen. wat mensche die
noch niet cranche vley
sche omgehangē is. of
hi hem also eenpaerlic
totte scouwenden leuen
soude moge kerē dat hi
niet soumt en soude ge
druckē vanden toecomst
der broedere. vande liche
te vande. vande pelgr
me te ontfangen. of vā
cingen anderer noettwē
tigen hantwert te doen
wie ist hi moet hē sel

uen besorgen al waer
al dat ander niet. **O**f hoe
en waer in mach dat ge
moete. den onsenhken
onbegripelike gode aē
hangen dat begeren wi
te wete. **xij cap**

Oyles her en is
den sterlike men
sche niet mogelic ter aē
scouwinghe gods on
scheidlic. als ghi waent
aen te hangen. **N**oches
ist noet. dat wi weten
waer wi die meyninge
ous gemoets geuesticht
sellen houde. ende tot wat
eynde. wi dat gesicht ou
ter siele almes weder sel
len roeyē. **A**ls ghemoe
te taer be bliue mach. so
selt hem vblide. **A**ls hē
selue daer of getogē vocht
so selt vbluchren ende broe
uen. **A**lso dicke alst hē
selue van dien geschite
van binen gemidelt.
vocht. **A**lso dicke ist van
den onte goet v'scheide
en sel dat hoe deyn dat
ter schijn rekenē als

een gheestelic oüspel so
 waneer onse gelyche.
 een luttel daer of ghe
 dwact is. so sellē wi
 die ogen ons herten en
 die scarpdyt des ghe
 moets. weder daer toe
 bringhen. want inden
 weker. of midt afkeer
 der siele ist alle gelegē
Als die viant vdrue
 is. en die sund' voert
 sien niet meer en reg
 niere. So wort dat rike
 gods rechtvoert. in
 ons ghefondiert **A**ls
 die here selue sat **D**at
 rike gods en sel uut ge
 nen waernemen come
En si en sullē niet leggē
Siet hi is hier of hi is
 daer. want ic seg v voer
 waer. dat dat rike gods
 binen v is **B**inen ons
 en mach anders niet we
 sen dan kēnisse der waer
 heit. of onkēnisse d'wa
 heit vruenscap der wech
 ten. of vruenscap der ou
 wechten **O**mnits welke
 wi ryo of ten viantē cē

ryc in onser hertē berei
 den **H**oe sulc dat rike is
 bewint ons **I**n pauwels.
 daer hi seit **D**at rike gods
 en is sijnle noch dranch
 mer gerechticheit en vre
 de. end vroechde midt hei
 ligen gheest **I**c dan dat
 rike gods aldus in ons
En dat rike gods gerech
 ticheit en vrede end vroech
 de is **S**o wie dan in desen
 doechden woent die is so
 der twiuel in dat rike go
 des **E**n des gheluc die mid
 ongerechticheit. en in on
 vredelicheit. en in die sca
 delike droefheit wandē
 ren. die sijn in des viants
 ryc en inder helle. en mid
 wort gelet. want wie de
 sen lutepkeue so wort dat
 rike gods vande rike des
 viants geonderscheid **E**n
En ist dat wi mit enē v
 heue gelycheit des gemoets
 den staet der hemelscher
 gheesten meke die daer
 waerlike. midt rike gods
 sijn. welke staet anders
 niet en is dan eenpacti

ke ewich duerende vrolich
Wat mach dan dier waer
 adinger salicheit eygeure
 en geliker wesen. dan een
 paerlike stallheit en een
 stadighe vroechde. die in
 die puerheid des herten
 gelegen is. **V**an dese rike
 spreket god selue doer ene
 prophete. **S**iet ic sceppe
 nuwe hemele. en nuwe
 eerde. en si en sullen niet
 wesen als si te vore ware
Aer ghi selt vbliden en
 vvroechde ewelic. in dien
 dinghe die ic sceppe vroech
 de ende bliscap. en dan. en
 een steue des loues sel da
 in gevondt werde. **R**ouwe
 en lichtighe. sellen rime
 en vroechde en bliscap sel
 len si behoude. **W**il ghi
 noch daerliker vande ri
 ke gods der heilige gods
 bekenen. so merket. wat
 ter voert tot ihesu of ge
 sproken is. **D**ijn vandin
 ghe sel vrede wesen. dijn
 proeste sellen gerechtich
 wesen. voert aen en sel
 in diuen lande ghe boel

heit gevondt werde noch
 woelricher. noch vderui
 ghe binen dine terminie
En salicheit sel dine nuwe
 ren vnuille. en danbaer
 heit dijn poerte. **D**ie sou
 ne en sel di bi daghe niet
 toe schine en dat schijn
 sel der mane en sel di niet
 vlichte. **A**er die he sel di
 een ewich licht wese. en
 dijn god tot dijnre glori
 en. **D**ijn sonne en sel di
 niet begeuen. en di ma
 ne en sel di niet vnuuert
 werden. **A**er die he sel di
 wesen tot ene ewige licht
 en die dage dijn wenes
 sellen vnuilt werde. **D**aer
 om en seide. **S** paulwels
 niet. **D**at alle vrolichheit
 dat rike gods waer. **A**er
 sonderlinge die alle die
 inden heilighe gheest is.
 want hi wist wel datter
 wel ren sonder lichterli
 ke bliscap waer. **D**aer
 of gescreue staet die wer
 eld sel haer vblide. **E**nde
 wee v die nu lichte. wat
 ghi selt sceppe. **D**at he

melryc is in duerhant
 wijs te nemen **Ten ier**
ten mael also die heilige
 requieren selle. ou die ge
 ne die onder hem geset sijn
Als inder ewangelie ghe
 sacne staet. wes du ouer
 vif steden. en wes du ou
 nen stede **En** alster oec tot
 te iougere gesproke was
Ghi selt sichten op die ru
 stoele. oordelende die tva
 lef geslachte van israhel
Ten anderen mael. als
 die heilige van xpo selue
 geregiert selle werde **Als**
 hem alle dingē onderge
 worpe selle werde. en hi
 een god al in alle is
Ten derde mael als die
 heilige al mit xpo selle
 requiere **Dar** om die
 wil een pytelic in de
 sen lichaem leuet. soe
 mach hi bekene. dat hi
 dien rike toe hoert in
 welke hi een oecuaer
 heeft gewest. en hem
 seluen delachrich ghe
 maect **In** dat geselschap
 sel hi oec inder toecome

der werlt sonder twiuel
 wesen. daer hi hem nu
 tot enen diener. en tot
 enen gefelle alre heeft
 heeft gegeue. nader sen
 tenaen ons here daer hi
 seit **So** wie mi dicke. die
 voldijt mi. en daer ic bi
 daer sel mijn diene we
 sen want also dat rike
 des viants. oimuds de
 sunde wort ontfangen
also wort dat rike gods
 oimuds oecouinge ter
 doechte. en puereit des
 herte in gertelike onder
 schende belesen **want**
 so waer dat rike gods
 is daer is sonder twiuel
 dat ewighe leue **En** soe
 waer dat rike des viants
 is daer is die helle. en
 die doot **En** so wie laer
 in is. die mach als die
 prophete seit. den he niet
 louen **Die** dde en sel di
 niet louen. noch alle
 die ghee die inder helle
 der sunde come **Mer** wi
 die daer leue niet den
 sunde. noch deser werlt

mer gode benediē den
 here. van nu tot in ewic
 heiden. want hi inder
 doot niet en is die dūs
 ghedruet. want wie sou
 te dūs getrenckē die in
 die helle der sūden is
Want so wie inder staet
 der sūde is. al seide hi
 duseut werf. dat hi ee
 kerste mensche of een
 mouic waer. die en be
 hede den hē niet. Niemā
 en ghedruet gods. die
 daer doet dat die hē ver
 bier. Niemā en mach
 waerlic seggē. dat hi sū
 kuecht is. wies gebode
 hi enpaelic in ver
 suachheit ontret. **I**n
 alluiker doot was die
 weduwe daer **S**pau
 wels of seit. **E**en wedu
 we die in weelē leest
 is doot aldus. **A**lter veel
 doot. die inder lichaem
 leuen. **E**n die inder leg
 gē en mogē gode niet
 louen. **O**er **A**lter veel
 inder lichaem getornē
 die mitte geest gode ge

† helle

benediē en louē. **A**lter
 gelaenē staet. **G**hi geel
 ten en sielē der rechtuere
 ger gebenedue den here
En die gheest sel de hē
 louē. **E**nde in apocalip
 si hoerde **S**iohan die
 sielē der vslagente niet
 allen den hē louē. mer
 oer om wrake roepen
 te. **E**n inder ewangeliē
 sprac die hē openbaer
 lic totte saduseē heb di
 niet gelesen. **H**oe datter
 vande hē gesprokē is.
Ic bin abrahams god
 en ysaacs god. en isa
 cobs god. **G**ode en is der
 doot niet. **M**er der leuē
 der. want si louē hē alle.
Daer **S**pauwels of seit.
Daer om sprac hi. **E**n
 scaemts hem god niet
 haer god te hē. wāt
 hi heeft hem een stat
 bereit. **D**aer die sielen
 inden wrgange van
 den lichaem beuoelen
 en niet ledich en sū be
 wijst ons dat ewange
 liē. vande aruē lasar.

en vande rike man da
die een of was in abra
hams scoet in ruste en
die ander was in ouli
delike brande des ewi
ghen vuers gepunt

Dat totten **xiiiij ca^t**
moerdenaer ghe
spoke was Jude selu
niet nu wesen in dat pa
radys. bewist ons.
dat inder siele niet al
leen. dat gewoenlike
voerteden vstant blift
Mer dat si oec die claer
heit nader vdiene haer
re werken gebuike. wat
die he en had dat de moer
denaer in greure was
beloest. had die siel na
den offchaden vande lich
acu beuoelē vloer of
te niet geworde. want
het en was sin vleysch ^{niet}
dat niet epo inde para
dise soude gaen **Mer** sij
siele **Wt** dese machme
merken. dat die siele der
woder mensche niet allee
van hare onbeuoelen
ouberouet selle bliuen

mer si sellen oec mede
hope. en droefheit ende
vroechde en vrese behou
den **En** beghine te voer
sinake sommige dinghe
die si inde vterste oordel
vwachende sijn **Oec** en
sellen si naden wrgange
niet te niet gaen. niet
veel leuendiger wesen
en den loue gods veel
vuerichliker acuhange
Al waer hier ghee ge
tinghe der scripture toe.
wi moctet nochta wt
ter naturen der siele mer
ken **waer** dat niet een
grote onwetentheit te
vermoede dat dat edelste
deel des mensche. daer
dat beelde. en die geluc
heit gods in is. als die
lichaculike last of waer
onbeuoelic soude werde
of te niet gaen **Het** he
niet alle cracht der re
licheit in hem vstloren
Het maect die stome
dode materie des vley
sches leuende. en beuo
lic ouermids sine mino

uen. **E**n wort vande ge-
 selscap des vleyschs ver-
 grouet. en vswaert oer
 so waneer datter. daer of
 onthoude wort. so werde
 al syn vstaendlike crach-
 ten subtile. en puere.
 en vstaendlike gemaect
 also dat **J**hanwels dat
 afgesleit vande lichaem
 beghende. op dat hi mit
 xps te wreker mochte
 veruche werde want al
 so lange smac hi als wi
 inden lichaem sijn. so si
 wi vreemde vande here
Die inwoninghe des lich-
 aems rekende hi een ver-
 heit vande he te wesen.
 en dat offheide ten rege-
 woerdicheit hi xpm **xv**

Die scouwinghe
 gods wort in me-
 niger hande wys ont-
 fangen. want god en
 wort niet alleen. midt
 v wonderen sijnis onbe-
 gripelics wesens beken-
 dat nochtan tot nu toe
 inder hope der belofsten
 vborgen is **oer** get me

de inder groocheit sijnre
 creaturen. of midt aen-
 sien sijnre ontfermker-
 ticheit. of inder hulpe
 sijnre dageliescher voer-
 sienicheit. so wort hi ge-
 scouwet **als** wi mit ene
 puere gesichte werken
 wat hi in allen geslach-
 ten mit sijn heilige ge-
 daen heeft **E**n wi aen-
 sien sijn mogentheit dat
 hi alle dingen in regiert
 secket en bewaert **als**
 wi die onbegripelicheit
 sijnre wysheit en dat
 sighe dat alle heymelic
 heiden der herten heere
 mit eenre beuender her-
 ten v wonderen. hoe dat
 hi tgetal der sande. ende
 des waters die droepelē
 des regens. die dage en
 die vren. van al der mer-
 elc en al datter voerlede
 is. en toecomen sei. sijn
 re wetentheit toe scrue
En so waneer dat wi hi
 onspreekelike goedertiere-
 heit merke. hoe dat hi die
 ongetelde sande. die alle

vren. en alle tyt voer hi
 aculicht gewoicht wor
 den. en mit reure onu
 moeyder inlsamichede
 nochtā luyt **Hoe** dat hi
 ons sonder enige voer
 gacude vdiene **Mer** al
 leen van genade sinre
 barmherticheit tot hē
 roept. **hoe** menige oor
 sake der salicheit in ons
 vlcenit. **hoe** dat hi ons
 van onsen kinnscheu
 dagen. sin genade en
 bekēnisse sinre ewen
 geleert wert **Hoe** dat
 hi selue onsen wederfa
 ke. in ons vūwēt **Hoe**
 dat hi alleen om een
 mede conseruere des
 goede willes mitter e
 wiger salicheit ons lo
 nen wil **Hoe** dat hi mē
 schelike natuer om ou
 sen wil heeft aengēnō
 men. en die wonderli
 ke dingē sinre vbor
 genheit. in alle geslach
 ten geopenbaert **Noch**
 rau sinre ander aldul
 tanghe ongeteldē ma

meren des scouwē die
 na dat dat leuen is. en
 die puecheit des herte
 is. in onse sinē worde
 gebaert. daer god nur
 reyne gelichte in wort
 ghescouwet. en gebui
 ket dat nye nyemān
 altoes behoude en cou
 de. daer noch yet vley
 scheliker begeerten in
 leuet. **want** du en mo
 geste myn aculicht niet
 sien sprac die lie **Die** mē
 sche en sel mi niet sien
 en leuen. dat is te ver
 staen deser werlt. ende
 den eertscheu begeerte
O **ermanus xvi**
hoe coentet dat
 iegeus onsen wil **Ja**
 dicwile ter wylt wettē.
 onuloedige gedachte.
 subtrilike en verborget
 like in ons comen. dat
 wile niet alleē. niet v
 driue en mogen **Ja**
 wi en kinnele noch
 begripē. noch vstaen
 mach dat gemoede enich
 int also ledich werden

datter van aldustan
gheu inual niet gemoet
en werde **ruy**

Moyles Daer dat
ghemoede vanden ghe
dachte niet aenghetast
en word. is onmogelic
niet die te herberge of
te vlnaden is elken vln
tgen mensche mogelic
Also theghen der gedach
ten mit alle aen ons niet
en staer. also die te conse
nere. of niet te consen
tieren. staer aen ons

Nie hebbe wi geseit dat
ter gemoede sonder gedach
ten. niet wesen en mach
nocht en sellen wye
niet alle dier acuston
ghe. of dien geest dier
in ons werken he alle
toe scriue. niet her is on
se scout een grote deel
hoe sulc die ghedachten
sin die in ons gheboren
werde. weder si heilich of
geestelic. of eersche en
vleschelic in onse herte
wassen Daer om ist dat
wi diavyl lesen en gedet

ken der heiliger scriftu
ren. op dat wi een oerfa
ke der geestelike ghuech
nisse daer of crigen Daer
om lesen wi. en singe die
psalm. op dat wi daer
of beweethe werde Daer
om wake wi en vasten
en bede. op dat dat ghe
moede die eersche din
gheu niet en smaken.
mer die hemelsche din
gheu scouwe **E**n ist dat
wi aldustan ghe oerfa
ken der goeder gedsche
vlnen. so moet dat ge
moede van node al gh
dende. chaens aen die vln
schelike lide gneepgher
werde en vallen **ruy**

Die oeseninge des
herten. moghen
wi recht der water mo
len geliken. die vander
crachte des waters niet
rusten en mach. si en
moet om lopen en ma
len **M**er her is in des mo
leners mach gheser
wat hi daer in malen
wil. terwe. of gerste of

haderic en so war die
 gheeu die die sorge beuo-
 len is. daer in werpt dat
 sel sonder twiuel va ha-
 gemalen werden. **R**echt
 also wort oec gemoede
 vander aenstoringe des
 tegenwoerdige leuens
 en vande vualenten
 dinnsticheit der temp-
 tamen menichling om
 geiaecht. **A**lso dattet
 vander herte der gedach-
 ten niet ledich welen
 en mach. **M**er het is el-
 ken mensche sine vlin-
 gen welen beuole. hoe
 sulc huse sculdich is te
 bereide. of te outfangē.
 want ist als wi voer
 seit hebben. dat wi die
 heilige scriftuer oefeue
 en onse gemoede tot
 gredeliken dingen. en
 tot begeerten der volco-
 menheit. en totter ho-
 pen der wecomender sa-
 licheit op boren. so moe-
 ten die gedachte. die daer
 of gebore werden. van
 node gredelic wese en

iden dat gemoede daer
 in wouen. **M**er ist dat
 wi van traecheden
 en van vlnmelheden
 mit ydelen clappinge
 en mit duoertostige
 sorchuoudicheit deser
 werlt ons becomere so
 sel daer haderic en daruit
 der gedachte in onse her-
 ten. daer of moete wal-
 sen. **E**n aldus so waer
 die seet onser werken
 en onser meuinghe is
 daer sel onse herte van
 node moete wese. **S**crif mat
Oec alle dinghe
 selle wi wete dat
 onse ghedachte. wt dier
 hande oersinonge ghe-
 baert wete. **A**ls wt go-
 de. wten bote geest. wt
 ons seluen. **W**e gode
 so waneer hi mitter in-
 lichtinge des heilighen
 geests. ons geweedicht
 van binen te vande en
 buert ons op tot enen
 hogeren voertganghe
 en daer wi te luttel in
 gheuordert hebbē. of te

traechlic ghevrodyt en
 vwonnen sijn. daer castyt
 hi ons mit eeuere saliger
 beweginge of **O**f so wa
 neer hi ons. enige hemel
 sche vborghenheit open
 baert. en onse opset tot
 beteren werken en tot
 enen betere wil stuert
Recht also was die co
 mic allixerus vande he
 geuinhert. doe hi ymact
 wort die conike ouer
 lesen **D**aer hi wardoche
 us goede getrouwe wer
 taden in te gedencke wort
 en vshieven tot groter
 eren. en weder riep die
 ongenadige sentencie
 die hi ou wardocheus
 vole gegeue had **O**f als
 die yhere seit **I**es sel ho
 ren wat god die he in
 mi spreken sel **O**f als
Siohan in apocalipsi
Datter een engel in hem
 sprac **O**f als daer inder
 euangelie staet **S**ijn en
 luts niet die daer sprac
 mer die geest inwes va
 ders. die daer in v sprekt

Witte bosen gheest wor
 den die gedachte gebore
 als hi ons mit aeloc
 kunge der sunde en mit
 hemelike lage punt
 neder te trecken **E**n mit
 subtylre behendicheit
 dat quade voert goede
 beduechlike prust. en
 vlschint hem ons in ee
 engel des lichts also al
 ser of gescreue staet **D**oc
 dat auoutmael gedaen
 was. en die viant in u
das scarioths herte ge
 seynt had. dat hi de here
 soude vraden **D**oe ghinc
 nader montuol. die sa
 thianas in hem **O**f als
Peter tot ananyam
 seide **w**aer om heeft die
 viant din herte bedoet
 den heilige geest te hege
Of aller gelaene staet
Ic datter een machich
 geest di bechymet en be
 ghif din stede niet **E**n
 inder coninge hoer staet
 inder persoenu des ouerep
 uen geests gescreue **I**c
 sel wtgaen ende werden

een logenachtich geest
 in alle der yphere moud
Wot ons werde si gebo-
 ren. so waneer wi on-
 dencke. dat wi de. of ge-
 daen. of gehoert hebbe
Daer dauid of leit Ic
 hebbe die oude dage on-
 gedoche en die ewighe
 dage in mine gemoede
 gehadt **E**n ic heb mit
 minre herte des nachts
 gedaecht. en mine geest
 geseut en geveget
En op een ander stat
 leit hi Die he lieuet
 der mensche gedaechte
 dat si ydel sijn **E**n inder
 ewangelie sprac onse
 he totten pharisee wa-
 om denck ghi quade din-
 gen in uwer herte **D**
Daer om sellen wi die
 duerhande onderscheit
 stadelic waer neme. op
 dat wi mit behendige
 ondersceide. die oorspro-
 ghe. en die ierste begi-
 ne der gedaechte moge
 weten **E**n merke daer
 wt. hoe dat wi sculdich

sijn ons daer in te heb-
 ben **xx cap**
En aldus mogen
 wi besochte wil-
 selacrs werde. dient toe
 behoert. ten ierste maet
 te pruenē. oft sijn gout
 is. oft genaect gout
 is. en oft genoech inder
 vuer gepurgiert is ~~en~~
~~oft genoech inder vuer~~
~~gepurgiert is~~ **E**n oft
 onder den schijn van gou-
 de. enige valsche mou-
 te is **O**ec behoert hem
 te behien. oft enich bi-
 slach is. al stater eens
 conincs beelde op **T**en sel
 ten sel hi den penic in
 der scalen leggen en be-
 sien of hi goet van ge-
 wichten is **A**lle dese
 punte sijn wi in geeste
 liker wisen sculdich **te**
 waer te nemen **T**en
 iersten vlitelic te mer-
 ken. so wat in onsen
 herten van buen co-
 met crupe **O**f so wat
 leringe ons voer ghe-
 leit wort **O**ft van die

godliken hemelſchen
 vuer des heilige geests
 wel gepurgiert is. **O**ft
 der wewendiger iocd
 ſcher wiſen yet toe
 hoert. **E**n oft oet we
 ter opblafinge der weer
 liker philoſophie die
 daer alleen den ſchim
 heeft van buten yet
 gecomen is. **D**ie ſelle
 wi mogen volbringe
 houde wi dat **S** van
 wels leert daer hi leit
En wile alle geesten
 niet gelouen **O**er **W**
 prouchet die geesten
 of ſi goet van gode
 ſun. **H**ier in werde
 ſi bedroge. die nader
 aenlicinge eens ge
 ſteliken leuens. mit
 ſcoenheit der woerde
 ofgetogen worde. **T**
 Ten verſte mael hore
 ſi alſulke woerde mit
 goeder meninge wat
 ſi der geeſtelicheit ge
 liken. **O**er rechte als
 van eenre valſcher
 montē die binē cope

ren is. en butē v̄gout
 is worde ſi bedroge. en
 bliue ewelike bloet. en
 onſalich van alre geef
 teliker vrucht. **O**f ſi ke
 ren weder totter werlt
 of tot groter dwalin
 ge. of ſi vallen in opge
 blaſenre v̄metelicheit
Oet ſellen wi eeruſte
 lic toelien. dat dat puer
 gout der heiliger ſcrif
 ture. mit geene oredi
 ter gloſen ongetoge
 en werde. die witter
 minne der heilige niet
 gecome en is. **D**ie ons
 mit ongelater valte
 of mit alte veel te wa
 ken. of mit ongeordi
 nierte gebede beduoch
 lic tot ene quade cyn
 de trecke wil. **O**f die
 ons vandinge en tro
 ſtinge. en wecke der
 outermhertich⁶ radet
 te doen. daer wi mede
 wt geeſtelike doctore
 en witter heymelicheit
 der geminder ſtilheit
 worde wt gewiſt. **O**f

die ons die sordhuondic
heit der ongetroester geel
teliker vrouwen rader
aen te nemen. op dat si
mit aldustanige stricke
bestricke mach. **O**f als
si ons rader puettelike
oerde. **O**m geestelic ghe
win. en veel menschen
sichthelicheit aen te ne
men daer hi ons mede
witten staet der oetvode
dicheit werpen mach.
Aldustanige glosen
scinen of si die mont
des waerachtigen co
nincs hadde. en al vol
godliker werke ware
Oer si en sin vanden
wittelike nuutmen
ders. dat is vande ghe
proefde geestelike va
ders niet geminct n
noch mit haere wich
ten niet gewege **O**er
dieftic vander beduech
licheit der viande gelme
der. tot grote scait. alle
de onbekende onwisen
dieu si in gedrage wor
den al schine si inder te

genwoerdich orbaerlic
en uoetostich te wese
nochtā doen si als een
scandelicierende lix alle
dat lichaem vuulen.
Hier of heeft die wise
man merkelic gespro
ken daer hi seir. **H**et sū
wege die rechte schinen
te wese **O**er die leste es
den daer of leide totter
doot. **E**n op een ander
staet seir hi. **D**ie bose sca
der leer als hi nutte ge
redingē vmeugēt wort
Dat is te vstaen. die bo
se geest beduecht als
hi inder inuen der hei
licheit bedet is **O**er hi
vhet die cracht des on
derscheits. dat vte hei
ligen vaderē gheconder
scheidē is. **xxi cap**
Wilstent wel
dat die abe io
hanes in desen seluen
oer bedrogen was wāt
de hi mit yaste ten
tween dage eens tete
sine lichaem vosefent
en vteert had. en daer

na soude gaen en Doc
 quam die bosc gheest
 in die gedaente vā enē
 swarten monae ende
 knielde voer hē en seide
 vghif mi dat ic dese ar
 beit di heb aengedaen
Daer in vstout die gro
 te man. die midē onder
 scheide besocht wort.
 dat hi onder die gedaē
 te. der ongeordinerder
 valte vande bosc geest
 vscalciet was sūen
 lichaem also onotroste
 lic te quelle. daer sūe
 gheest oec in gehūert
 was **A**lscheru in dier
 minne. dat beelde des
 warachtigen conincs
 te wesen. hi en ondersci
 det ten ierste mael niet
 oft wittelic gemūt was
Dat leste dat enē gesel
 teliken besochte wille
 laer toebehoert is. dat
 hi besie of die pennic
 sijn gerechte gewichte
 hebbe **D**at mach ious
 aldus vūult werde is
 dat wi alle onse werke

in die waechtscael ons
 herte mit gerechtige ge
 wichte wege **E**n wi
 mit lieue noch mit le
 de. die wagscael te rech
 te houde. ende merken
 nauwe of die minne
 ons werkes. vol eerba
 heiden van bute is. oft
 vander viesen gods **n**
 swaer genoegh is. oft
 gheheel midē beuoelē is
 . oft van enigē mensche
 hken behagen. of van
 eniger vmetelre uyheit
 te licht is **O**f sijn rechte
 gewichte vander ydelre
 glouen vmmuret is **O**ft
 yet besrodet is op dat
 wye. alst aldus inden
 ghewichte der yllieren
 en der apostelen gewe
 gen is worter goet en
 volcomē gewaerdert
 houde moge **E**n worter
 onvolcomē en scadelic
 geuonde. dat wnt dan
 van ons moge **werue**
Aldustauige **rui**
Onderscheide is
 ons noet **T**en iersten

mael. dat wi die mate
 rie des puere gouts en
 des voluaecte gouts
 kennen. Voert dat wi
 die gedachte die nade
 schyn van buten hem
 scoen vtogē. als een
 onrecht munte ver
 werpē. daer des conincs
 beelde niet witteliken
 en is op gepint. Voert
 dat wi op dat sij gout
 der heiliger scrifturen
 ghee valsche glose en
 ontfangē. Voert dat
 wi dien penic niet en
 ontfangē die sijn ghe
 wichte vande scymel
 en vande roest der y
 delre glorie besrodet
 is. Op dat wi alle on
 sen arbeit niet en ver
 liesen. en vallen daer in
 dat ons die he v boden
 heeft daer hi seit En
 wile iuwen scat inder
 eerden niet v gaderen
 daer hi vanden roest en
 vanden motten vteert
 wort. en daer hi vande
 dienen opgegrauen

wort. en gestole. Wat
 so wat wi om der ydelre
 glorie wil doen. dat ver
 gaderē wi inder eerden
 en wort van menigen
 bosen gheest gestolen of
 vanden scymel der ydelre
 glorie vteert. of vande
 motten der houerdie ge
 geuen. also datter de gra
 uer tot geene nuttich
 en comt. Hier om sellē
 wi alle die wege ons
 herte. in tockeer en in
 ofkeer eernstlike onder
 sicken. op dat daer gē
 beeste van bute. of leeu
~~van bute~~ of drake dwer
 en gae. en sijn scadelike
 voetstappē. daer niet al
 heymelike en laet Daer
 yncman oiuants der v
 sumellicte der gedachte
 in dat heymelike ons her
 ten dwer in mach come
 En aldus sellē wi alle
 vren. en alle tijt mitten
 ploeghe der ewangelie
 dat is mitten leuen ons
 heren dat eertrijc ons
 herte om eren. op dat

wi die hōle der scadel
ker beeste. en die neste
der geuenynder serpen
ten van ons mogen v
druue **xxij** ca

Doe sacht dese ou
de vader en mer
kede. dat ons van sine
woerde v̄wonderde. en
mit eere onsprukelik
vuerichheit ontfenghet
saren. En wt ene v̄won
dere onser begreelicheit
de. swect hi een luttel
en seide de voert. **O** kin
der want ons v̄ vlicic
heit tot deser langher
disputacie v̄rogen heeft
en v̄ mine onse sinuen
in deser collacie te vueri
ger genaect heeft. **S**o
merke ic openbaerlic
oec wt desen selue dat v̄
inder waerheid nader
leringe der volcomenli
ckheit. **D**aer om wil ic
v̄ vande onderscheide die
ouder die ander wechde
die ierste en die vorbaer
de is. een luttelkijn of
onderscheide. en haer

edelheit en hoe onbaerlic
dat si is. niet alle mit
dagelicsche exempelē
niet mitten ouden colla
cie en sentencie der heili
gher vaderē bewisen
En gedenct dat ic dic
wile. als mi van deser
materien. mit begreer
ten en mit tranē gebe
de was. en ict hem geer
getaen. ende in gecure
wys en vmochte. also
dat mi niet alle wylt
en gebrac. mer dat wt
spruke en coude ic niet
gevunde. hoe ic mit la
ren te vrede wese mocht
Hier in machme mer
ken dat god te v̄geefs
om die v̄diente. en om
die begeerte der hoeres
die leringe gheeft. **E**n
om dat wi dese materie
in deser depure tijt des
nachtes. die noch voer
hande is. niet vol eyn
den en mogē. so laet ons
lieuer den lichaem een
luttel laten rustē. want
so warmen hem te out

de onthout dat moet
 men hem van nodt na
 maels al betalen. **W**i
 behoude nochtā. totter
 ander collacie den gehe
 len toecomende dach en
 nacht Die vander doech
 de des onderscheits lere
 willen die moete ierst
 die vneemelheit haers
 gemoets. daer toe berei
 den. en vneuen of si dier
 doechde yet ontfandike
 sijn. of moge werden
So wie die doechde der
 manicheit ontfangen
 wil. die moet te veel
 of te luttel sawe. wat
 onderscheit en gehengz
 niet. den tijt der collaci
 en lange te vtrecke
Mer desen so eyude die
 heilige moyses sijn col
 laciē. en riede ons. al wa
 ren wi gerich vā sine
 monde meer te horen
 een luttel te slapen. en
 bleuen op die selue mat
 liggen daer wi op sate
Mer een boudekijn vā
 sachre viesē genuaect

gaf in onsen hoefde op
 te ruste **So** wāneer me
 dat boudekijn te gader wāt
 so walt ee stoel op te sit
 ren **So** wāneer dāniet
 weder ontruant so mocht
 mer op ligge slapē. en
 dat was wel der moni
 ken diuc. wānter niet
 alleen sacht en was. mer
 oet deyn van cost ende
 van arbeit en lichte
 vander ceure stede totter
 ander te vlegge Daer
 op ginge wi een luttel
 ligge slapē. en waren
 vblit vander collacie
 die wi gehoert hadde
En ons vlangede seer
 nader collaciē die ons
 des anderē daechs beloect
 was te horen **Hier be
 ghint des abts moyses
 anderde collacie daer
 hi ons in leert van
 den ondersceide Jac**
Doe wi een
 luttel gella
 pen hadde
 en mitten
 lichte des daechs. mit

collacie

vroechde des heren die
beloefde collacie begon
den te eyfche. **B**egan die
heilige moyses aldus
te leggen want ic v nu
also groter vuericheit
der begeerte ontfont
sie. **D**ar ghi die corte mit
der rusten. die ic der goet
teliker collacie ontoge
heb. en den lichaem toe
ghesackert. aldus opt
cortste genouwe hebt
als ic v eernsticheit al
dus merke. so staet mi
aen merre sochson
dicheit. want hoe ic v
eernsteliker sie eyfche
dat v beloefte is. hoe
ic sculdiger bin die
meerre songe te dragen
mijn scout te quite. na
des wilemans senten
cie. daer hi seir. **S**o wa
neer du tot eens rucs
mans tafel sieste. soe
merke eernstelic wat
v voergelet wort. staet
daer dijn hant aen en
wete dattu alsulke din
ge weder moetste be

reide. want wi vand
vucht des onderscheits
en van haerre doechde
daer wi onse collacie
gisteren mede eyndeden
nu voert aen leggen
sellen. so diuict mi
goet wesen. dat wi te
iersten mael haer hoer
heit mitter vadre sen
tencie bewisen. **O**p
dat als wi wete. wat
si daer of beuoelt of
gesproken hebben. die
onse meerres sijn ver
neuen mogen. dat die
meninge daer om in
scadelike dingē geual
len sijn. want si der ou
ders sentencie niet en
volgeden. **ii cap**

Onderscheit en is
gren deyn doecht
want men en machse
we menschelijker vroet
scap niet begripe. het
en si dat si witter god
liker mildicheit ghe
geuen word. want
onder die edel gaue des
heiligen gheests. so vū

den wi dese doechde vā
Sauuels aldus ge
 teller. daer hi seit **D**en
 enen wort gegeue ou
 mits den geest die le
 ringe der wysheit. **D**e
 andere die leringe der
 conste. na dien seluen
 geest **D**en andere dat
 geloue. midē seluē geest
Den andere die genade
 der gesondheide in enē
 geest **E**n een luttel daer
 na seit hi **D**en andere
 dat onderscheit der gees
 ten **D**aer na doe hi alle
 die geestelike gaue v
 teller had seide hi voert
Alle dese dingen wert
 die selue een geest. en
 deylt enē ygelike also
 hi wil **Z**ie ghi nu wel
 dat die gaue des onder
 scheits niet eertsche
 noch deyn en is **M**er
 der godliker genade
 een grote gifte **E**nde
 vcrghyde die monic
 mit alre neersdicheit
 niet en en heeft hi
 niet een seker waer

om der geesteliker ga
 uen. die in hem op ch
 men. hi sel van node
 recht als inder blijn
 der nacht. en inder swer
 ter duusterusse moe
 ten dwale en niet alleē
 inden scadelike grauen
 en midē wide put valle
Mer oec medē sel hi hē
 diavyl in dat rechte
 en in dat rechte storen
M **I** gedenct **19**
 dat ic hier voer
 tints doe ic in minen
 iongen iare was. die
 vaderen midē lande vā
 thebayten. daer **S**an
 thonis woenden ver
 gaderd ware bi hem
 om vander volcome
 heit te leren **D**oe wort
 van des auonts die col
 lace totte lichte van
 den anderen dage toe
 vrogen **E**n vander
 queste. was dat meel
 te deel vander nacht
 gediscutiert **W**ant
 men vracchte seer
 lange. welke doechde

of wat oeffeninge de
 monic van des viants
 stricke en beduechmis
 se aldoes ongequetst
 soude mogen houden
En den rechte wech in
 enen vaste voertgan
 ge totter hoechster vol
 comenheit brengen
Doe een ygelic na si
 nen vstande. een seute
 cie daer of geue soude
Die sulke seide. dat val
 ten en dat wake. wat
 alst gemoede daer in ge
 oefent is. en puerheit
 des herten. ende des lich
 acus varen heuet.
 so mache lichtelic mit
 gode venght werden
Die sonige seide alle
 dingē te verluade. wat
 alst gemoede daer of ge
 bloet wort. en va ge
 nen stricke voert aen
 geloude en wort. soe
 mach onbecomert te
 gode come
Die soni
 ge seide dat die godscou
 winge. en in dat hey
 melike der woestuen

te wouen alre uodis
 tichste waer. **W**ant wie
 daer in is die mach al
 re hemuelichte gode bid
 den. en alre sonderling
 ste hem aenhangē
Die
 sonige seide die werke
 der outfermhertich te
 hancere. **W**ant die here
 heft hem sonderlinghe
 mder ewangelie dat he
 melric belouet te geue
 daer hi seit **G**oent ghi
 gebenedide mis vaders
 besit v bereide ric van
 den beghin der werke.
Want ic was hongerich
 ghi gaect mi tete **I**c was
 dorstich. ghi gaect mi
 drincken
Doe si aldus
 alre hande doechden de
 sekersten toegauc toe
 scerue. in bereit moge
 te werde. en tot gode te
 comen. en daer een gro
 te tijt des nachts. in de
 ser vragen was toe ge
 bracht **D**oe seide ten tel
 ten die heilige anthouis
Alle dat ghi geseit hebt
 is nootdorstich en oer

bacrlinc. alle den ghenē
 die va gode wisten. ende
 tot hem begere te come
Mer desen doechden die
 meeste genade. en die se
 kerste wech toe te sen
 uen. dat en gehenge ons
 die ondervindinge en
 die ongetelde valle va
 veel menschen niet die
 daer in gevallen sijn
Want wi hebbense die
 wyl bedroge ghesien
 die nochtan veel plage
 te vasten en te waken
 die inder woestine won
 derlic of gheschieden sa
 ren **Die** hem selue van
 allen dinge. also blot
 en beroueden. dat si enē
 dach broots. noch enē
 penic bi hem laten en
 wouden **En** die die wer
 ken der ouermerichich
 mit alre yuicheit ynd
 ledē. dat si dat begouen
 wert niet en volbroch
 ten. en die grote vueric
 heit en die loeflike oefe
 ninge mit eenē lasterli
 ken eynde beclote **Dacr**

ou wat ons alre seker
 ste tot gode leit. mogen
 wi claerlic bekeuen is
 dat wi die sake haers
 vals. en haer yleidin
 ghe anen merken **Al**
 ist dat inden voerseidē
 oefeninge die werke
 der doechden ouuloe
 dich sijn. si en mogen
 nochtan totten eynde
 niet duere. **is** dat daer
 onderscheit gebreect.
 noch anders en mach
 men geen sake haers
 vals ynde. dan dat si
 hem vanden belochte
 vaderē mid onderschei
 de niet en liere fondie
 ren **want** dat onder
 scheid. laet beide te ve
 le en te luttel of. en leert
 den monic in des conics
 wege wandere. dat hi
 ter rechterhant der doech
 den inder vuericheit in
 ymerelheit niet yheue
 en wort. **noch** ter luster
 hant inder laculheit
 totten gebreken niet ge
 locket en wort **Die**

onderscheit is inder ewā
 gelien. van onsen here
 een oghe. en een lanter-
 ne des lichaems gelien
 ten daer hi seit Die lan-
 terne duns lichaems
 is dnu oge. en is dnu
 oge sympele. alle dij lich-
 aem sel daer wese. mer
 is dnu oghe scale al dij
 lichaem sel duuster we-
 sen. Om dat die lanter-
 ne onderscheits. alle
 die gedachte des mensche
 en sijn werken onderschei-
 den. en alle darinē doeu-
 sel. mer hier en doer licht
 mer is dit oge scale
 in dieu mensche. dattet
 mit genē rechten oer-
 del. en rechter wijsheit
 vsekert staet. of mit eni-
 ger dwalinge. of vme-
 telheit bedroge is. so
 selt al dat lichaem duuster
 make. Dat is. het sel al
 die seerpicheit des ghe-
 moets. en alle onse wer-
 ken mit bliuicheden der
 gebreken. en der vscou-
 ghe vduusterē. It dattet

licht dat in di is sprac
 onse lie duusternisse sij
 hoe grote sellen dan die
 duusternisse selue we-
 sen. daer en is geē twi-
 uel acu. Als dat oerdel
 des herte dwaelte. ende
 het mitter uacht der ou-
 bekenheit belegen is.
 Onse gedachte ende ou-
 se werke. die vanden ou-
 terscheide gescheide sijn
 si sullen in meerre duus-
 ternisse der sinde valle.

Doe die **iiiij cap**
 vierste conic van
 gode in isrl' gecore was
 want hi dit oge des o-
 terscheits niet en had
 so wort alle sij lichaem
 duuster. en wette conic
 rike vworpen. Doel
 vander duusternisse.
 en vander dwalinge
 deser lanterne also be-
 droge wort. dat hi sij
 sacrificie boue des pro-
 phete samuels gehoer-
 sanicheit woude sette.
 en vroerude gode in
 dieu deel alre meest.

daer hi der godliker mo-
 genheit. in had gehoeyt
 te behagen. **E**n want
 aab die comē van isel
 dir onderscheit niet en
 had nader groter victo-
 rien die hem van god
 gegeuen was. so had
 hi gewacur dat sijn of-
 fermiherticheit beter
 had geweest. dan die
 strengicheit des godli-
 ken oerdels. **W**e hi je-
 gens die gebode gods
 sijn viande ontferrm-
 ticheide bewuste. ouer-
 mits dat hi dat oge des
 onderscheits niet en
 hadde. so wert al sijn
 lichaem duuster. **E**n
 om der onwetender of-
 fermiherticheit. mider
 onweiderroepeliker
 doot vdoent. **V cap**

Dar onderscheit
 en is niet alle
 een lantter des lichaens
 mer oec mede een son-
 ne. van syauwels
 gelheite daer hi seit. **E**n
 laet die sone niet ned

gaen op iuwen toern
Dus oec mede gelheite
 een behoudinge ons le-
 uens. **A**lser gescreuen
 staet. die geen behoer-
 licheit en hebbe selle val-
 len als blad. **D**us oec
 wel te rechte raedsam-
 licheit gelheite. want die
 heilige scrift en vheuge-
 tet niet. dat men yer doe-
 sel sonder raet. **A**lso dat
 wi den geestelike win-
 selue. die des mensche-
 herte vblut. sonder raet
 niet outfangē en moe-
 ven. **A**lser gescreuen
 staet. **O**mic den wij nre
 raet. en doch alle diue
 bi raet. her en sel di niet
 rouwen. en daer veel
 raet is. daer is veel sa-
 licheit. **E**n rechte als ee-
 staet. die haer muerten
 geualle sijn. **A**lso is
 die man die sonder
 raet weret. **H**oe sca-
 delic datten moenic is
 geē raet te gebruiken.
 bewust ons dese figu-
 re vander staet die haer

muieren geualen sijn
Wien hi gelijc wort
Hier in is wylst. hier
 in is vstant. hier in
 is sinnicheit gelege
 sonder welke onse i
 re mensche. gheer huse
 tynere en mach. noch
 geestelike rickome v
 gaderē. **A**lter gescreue
 traet **O**ur wylheden
 wort dat huus getam
 mert. en mitten vsta
 de wortet opgeriche
 en mit sinnicheit so
 wordē die kelres mit
 goede. en mit alle cof
 teliken rickome ver
 uullet. **D**ie is die her
 de spise die niet da va
 den sterke. en vanden
 volcomene genome
 en mach werde. **A**s
S paulus seit **D**ie
 herde spise hoert den
 volcomene toe. den
 gene die ginnus der
 gewoente gedefende
 sine hebben. totte on
 derscheit des goets
 en des quaets. **D**ie

onderscheit is ons also
 nutte. en also oibaelic
 datter oec den woerde
 gods. en sijnre crach
 ten wort geliket **A**s
S paulus seit **D**at woert
 gods is leuende en crach
 tich. en doersludender
 dan enich sweert dat
 acu beiden sijn sijn
 en geraect al woren ge
 scheidē der siele en der
 gheests en der sonne
 en des moiges. en is ee
 onderscheiter der ghe
 dachtē. en der meninge
 des herre. **H**ier in is
 vclaert. dat geen doech
 de sonder onderscheit
 volcometic volbrocht
 mach werden noch sta
 de bliue. **E**n aldus ble
 uet mit **S** anthouus
 en mit haerre alre sen
 tencien gelloten. dat dat
 onderscheit in ene val
 ten graet den mouic
 alre volcomelicste wt
 gode brenget. **E**n our
 hour alle die ander do
 getē dat si niet gequent

en werde **u**re haer n
machmen die hoghe
hoedheit. der volcomē
heid. mit denure moel
nisse op d'ijne. en sou
der haer heeft die me
nige costelike gear
beit. en en mocht daer
niet toe gerake **W**at
onderscheit is ee moe
der. en een behoetster
alre doechden **vi car**

Oude sen
teuac. mogē
wi wel mit enē iijē
exempl tuge **G**he
denct v wel dat ghi
cortelic mit uwen g
gen gesien hebt vā
den oude herouem
hoe hi in corte vden
vande oude toete ne
derste. gūmits des vi
ants vleidinge was
neder geworpen **I**n
sonderlinger streughe
heit. had hi vūstich
isier lanc. in deser voe
drinen gewoent. ende
hiele hem in enichei
ten. en in ofgeschien

denheid bouē hē alle
die daer waren. **W**aer
om of bi wat reit dat
hi na also veel arbeids
also swaerlic viel. dat
hebbe si al die vider
woestine wouē rou
welike bescreyt wal
set daer om niet dat
hem ondersceits ghe
brac **E**n hi lieuet iijē
sels raet. dan der va
deren aemvilinghe
placht te volgen **H**i
was also seer op die
enicheit ter cellen. en
op die strengicht der
valten geset. dat hi
gheen ait onder die
vroeders comē en wou
te **I**n des paelschdaechs
als si al vgaederde. en
te samen sēen. en mocht
men hē daer niet ghe
crigen **E**n om niemats
wille en woude hi te
ghens sūre sernunge
wille een luttel pochi
le nemē **D**ese wort al
so vleit. dat hi enē en
gel tes vants voer te

engel des lichts mit
groter weerdichē ont
finc. dien was hi in al
len dingē bereit ende
gheloersam. En ten sel
ten wt vade dies engels
so spranc hi in enē die
pen puete. want die
engel geloefte hem dat
hi sonder twiuel o heil
lichte sijns leuē wil
len ongestraecht. en ou
ghequetst soude bliue
En also mocht hi die
vdiēnten sijne doech
ten gewaer werde. als
hi also sonder enich saer
den weder wtquae

Doe hi hi na al doot
mit grote arbeit der
broederē. was witten
puete getogē. scif hi
des dertē dages. En dat
noch arger is. hi was
in deser verleydinghe
also vblint. dat hem
nemanant vroet make
en conde al wast mit
hem aldus geuaren
dat hi van des visants
scalcheit bedroge was

Die abt pabincius
woude onder die on
gelouige gerekeur
hebbē. en dat hys niet
weerdich en waer dat
yemant sijne ghe
dachte. En had gedaē
die geen. die mit si
nen valle grote me
deliden hadde. Dat sic
om sinen grote ar
beit. en om die veel
iaren. die hi inder wo
stine doerherde. van
outfermherticheit
anders vanden abt
vcreghen. **vii capite**

War sel ic seg
gen van die
tween broeders die
aen dander side van
der woestine woende
daer. **S**anthonius
voer tijts plach te
wesen. Die sonder on
derscheit een grote
woestine woude doer
wanderinge. en gree hi
se mit hem nemen
tan die he god onder
wegen. **blene woude**

Doe si aldus inder wo-
 cruen gingen dwalē
 en bi nā van hongher
 souden steruen. So qua-
 men taer heiden die bo-
 uen alle geslachte wiet
 en omenichelike warē
 en van ingeborene
 wicetheit uader men-
 schen bloede plach te
 dorsten. **D**ese quamen
 yegens haerre nature
 alle felheit of gelaten
 hem te gemoet mit
 brode. **D**ie een vanden
 twee broedert ontfinc
 dat broet mit vroechde
 en mit groter danck-
 michheit. want hē die
 here tegen dier men-
 schen nature. mit dier
 spisen also voersach
Die ander weder seide
 en en woude als van
 den menschen gēe spise
 ontfange. ende sterf
 van hongher. **A**l was
 deser lude beghin. be-
 rispelic en quaset. wat
 hem die een dat onder-
 scheid te hulpe hier to-

men. dat hi qualike
 en onwillike begonc
 had beterte hi oer die
 ander volherdede in
 sinre dwalser vmetel-
 heit. **O**m dat hi sonder
 onderscheid. gode dat
 niet toe en screef dat die
 ongenadige heide. hem
 broet voer vrochten
 voer die huerde. **Vij**

Wat sel ic oec seg-
 gen van die mā
 wies naem om dat hi
 noch leest ic niet noe-
 men en wil. **H**i plach
 lange tijt ene viant. in
 een goets engels gelinc
 te ontfangen. en wae-
 de tattet een bode gods
 gewest hadde. **A**lle
 nacht plach die viant
 sonter lanteerne een
 grote licht in sijn celle te
 makē. **A**lso dat hi veel
 openbaringen. diavyl
 worde bedroge. **T**en le-
 ren geboet hem dese bo-
 se geest. dat hi sijn lijt
 dat mit hem inde doest
 woende. gode soude offe

ren. op dat hi in dier sa
crificien abraham den pa
triarchy inder vdiendenen
mocht geliken. hi wort
also vze gebrocht. dat
hyt gedaen woude heb
ben had hem dat kint
van vuernisse niet of
lopen. want het sach
dat die vader he berei
dede wat te doen. en su
mes wettede des hi niet
gewoen en was. Ende
socht bande dat kint
mede te bynde. **ix cap**

An eens anders
monics beduedy
nisse. die in mesopota
mien woende. waer ve
le te segge. want sijn
strenghheit van leue
en inder cellen te wesen
ginc menichhaer boue
alle die geen. die in dier
provincie ware. noch
tan wort hi ten lesten
mit vianclike opesba
ringen en visioens
so verleit. dat hi na al
so veel arbeit en doech
den. die hi wrochte die

kerstenheit ougaf. en
liet hem besnide nader
ioedscher ewe. Hier qua
hi aldus toe. dat die vo
se gheest recht als een
bode der waerheit. hem
veel waerheit langhe
tijt. plach te openbare
Ten lesten vtoechde hi
hem in enen visioen
dat dat kersten volc mit
ten apostele. en mitte
martelare alte seer du
ster en swert ende van
alre onsalicheit onge
daen was. En dat ioed
sche volc was mit myn
ses. mitten patriarche
en mitte propheten in
eenre blenckender daer
heit. mit groter vroech
den. En seide hem wou
de hi daer mede deelach
tich werde. so riede hi he
een iode te werde. en la
te hem besnide. Niemat
van alle desen en had
also rouwelic bedroge
geworde. hadde hi om
ginterscheit gearbeit.
Daer om hoe vreselich

datter is gheen onderscheit
te hebben. dat bewijst
ons die ondervindinge
en die ofual van men
geu mensche **x cap**

Oermanus Dat
dat onderscheit
een fonteyne en ee wor
tel. van allen doechden
is. dat is ons mitte se
renuieu. der onder vaders
en mitte nywe grem
pele. onuloedelic ghe
noech bewijst **mer** hoe
mensche gearigen sel. of
hoemensche bekene mach
weder si waerachtich en
van gode is. of valsch
of vianc is begeren wi
te weten. **Op** dat wi als
besochte wisselaers. als
hier te vore gesproken
is. alle monten moge
ouderkenen. want wat
baert hoer doechde en
haer ydient te keuen
of wi niet en wete hoe
mensche varen mach
en behouden sel **x cap**

Moyses waerachtich
oudercheit.

en machme niet da mit
recht oetmoedicheit
varen **En** van allul
ker oetmoedicheit sel
dit dat ierste luterke we
sen **It** dat wi niet alle
alle dat wi doen sellen.
mer oet mede onse ghe
dachten den vaderen ope
baren **En** dat nyemant
noch goet noch quaet
na sine oordel. mer na
der vader goetduncken
en onderscheide **Al**dul
taughen ulesingge en
sel den ionghen man
niet alleen de waerachtich
tighen wech des onder
scheits lere wanderen
mer oet mede van alle
vleidinge en lage des
viancs vyen. **Want**
niemant en mach be
droge werden. die niet
na sine goetduncken
mer vader onder een
wilinge grem leuet. en
alle die gedachte des her
ten mit dieer scadeliker
scamelheit niet en be
det **want** rechtuoert

110

als hem die mensche
van binnen openbaert.
so gaen die bose gedach-
ten te niet. **E**n eer dat
ondersceit voertig he-
brocht is so wort dat
swarte serpent rechte
als wt enen duistere
eertsehen neste mitter
crachte des behens wt
getogt. en totte lichte
gebrocht. en dan moet
in mit scaente rumen
want also lange moge
sin vreselike inradin-
ge in ons werke als si
verborgen in onser her-
ten bliue en niet lan-
ger. **E**n op dat dese sine
te vaster in v bliue. so
sel ic veen dinc seggen
dat den abr serapion
geuiel. dat hi oec te ion-
gen lude selue dicwyl
plach te vtelle. en seide
aldus **xiij capittel**

Doe ic een kint
was. en mitten
abr thegnas woenden.
plach dic van des viats
in drachte mijn gewoe-

te te wesen. **S**o waneer
ic mit dien vader ghe-
geten had. nam ic alle
hemelike ee brodekijn
en atter des auours dat
hys niet en wiste. **A**lle
dele ic die dieste wt qua-
der gewoente. en om
mijne gullicheit wille
noch dan waneer ic
gegete had. en weder
tot mi selue quam. so
worde ic veel meer in
mijn herte daer of ghe-
pmit en gearuut. dan
die genuedlich^{te} des e-
rens was. **D**oe ic tot
dese swate werke mit
ronwe minns herten
alle dage wt quadre ge-
woenten. recht gedwo-
gen wert. en ic mi selue
hier of niet vlossen en
mochte. **E**n ic mi die hel-
melike dieste den oude
vader scaente te open-
baren. **S**o gescheide dar
naden wille gods. die
mi wt dese strike der va-
genisse vlosse woude.
dat daer sonige broete

ven om stichticheit n
 wille. tot onser cellen
 quamē. Doe daer gege
 ten was. en een geeste
 like collacie gelhad. **A**
 ndwoerde die oude
 vader. haren questien
 vander sunde der gul
 sicheit. en der hemelick
 vborgeure gedachten.
 van wat naturen si
 ware. en hoe sulc ghe
 welt si den mensche ple
 gen te doen. thent si we
 gesprokē sijn. **V**an
 deser collacie wort ic
 beweget. en vander n
 wroeginge der consa
 encien vncert. **E**n nat
 rechte also. dat dese col
 lacie daer om gesprokē
 was. dat god alle die
 hemelicheit mijnes
 herte. den oude vader
 geopenbaert had. **E**n
 began uest m te vsluch
 ten. **D**aer na en conde
 ic mi niet onthoude
 ic en word lude screi
 ende. en haelde dae bro
 dekin. dat ic al heymē

lic gestolen had voert
 we minē scoet. **E**n ge
 lident dat ic alle dage
 al heymelic plach te
 doen. en ic viel neder
 op die erde. en mit veel
 tranē begreede ic gena
 de. en van dier herder ge
 vangnisse onthonden
 te wesen. **D**oe seide die
 oude o kint geloefs. al
 swighe ic. duns selkes
 belven heeft di vander
 ser vangnisse vloest
 want du hebste dū we
 dersake lude. mit dme
 belye crachteliker ver
 wōnen. dan du mit di
 nen swigen vā hē ver
 wōnen waerste. **D**ese
 bose gheest en sel di na
 deser openbaringe niet
 meer moeyen mogen
 noch dat swarte serpet
 geen ueste voert in di
 make. want hi mit di
 nen saligen belye water
 duisternisse mitte lichte
 gecomen is. **D**ie oude
 vader en had dese wort
 de. noch niet al we. ende

daer quam een barnē
 de lampe wt nuue scoet
 die alle die celle rechte
 als mit roke van live
 uel vullende. dat wi vā
 den groten stanc uau
 we taer in mochten
 bliue. **Die** abt vhaelde
 noch die woerde en sei
 de. **S**ich nu heeft di god
 die waerheit hier of v
 toget. dattu den aculto
 ker van dier heymelik
 diefte mit dāre saliger
 biechte. wt dūre her
 ten vdoenen mogede
 sien. en weten dat hi
 niet meer staes in di
 hebbe en mach. **E**n na
 des oude woerde beuuel
 die mi. hier of taer
 na also vlosset. dat die
 temptacie alsulker be
 geerlicheit niet meer
 in minre memorien
 en quam. **A**ldus mo
 gen wi lichtelic wite
 warachigē ondersche
 de comen is dat wi der
 onder vaders voetsch
 pen volgen. en niet we

ons seluē vmetē te doe
Mer in alle dinge wan
 deren als ons haer le
 ringe en haer leuen
 wylt. **E**n so wie daer
 in gefoudiert staet. die
 en sel niet alleen licht
 ic tot rechte ondersci
 de come. **M**er oec me
 te van alle des viants
 lagen vloect werden
Want mit geenre an
 der sūde en trecket die
 viant den monic en
 leute also dicke totter
 doot. als in dien. dat
 hi sine eygenē vaet bet
 tan ter ouder goetdūc
 ken betruwet. **A**lle
 kunste en ambochten
 die die menschelicke
 cloechheit grūontē he
 uet. en niet dan tot me
 liken oibser en diene
 al ist darmentē mit
 handen wisse mach. en
 hūte ogen besie mach
 noch dan en mach se
 menneue wel te rechi
 re. sonder meesters
 sennwisaigt. **l**ere. **w**ie

soude dan vmoede dat
 me in die const des on-
 derseits. geen leerre
 en behoeruet. die daer
 also heymelic en vbor-
 ghen is. datmenle niet
 anders dan mit puer-
 re herten belie en mach
 wies dwalunge gene
 lichten aetliken scade in
 en brenget. mer der siele
 vhes. en die ewige doot
 comt daer of. **S**i moct
 alle dage striden niet te-
 gens die viande die me
 sien mach. mer tegens
 die onsielike viande
 die herte ongetradich
 sijn. niet tegens een of
 twee mer tegens een
 ongetelde scaer. **H**ier
 in te vlielen. is also ve-
 le te vreesliker. als die
 wederlake onsieliker
 en heymeliker is. **E**n
 hier om saluen mit
 sijn voerhoerheit der
 onder voetsappē vol-
 gen. en alle dat in on-
 sen herte op rust. alle
 scaente ouergetreden

blotelike tot hem bren-
 gen. **xiij capittel**

Die oersake waer
 om dat wi die
 quade gedachte in ons
 vbergen comt soumt
 aldus toe. **W**i wisten
 dat inden lande va syre
 een brueder sijn gedach-
 ten. in slechter biechten
 wt sprac ene ouden die
 onder die vaders oer war
 gerekent saen te wesen
Daer na wert hi toer-
 nich en began die bie-
 der die selue gedachten
 swaerlike te vuiten. **H**ier
 wt comt. als
 wise in ons vberge en
 onthiele ons te opeba-
 ren. dat wi geen boete
 daer tegens en kunen
Avinden. **xiij**
Also als alle die
 ionge lude niet van ge-
 liker wisen in vuericht
 des geests. of in goede
 sieden sijn ene gelike ge-
 foudiert. **A**lso en sijn oec
 alle die oude. niet geli-
 ke volcomē noch geli-

ke besocht geuouden
 want dat rike onder
 scheid en is on niet ghe
 doudere ide o en is niet
 gelegē indē so. graeu
 wen hoefden. Mer inder
 scerpicheit des gemoets
 en indē voerledene ar
 beit haerre ioger. wat
 so wattu seit die wise
 man in dijne woethe
 niet vgradert en hebste
 hoe soueste dat in dijre
 ouchheit mogen vjnde
 Die eerlamige ouchheit
 en wort naden daghe
 noch naden getal der
 iaren niet gerekent
 want die sūe des men
 schē sijn graue en een
 onbeulect leuen is ou
 derdom gerekent Daer
 om en selle wi alle die
 iaren oudere die haer
 hoefde graue sijn. en
 alleen vanden lange
 iare gepint sijn. haer
 voetspē niet volge
 noch haer aenwisinge
 outfangen Mer der gee
 re die wi vneuen dat

haer leue in haerre
 ioncheit. loeflic gelat
 hebbe. en niet op eyge
 re vmettelheit. mer op
 die aenwisinge der be
 sochter vaders gefou
 diert staen. **D**er iller
 so much het is rouwe
 lic te beclagen dat haer
 getal also grote is Die
 in haerre laculheit en
 traechheit. van haren
 kindechen dagen tot in
 haren ouderdom. opge
 wassen sijn. En scriuen
 hem selue onderscheid
 en meysterchap toe. mer
 wt rypicheit der seden
 mer oimids veelheit
 der iaren. Hier of spret
 die lie properlic ghe
 noech dwer ten wphete
 Die vriende hebbe sijn
 crachte gegeten. en hi
 en wistet selue niet. Al
 dustange oude pleget
 die behendige viane
 mit groter subtylheit.
 den ionge aencomende
 luden. die totte weghie
 der volcomenhe' gekent

staen. voer te legghē
 op dat huse mit dier lu
 de exempel en aenwilin
 ghe vander naester vol
 comenheit hynderen
 mach. of in traccheidē
 vwerpē. of in wan ho
 pen brengen. **H**ier of
 wil ic v een exempel
 vstellē. en vswigen sine
 naem daert of is. **O**p
 dat wi des gelics niet
 en doen. **H**ier quā eens
 een ionc monic toe e
 nen ouden vader. die
 hi wael kēude en da
 gede hem sedytelic hoe
 dat hi van vleyschelik
 becoringe. en vanden
 gheest der onsuuerh
 seer gequellēt was. en
 hoepte van sine onder
 scheid en van sine ge
 bedē wat vlichtendē
 te vringen. **H**i antwoer
 de hem mit alre bitterē
 berispeken woerden
 en hietē onsalich. en
 dat hi niet weerdich en
 waer eens monic
 naem te hebbē. en hoet

wesen mocht dat hi
 noch van aldustanigē
 gebreke e o. en begheer
 licheidē mit de geketele
 worde. **A**lso daer
 die ionge man medi
 cin waende hale wort
 hi van allulker beril
 pinge van bimen also
 gewont. dat hi in vdwē
 liker droeuicheiden en
 in groter wanhopē
 viel en woude sijn cēlle
 laren. **E**n en docht niet
 meer na eniger medi
 cine hier toe mer hoe
 dat hi sijn begreertich
 ierst mocht volbrengē.
En abt apollo die
 die alre besochte ou
 der die vaderē was.
 quam hem te gemoet
En doe hi wt sine aen
 sichte gemerct hadde
 dat die ionge man gro
 ten arbeit. en duuilsch
 van aenuechte. al hey
 melic. in sijne herten
 droech. vracchte hi na
 der sake sijne groter
 ongesactheit. **D**ie ion

ghe man hoe suetelike
hem die oude vader ac
sprac. en conder gheen
andwoerde op geuen
Daer wt so merkede
die oude so lauc so me
dat die sake der groter
droemich die hi oec
mittē aculiche niet v
saken en mocht niet
vborge en docht. ende
began noch sueteliker
uader sake des heymeli
ken rouwes te vrage
Also dat die iouge man
vwouen wert. en gelij
des. want hi na des ou
de vaders sentencie niet
weerdich en was te mo
nic te wesen. om dat hi
die vleyschelijke auegh
ange niet vdruc en co
de. so woude hi monics
leuen begeuen. en gac
in een dorp. en nemen
daer een wijf. en kerē
weder totter werlt **D**oe
began die oude man
seer troestelic mitten
iougelinc te sinckē. en
seide **D**at hi selue dage

lyc mit allulke scutte
en preekunge des vley
sches gequeller worde
en daer om en waer hi
niet allē niet sculdich in
wanhoyē te valle noch
van allulke vrandige
Dinge stridē te vwoude
ren. die niet alleen mit
ousen arbeide. mer mit
ter ontfermherticheit
godts. en mit synre ge
nade vwōnē mach wer
den **A**n begeerde dat hys
enē dach doch vbiden
woude. en kerē weder
tot synre celle **D**oe toech
dese vader haestelic tot
des voerseide oude mā
cloester. en doe hi daer
bi quam. reckede hi sū
hant wt. en bat al scari
ende **O** hē die daer alleē
een goetertiere mede we
ter biste. der heimeliker
crachtē. en een heymel
lic meyster biste der mē
scheliker crancheit **I**aer
die temptacie dies ion
gelincs. in desen oude
man comen. op dat hi

doch in sijner onthet
geleert worde. miter
armer crancheit der
arbeiden der. en der iō
ger lude liden. na dese
gebede sach hi ene swer
ten monaen. op dies
oute celle traen en vne
rige scutte. op he sac
ten **D**oe hi daer mede
geraect was. ghinc
hi rechveoert weter
cellen. hi en coude hem
daer in niet gelide en
liep hier en daer rechte
als een onsmuch diouc
ken mensche. en begā
dien selue wech te vol
ge. dien die ionge mā
licen was gegacen **D**
Doe hem die abe apol
to aldus onsmuch ge
maect sach. en dar hi
als een inwoet mensche
geiaget wort vstont
hi dar die vuerige scut
te des viants in sijner
herten waren geraect
en wrochte een grote
confusi des gemoets i
he. en ee vstomunghe

der sūen mit ene onli
delike beuoete **D**oe ginc
hi tot hem en vmaechte
hem waer gaestu. of
wat sijn die sake dattu
dijn swaer onderdum v
geten hebste. en aldus
kynderlic vanden enen
totten anderen loepste
Doe seide hi. hoe dar hi
hem van selike gedach
ten niet gelide en coude
en openbaerde he alle
dien struc **D**oe seide die
abe apollo keer weter
tot dijner celle. en weet
dattu van dinen weter
sake onbekent biste of
vsmact **E**n dattu mit
getal der greure niet
toe en hoerste. daer hi
dagelijc om haers voert
gancs wille yegens
pleget te striden **O**u en
moechste een van si
nen scutte. dar hi in di
gescote heeft. ic en seg
van gene vwinē. mer
enen dach niet hde. also
menich iaer alstu dele
woestijn betrede hebste

daer om heeft god dit
 on di geheuet. dattu
 doch ten minste in di
 re outheit. mit ander lu
 de crandheit soudste le
 ren liden. en sonder lu
 ghe mitte iouge Daer
 quamer ee vol viant
 liker aenvechante tot
 ti. du en si erste niet
 alleen ongetroet va
 di gaen mer du drecte
 oet in wanhopē val
 len. en also veerre alst
 in di was. so leuerstue
 ten viant on te vllan
 de hi en had die sonder
 twiuel mit also gruwe
 like stride niet aenghe
 nochte. daer hi di tot
 noch toe wel mit vrede
 of gelaten heeft Had
 hi genen toecomenden
 voertgauc in hē gelie
 die hi noch in di niet
 gemerct en heeft Daer
 om leer mit duns sel
 ues exempel mitte be
 worden liden. en en ver
 ueerse niet meer mit
 herde woerde en mit

wanhopē. die in vrese
 staen mer coem hem lie
 uer te hulpe als die wi
 se man sprecht daer hi
 leit vlosse die geen die
 totter doot geleit wor
 den En gedenc na ons
 behouders exempel. dat
 griaechde niet niet te e
 bicken. noch dat roken
 te houc niet wt te doe
 En bidt vande hē allul
 ken genade. dattu mit
 waerheidē en mit wer
 ken segge moechte Die
 hē heeft mi een wise to
 ge gegeuen. op dat ic
 hem mitte woerden te
 hulpe soude künē come
 die gevallen is want
 niemant en mach des
 viants lagen. of vley
 schelike becoringe. die
 daer recht barnen als
 een vuer lessche of ver
 drue Het en si dat die
 gracie gods onse crac
 heit te hulpe come en
 belerue En daer om
 heeft god die s̄heuet
 dat die iouge man va

dier becoeringhe vloot
 soude werden. en du
 ommits der dijne lere
 medelide mit hem te
 hebbe. **N**aet ons hem
 bidde dat hi dese gesel
 di of wil nemē. want
 hi doet sweren. en mey
 stat dat waer. **I**n Naet
 en sijn hande genelet
In vueret. en yheset
 hi Naet doet. en maect
 leuende. hi leidse totter
 helle. en leidse daer we
 der we. **D**ac hi die vne
 rige saute des viants
 mitten douwe des he
 liche geests wil helpē
 leschen. **E**n also sielic
 als dien oude dese be
 coringhe aengebeden
 was. also haestelick
 wort hi ommits dien
 gebede weder daer of v
 loest. **E**n daer om en laet
 v in geene wys. eens
 onder omverenheit.
 of lichtuereedicheit va
 dien salige wege. en
 van dier aenwilinge
 der volcomente man

ne vuarē. noch wellu
 ten. **W**ant somiger ou
 der graueheit misbru
 ket die belienidige vi
 ant. om die ionge me
 de te bednegeu. **E**n sel
 sonder enge bedeckin
 ge der ontsichlich alle
 dingeu den besochten
 onder openbaren en
 nemen medicijn der
 woude. en exempel des
 leues. daer wi des ge
 like hulpe en des geli
 ke vuerde in vinderen
 selle. **I**n dat wi mit al
 len ons selfs goetdric
 ken en vuerelheit ons
 niet en onderwynden
 te doen. **xv cap**

De selue vande
 wi inder heil
 ger scripture daerlike
 bewust. **D**oe god de pro
 phete **samuel**. in sinre
 iondicheit ierst toe sprac
 en leren woude. liet hi
 en eenwene. en ander
 werue. **t**orte priester
 hely gaen. om vaer te
 nemen mit hem noch

tan dat die voerseide
 hely om sijnre mylstaet
 willen vande oge gods
 vworpen was. Al was
 dat hinc **Samuel**. der
 medesprake gods weer
 dich. nochtan om te bet
 in oetmoedicheiden te
 bliuen. en om ons een
 exempel aster te laten
 so woude onse he god
 datter hem mitte oude
 beriede. **ru collacie**

Sunre pauwels
 was van gode ge
 roepen. en van xpo toe
 gesproken. en neder ge
 dragen ter eerde. Daer
 mochte xps selue souden
 middel den wech der vol
 comenheit wel geleert
 hebben. mer hi hadde
 lieuer tot ananiam te
 leynden. en van he den
 wech der waerheit te
 leren. Doe hi seide stant
 op gauc in die stat. en
 daer selue di segge wat
 in den selste. Onse he
 god had lieuer. dat hi
 van dien oude geleert

worde dan van hem
 selue. Op dat nyem
 die na hem quame
 sinen inval en sinen
 goedvunden te veel
 en betrouwede. **Wat**
 alle wast ee rechte grest
 die **S**pauwels toe
 sprac. wi en sijn altes
 niet vsekert. datter v
 mer goet is. datter wi
 toe vmaent werden. **D**
 Dat selue bewilde ons
 Spauwels te doe mit
 leuen en mit leringe
 de hi tot ihesu op da
 om dat ewangelium
 mitte apostelen te v
 callen. nochtan dat
 hinc weter openbari
 ghe gods ontfange
 had. en mirakelen de
 de. onder die heidenen
 op dat hi niet te vgreys
 en liep noch gelopen
 en had. **O**f dan dien
 wech te vat. dochte
 dat hi sijnre mede apol
 telen raet en toelpra
 ke behoefde. **w**ie soude
 dan also bliue. en also

inmetel wesen. dat hi
 da sinnen goet duncke
 nyemans racts te doe
 en had. Hier in merct
 men dat onse he god
 niemant den wech der
 volcomenheit en wi
 set. die van ander lu
 de niet geleert en wil
 wese. en niet doen en
 wil. Als god doer ene
 pphet seic. **Vraech** di
 nen vader en hi seic
 di boetscappe **vraech**
 die ouder sijn dan du
 en si sellent di leggen

Aldus **xvii ca**
 selme mit alle
 vlice die doechde des o
 derscheits barghe die
 ons alleen van te veel
 en van te luttel mach
 behoeden. Het is ee out
 woert te veel en te lut
 telis beide quaet. war
 te veel te vasten en te
 veel te eten coemt to e
 nen eynde. Te veel te wa
 ken. en te veel te slapen
 doet den monic gelike
 scade. want als die me

sche mit veel vastens
 te leer gecraent. en on
 der gecome is. so moet
 hi weder om tot dien
 staet daer hijc in began
Oic wil hebben wi ge
 sien die die bose gheest
 mit gulsichide met v
 winen en mochte dat
 huse mit onbescheiden
 te vasten ueder werp
 en moec dan oimids
 haerre crantheit i gul
 sicheit valle. **Di** si som
 tijc van ouredelike wa
 ke ueder geworpe die
 die slapericheit met v
 winen en mochte. Hier
 om selle wi als **J**' nau
 wels leert oimids de
 wapene der gerechtech
 ter rechter side en ter luy
 ter side dat middel pinc
Wte houden **xviii**
 dat mi gedenct
 hier boertits van mi
 seluen. al ic op soum
 gen tiden twe dagen of
 drie. sonder ete dat icker
 nochtan geen begreete
 toe en had. Des gelue

vandē slaep meugēn
nachte. dat ic den here
om een luttekijn sla
pes bad. en ic onder
vanter dat dese temp
tae des viants viese
liker was dan als ic
van gulsicheit. en vā
slayericheit bedoert stot

Daer om also als wi
ons voer gulscheiden
en voer te veel te slape
moete hoede also moe
te wi oec na behoerli
ken nā al lustet ons
niet pinen te etē en te
slapen. **A**l van desen
twee coemt van aēsto
kinge des viants. **W**er
te luttel is scadeliker
dan te veel. want van
te veel is lichter totten
middel te geraken dan
vanden anderen. **xix**

Sermanus welc
is dan die rechte
mate der soberheit die
wi mogen houden. en
nutticheit desen twee on
gesciede bliuen. **xx**

Moyles. hier of is

dicuyl onder die oude
vaders gesproke. hoe
die sonige alleen mit
portaedie. **D**ie sonige
mit wermoes. **E**n die so
nige mit vruchte haer
leuen ondroge. **H**ier si
prijdent meer. dat die
sonige mit twee bro
denus getrou. daer die
twee aume een pont
wegens of had den

Sermanus **xvi**
Hoe mach dat
voer soberheit gereket
wesen. wi souderder nau
we een al op mogē etē

Moyles **xxij** **ca**
Wil dat onder vū
den. so en etet des sonē
daechs. noch des heili
gen daechs. noch als
v die broederē ou come
geen portspile. noch niet
anders daer toe mit al
len want als daer die
bunne dan of gemullet
wort. so machme des
anderen daechs mit veel
te min getoen. dan of
men anders niet dan

broot gegete en hadde

O die ge **xxiii**
 meen regel der so
 berheit is. dat een yge
 lijc na waten sijne be
 hoeflicheit. naden lich
 aem. of nader outheit
 . of nader crachte te re
 kene. also veel der spi
 sen neem. daer die na
 tuer of ghevoedt worde
 nyer niet na dat die be
 gheerlicheit eyscher
Want toe elke eynde
 is grote scade te beiaage
Als nu mit veel vastes
 van doricheit te buuc
 te gader te sarympē als
 nu mit veel etens den
 buuc weder wt te rec
 ken **W**ant in te veel
 wort die rede vtraecht
 en vgrouet **I**n te lue
 tel wort si licht vstoert
 en en can een licht des
 gebeden tot gode **n**
 weets niet suere **E**n
 inden dage sijne sober
 heit en mach hi vander
 voerledene outollic
 heit sijn herte vander

onsuuerheit niet reyn

W behoude **xxiiii**
 die so wat eens
 mit outollicheiden der
 spisen in gesceopt is.
 dat moet al better som
 tye een wijl daer na
 viner sijn wert wer
 ken **D**aer om salmen
 dat lichaem nader hei
 liger vaders sentencie
 in te veel. noch in te
 luttel. niet inder mid
 delmaet altes yncu

Die houden **xxv**
Noch nu hadden
 die souinge die die **n**
 duechde des onderleuts
 niet en kenen liever
 twee daghe te vaste en
 vsparen dat si ene sou
 ten. op dat si des derde
 daechis haer gullicheit
 te ber. daer in mochten
 gebuiken alle benya
 min oule broeder mit
 hertuechlicheit iegens
 ter onder raet plach
 te doen twee daghe te
 vaste. op dat hi dan in
 vier alfulke brodekys

lijure gullicheit mocht
ghebruikē Daer v sonder
twiuel wel of ghedenet
hoe hi ten lesten die woc
sijn liet. en weder keer
de ter werle **xxvi cap**

Ofruiuus hoe
moghen wi al
toes dese mate aldus
houde. wi en moctē son
wils. als ons gatt ou
comen. wat meer enen
dan wi gewoenlic sijn
Of dat minē werc mit
allen latē achter bliue

Moyles **xxvii**
wi sijn sculdich
mit geliker sorchuou
dich^{er} mate der soberh
te houde. En dat minē
werc als ons die broe
der oncomē. om der
carnale wille. die god
selue is. niet achter te
laten want het meer
onbehoerlic onse hanc
der ia xpo selue es te sel
te deche. en niet mit hem
te etc. of he alle ^{te} laten
lute mer aldus mocht
wi doe. dat et brodeke vā

dic twee ter noene etc en
dat ander totte auoude
houde. Quamer dan ye
mant. so mochte wnt
mit hem etc aldus bew
se wi minē werc. en be
houden oec soberh^{it} die ds
nachts den monic oec no
drachtich is. **A**ldus heeft
ons die heilige **abt mon**
ses mit tweerhandē spi
le des lichaēs en der sielē
geuoer. niet alleē nu vā
den onderscheide. mer oec
inder ierster collacie vā
der vslakinge en van tbe
ghine en eynde. **ā**re kūstē
en ambochte toe behoert

En dat wi te vorē allen
mit bliuendē ogē inder begaer
te volchde dat heeft hi ons
als ee daer licht op gelo
hē. en hi heeft ons doe be
woelē. hoe vrie dat wi tot
noch toe. vande rechte puctij^g
des herte en vādē radice und
del des ondsceits gedwacht
hebe. **w**atme doch tot gee
re knust en ambochte i des
werle. sond voerworp es
begis en aegelijchys des eyu
des gerake en mach

Hier beghint die derde col
laac des abts pafouaus
vande vryen wille z

Onder dat heil
ghe gefellcap
die vecht als
daer sterren
under uacht deser werle
bleuckeden. So sage wi de
heiligen abt pafouau.
die van ene grote vlicht
leuen en onderscheid w
was. Dese priester woē
de in een vgardinge in
der woestuen. daer hi in
volhardte tot sine oude
dagen toe. dat hi niet we
ter alle. daer hi iouc mit
ter woen in quam en
vijf milen vander her
ken gelegen was wren
ghinc om een naerre
te lueke. En des arbeids
des sonendaechs als si
die kerke moete vlu
ken vdragen te welen.
En op dat hi niet mit
ytele hande welen qua
me. so wanne hi ez kan
ne waters. Dat hi alle
die werke doet besigen

soude. en settele op sijn
scouder. en dioechse ter
ellen weerts. Al was
hi boue tuegenach iare
out. desen arbeit en liet
hi hem van gene ionge
ren man te voren doen.
Die gaf hem van sine
kintliche dagen mit al
so groter vuerichheit onder
der monke oefenighe
dat hi in conter tijt die
hi mit hem woende. va
der goeder gehoersamie
heit. en van abt doech
te onderscheide seer rike
wort. Mittr castijn
ge der oetmoedicheit en
der gehoersamicheit. So
tod hi al sijn eygen wil
len. en dus sijn alle sijn
gebriken mit. en doe
hi alle die doechdelike
oefenighe die die doeste
ren hande en beregen
hadte. Doe Jes coech
hi mit groter vuerich
heit hem selichheit der
oetmoet. om ene he
ggen voringanc daer
te doen. Op dat hi niet

ten hē. daer hem onder
die monike na begā te
dorsen. & lichdeliker mo-
cht voucht werde. ende
onvscidelike aen hem
hangē als hi aldus mit
allen van genē mensche-
liken geselschap afgeto-
gē en worde. **D**oe hi
daer quam clam hi mit
groter vuerdicheit der
eenzedele leuē en oefe-
ningt vre boue also dat
hi wt begeertē en wt
meninge der stadigher
godscouwingt te gebu-
kē. alre mensche gelich-
te sauwede. en sochte n-
noch heymeliker ende
of gesteydeure stede in
der woestine. Daer hi
veel mits in was. also
darten die ander eenze-
dele. seer selde sagt. en
vmoeden dat hi mitten
engelē dageur geselschap
en vnsakehicheit plage
te hebbe. **V**an dese va-
der begheerte wi geleert
te welen. en quamen
des anons lace tot hi

re tellen. **D**oe hi eē wyl-
kin geswege had vra-
gede hi ons. waer om
wi onse lantschap gelace
hadde. en quamen mit
also grote arbeide. In
die dorheit. en in die woe-
sticheit der woestinen
die die greeu nauwe li-
den en mochte. die daer
geboren en gevoede
waren. **ii capittel**

Wandwoertē om
lyure leringe.
en wegwisinghe wil-
len. om dat wi iuues le-
uens en iuwer leringe
die wi sonder getal in
v beuoelē gebeteret in-
mochte weder keren
En op dat wi van ons
selfs lof. dat nochtan
in ons niet en is. **O**f
van ons selfs wel be-
hagen niet bedroegen
en soude werde. daer
wi die wile in onse tel-
len van des viants w-
radninge. of geketelt
plegen te welen. **D**aer
om begeren wi te hoerē

niet daer wi ons seluen
in behage. of v'heffe mo
ghen. Mer daer wi van
b'uen of beweget en ver
oetmoedicht werden

Doe seide **ij cap**
die heilige **uaso**
aus. het sijn due manie
re. daer die mensche in
geroepen werde. En ene
ygelike monic. die in
enige van die due roe
pingen is. sijn due ver
sakinge noet. **Terste**
wille wi die sake onder
vunde. waer om datter
due is. op dat wi als
wi were. dat wi toter
oefenige gods geroepe
sijn. na hoechheit ons
roeps. **Onse** wauder
ghe pine te sacke wat
wat haer enich duick
hoechlic te beginne. het
en si dat dat eynde den be
ghine gelijc. En ist dat
wi niet nederster roe
pinge vier werlt gero
pe sijn. **Hoe** datter begin
totten geestelike leuen
inoder was. hoe dat

wi niet meerre vuerich
tor enen goede eynde ons
selue sellen v'wecke. **E**
En die waer omc der
duerhande sake v'sakin
ghe moete wi oec wete
want toter volcomen
heit. en kunnen wi niet
geraken. **Ist** dat wise
niet en kennen. of alle
kennen wise. **Ist** dat wise
witten werken niet en
pue te doen en te volbre
gen. **iii cap**

Op dat dese due ma
nere der roepni
ghe te het v'daert wer
den. **Die** ierste is va gode
Die ander o'mits den
mensche. **Die** derde ghe
schiet van uode. **Van**
gode gheschiet si so wa
ner ons een w'endin
ghe mit herte coent. **Ia**
sontyt al slapend en v'
maent ons d'er salich
en des ewigen leues. en
gode te volge. en sijn ge
bode trouwelic te hou
den. **Also** leuen wi dat a
braha niet godliker

tēmen wt sine eygent
 lande. wt sine maef
 scap. en wt sijn vaders
 huise geroepē wort. als
 aldus **Ganc** wt diuen
 lande en van dūre ma
 scap. en wt dūns va
 der huus. Also was oec
Santhonis alleen van
 gode geroepē. die die
 dersake sijne salicheit
 alleen. vander godlic
 heit ontfinc. want hi
 ghinc inder kerken en
 hoerde die ewangelū
 prediken. So wie dat
 sijn vader en sijn moe
 der en sijn kinder ende
 sijn achter. en daer toe
 bouen sijn siele niet en
 haet. die en mach in
 ionger niet wese. en wil
 stu volcomē wesen. so
 ganc en ycoep al dattu
 hebste en gif den armē
 en com volch mi nae.
 en du selste veel scats
 in de hemel hebbe. Dat
 gebot ons herē ontfinc
 hi mit groter be
 weginge des herē us

recht oft hem alleē toe
 had gesprokē geweest.
En rechtvoert souder
 enich vmanē der men
 schē meer. so vskede hi
 alle dinc en voldide sijn
Die ander roepinghe
 ghesiet oūmits den me
 sche. als wi oūmits exem
 pel of leringe der heili
 gen. totter begeerte on
 ser ewiger salicheit ver
 maent wordē. en houdt
 daer ou dat wi oūmits
 der gracie gods. en dies
 mans leringe en doech
 den daer toe geroepē sijn
 en hebbe ons daer om
 tot deser vlichtheit ende
 tot desen leuē gegheuen.
En in deser wilē so leest
 men dat **moyses** die
 kinder van isrl witer
 geyselinge van egyptē
 verlossede. **Die derde**
 roepinghe comt van
 bedwange. als wi na
 rijdwine. en na wcelde
 deser werlt mit armoe
 den. en mit onsalichei
 de getruyptert werden

als wi onse goet vlieste
 of gebānet werde wete
 land. of onse liefste vrie
 de steruen. of des gelue
 en de he die wi in de ge
 luche versmaede daer
 werde wi aldus mit
 geweldt toegedwonge
Mides ghelue vunde
 wi inder heiliger scrij
 turen **D**ar god die kijn
 der van israhel die wyl
 om haerre sūde wille
 den vianden ouleuerde
 en in de wrede bedwan
 ge. der viande riepe si o
 hulpe totte he. en hi seij
 de hem **apoch** diese ver
 lostede. en mit beide hā
 den scrinde. als mitter
 rechter **E**n in de psalm
 staet gescreuen **D**oe hi
 se doot sloech. sochten
 si den he. en keerde we
 der. en quame late tot
 hem. en dochte dat god
 haer hulper was. ende
 dat die hoge god haer
 vlosser is **E**n op ee and
 stede staet **S**i riepe tot
 ten he. doe si ghedruet

word. en hi vlossede se
 wt alle haerre noet
An desen maniere ^{dit}
 al ist dat die twee
 ierste. die beste sancu
 te wesen. nochtā heb
 ben wi vande derde die
 die uederste. en die laeu
 ste schijnt te wese herte
 volmaecte. en vuerige
 mane. in den geeste ge
 sien. den geneu ghelue
 die in den ierste roep ge
 roepe ware. en al haer
 leuen in groter vueric
 heit des geestes volherde
 den **E**n oec mede wete
 ouste grade hebbē wi
 er oec veel gelue vtra
 ghiet. en die wyl tot eue
 lachtelike eynde geco
 men **D**en eue en luy
 dert met. mit vrien
 wille. mer mit geweldt
 ierst getoge word **E**n
 den anderen en vorder
 de haer goede beghinc
 met want sūc niet en
 punde totte eynde toe
 te volherde **W**at hi
 derde den abt **monses**

dat hi niet

collacie

die in d'ler woestinen
plach te wonē totter v
dientē der volcomenre
saltheit te come. dar hi
oimids wese der wort
om eenre manslacht
die hem bereghe was
ierst totte doester liep
want hi den uoet der
ierster bekeringe. also
in vryicheit des willen
vrvandeldē. dar hi totter
hoechster volcomenly
quam. **A**lso en hecstet
oec den menige die ic
niet nocmē en wil dat
edel beghinen niet ghe
vordere. die oimids her
dicheiden. en ouedelhei
de des herte in die vein
de laudicte viele. **I**nder
apostele roepingē sie
wi openbaer exempel
wat vordertē **J**udas
dar hi inder seluer ord
ene mit **S** peter ende
mitē anderē apostele
den ho gen graet ter
apostelcap mit sinen
eyen wil ontfinc en
he die dat beghine lūc

roeps. mitte veuindē
eynde der vrachicheit
en der giericheit besloet
also dat hi inder vra
dinghe sijns meylers
een alte wredē man
slachter wort. **O**f wat
scadet **S** paulo dar hi
onvoertuelic wort
blint gemaect en rech
te onwillichlic totten
weghe der salichē scē
getogen te wese. die
daer na den lie mit alre
vuericheit des herten
volchde. **E**n dar bedwō
ghen beghine mit ghe
williger ymicheit vol
eyndendē. en een glori
oes leue. mit also veel
doechde. tot enē edelen
eynde brochte. daer om
ist alle in dat eynde ge
legen. want oimids v
sumellē machmē nade
goede beghine tot enē
mageren eynde come
En na dānē sonnyte
mit geweldē tot enē ge
stelken daer come. so
machmē oimids der

verleu gods. en vliedich
 tot enen edele eynde co
 men **vi cap**

Die heilighe scriftu
 re. en der vader le
 ringe bewisen ons dat
 ter duerhande vlsaku
 ghe sijn Die een ygehic
 monic mit alre vlyt
 heit moet vuulle **Die**
ierste is. als wi alle ryc
 dome en weelde deser
 werlt lichaemlic vlsa
 ken **Die ander is** als
 wi onse gebreke. en al
 onse oudt sedt in gheest
 en in natuer vwanide
 len **Die derde is** als wi
 onse gemoede van alle
 tegenwoerdige lieulike
 dingē of strecke. en ohe
 like dinghe begeren en
 alleē aenlicen. ende scou
 wen datter toecomende
 is **Alle dese drie waren**
 abraham vande lie ghe
 boden. **we hi seide** Ganc
 wt dine land. en wt di
 re maedyscap. en wt
 duns vaders huus **wt**
 dine land. dat is wt al

re certscher substantie
 deser werlt **wt** diure
 maedyscap. dat is wt di
 nen oudt wandringhe
 en leden. en gebreke. die
 ons van onser ionch;
 recht als een geslacht
 aenhanget **wt** duns
 vaders huus. dat is
 van alre geluechenis
 se deser werlt. diemen
 miltē gelichte der ogē
 becomen mach **van**
 twee vaderē. den ene te
 late. en d'andere te be
 geren **spreect god** **doer**
 den **phete dauid** **hoer**
 dochter en sich. en neyge
 dijn oren. en vget dijn
 volc en duns vaders
 huus. want die daer
 spreect **hoer dochter** dat
 is een vader **en dien hi**
 sijn huus. **en sijn volc**
 en sijn volc raet te late
 dat is oec der dochter va
 der **Dat gesaet als wi**
 mit xpo gestorue sijn
en wa **ysauwels** scri
 ge vande clementen de
 ser werlt getogē werde

• en beghinē te sconnen
 niet datmen siet. niet
 datmen niet en siet. Dat
 men siet is tuchte. dat
 men niet en siet is ewich
 Dan gaen wi metter
 herten wete tuchte siē
 like huise. Als wi die oge
 ons gemoets in dat hu
 stuerē. daer wi ewelic
 bliue sellē. Dat wert v
 mult als wi in dē vley
 sche wandrende. niet
 nadē vleysche beghinen
 te leue. en leggen mogē
 mitte apostel. Onse wā
 deringe is in dē hemel

Daer om en **vij**
 vordertet niet
 veel. Die ierste vlahin
 ghe mit groter ymicheit
 des geloets aen te gripen
 ist dat wi die anderde mit
 ter seluer yuericheit niet
 en volbringe. En also
 mogen wi dan na deser
 totter derde come wt
 ons eygen vaders huus
 te gaen. daer wi van o
 sen vrogen dagen nadē
 onse mensche in wan

derde. Doe wi vā nature
 kinder des torens wart
 als alle die ander. Van
 dien vader leit dat ewā
 geluē. **G**hi siē vande va
 der den diuel. en in wes
 vaders begeerte wil di
 volbringen. Dien vader
 beghinen wi ierst te hē
 uen als wi al tgesichte
 ons gemoets wt heind
 schen dingē bughē en la
 ten dien dingē diemē siē
 mach. en gaen on totte
 onliculiken dingē seg
 gende mitte apostel. **W**i
 werten. al ist dat onse cert
 sche huus deser wonni
 ghe te broke wort. dat wi
 een wouinge van gode
 hebbē. een ewich huus
 in dē hemel. dat mit gene
 handē gemaect en is. **D**aer
 om vbeide wi te be
 houder ihu xpm die dat
 lichaē onser vworpenis
 weder vmske sel in dē ge
 lue den lichaē sijne claer
 heit. **D**ie yherē xpm
 vveemē en een pelgryn
 als alle mijn ouders. En

dan mogē wi den genen
 gelijc werde. daer die soe
 totte vader of spreect in
de ewangelio si en sijn
 van deser werlt niet. **N**
 so ic oec van deser werlt
 niet en bin. **O**ec seide hi
 totte apostele. hadde di
 vander werlt geweest. die
 werlt had trouwen dat
 haer ghemine. **M**er ic heb
 bi voren wt deser werlt
En want ghi van deser
 werlt niet en sijt daer om
 haer v die werlt. **D**an
 sellē wi die waerachtige
 volcomenhe^t der arder ver
 sakinge verigen. so wā
 neer onse genoede mit
 gheene vleckē. der vley
 scheliker verri^{ch}t vgro
 niet en is. **M**er mit behen
 diger wtrodinge vā al
 re eerlicher begeerte. en
 gedaente van binē gerey
 nicht is. **E**n dat oomids
 der stadiger aendeckin
 ge der heiliger scrifturē
 en der geesteliker god
 scouwinge. al tot dien
 dingē toe die onseulic

sijn. **E**n daer also in ou
 genomē worde. dat hi die
 broesheit des vleyschs
 daer hi mede behange is
 niet en beuoede. **N**och
 mitte wuwendige oren
 gheen steine en vernēē
 noch vande voerbilide
 den beelde niet becomert
 en si. dat hi oec geē ma
 terlike dingen. die hē
 voer die ogen des vley
 sches gehouden werde
 aen en sie. **G**eloue en
 die vruchte van dese din
 gen die hier gesat sijn
 en sel niemant outfan
 gen dan die dat mit ou
 der vūde en mit beuoel
 len vnomē heeft. **E**n die
 die hē die ogen des her
 ten. van alle tegenwoer
 digen dingen also of
 getogen heeft dat huse
 niet en acht. als dingē
 die vgaugen sellē. **M**er
 die wū dantes recht v
 gaugen sijn en te niet
 gegacn als een roet.
Aldus mach dā enoch
 mit gode wandre. als

In in alle sijnē sedē. ende
 in alle sijnē menscheli-
 ke hantieringe oūghe
 woert is. **E**n voert aen
 niet meer inder tegen-
 woerdiger werle ydel-
 heit geuonē en wort
Als in moyses boec ge-
 screuen staet. **E**noch wa-
 derde mit gode. en men
 vants niet. want god
 hadden oūgeuoert. **P**au-
 lus **J**ude geloue was e-
 noch oūgeuoert. op dat
 hi die doot niet sien en
 soude. **V**an welker doot
 die hē inder ewangelie
 seit. **D**ie daer leuet en in
 mi gelouet. die en sel
 niet sien die doot inder
 ewicheit. **D**aer si wi
 sculdich te haete bege-
 ren wi die waerachige
 volcomenheit te vcrigen.
Recht also als wi mit
 ten lichaē vā bu-
 te die anders onse lan-
 scap ryckdom. en weelde
 der werle vlsnaet heb-
 ben. **D**at wi alle dingē
 also oec mitter herten

laten. **E**n tot genē din-
 ghen die wi gelaten
 hebben. mitter begeer-
 ten weder en keren. **A**ls
 die geen deden die moy-
 ses wt leide. niet mitter
 lichaem. mer mitter her-
 ten weder in egyptē kee-
 rde. **E**n licte den here diese
 mit also groter cracht
 der mirakelē wtbrochte
 en acubede die afgode
 van egypten. die si eens
 vlsnaet hadde als die
 scriftuer seit. **S**i keerde
 mit haren herte weder i
 egyptē. en seide tot aarō
Make ons gode die ons
 voer gaen. **D**at wi den
 geuen oec niet en gelike
 die inder woestinen woē-
 den. en na dat si dat hemel-
 sche broet geget haden.
Die struckende synse der
 vuulre suodicheit en der
 sunde begeerde. en mit
 hem schine te murmur-
 ieren. **I**n egyptē voeren
 wi wel. **D**oe wi sat op
 die poete mitte vleysche
 en aen. **J**uim en loec en

rauoerden. en hoftlad
Galle waft dat die figu
 re voer ghinc in dien
 volc. wi hient dat si nu
 onder onse felym alle
 daghe vnuulo wort.
Vant so wie nader ier
 ster vſakinge d'ſer wer
 elc weder totte oute be
 geerten keert. die roeyt
 dat felue mit werke en
 mit woerde beghicert
 mit dien lude ende leit
In egypten voere ic wel
Ic ducht dat d'ſer lude
 getal alſo groec is. en
 alſo veel ſijn aller ouer
trekers onder moyses
ware ſel hondert du
ſant gewapender man
nen waffer getellet die
wt egypte ginge **D**aer
 re niet meer dan twee
 of in dat laue van be
 lockten en quame **D**aer
 om ſtaet ons te haeten
 dat wi vande ceyne ge
 traet. die exempel d' wech
 de nemen. nader ſenten
 de der ewangeliē veel
 iſſer geroepen. niet lut

tel voren **D**aer om
 die lichaemlike vſaki
 ghe. en ſtede te vwande
 leu en vordert ons niet
It dat wi die vſakinge
 des herre die hoger ende
 nutter is. des gelue niet
 en kunnen behoude **V**a
 der lichaemliker vſakin
 ge daer wi of geſproke
 hebbē leit **S** paulus **A**
 waert dat ic alle min
 goet den arme gaue.
 en ougaue mine lich
 aem alſo dat ic barnid
 hadde ic geen minne
 het en vorderde mi niet
Dat en hadde die heil
 ghe apotel niet geleit
 had hie in den gheest
 niet voergelien datter
 ſonich alle dingē late
 soude. en noch dan totter
 volcomenheit der ewan
 gelie. en totte hoge ſtaet
 die **der ewangeli** ca
 ritate niet come en sou
 den. want ſi haer oude
 gebicke van wanſedie
 heide van houerghe va
 ongelatariheid niet wt

en purgierde. mer in ha
ren herten behieldt. daer
om en mocht si totter ca
ritaten gods die nūm
mermeer niet of en valt
niet comen. **V**staet dat
nochtā mit vliedheden
dat hi niet slechtlic en
sede al droeyede ic alle
mijn goet. sonder meer
daer toe. **H**i soude licht
geschene hebbe te segge
vande geuen die noch dat
ewangelii niet en ver
mullen. mer toe sijn selvs
behoef vmer wat behou
den als veel trager laen
wer mensche doen. **W**er
alle gaue ic sprac hi.
al mijn goet inder ar
mer lide spise. dat is al
vsaete ic volcomelich
alle deser eerscher rick
nochtan volcht daer te
uettere na. **E**n al gaue
ic minen lichaē dat ic
barude had ic geen cari
tate ic en waer niet.
Want bliue ic onlid
laen woerlich wydich
houerlich. en ic alle

mijn ourecht wicke wou
de. en ic altoes dat mijn
soeke. en dencke quaet.
en al dat mi beyegeuent.
niet ludsamilic. en geen
en lide. so en vordert mi
al der wauendiger din
ghe vsaekingē niet. **O**m
des wille. dat ic alleen
die wauendige substan
cie der werlt. die noch
goet noch quaet te reke
nen en is in mijre ier
ster vuericheit vsmade.
En die veninde rickdm
des bosen herte niet me
te en punde en wech te
werpen. en also der cari
taten gods te genake die
daer goederne is. niet
en beunt. niet houet
dich en is. niet hoerut
en wort. niet vkeerdich
en weret. dat haer niet
en soect. gheen quact en
tenet. alle dinge vdracche
alle dinge lide. **E**nde ten
lesten haren minre oud
die versalkinghe der
sunden minmermeer val
len en is et. **vij**

Dacr om sellen wi
 nur alre eeruſtriche
 haesten. dar onse nirelbe
 mensche. alle die rindō
 me sijne gebreke die hi
 miten ouden leuen ver
 gaderde. of werp en v
 stroeue. die den lichaē
 en der siele. also raeylic
 aen cleue dar si eygent
 lye onse sijn. **E**n hier en
 si dar wise vāne onse le
 uen of sūde en of wer
 pe. si volge ons nader
 toot. **W**ant also als
 als die docthe en die
 caritate selue. die een
 fonteyne der docthe is
 die een desen leue ver
 argen is wordē. hare
 minne nader toot blē
 hendē en scoen mēken
Valso makē die oduch
 ten die siele mider ewic
 heit mit seker swarter
 verwe ongedaen. **w**at
 scoenheit en leghheit
 der siele werde vā docthe
 ten of vā ondocthe
 gebaet. **D**ie sōnighe
 sellē also scoen bleuckē

den vwe ontfanghen
 dar si vande pphete ver
 diene sellen te hoer die
 conic sel dū scoenheit
 begerē. **D**ie sōnighe
 sellen alsullikē leiken
 swerte vwe ontfangē
 dar si hoers selts mit
 maertheit belpen sellē
 en seggē. **M**ijn littepkē
 der wonden sijn vūlter
 en vroe. vande aēliche
 minne onbekentheit
Also die hē oet selue sat
 waer om en is die wō
 de der doctheer unis volcs
 niet vbonden. **E**n daer
 om sijn die onse rindō
 me. die mit onser siele
 ewelic bliue. **D**ie ons
 geen conic. of wederla
 ke geue of nemen en
 mach. **D**ie sijn onse ey
 gen eydwine die die
 toot vā onser siele
 niet scheide en mach
Inter heiliger **w**
 scrifture vinnē
 duerhand rindōme
 goet en quaet. en in
 die midelmatte. **D**ar

sijn die quade ruydome
 daer of gescreuen staet
Die rike hadde gebiet
 en v'hougerde. En wec
 v' riken. die uwe troest
 al hier ontfanghe licht
En al werpme dese ruc
 dom en wech dat en is
 die hoechste volcomen
 heit niet. **J**egrus die ri
 ke sijn die arme inder
 ewangelien gepuist
Salich sijn die arme
 van geest. want dat he
 melrike is haerre lude
En in ps staet daer
 of **D**ese arme riep en die
 he hoerde. en die arme
 en die behoeftege sellen
 dine name loue. **D**at
 sijn goede ruydome so
 wiet geringer gepuist
 wort. **D**auid. **D**at ghe
 nachte der rechter sel
 gebenedit werde. **G**lou
 e en ruydome sijn in sijn
 hude. en sijn gerechtich
 bliuet van ouer tot ouer
En blissinge des mans
 siele. sijn sijn eyge ruyd
 me. **E**n in apoc. xvi

staet herde yuwer he ge
 screue. totte gene diese
 niet en heest. **D**u biste
 arme en ussect. **I**c sel di
 beginen te sijn we we
 minne monde. want du
 segste dat tu ruc biste en
 oueruloedich. en mye
 mans en behoefte. en
 en weest tu niet dattu
 onsalich. en arm. en
 blijet. en ussect biste
Ic raide di van niet te
 pen gegloeyt. **G**out en
 gepuist gout. **O**p her
 tu ruc wort. en te
 wite cleder hen. **O**p dat
 die confusi d'ure naect
 heit niet en blike. **D**at
 sijn ruydome in die mid
 delmate. die goet of r
 quact mogen wele na
 dien datmensse gebuuet.
Daer of spect. **I** pau
lus. gebiet den rike v
 ser werle niet v' m' ruc
 te sijnake. noch in dat
 onseker der ruydome
 niet te hopen. **O**er in
 gode die ons alle dinge
 oueruloediche gheest. **G**e

biet hem wel te wēlich
telic te gheue mede te del
len. **E**n een goet founda
ment. yegheus hier
uamaels te vga dē. op
dat si dat warachtige le
uen vrigē. **E**n want
dit die rike man ider
ewangelien niet en de
de. en den behoestighen
niet en gaf. en de armē
lazarus. die voer die to
ze lach. die crumē van
der tafelē niet gebuerē
en mochtē. daer o was
hi den onideliken vuer
der helle. en den ewigē
wande megewijst. **xij**

Als wi deser werlt
rijckdom lare so en
hebben wi dat onse noch
niet vlaect. mer dat o
niet we en hoert. al ist
dat wi ons daer in vhef
fen. dat wile mit onsen
arbeide vcrege hebben
of dat si ons van onse
ouders greuet. **lij**
Want als ic hier voer
ghesat heb. wi en heb
ben niet. dan dat elice

dat ider hertē is. en al
so aen onser sielē cleuet
datter ons niemant be
nemen en mach. **V**an
den waterlike rijckdom
men der werlt die die so
mughe also eygē houe
dat hise den behoestigē
niet mede deulē en wil. **vi**
dat eps al berijpēde sprac
ker. **O**f ghi ider vrecmde
dingē niet trouwe en
waert. wie sel v dat v ge
uen. **H**et was ee vā dese
bosen rijckdome daer. **S**ūte
peter onse lie of sprac
Dich wi hebbe alle dinge
gelate. en sijn di naghe
volghet. wat sel ons
daer om werde. **D**ie noch
dan niet wortē. **S**ūte
de ghepore nerte en he
ren. **E**n dan om is in ha
ven lant. die v salunge
alle haere gebieken te
vlieten. **xv** **W**ane anders en
hadē die apostelen niet
veel gelaten gehade.
Vaer hem onse lie also
grote glorie. **D**ie ewigē
salichat voer beloefte

dochi seide Juder andr
 gboert als die soen des
 mensche in de stoel sijne
 mogricher liete sel. so sel
 di oec liete op die twalef
 stoelen. en oerdele die twa
 lef geslachte va isrl. **¶** **I**n
 dat sake dan. datne alle
 om alle eersche ryckdom
 te late. totter apostele gra
 de niet come en mach. **¶**
 noch opte hoge derde gra
 de der v'sakinge. die van
 luttel mensche op gedom
 men wort niet en coent
 wat selde die van hem sel
 uen oordelen. die den ierste
 lichte graet. noch niet
 volcomelic begouen en
 hebben. en die onte vul
 uste der dingen ende des
 ghes mit teure ongelov
 uicheit besite. en alleen
 weten blote naem des
 monice hem sliessen. **¶**
Daer van hoert die ierde
 v'sakinge te v'renden
 dinge toe. en en mach te
 moure geen volcomelich
 gene. **¶** **H**er en si dat hi toe
 ter ander v'sakinge coem

die in ons selfs dinge ge
 legen sijn. **¶** **A**ls wi daer in
 alle onse passie v'dienen
 hebbe. **¶** **S**o moge wi totter
 hoedheit der derde v'saki
 ghe op d'ijne. **¶** **D**aer wi niet
 alle. in alle dat in deser
 tijt is. en vanden mensche
 beseten is en v'suade. **¶** **H**er
 oec mede alle die firma
 ment. en die ouste din
 gen. hoe grote dat l'ich
 ne d'ichijne wi niet ge
 moet. en souwe alleen
 als **¶** paulus seide. **¶** **N**iet
 die d'ingen dienen s'ien
 mach. **¶** **H**er diene niet ho
 en mach. **¶** **D**atne s'ie mach
 is tijdelic. **¶** **H**er datne niet
 s'ien en mach is ewich. **¶** **E**n
 aldus ten leste v'dienen
 wi aldus te hoert. dat a
 braham toe gesproken was
¶ **S**om hi dat lanc dat ic di
 wisen sel. **¶** **S**om noch. **¶** **D**an
 ne noch d'ijne der passie
 en in en walte. **¶** **S**om in
 bloet v'reken. **¶** **H**er
 ten te besite is. **¶** **E**n dar
 ons niet gewilt en wort
 dan vaden wegange der

duerhandt voerseider u
 sakunge. **D**an seit hi. **S**o
 in dat laut. dat ic di wi
 sen sel. niet dattuut van
 diuns selfs arbeit of doer
 heit moechste vunden
 niet dat ic di. dies niet
 alleen en weetste. niet oec
 niet en soeste wisen sel
Hier wt merke wi dat
 rechte. als wi vander ~~ae~~
~~wilunge~~ ingeestunge des
 herē beweecht werden
 en totte wege der salich
 tidē. **A**ls behoeven wi
 van sijnre lernunge. en vā
 sijnre inlichtunge geleit
 te werde. selle wi roetter
 volcomenheit der onster
 salicheit comen. **x**

Ofermans waer
 in is ten die vye
 wille geleght. en men
 onser vlichheit hetter.
 als wi doen. dat te jnsen
 is. id dat seke dat ons
 god alle dingē die wt on
 ser vromenheit horen
 beghinet en ginet. **xj**

Dafinaus. dat had
 v te rechte beweecht

waer intē werke. en in
 den voertgange niet me
 dan een beghinc en een
 gindē. **W** is der oec een
 middel. **R**echte also als
 wi kenne. dat god die
 orsake onser salicheit i
 meniger wise werket
 also staet dat in ons die
 oorsake die god vlecut
 eerustelic of traedhlich
 waer te nemen. **W**ant
 also alst gods roepē en
 voerlegge was doe hij
 seide. **S**anc wt dine lan
 de. **A**ls hoerder oec abra
 hams gehoersamicheit
 toe dat hi wt ghinc. **A**ld
 stou die grunde des be
 loues. en des voerlegges
 in gode. **E**n dat wert der
 gehoersamicheit en des
 volhucgens in abrahā.
Ho behaert des seker te
 wesen. alle oeffendē wi
 alle doechden. mit grote
 sekerheit. sonder ophoude
 mochtē en mochte wi
 gheete was mit onser
 vlichheit. en mit onser
 vlichheit des arbeitē tot

dier volcs manh' en tot
 dien looge wien der salic
 heit niet comen her en
 waer dat die hē milt n
 mede werker was en
 onse loutt (moete toe die
 jaagen. **W**er toe wa
 ar die wane. **D**ier om
 solle mi alle nē merten
When iacob baden en
 legge vol winge mit
 niet tganze in doren
 vopalen. **E**n dat mijn
 uoetstege nuer beweg
 en werde. **E**n he heeft mi
 voot op den sece geset
 en hi heest mij vootstege
 geset. **D**at onse rope
 wils die niet ueterwits
 nē nē mach ont geneycht
 is. **E**n opwegen mit do
 gden. **W**ant onse loutte
 regner en. **W**erliche int
 son mēche grange wort
Fer hoesit die polhem
 over hi seit. **H**en vinge
 doren. **E**n die gebere
 vopalen. **E**n alle. **E**n die
 hē heest mi o vfangh.
Was die vye wille te
 watten geneycht als ons

die hē waggelende siet. so
 ondersever hi ons mit hi
 rehant. **E**n op een ander
 was. **A**ls die gerechtiche
 vallet en wast hi niet
 schamest. **W**ant die here
 terre sijn hant onder
 Alons en mach ghie ge
 rechtich mensche. **W**er
 gerechtichne bliue. **D**ie
 te. **H**er en li dat die godli
 ke goedertierenheit en
 waggelende. **E**n den val
 lenden te halve wem
Noch die **xij**
 heilige manē in
 helbe die wege sverm
 ghe. **I**er si wete niet
 vatermanheit. **E**n heest
 den quene hoers selts
 wemichheit. **E**n wege se
 ren. **H**er hadē den heren
 seldē. **E**n nu in dūen
 wachenheit. **E**n siet mi
 men vech. **E**n die re
 vopvichent. **E**n miles
 mi ten wech. **E**n heest
 uen. **W**ant ge sel. **E**son
 mich onder. **E**n hadē die
 niet alle dat geloue. **E**n
 dat niet wil overvich

den beuoele. doe si seiden
He ic heb bekenet. dat in
 den mensche selue sinen
 wech niet en is. noch het
 en staet en staet in des
 mans macht niet te
 wandere. en sin wege
 selue te regneren. **G**ude god
 hanc toe is. **I**c selle lei
 den als ene groenboe
 en ommits mi is hi vrucht
 te gheuonde. **xiiij**

Oft en verige die he
 liche manne. dat ver
 staet inder ewe gods niet
 wie lese. mer ommits der
 leringe. en der inlichau
 ghe gods begeren. sijn da
 gelijc te ontfange en seg
 gen tot hem. **H**ere make
 mi du weghe houde. ende
 leer mi den roepade. **O**n
 decke mijn ogen. en ic
 sel die wonderlike din
 gen van diere ewe wer
 ke. **E**n leer mi diue wille
 doen want du bidde mi
 god. **E**n lie du leerste te
 mensche die wercenlicke

O heilige ma **xv**
 dauid. en dinst

hem dat vstant daerme
 die ghehote gods mede
 bekenen mach. va nye
 men mogen te ontfan
 gen. dan vande lie als
 in se. **H**e ic bin du knecht
 te. **g**hif mi rustant op
 dat ic du gebode lere mach
Alle hadde dauid nader
 nature en vstant daer me
 te en mocht hi die ghe
 te gods niet vstaen. **D**a
 om bat hi om die dage
 lische inlichinge der he
 ren. om die ewe gods
 geestelic te vstaen. **D**ie
 selue dat wi segge bewi
 set ons oec dat vercoren
 vst. **S** paulus noch cla
 liker daer hi leit. **G**od n
 wercket in ons de wil
 en dar volbringe om des
 wille wille. **E**n vstaet
 dat ic segge want god
 sel di rustant geue. **H**oe
 mochte hie daer liker
 segge. dan dat ons die
 goede wille. en dar vol
 bringe des wercs van
 den here gegeven wort
En noch op een ander

Oede **H**et is v gegeue o
 xps willie niet alleē in
 hem te geloue. mer oec
 mede om hem te hē. **D**ie
 vstrou oec die prophete
 dauid. doe hi seide. **O** god
 maect dat vast dat du in
 ons gewrocht hebste. **D**at
 hi ons die beghīne
 der salicheit geuet en is
 ons niet genoegh. **H**et
 en si dat huse witter sel
 uer ontferrinhericheit
 en mitte dagelischen
 medewerken volbringe
Want onse vyve wille
 niet. mer die here ont
 bynt die gebonde. **N**iet
 ons selvs mogentheit
 mer die hē voert op die
 weder geworpe sū. **N**iet
 ons selvs wysheit. mer
 die hē vlicht die blinde
 en die hē maect die wi
 se en die blinde. **N**iet on
 se voerwaerunge. mer
 die hē behoet die nywe
 yccende ingecome lude
Die en segge ic daer om
 niet. dat gū v vlichtich
 en arbeit te v greefs yet

doet **M**er dar wi wete
 dar wi sonder die hulpe
 gods. tot sijner vuc
 scap niet en cūc come
 en dar onse arbeit en
 vlichticheit niet genoegh
 en sijn. sonder die hulpe
 gods. dat ongroet loe
 der puicheit mede te v
 crigen. en dattet ons
 van ontferrinherichei
 de worde gegeue. **W**i
 mogen dat peert saddle
 en bereide tegens den
 stryt. **M**er die victorie
 is vande hē. **D**at peert
 is beduechlic totter sa
 licheit. mer die hē mid
 hē vluucht. die sel ver
 huecht bliue. **D**aer o
 moete wi mitte ylicheit
 dauid segge. **D**ie hē is
 mijn stercheit en mijn
 lof. niet mijn vy walle
paulus. niet dat was
 yet machich sijn van
 ons selue. als van ons
 seluen yet te gedencke
 mer onse vsmogt is vā
 gode. die onse bequaem
 die uerts des nywen testa

ments gemaect heeft
Ende die **xvi caput**
 apostole geuodde
 dat hem alle dinghe die
 tot haerre salicheit hoer-
 den also vande he gege-
 uen ware. dat si oec de
 geloue badē en seiden
he ymeerre onse gelo-
ue. en en seuen dat ha-
ren vyen wil met toe.
mer der gane gods En
 die meyster onser salic-
 heit bewijst dat onse ge-
 loue crancis en glade
 en oimids he selue son-
 der sijn hulpe niet staē-
 de bliue en mach. daer
 hi seir **Hynd** **Dich** **sara-**
nas. hechts begeert dat
 hi v soude trensen **als**
 ter we **mer** ic hebbe voer-
 di gebede. dat di du ge-
 loue niet en beuike
altes ghelijc bad ee an-
ter den he wde ewange-
lie. doe hi vande gulue
des ongeloefts began te
vdiencke. en seide. here
helpē unni ongelouche
 of die apostole. en die

uane der ewangelie di
 geuodde. en belyde dat
 dat gheloue. in die vyf-
 haers willen. en mit
 haers selfs crachte niet
 volstaend en mochte
 bliue **En** **3** **petter** dat ge-
 bet xpi daer in behoefte
 wie sel den also ymerel
 en also bliue welen dat
 hi die dageur hulpe des
 herē. hier niet in en waer
 behouue. want die he
 selue inder ewangelie
 betuucht daer hi seir
Recht als een wyngsaers
 rancke van haer selue
 gheen vucht voerbre-
 gen en mach. het en si
 dat si aen die wyntoc
 bliue **also** ist oec mit v
 het en si dat ghi in mi
 bliuet **En** op een ander
 dat seir hi. sonder mi e
 moechdi niet doe **idus**
 so en moge wi sonder
 sijn ingeefringe en sijn
 medewerkinge. gheen
 geestelike vucht werke
 als **3** **iacobi** seir alle goe-
 de gane. en alle volco.

men gisten. sijn van
bouen. vande vader d
lichte nederdalende zach
arias die pphete. **I**sser
iet goets dat is sijn. en
isser yet vande alre bef
te dat is hem van. **E**n
alle dese sijn besluit. **I**
paulus daer hi seer. wat
hebtu du en hebster ont
fangen. wat vlieftu
di. als oft u met ont
fangen en hadste. **xvii**

Die doechde der lud
lanucheit tacer
wi die becominge mede
mogen lide is beide in
onser macht. en inder
gauen der ontfemlicher
ncheden gods gelegen
als **I**paulus seer. **G**e
becominge en sel v bega
gen. si en si lichte. **w**ant
god is getrouwe. en oi
sel v niet late becme bo
uen dat ghy vmoechte.
daer hi sel v nutter be
cominge ee behulp doen
also dat ghy sele mo
ghen liden. **D**at god
oec onse gemoede toe alle

goede werke bequaem
en stantachtich maect
en sijn welbehage in ons
wert. **D**at leert ons die
selue apostel. **G**od des vie
den. die den groete herde
der scapen ihu xpus. wt
ten duusternisse inden
bloede des ewich testa
ments wigeleit heeft
die moet v in alle goe
de bequaem make en wer
ken in v. dat behagelic
is voer hem. **E**n op ee
ander stede seer hi oec
Hieselue die he ihu xpus
en god onse vader die
ons gemint heeft. eude
ewige troest en goede
hope. inder genside ge
gene heeft. die moet v
therre lere. en in allen
goede werke sterre make
Dat ons die vrede gods
daer wi hem eeruicheit
mede houde moge. van
ten he in gestoid wort
dat bewilt ons die pro
phete iheremias. daer
god aldus toer he syne
ket. **I**c sel hem geuen ee

herte en een sielc. op dat
 si mi altoes ontsien. en
 he sel wel wese. en hare
 kindere na hem. en ic
 sel een ewige soene mit
 hem maken. en ic en sel
 niet of laten he wel te
 doen. en mijn vrese sel ic
 in haren herte geue op
 dat si niet van mi en sca
 de. **Ezechiel** En ic sel he
 een nuwe herte geue en
 enen nuwe geest. sel ic i
 haren ingedemte sette
 en dat steuen herte sel ic
 hem of nemen. en een
 vleyschelic herte sel ic
 hem geuen. op dat si in
 mijn gebode wandere
 en mijn gerechticheide
 behoeden en werkense
 en si mi een volc si en
 ic he een god wese. **xviii**

Hier in so worden
 mi geboort dat of
 dat beghin des goeden
 willes. van des heren in
 geestinge gegeue wort
 als hi ommits he selue
 of ymanninge eniches
 mensche. of ommits en

gherhande bedwanc ons
 totte wege der salicheit
 trecker. en die volcomen
 heit. en dat volbrengē
 der doechde geest hi ons
 des gelijc. **H**ier staer in
 ons. dat wi die yman
 ge. en die hulpe god tra
 echlic of eerustelic ver
 uolgt mogē. en ommits
 dien. so sellē wi loen of
 pijn na onse werke ont
 fange. **D**at is ons claer
 lic in den cronico be
 wust. daer aldus ghe
 screuen staer. **A**ls din
 he di god. di in dat laur
 dattu besat selste geleit
 heet. en veel heidne die
 meerre en sterker si di
 du vdeluwe wil. **G**od
 heeste di ongleuert.
 slachte alle doer en en
 make geen soene noch
 leuloche mit he. **D**at
 die kinder van isel mit
 laur van beloete gelat
 wort. dat veel heidne
 voer hem vdeluwe wor
 en dat die geslachte die
 meerre ware. en sterker

dan si. in hare handen
 dingeleuert worden. dat
 stont als die scrifture
 inder graecen gods **mer**
 offe die kinder va isrl
 door woude slaec of op
 houd. en spareuse. ende
 offe mit hem vsoenen
 woude. en buloche ma
 ken of mer dat stont in
 hem. **H**ier mede wort
 daerlike betruget. wat
 men oule vyen wil war
 men der gracie gods en
 warmen der dagelischer
 hulpe des heren sculdich
 is toe te scrue. **H**ier hoert
 der gracie gods toe oor
 saken der salicheit ende
 victorie. en die vruchte
 des weres te vlenē. en het
 tract in ons die vleende
 gaue laculic of vuerich
 lic te volgen. **E**n die
 selue bewisen ons die
 twee blinde inder ewa
 gelien. want dat ih̄s
 voer bi hem ghinc dat
 hoerde der godliker voer
 sichachheit toe **mer** dat
 si riepen en seiden **ihu**

hē dauids soen outfer
 me di ouler. dat hoerde
 hem toe. dat si dat ghe
 lichte der ogē outfenge
 dat wrochte die gaue
 der godliker outfermher
 ticheit. **D**at na eenre y
 geliker gaue gods. die
 gracie des heren. en die
 vyve wille. elo in sinre
 vyheit blijft. **D**at be
 wint ons dat exempel
 vande tien malaetsche
 manen. daer der ee mit
 sine vyen wille weder
 of quam. en danckedes
 gode. en die he vracche
 nadu andre negenē en
 misten den ene. **w**ant
 hi sinre hulpe inder dat
 bacheit der gaue een
 mede werker was. **xy**

Ous behoert mit ga
 uen geloue te gelo
 uen. dat in buten gode i
 deser werlt niet gewochte
 en wort. want al datter
 gescheet dat comt we
 sinen wille. of van h̄s
 vhangenisse. **D**ie goede
 dingen werdt wille

en wter hulpe gods ge
wrocht. en die quade din
gen vheuger hi als om
ouster quaechheit. of om
die hardicheit ons her
ten Die godlike bescer
menisse. begeuet en v
heuger. dat die viant
en die scandelike passi
en ons lichaems ons v
here Als J pauwels
bewist Daer om leuer
dele god inde scandelike
passie oā. want si god
in haerre kēnisse niet
en hadde. en hierse valle
in ene vkeerde siue. also
dat si ieten dat niet en
beraende En die here
selue seir doer den yphete
om volc en hoerde
mijn stome niet. ende
isrl en merkede niet op
mi Daer om liet ic se
uade minne vindinge
haerre herte. en daer sel
le si in wandere En dit
is dae hi beraget doer d
yphete ysaias Alle dach
hebbe ic mijn hante we
gerect totte volc dat mi

niet en gelouet. mer dat
mi weder spreect Hadde
mi mijn volc gehoert en
had isrl in mijn weghen
gewandert Ic soude om
niet sijn viant vnedert
hebbe. en mijn hant geste
ke opte gene die si diue
kede Isit alle dē redene
die wi voer geseyt hebbē
en meyne wi dē vye wil
des mensche niet of resue
ke mer proeue niet dat
die hulpe en die gracie
gods alle dage. en in elke
uy nootdich is Doer
ons die abt pafancius
in deser collacie aldus
geleert had. leide hi ons
voerder middernacht met
alle blide. mer vā herte
beweeche wt sijn tellen
en gaf ons ee sonderlin
ge gaue i sijn collacie
want wi hadde die vol
comenlyc der vslakinge der
dinge daer wi mit al onse
vlite om arbeyt gewaert
deregge hebbē En na die
dat wi van hē vstonden
so began ons wt noch

toe uader rechter mo-
nike voetspappe nauwe
te diomen. **Hier begint**
die vierde collacie des
abtes daniel vande be-
geertheit des vleischs

Onder die ma-
nen der ker-
neliker oe-
feninge. so
sage wi den abt daniel
den genen. die nider wo-
ten woude. in alle
wechden gelike. en daer
boue so was hi mit so-
der linge genade der oet-
moedicheit vaert. die
oumids wechde sijne
puerheit en sijne sacht-
moedicheit. al was hi
ioue vande heilige pa-
fincius een dyake was
gemaect. En die heilige
pafincius was van sij-
ne wechde also vblinc.
dat hi en gelike hem sel-
uen waten puerheit
daer vhoechde. en be-
geerde als sijns gebra-
ke dat hi sijn stede bewa-
te. **Mer dese abt daniel**

al was hi tot puelstelik
oerde vlienen. nocht
en liet hi die gewoente
sijne ierster oetmoedich-
heit niet of. want so
waner die abt pafou-
cius. die geestelike of-
ferhande oerde. so was
hi altoes sijn diene.
Dese daniel was van
alsulker genade dat hi
veel wecomender din-
gen wist. En hoe geer-
tate die abt pafoucius
na hem gelate had in
sijne stede liet en mochte
hem niet gesche wat
coit hier na seynde hi
en totte here. **ii ca^e**

Wan wechde hem
hoe dat welen
mocht. dat wi souen
in onsen celled mit also
groter vrolicheit des
herte. en mit also ophic-
keliker ondro. vander
wonden der geesteliker
sinen vuller werden
dat wile mit gene waer-
den en mochten wispere-
ken. **Ja een puer geber**

sonder arbeit is ons be
 rat. en dat gemoede vol
 geesteliker vruichte. en
 die begeerte sijn also
 arachach. en also veer
 dich. dat si al slape wi
 den he dunckie genake
En soume sonder enge
 sake die wi wete so wer
 den wi onvheulic mit
 groter bangicheit ver
 uult. en mit eenre ou
 redeliker droevicheit
 des herten bedruet. dat
 wi niet alleē in onsen
 beuoden en vdrre en
 vdroge. mer ons gru
 welt voer die celle. dat
 lesen der scrifture stuct
 ons aen. dat geber is
 ongestadich. en wag
 gelyc vande ene totten
 anderē. recht oft dionc
 ken waer. **I**a al vlych
 te wi. al scrype wi. en
 al pme wi. dus totten
 versten staet weder te
 kerē. onse gemoede en
 heests geen macht. en
 hoe tatter eersteliker
 totter aencominglic

gods. wederghetrocht
 wort. hoe tatter gewel
 deliker. totten outradi
 ghen onlopingen in
 gladen wege verachtet
 wort. **E**n wort aldus vā
 alre geesteliker vruichte
 berouet tatter noch vā
 ter begeerte des hemelri
 kes. noch vander vrese
 der hellē. van dien toot
 liken slaep gewect en
 mach werden. **iiij**

Hier toe andwoer
 t ons die heilige
 abt daniel. **D**at na lern
 ge der vaders. allulke
 onvruchtbaerheit des
 gemoets ommits dier
 hande sake quamē. **I**
Die ierde is onse vly
 melheit. **D**ie ander is ac
 vechtinge des viants.
Die derde is die vlycige
 wille gods. en ghelact
 om ons te puenen.
Dan onser vlycigh
 ghelactet. als wi mit
 ydergaendre lacheit
 in gebreke ontbluē en
 ons seluē niet en merke

en oimids traecher en
laeliker. noch d'innel
re werde. also dat die on
nuete scadelike gedach
ten. onse spise werde. en
doen dat eertruc ons her
ten dustel en doern dra
ghen als die beghinen
te bloeyen. so worde wi
onvruchtbaer. en van
alre greseliker vuich
ten ende scouwinge gods
naact en ydel. **V**ander
acuuechtunge des viants
geschietet soumtit. als
wi in goeden dingē vli
nich sijn. dat onse weder
sake mit sinre scalker
bchendicheit. onse ghe
moede toerboert. dat wi
van onser goeter men
ge dicvyl al onweten
te. en alle onwillens of
ghetogen werden. **iiiij**

En derde maet ge
schuetet. vander
vheugensse gods. om
ons te proeuen. En dar
om twee sake willen
Die icste is. op dat als
wi een luttelkijn vande

he gelate sijn en die crac
heit ons gemoets oet
moedelike acusie. vand
voerledere puerh^t des
herte. ons vincer niet e
vheffen. want si van
ons niet. mer van des
heren genade geguen
was. en als wi ons al
dus van hem gelaten
vintē. dat wi oimids
onsen lichten. en lue
ke dien staer der puerh^t
en der volich. en dier
voerledere begaungē
niet en mogē vinden
mer dat wi vstaē soude
dat dat vā sinre genade
gegeue is. En sulle wi
sinre genade gebruiken
dat moet van sinre
gewoerdiger inlichā
ge geschie. **D**ie ander
sake der proeuige is. op
dat onse volherdinge. en
die volstandicheit ons
gemoets. en begerre ge
proeuet worde. en op
dat in ons gropenbaet
werde. als ons die van
dinge des heilige gheests

gheloude heest. mit wat
 menige des heere. mit
 wat volstemouwen
 des geboere. wi die ten
 wederloeken. **E**n op dat
 wi die gheschiede voren;
 die en gheloude ten gheschiede
 wuerheit. als wi die ghe
 wone trebbe te vliet
 her befloede en behou
 den. als wi were mit
 hoe groten arbeide dat
 dat te vliet is. want
 wat die lichte wale
 berige der plechtme
 vliet te hoeden. **V**

Hier moghen wi
 elerke in vliet
 die die gracie en die
 ontfenghenich gods
 alre des die goede in ons
 weret. en als wi die
 of gelaten la. In en
 vnsich onse vliet
 sonder die hulpe gods
 In onse lier niet w
 vinge. **E**n nu wort in
 ons vliet tatter ghe
 men lier. **E**n in vliet
 niet allen vliet ghen
 die lier wi. en die in

liere. mit acude dat
 feruente gode. **E**n me
 te lo ghesiet dat die li
 te gracie. sonder en
 vliet te. **E**n die lichte
 uderwige mit die lichte
 lye. **E**n vliet in
 ghesinge lier. wi of ge
 spake vliet vliet
 en vliet in vliet
 ghesiet. en genu die
 vliet vliet in. **E**n vliet
 meket va slopende. **E**n
 vliet die vliet. en die
 vliet in vliet ons ghe
 vliet. en vliet lier
 selue in onsen lier. **O**p
 dat wi doch alle vliet
En op vliet vliet
 van lier vliet
 vliet vliet. en op
 vliet. **E**n die vliet
 vliet wi der van ghe
 vliet vliet. die vliet
 vliet mensche mahn
 in vliet gaet in
 vliet on vliet
 vliet vliet vliet al
 so dat onse ghesiet in
 vliet vliet vliet
 vliet van lier selue en

woert in een ontret des
gheests ontrocket. en
vget sijn selfs tattet
noch niet vleysch woert

Die heilige **vi ca**
dauid kenede dat
dese vhenigenisse gods
daer wi aldus in gelate
werde also onbaerlic
was dat hi niet bidde
en woude. in gene din
gen gelate te wese. war
hi wiste dat daer hem. en
der menscheiker natue
ren. die tot eniger vol
comenheit come soude
niet mitte en was mer
hi badt hem dat hije he
ner middele woude doe
hi seide **I**he laet mi niet
in allen dingē. rechte of
hi seggen woude **I**en
weet wel dattu den hei
ligen om haers onbas
willen pleechde te la
ten. op tattuise proeffte
want en waren si niet
een luttel van di ghela
ten. si en wochten vs
haren wederlake niet
getempiert werden

en daer om en bid ic niet
dattu mi gheen tyt elact
ste want dat en soude mi
niet vorderen mer als
ic mijn crancheit beuoel
le. so mach ic mitte pro
phete seggen **I**he het is
mi goet dattu mi vne
dert hebste **E**n als ic mi
crancheit voele. so heb
ic oersake te striden **D**ie
en soude ic sonder nyuel
niet hebben moge. waer
ic geen tyt vander beset
godliker besetwinghe
gelate. want die viant
en darre mi noch niemāt
tempiere. het en si dat
tuis hem vhengette. en
alle vwielic pleechde die
viant te vwiere. als hi
seide tot **iob** **O**efne **iob**
god niet te vgeefs **I**heb
stu hem sijn huus. ende
alle sijn substantie alle
om. en om niet belegē
Mie ic bidde lieuer dattu
mi in alle dingē niet en
laeste. want also veel
silt mi mitte is te lut
telken van di gelate te

welen. op dat die volsta
dicheit minne begeerte
geproeuet werde. **A**lso
veel ist mi oec seadelic
dat ic om minne vdiene
ten en vboetuisse wille
alre seer van di gelaten
wordt. **W**ant geen men
schelike cracht en mach
sonder dijn hulpe in eni
ger temptacie lange vol
herde. si en moet thants
der machte en der sealdy
des wederlaets wiken
Het en si dattu selue die
onse cracht keneste en
die stride martelste ons
niet en lactste becoren
boue dat wi vmoeghen
en ons inder temptacie
also te hulpe coemste dat
wir mogen lide. **A**lulcs
wat vunde wi. mid ou
den testament. dat den
kyneder van israhel ee
del haerre viande also
bleue gelate. op dat si
inder gewoente des stri
dens. mit hare vianden
souden bliue. **E**n oec me
de op dat si vande he ge

proeft soude werde. we
der si sijn gebode die hi
oimuds moyle haeren
vader gebode hadden
hieldt of niet. **D**ese strit
en liet hi hem trouwen
niet. om haers seaden
wille. **w**ant hi wiste
dat sus niet outberē en
mochten. op dat als si
van hare viande beduc
ket worde. kenē souden
dat si der hulpen gods
nimmermeer en mochte
outberē. **E**n op dat si die
gewoente des stridens
niet en vgateu. en op
dat si die oefeninge der
doechde niet en vloren
En op dat si inder seer
pinge der hulpe gods
van haerre cracht wor
de bestermt. want her
geualt diavyl dat si in
vredē en in geluckichy
vwoenē werde. die geen
wederstoet vromen en
W mocht **vij** dat
vleien in **v**an
wels leringe. dat aldul
tenige strit. herde mit

telic oec in onsen leden
 gesaeyt is. Daer dat vlei
 sche ygeus den geest be
 gheert. en die geest ye
 geus dat vleysche. ende
 sijn iegeus malcauder
 contrarie. op dat g'alle
 dinghe niet en doet die g'
 wil. **H**ier hebba van
 der ordinaacie des here
 enca strit. aldus ~~in di~~
 in dyn ingedevente bli
 uende. want so wat wt
 gemeen uemant wege
 nome alle mensche in
 is. hoe selue dat anders
 oordele. dan dat dat der
 menscheliker naturen
 naden val des iersten
 mensche. recht welselic
 is gegeue. En dat allen
 mensche natuerlic in
 geboren is. hoe soud
 men dat anders neme
 dan dattet water voer
 sichich gods die ons
 vorderen wil. en niet
 hinderen waer gecome
Die sake des strits sul
 sche den geest en dat vlei
 sche is. op dat wi niet

alle dinghe en dede. die
 wi woude. daer om haest
 dat god voersoudt. **W**at
 het waer ons herde scade
 lic. deden wi alle dat wi
 begerden. en daer om
 ist ons een oebaerlic
 strit. want hi dwinget
 ons. en vwecket ons
 tot euen betere staet
En sonder twiuel hadde
 wys niet. daer soude ee
 scadelike vrede nauolge
Germanus **viii**
Nist dat ons wat
 vstants al hier in schijn
 toe te licht. noch can
 want wi. **S**usauvels
 sentencie niet claerlic
 doerlic en moge. so be
 geerde wnt wel wat bet
 vclaert te hebbe. want
 hier sijn due dinghe ge
 roert. **D**at ierste is die
 strit des vleysches ye
 geus den geest. **D**at an
 der die begerde des gree
 tes ygeus dat vleysche
Dat derde onse wille die
 recht in dat middel ghe
 set is. daer aldus of staet

• op dat wi alle dinge niet en doen die wi wille. **A** liebbe wi van dese dinge war vstaets gegrepe. nochtā begeren wi want dit aldus inder collacien coemt. war daerliker daer of te ho

Dren **x capitel** Daniel. questien wyllic te vrage is een groce deel der verstaendheit. en hier is een groce stuc des weetus te weten wattu niet en weetste. **D**aer om staet gescreuen. dat wort ene ouwisen mensche voer wyllic gerekent. dat hi vrage can. want al ist dat die gheen die vrager. te sin der questien niet en weet. om dat hi wyllic onder suect en vstaet. war hi niet en vstaet. soe sel dat selue he totter wyllic gerekent werde. om dat hie wyllic bekende. dat hie niet e wilt. **N**a uwer onder

scheydinge. so sin hier due dinge. als hier vo seic is van **3 pauwels** geroert. **O**er daer is noch een vierde sake die ghi tot noch toe niet gemerct en hebt als da na volget. dat ic niet en wil dat doe ic. en dat ic wil en doe ic niet.

Nu is ons uwer ten sin vande twee begerlicheiden des vleysches en des geests. ierst te bekenen. op dat wi daer na onderscheyde moge war onse wille is. die tussche beide geset staet. **D**aer na moge wi des gelic ondervynde war dat is. dat wi tegens onse wille doen. **x cap**

Wlesen inder heilige scrifte dat dit woert vleysch menichmans wort geroet. **S**omme bereykenen ene gheleken mensche. mit hie en mit siele te gader. als al hier. **D**at woert is vleysche ge

maect. en alle vleysche
 sel die salidicut ons gods
 lieu. **S**omtijt beteyken
 ter sunders en vleysche
 like mensche als al hier
 mijn geest en sel inden
 mensche niet ewelick
 bliuen. want hi sijn
 vleysche. **S**omtijt be
 teykenet sonde. als
 al hier. **G**hi en sijt in
 den vleysche niet. mer
 inden geest. **E**n vleisch
 en bloet en sellen dat
 rike gods niet besitte
 en vergandich en sel
 die ouvergandich niet
 gebuik. **S**omtijt betei
 kenet een maetscap.
 als al hier. wi sijn dij
 vleisch en dij been. **E**n
Spauwels seir. **I**c hebs
 gepnut. of ic mi vlei
 sche dat is mij maech
 scap mocht bekeren. en
 icker somich van hem
 mocht behoud. **O**v
 is te beken in welker
 beduping. van dien
 viere wi dat vleysche
 dat daer tegen de geest

begheert sculdich sijn
Die vstaen **x**i cap
Onder twiuel het
 en is van des mensche
 substantie des vleyschs
 en des bloets niet te v
 staen. **O**er vande wille
 des vleischs. en vande
 vosen begeerten. die
 daer in requiere. **R**echt
 also mede en beduut
 die gheest geen wese
 ke substantie. mer die
 goede gheestlike begeer
 ten der sielen. **D**esen selue
 sijn bedude. **S**pauwels
 daerhe hier te vore. **D**e
 hi seide. **W**andert inden
 gheest. en die begeerte
 des vleischs en sel di niet
 volbrengen. **W**ant dat
 vleysche begeert tegen
 den geest. ende die geest
 regens dat vleysche. **D**e
 se sijn regens malcan
 der. op dat ghi alle din
 ghe niet en doet die gi
 wilt. **W**ant beide dese
 begeerte des vleyschs
 en des geests. in enen
 ygeliken mensche sijn

so isser een cenpaerlic
 arut. in onsen ingedwē
 ten beslotē **Als** die beger
 licheit des vleischs der
 tegeuwoerdiger ghe
 nuechlicheit gebuikē
 wil. en wort geweldich
 lic totten gebuikē genei
 get. **Daer** tegeus staet
 die begeerte des gheests
 bertic. wederheit en cō
 trarie te hē. en mit al
 len gredeliker oefenu
 ghien aen te hangē. also
 dat si dicwile noodtoef
 tige dinge des lichaē
 begeert butē te sluten
 en beghert daer in al
 so becomert te wesen
 dat si cranche soige vo
 haerre broescheit dra
 gen. **Daer** vleisch beget
 na sūre wellust. en ghe
 nuechlich^o te leuē. **Die**
 geest en wil den natuer
 likē begeertē niet vol
 gen. **Daer** vleisch beget
 vā slapē. en vā spisen
 vlaet te werden. **Die**
 gheest wort niet wa
 ken en mit vasten ge

voet. dat hi dicwul no
 dorstige slapē en spisen
 wederseit. **Daer** vleysch
 beget alle dinge on
 vloedlic te hebben. **Die**
 geest laet hem dagelic
 mit een luttel broets ge
 nuegē. **Daer** vleisch be
 gheert te badē en wic
 te bleiken. en dagelic
 sche tincoringe. en ver
 makinge te hebbē. **Die**
 gheest verblit hem in
 vwoopenheden en in
 die dore enicheit der
 woestine. **Daer** vleisch
 beget eer en lof der
 mensche. **Die** geest ver
 blit hē allinē hem on
 recht en vvolgvinghe
 doet. **Tusschen** desen
 twee begeerlichen
 so is die wil in dat mid
 del geset. ~~dat hi der ge~~
 set. dat hi der genuedi
 ten der sunden niet mit
 alle en consentiert. noch
 die arbeit die totten
 doechdē hoie. niet mit
 geheelheid aen en gri
 pet. **Mer** beghert of hi

mochte die vleischelike
 passien also te manige
 Dat hi vuer die noot
 tochtighe arbeit niet
 en leit. sonder welke
 die begreert des geests
 niet voregen en moge
 werden. **D**ie wille des
 menschen begreert wel
 sonder tassinghe des vlei
 sches. reynicheit des
 lichaens te behouden
 en sonder arbeit des wa
 keus puerheit des her
 ten te vorige. en mit
 alre rustelicheit des
 vleischs van geestel
 ken doechde te diuuloc
 en. **E**n sonder yemants
 berispinghe die doechde
 der lijdsamicheit te be
 sitten. **E**n hi begreert
 wel die oetmoedicheit
 xpi na te volge sonder
 enich vlies van tich
 ker eren. **E**n die of ge
 schiede simpelheit des
 geestelike leuens. mit
 ter werlt eer te gebruke
En xpo mitter mensche
 lof en eer te diene. **E**n die

strengicheit der waerhe
 te betcerme. also verre
 als daer niemant vtoert
 en worde. **E**n also wille
 hi die toecomende goe
 de vorigen. dat hi die te
 genwoerdige vuer
 niet en vlicke. **A**ldusta
 nige wil en sel ons nu
 wermere totter war
 achtiger volmaechheit
 doen comen. mer hou
 den ons in een vduister
 de laculheit. en maken
 ons gelinc den sonigen.
Die in apocalypsi van
 die lachterlic berispe
 sin daer hi leit. **I**c keue
 din werken wel. dat tu
 noch coue noch leet en
 biste. en vgaue god dat
 tu coue of leet waerhe
 oer nu want tu lacuwe
 biste. so sel ic di begine
 te spuwē wt mine mō
 de. **H**et en si dat die stride
 die vā bīnen op staen
 desen vplaende staet ver
 anderē. want als wi
 ons selue yets war ver
 lichtē wille en diuen

onsen eygene wil rechte
 voert staen die preekun-
 ge. of die angelē des vlei-
 sches. tegens ons op-
 en woude ons also mit
 hare gebreke en passi-
 en. en en gheuegens os
 in greure wus in dier
 puerheit staende te bli-
 uen. daer wi die ierste
 minne toe hadden niet
 trecken ons totter con-
 der wechē. daer ons ier-
 ste voer gruwede. en
 totte wege die vol doer-
 nen is. **E**n ist dat die
 geest mit vuericheiden
 weder onstake wou. en
 die werke des vleyschis
 sonder enich opgesicht
 tot onser menscheleker
 crancheit dode wil. en
 wi ons selue mit alle
 mit vheueue herte tot-
 ter doechde weder geue
 wille. **H**o wederroeyt
 ons die crancheit des
 vleyschis van diu op
 set des geests en weder
 houet ons. rechte oft alte
 onbescheide waer. **E**n

aldus staet die wille
 des menschen tussche
 den twee begeertichei-
 de als middē mit stri-
 de. **E**n en lieft hem sel-
 uen den vleyscheliken
 begeerte. noch den ar-
 beide der doechde niet
 mit alle geueue. **E**n is
 diu strut sculdich mit
 rechte oerdel aldus te
 seide. Die begeerticheit
 des vleyschis te vdeluue
 en die vuericheit des
 geests te sterke. **A**s al-
 dustaugen strut. dage-
 lu tot onsen oibaer al-
 dus in ons gesaet. soe
 werde wi salichke ghe-
 dwonge te come tot die
 vierden. dat wi niet
 wille. daer hier te vo-
 ren of gesproke is. **D**
Dat is dat wi die puer-
 heit des herte. niet mit
 ledicheit vsekert wa-
 nen te wesen. niet mit
 stadigen swengen ar-
 beide. en mit bedmet-
 heiden des geests moer
 verighen. **E**n dat wi

repucliat des vleys
 mit valte. mit honger
 mit drifc en mit wac
 kerheiden moere behou
 den. **E**n dat wi die we
 gestueringe des herren
 mit lesen mit waken.
 mit standige gebede. en
 mit enich te wese moe
 ten ontfange. **E**n dat
 wi lydlichicheit inder
 tribulac. mit oefen
 ge moere behoude. **E**n
 dien onsen here mit
 blasphemien. ende mit
 lacher deser werlt. **E**n
 besetme die waerheit
 mit yste. en mit on
 danc der mensche. **E**n
 omme dese stide in
 onsen lichaem. so wer
 ten wi gewilt vander
 scadeliker sekerh; tot
 ten arbeide die onse
 wil niet en wil. daer
 men die wech in dat
 middel alre best mede
 vericht en behoude. **xij**
Op dat die lacuwe
 tract ons willes
 die die vuericheit des

gheestes aen die een
 side. en die vurore rou
 heit des vleischs aen die
 ander side. mit gelaet
 heide getemperet word
 dat die vuericheit des
 geests. dat gemoede tot
 ten ongebreidelten be
 geerten. niet trache en
 laet. noch dat die cranc
 heit des vleysche. de geest
 niet vheffen en laet. **I**n
 dat een die sunde te bloei
 en. **I**n dat ander die ho
 uerdie op te staen. **S**o
 sel die ridder xpi in des
 conincs wech wandereu
 en houde in alle dinge
 dat middel. **A**ldes ghe
 lue so vunde wi in die
 tueringe des roerens
 van babilonien. **D**aer
 die confuselike scheidin
 ge der tongen. die soude
 like vmetelheit der me
 schen dwanc. want in
 hem soude een sündelic
 opset regens god. **I**a
 regens hem selue ghe
 bleue. **H**adse die godli
 ke voersienicheit mit

^ hebbe

ick menigerhande spra-
 ke. niet gedwonge tot
 ene beteren staet. **E**n
 daer in begouē si haer
 menschelike crancheit
 te kēuen. die si te voren
 in haers selks vmetel-
 heit. niet en wisten. **¶**
We desen stride coemt
 ons een nutte salighe
 vbeidunge. dat wi die
 wile vande dingen die
 wi tourecht voert geno-
 men of getogē werden
 en v wandelen onse op-
 set in een beter. **¶** Die vi-
 ande. die in hare wille
 te vvolgē. mit geene
 crancheit des vleischs
 gehindert en worden
 alle sijn si vande onste
 chore der engels. si sijn
 boeter en meer te lach-
 tere. dan die mensche.
¶ Om dat si boeslic eens
 begrepen te doen. dat
 si dat mit onwetterro-
 peliker boesheit. niet
 en ontfien te volbreu-
 gen. want also als haer
 gemoede suel is inden

oūdreckē. also ist oec
 vorse. en lounder ophou-
 den mit volbrengen. **¶** En
 in hem is een grote ver-
 dicheit. te volbrengen
 dat si wille. en geen sa-
 lich beract. dat voerge-
 nome quaet ick te ver-
 beteren. **xij capittel.**

Want die geestelike
 substantie en is
 aen geene vleyschelic-
 heit gebondē. also dat
 si inden oplet des quars
 willes. geen onscout
 en heeft. en en wort vā
 der aenvechinge des
 vleischs gelike. als wi
 tot geneu sūde getogē
 mer alleen coemēt we
 hare quade wille. ende
 daer om en staet daer
 gheen genade toe. **¶** We
 desen dinge mogen wi
 daerlike merken. dat
 die aridunge des vleischs
 en des geests. die in ons
 vweet wort. niet alleē
 niet scadelic en is mer
 veel onbaers in brengt
xiii capittel.

collac

Ten icsten dar die
 stryck. onse traecth
 en onse vsmuelli^e rech
 tenoert berispt **E**nde
 recht als een eernstich
 meyster. en laet hi ons
 uilmermeer vander
 rechter lynien onser aē
 wilinghe dwale **E**nde
 ist dar onse vsmetelke
 kerheit yets wat ouer
 die rechte mate wet.
 rechtenoere prekel
 hi ons mitten geiselen
 der vleischeliker aen
 stokinge **E**n berispt
 ons ena wederroept
 ons **T**en anderē maet
 als wi inder puerheit
 en inder reynich^e des lich
 aens. oūmids der ge
 nade gods lange tijt
 van alle polucien vry
 en reyn hebbe geweest
Ia also dar wi voertae
 vmaede van geurebe
 weginge des vleischs
 gemoet te werden **E**n
 oūmits dien in die hey
 melicheit der consciēcia
 en vhoucerdichit wordē

Recht als of wi vā alre
 vleischeliker broescheit
 gevryet waren. so comt
 dan die voerseidē stryck
 die onse meyster is. en
 videntiert ons. al ist mit
 eeuwe symptre beuleckē
 ghe der pollucien. sonder
 enige aendacht der beel
 den. en wederstoet ons
 en voetmoedicht ons
 en vmaect ons mit si
 nen perikelē dar wi noch
 menschen sijn **A**l ple
 ghe wi in menigerhan
 de gebreken te valle die
 noch veel swaere. en
 scadeliker sijn. nochtan
 en wordē wi in haerre
 gheen also licht bedruet
 van herre **O**er in desen
 so wort onse consciēcia.
 mit sonderheid voetmoe
 dicht **E**n vanden oūde
 ken der vgetenre snodic
 heit gebeten. en die mē
 sche verstaet daertlike
 daer in. dar hi van sijn
 selfs natuer ouerijn is
En al was hi in geeste
 like gebreken. noch ou

repare. hi en wistes niet
 Si voert aen en terre
 hi op sin voerlede put
 hier niet betrouwen.
 want hise mit ene cley
 neu askeer vande here
 also lichtelic beulecken
 mach Si vint dat hi
 die gane der puerheit
 van nyemant dan alle
 vander gracen gods be
 siet mach Dit leert ons
 die onderwindinge der
 dingh. wille wi die ge
 heelheit des herte ewelic
 berige. so laet ons pine
 die doecht der oetmoe
 dicheit cempaerlic te be
 houden **xv capite**

Ofermetelheit van
 deser puerheit die
 is scadeliker dan enyge
 ander sunde. en berouet
 ons dan alre geesteliker
 vruchten. Die doechden
 daer wi hier te voren of
 gesproke hebbe. sij alle
 getuge der reinicheit en
 en hebben gheen beye
 gen des vleyschs. mer
 alleen om die dancelikeit

des herte. so werden si
 vande hogen hemelste
 traet mit euen ewigen
 val nedergeworpen **I**
 wi souden oec hadden
 wi dese dreyt niet. mit
 alle sonder ophoue ver
 tragen. als of wi gene
 richter onser vshemel
 heit. noch in onsen lich
 aem. noch in onser co
 sciencie en hadden Si
 wi en soud' watter vol
 comenheit minneren
 pine te come. noch so
 berheit. noch maet te
 houd. her en waer dat
 onse alfulke trauchheit
 des vleyschs. doetmoe
 dicheit. en dancerde Si
 maecte ons hier mede
 wacher en vlich regis
 die ander geestelike ge
 breke **xvi capite**
W vinder dat die
 menschen die
 mitte lichaen van na
 turen niet vruchtbaer
 en sij. daer om in gro
 ter laelheit staen. wat
 si van aldustangher

vleischeliker bewegin
 ghe outcomert sijn. so
 en want si genen arbeit
 om die puerheit te ver
 gen. noch wedemoedic
 heit des herte te behoe
 ven. **E**n in deser sekerh
 so staen si also outbode
 en also lichtmeerdich.
 dat si totter volcomen
 heit des herte. en totter
 rechter puerheit min
 mermeer en haesten
 noch en pine hem die
 ander geestelike gebre
 ken inder waerheit niet
 te winnen. **D**ese veelic
 staet daelt vanden vley
 schelike staet neder. en
 is sonder twiuel va die
 twee die arger graet
 want hi vander couch
 tot laelheit coemt **xvii**
Sermanus van
 den orhace des
 struts tussche dat vley
 sche en den gheest als
 ons dunct. is daerlike
 genoech gesproken. **I**n
 dat wyse selue mit onse
 hande mogen tastē. en

daer om begeren wi des
 gelyc. dese rede vdaert
 te hore **W**at onderscheit
 daer is tussche den vley
 schelike man. ende den
 veeliken man **O**f hoe
 dat een veelic mensche
 arger mach wesen tē
 een vleischelic mensche **xviii**
Daniel. na spau
 leringe vint wi
 duerhande staet der me
 schen **D**ie ierste is vlei
 schelic **D**ie ander is veel
 ic **D**ie derde is geestelic
Vanden vleischeliken
 staet spreect hi op een
 staet **I**c heb v meic te duc
 ken gegenen. en ghee
 herte spise want tot
 noch toe en mocht ghi
 se niet. en noch en moech
 dese niet. want ghi sint
 vleischelic **E**n op een
 ander staet **A**lso lange
 als der onder v kinninge
 is. si di dan niet vley
 schelic **V**and veelike
 staet. spreect hi aldus
Een veelic mensche en v
 neemt die dinge niet

met die dri gheest gods
 toe horen want het is
 hem een dwaesheit. **V**
an de geestelike staet
 seir hi. **E**n geestelic me-
 sche ondervundet alle
 dinge. mer hi en wort
 van nyemān ondervo-
 den. **E**n op een ander daet
Ghi die daer geestelic
 sijn leert aldustauge-
 luden in de gheest der
 sachticheit. **S**o wan-
 neer wi den vleyscheli-
 ken staet. en die weer-
 like hanteringe begu-
 nen te latē. so behouē
 wi mit alre cracht tot
 ten geestelike staet te
 haete. **O**p dat wi. als
 wi naden wittere men-
 sche. die werlt. en die
 vleyschelijke beuleckin-
 ghe sijn gelate te heb-
 ben. niet te seer mit os-
 seluen schijn te smekē
 als recht. of wi totter
 ouster volcomenheit
 gecomen waren en in
 dier waechheit ghoudē
 wordē. dat wi totte gra-

den des gheestelike vot-
 gauges. niet bequaem
 en mogen werde. **W**at
 wi want dattet ons al
 genoegh is. totter volco-
 menheit vander han-
 tieringe. en vander weel-
 de deser werlt gescheide
 te wesen. **E**n wordē wi
 in dien laeuwe staet.
 die argher gerekent is
 geuoude. so werde wi
 in den monde gods ge-
 spogen. **E**n oec niet con-
 recht. want die de here
 in die ingedouere sijn
 re caricare outfange
 hadde. en aldus scate-
 lic vlaetwer sijn. en hē
 een salige spise gewest
 mochte hebbe. en arger
 geworden sijn dan die
 nye in de monde gods
 en quame. **A**ldustau-
 ghen wil hi mit eenre
 oprispinge wt sijn
 monde spuwē. **S**o wat
 conē is en in de monde
 coemt. dat wort ver-
 wermt. en mit soetic-
 heiden gesmaect. **M**er

dat hi eens oümits w
 walgringe. wite mon
 de geworpen wort. dat
 en lustet ons mitte lip
 pen niet te roeten. Ja
 her is ons hatelic. mit
 ten ogen te sien. Daer
 om is die lacuwe staet
 die archaer gerekeut
 . Want een vleyschelic
 weerlic mensche of ee
 heyde. is lichaelic tot
 ter saliger bekeringhe
 gebrocht. en totter ho
 ger volcomenheit ghe
 raden. dan een mouw
 of een vlaecut mensche
 die vande wege der vol
 comenheit. en vander
 ierster vuericheit of ge
 scheiden is. want hi sat
 in sinre herte. als in
 apocalypsi gescreuen
 staet. Ich bin ryc en ou
 uloedich. en ic en be
 hoene niemants. En
 dan wort hem geant
 woert datter recht na
 volcht. Du biste onsa
 lich en arme. en ont
 feruelic. en bliint en

naect. En daer in is hi
 arger dan een weerlic
 mensche. want hi nie
 maants ymaninge. of
 leringe en beteringe en
 waent behoeden. En
 want hi hem selue niet
 arme. noch naect. noch
 bliint en bekeut te wese
 . en her soude hem scan
 de dunckē. en hi soude
 wane sijn monics
 name. en sijn geesteli
 ke vruchte te vlieten
 waert dat hi na yemāts
 leringhe hoerde. en als
 hi aldus vande men
 schen heilich gerekeut
 is. en gecert als een
 knecht gods. so waert
 hi oec selue datter also
 is. En daer om moet
 hi hier na eens meer
 res oerdels ywachten.
 Wat willen wi hier in
 den dingen. die wi dic
 wil ondervonde heb
 ben langer in merren.
 wi hebben menich
 werf gesien. dat coude
 weerlike menschen

en heide tot groter geesteliker vuericheit quam men mer vande laeuwen veelike mensche hebben wite seldē vno men. **E**n daer om verbiert die he. doer den yphete. den geesteliken leerres. dat si alsulke mensche te vmaue of te leren soude scouwen.

En in ghecure wus in dat ouvlichebaer laut vol dustels en doerns. **D**at saet der saliger le ringhe en soude saeyē mer lateuse en wīnen heuer een yuwe laut. m. als heiden en weerlike ludē. en leggē daer dat saet des salighen woerts sēu te cost. **A**l men leest. die seit die he den māne van juda en den woene van iherusalem. **W**inet yuwe laut m. en en wile niet saeyen op die doornen. **W**iscanus **iii** ons te leggē dat wi den menigen sien

en merke. dat si vande voerledue gebieken en ouden seldē niet vwan delē en hebbē. dan alle die wise van buet. **W**at si piue gele te vgaederē ende dingen die si te voren niet en hadden. of dat si hadden. daer en willen si niet offschide. **E**n dat noch dacthlik is. si leggē dat sur daer om doen dat si haer broederē. en die gren die hem sēu geē. **D**act mede moett voeden. of dat si broederē vgaederē willen. en cloesterē maken. en vmetē hem vaders en abtē daer in te wesen. **M**er waert dat si den wech der volcomenheit sochten si souden billiker niet alle haers geles. **M**er alle ^{has} willes ierst vlake. en sette hem seluē naect en bloet onder ander ludē goerdinckē. also dat si haers selks sorge niet en droegen. **M**er

nu coemtet anders. als
 si leiders der broeders wil
 len wesen. dat si minner
 meer de oudt vaders ge
 hoer sam en wille sijn
 noch leringe van hem
 ontfange. Ende nochtā
 ander lude wille leren
 En dan gesaet us des
 here sentencie. datter
 bliude leiders. bliut sijn
 en beide inde flore valle

Dar is **ix** capitel
 Spocclac. dat die
 souinge nader vuerich^t
 der ierster vlsakinghe
 Daer si haer huus haet
 en veel rucdine. ende
 weertike ridder scap. en
 hem selue in gelaten
 hebbe. En noch aē clai
 nen suoden dinge also
 geboude staen. dat haer
 begeerten. en passien
 daer in meerre sijn. en
 ouwouentere dan si te
 voren in grote dingen
 waren. Alsdike lude en
 vorderet niet verl gro
 te rucdine en veel sub
 stancie vlsmaet te heb

ben. want si haer be
 geerlicheide daer die ric
 come om te vlsmaet sijn
 weder in deyne suode
 dingen setten. want si
 die passien der gierich^t
 die si in costeliken din
 gen plage te sette
 hebben. en nu niet o
 gesenen en moge. die e
 vruuen si niet oer ver
 wandelense. en bliuen
 daer mede aen suoden
 materie geboude. Als
 aen een mandekijn of
 aen een sackelkij of aē
 een boeckkijn. en aldes
 gelijc deyn dingen en
 behoede en bescreuen
 dat niet also groter
 bliuider vlincheit dat
 sus hem niet en scame
 yegens haren broeder
 toeruidi te werden en
 daer om te kine. Ende
 daer in mogen si die
 lierte haers gemoots
 en haers herte gierich^t
 in kenen. want die din
 gen die he saken toete
 hore die hoede si also

uauwe. datse niemant
handelen en moet. En
willeut dan bescreuen
dat dat gheen gebiet en
is. om also deryn dingē
te belgen. **W**at onder
scheit is daer aē weder

die mensche die
passien der hebbelic
heit behout in costeli
ken dingē of in suodē
materien. dan dat hi
daer in. also veel te be
rispeliker is dat hi gro
te dingē vsmaden can.
en aen deryn dinghen
blift staen gebonden.

Daer om aldustanige
vskinge en vcrucht
die volcomenheit des
herten niet. want alle
heest hi den scar eens ar
men mans. hi heest de
wille eens riken mas
noch behouden. **hier be**

ginc die vyfte collacie
des abts serapio vā dē vī

Hier scaer der **suad**
ouere vadere
was een man
en hiet serapi

on. edelic mitter gena
den. der onderscheidenly
yaert. **W**ies collacie wi
nu scriue wille. want
doe wi hem badē. dat
hi ons vander aēvech
tinge der sūde van ha
ren oorsprongē. en vā
haren sake. wat onder
scheits vclare woude
doe began hi ons ald
te leggen. **H**ier sū acht
pūncpael sūde die dat
menschelike gellacht
plegen te moeyē. **als**
gullicheit onsuuerheit
Sicricheit Doerū Droe
uicheit Traectheit vā dē
glorie Houerdyē. y. ca.

Dier sūde sū
twe manieren
si sū natuerlic inder
naturen. **als** gullicheit
of si sū buten der na
turen. als gierich. **oer**
dat werken daer of is
vierehand. want som
mige als gullicheit en
onsuuerheit en moge
sonder vleyschelike wer
kinge niet geschien

Sōnige als houerdie
 en ydel glorie. moghen
 sonder enich werck des lich
 aens volbrachte werde
Die sōnige als gericht
 en toernē. die nemiē sō
 nige saken haerre be
 wegunge van hūte **D**ie
 sōnige als waecher en
 die enich en. die werden
 van alle mynendige sūde
 in werck **in capittel**

Die dinge wille
 wi in also veel.
 als wi vinnē. mitten
 getuge der heiligen scrij
 turen noch ver bercla
 re **D**ie gulsicheit en
 die ontfanghe van na
 tuerle in ons gelegen
 en werden somtijt sou
 der enige vweckunghe
 des gemoets. alleen vā
 der ingeslinge des en
 vander dieleyer des
 vleysche ghebaert. noch
 tau sellen si volbracht
 werde so behouē si ma
 terie van hūte en toernē
 also mit lichaemliker
 werkinghe te werke

Want een ygelic wort
 van sūre eygenre be
 geerlich gecomptiert
 en daer na als die be
 gheerlicheit ontfangē
 is. baert si die sūde. en
 als die sūde volbrocht
 is. so baert si die doot
Die irdē adāem en
 mocht vander gulsich
 niet bedroggen hebben
 gewaert. hadde hi die
 materie der sūde niet re
 de gehad. ende die ghe
 miltmecht. noch die an
 der adāem en wort sou
 der die aculoekingē der
 seluer materie niet ge
 tempuert **D**oe hem toe
 gesproken was **H**istu
 die soen gods. so sech dat
 die steen broet werden
Hier is alle menschen
 kundich dat die ontfan
 cheit. anders niet dan o
 uermids den lichaē vol
 bracht mach werde **D**aer
 om behoouē dese twe
 sūde die oānids den
 vleysche volbrocht wor
 den totter greschil. er so

ghen der siele. dat si sonder
 luyghe toe sien. en lichaē
 lic guthoudinge hebben
Die meninge des ghe
 moets alle en is niet ge
 noech. deser twee sūde
 prikelinghe te wederstaē
 Alst wel tegens den toer
 regens die droevicheit en
 tegens ander des ghelike
 passie plegget te wesen die
 men sonder enge castij
 ge des vleyschs. miter
 eerusticheit des gemoets
 wederstaēden mach. over
 dese twee behoene lichaē
 like castinge vastē en
 waken. en werken. en
 die wederwoy vre te
 sauen want also als
 dese twee. oūmids broel
 scheit der siele en des lichaē
 acus gebaert werde. al
 so en mach mensche oer
 niet inwonen. her en si
 datter beide siele en lichaē
 enheit om wesen. **A**l ist
 dat **¶** paulus alle sū
 den gemenele vleische
 lie hiet te wesen. En in
 antiochy en toorn. en on

gelous. onder die wer
 ken des vleyschs niet
 tellet. En haer naam
 te her te hēne. en die me
 dien te her dat wete
 vūde. so mogen niet
 aldus onderscheit die
 ter sāmich geestelic en
 sāmich vleischelic sū.
Die vleischelic sūde
 behouē sonder luyghe en
 sūn gelegen inder ney
 ginge. ende niet heuē
 len des vleyschs. Daer dat
 vleysche almalke lust of
 licit en of genoece wort
Dat die vreedsamighe
 genoece diuils belast
 en trette tegen hareu
 walle. wt haere duldā
 tatten consent. hūis o
 pueren willes. Hier of
 tereet **¶** paulus den so
 ngen enit soē. wi alle
 hebben niet begeren
 ons vleyschs gen. ander
 en. leden den wille des
 vleyschs. en ter godach
 den. en wart van nau
 ren kinder des toerns.
 als alle die ander. **D**at

heit in gheestelike sonde
te wesen. die alleē mit be
druf der sielen gebaert w
werde. en en makē d'vle
sche gren wel lust noch
genoechte. **O**er pment
mit hogre qualē. en voe
den alle die sicke siele mit
t'voetsel der onsaligher
genoechte. **E**n daer om
behoene die gheestelike
sonde alleen die medici
ne des heren. **O**er die
vleischelike sonde sellen
si geneesen werden. daer
moet heit die medicijn
des lichams en der helle
te. **H**et vordert ten gene
die om die puerheit ar
beiden heren seer. dat si die
materie en die weder
woyde. daer die vleische
like passie of come heit
eke verlic ontreken en
staue. op dat der sieler
siele geē selsake of ghe
drucknisse daer of ghe
baert en werde. **O**er lich
sen is voer dat die ma
terie. mer die begerlich
of went. hem ontogen

werde. **E**n der sielē is noer
een wacher sonduwobit
heit. en een stabige aen
dacht der scrifturen. en
realicheit. op dat si niet
venijds mit getachte
daer of en d'and'ghē

Inden andere sunden en
scaden der menschen vā
aeringe. en gheleicap
mer. **V**a si vordert ten ge
ue herte veel. diele māer
wserheit begerē te ver
wilen. want haer hei
nelike passie en ghe
brekē werde dicwul vā
der menschen gheleicap
en medeliduneringe ge
openbaert en berispt.
ende moet gemact. en
worden also dwone mit
reure suet medicijnen

Daer om leit **ijij ca**
D' pauwels dat on
se he d'is xps hiet getemp
tiert te wesen in alle din
ghen. na onser gelikenul
se. **w**ochman sonder alle
sunde. dat is sonder beulet
kinghe der passie. dat in
die prekelinge der mē

lichen ker begheerte nye
 ghewac en wert Daer
 wi in wyl onuerende en
 tegen onsen danc vā no
 de of gemoeyt werden.
 Want hi en was na gē
 regelhouffe. als sulder
 mensche. mer vande he
 liche gheest ontfangen
Q dien passien **V**at
 was hi sculdich selue ge
 temptiert te welen die
 die gelikenisse. en dat o
 beulere beede gods had
 d. Iner adam in getemp
 tiert was. Wi hi noch in
 der swofelheit stont Dat
 is gullicheit pael gloue en
 houerdie Met in dicit
 hunde. dat hi uat ouer
 trat des gebodes in viel
 Dat was gullicheit toe
 hi die vucht des obode
 hons at Dat was pael
 gloue. toe hem no ghe
 tes was nye oge teken
 ongelokt werden Dat
 was houerdie. dat hem
 in gelere was **C**hi late
 welen. als gote uerende
 goet en quact **I**n desen

duen hunde lesen wi. dat
 die behouder getemptiert
 was **I**nder gullicheit toe
 hem vanden bose gheest
 toegesproken wort **S**ech
 dat dese sterc horet werke
Inder ydole gloue toe he
 geseit was. bistu die soe
 gods. so val neder **I**nder
 houerdie toe hi hem alle
 die rike der werlt en ha
 gloue owerchte. en seide
 alle die sel ic di geue ic
 lant neder valte en mi
 aenbeeste **S**mer mede so
 heest hi ons een exempel
 gegenen. so waneer wi
 in alskhe hunde geasp
 tiert werden. hoe dat wi
 ten temptiere soude ver
 winen **O**ner om is
 rke die ander adam ge
 heiden **D**ie eerste adam
 was totte valle. en totter
 wort **D**ie ander was tot
 ter vrisenisse. en tot een
 leuen **S**hams ten eerste
 was alle dat mensche
 he geslachte **S**dogmit **S**
 mits ten anderen al dat
 mensche he geslachte

vlossen. **D**ie ierde was
 vander ruder ongebou
 der eerden gemaect. Die
 ander is vander maget
 marien geboren. **E**n en
 was nade vwinen der
 gullicheit. vander onsu
 uerheit die daer wchpu
 ter niet getemptiert. **E**n
 daer om en seicme niet.
 dat die soen gods Aeche
 lic inde vleische der sun
 den gecome is. **M**er inder
 gelikenisse des vleischs
 der sunde. **W**ant al was
 in hem waradich vlei
 sche. etende en drincken
 de. en slapende. en daer
 werlaeu der nagel in
 der waerheit lidende. noch
 ten en hadde hi die sunde
 van adams diltredin
 ge niet. **M**er een gelike
 nisse daer of. **W**ant hi
 en had geen vuerige pre
 kelinge. der vleischeliker
 begeerte die ons die na
 tuer aendient tegeus o
 se wil. **D**oe hi alle dat vol
 brocht had dat ons toe
 hoerde. en alle die mēsche

like cranchy gedragē had
 was hi gewaent te se. **I**st
 sie oec te hebbe. en sehes
 of hise mede in sine vlei
 sche gedragē had. **M**er
 die viane temptierde al
 leen in dien sunde. **D**aer hi
 den ierde adam in d'won
 ne hadde. en rekende als
 een mensche in anderen
 sunde des gelijc redwin
 nen. had hi en in die sun
 de weder geworpen. **D**aer
 hi den ierde adam in
 wan. **M**er want hi daer
 in wederstaen was. **S**o
 en docht hi geen meer stri
 de beghinen. **vi cap**

Danden werke der
 ander sunde. **A**lso
 wijt begonen hadde. **A**l
 heeft ons die vedud. **M**er
 der gullicheit. en ons be
 ren temptaer. **W**ant lan
 ghe gehoude. **S**o willen
 wijt noert een vueren.
Die ydel glorie en die
 houerde pleghē sonder
 enigen dieust des lichses
 volbrocht te werde. **W**at
 waer in soude li lichae

like werke behoeren die
 allen mitte wille der yd
 re glorie te vangen en
 mitter begeerlicheit der
 menschliker glorie te
 ontfange. die geuange
 siele doen vallen. Of wat
 lichaemlic werre had des
 voerseide luifers oude
 houerdie. dan dat hile
 alleen mitte gemoele of
 fene. en inder gedachten
 greep. doe hi seide. Ic sel
 mit hemel dynen. en
 minen soel sette boue
 den sterc gods. Ic sel
 bouen die hoecheit der
 wolken opchymē en
 dan sijn oerde geluc
 welen. Hi also als hi
 tot deser houerdie gee
 we valde en had also
 wilschiche alre dat ge
 dachē die sijnē sijnē e
 wilschiche. Al was dat
 der geen werke na en
 volichten. Die gierich
 en die toorn. al sijn si
 niet van eenre nature
 want die gierichheit en
 die toorn. al sijn si niet

van eenre nature. wat
 die gierichheit. neem
 lier oersake van hure
 en die toorn van hure
 Nochtan staen si in een
 re geliker wilen op. wat
 si beide die sake haerre
 beweginge van hure
 diuwyl ontfangen. Die
 noch cranc sijn plegen
 diuwyl te clagen dat si
 omnijs uoerminghe
 of toe lochinge der din
 gen. in gierichheit. en
 in toornichheit geualle

Dijn vij ca
 ar die gierichheit
 huren ter nature is dat
 machmen claclic hier
 in merke want si en
 heeft geen voerspronge
 lic beginn in ons. noch
 si en werre vander mat
 rie. die der siele. of ten
 hure toe horen niet ont
 fangen want totte ge
 buike en totter uodorf
 te der gemeene nature
 en mach niet come
 dan dagelische uodorf
 ge spile alle die ander

waterre. mit hoe groter
 minen en vliachheit. dar
 si gehouden werde. noch
 tan moete si. behoeven
 wise inder tegenwoerdic
 heit niet. buiten onser na
 turen veevnde bliue. **E**n
 daer om dar. en alle dar
 buiten der naturen is en
 pleech niet. niemant dan die
 laeuwe. en die qualike
 gefondierde monike te
 verwinen. **O**er die sin
 den die inder naturen
 sin en lat niet of die
 alre veevnde moniken
 te moeyen die inder wo
 rde sin. **D**ar die waer
 is proefme hier bi. wat
 in sonige heiden kene
 die van deser passie der
 gienicheit te wael wy si
 want si die siere deser si
 den inder gewoente we
 en onthage. **E**n die werde
 werle. die voer die dyli
 wie was. en wiste lange
 dat vander vwoechheit
 deser begeerlicheit niet
 te seggen. **E**n die wort in
 enen ygeliken van ons. die

te rechte vsaect heeft. dar
 hi ene penit mit eyghen
 scap niet behoude en wil
 gemueue. dar hi mit der
 nen arbade in conter dit
Dese passie also wie rode
 te. dar hi voert aen van
 haer luttel of niet ghe
 moeyt en wort. **H**ier
 yegheus die gulicheit
 die in onser nature is
 behoene wi alle die da
 ge ons leuens te stride
 en sonder grote voer
 sichicheit des herre en
 soberheit des leuens en
 moge wi nu mer niet
 van haer gromet wer
 den. **Vij cap**

Droevicheit ende
 trachheit en ple
 gen van gene unwerdige
 dingren haer oorsake
 te onthage. want die
 cenveerde die inder wo
 rde wone. en mit geen
 te menschen geselschap te
 doen en hebben plegen
 daer dicwile biterlike
 seer of gequeller te wer
 te. **E**n dat geunge alle die

gheen. die hem tot eeuou
delic kerem. en die stride
des inwendigē mensche
van binen gewaer sijn
gewordē **ix capittel**

Die acht prince
pael sijn al heb
ben si menigerhande oer
sprong en ongelike wer
ke **nodia** sijn die ses ierst
als gullicheit onsuuer
heit **Giericheit Toerne**
Droeuicheit En traech
recht als een maeschap
onderlinge en te gader
gecoppelt also. so wan
neer die ierste in gebro
ken is. so volget die an
der. na die ander. die der
de. en also voert alle die
ses **Want** nader gūulo
delicheit der gullicheiden
• **went** onsuuerheit **Na**
der onsuuerheit volcht
giericheit. **nader** gierich
volcht toern. **naden** toer
ne volcht die droeuich
• **nader** droeuicheit moet
van node traech volge
Daer om so moete wi
om teker reden wil. teges

die beghīne. en tegens
die oersprongē der sūndē
ierste beghīnen te striden
Want die scadelike breet
heit en hoedheit eens y
gelic boems vdwret en
verdroget lichtelic **Ja**
dat sijn wortelē daer hi
op staet. ondeckt werde
of op gheloude **En** die vloc
te des waters wordē thāts
vdroget. **ist** dat die fon
teyne. en die vloeeyende
siden daer si wt comen
mit behuidicheiden ghe
stopt werden **Daer** om
wilme die traechheit ver
wīnen. so moet die droe
uicheit ierst vwinē we
sen **Wilme** die droeuich
vwinē. so moet die toern
ierst wgeroet wesen
Wilmen den toern toden
So moet die giericheit
ierst onder die voete ge
treden wesen **Wilme** die
giericheit vwinē. so moetme
die onsuuerheit ierst be
dwingen **Want** die on
suuerheit onder die voe
te werpen. so moetme

die sūde der gulsicheit
 ierst castien **D**ie ander
 twee als ydel glorie ende
 houerdie sijn oec alsoe
 aen malcander geboude
 dat dar opwassen des ees
 wort een oerspronc des
 anders want dar opstaet
 der ydelre glorie geuet
 der houerdie een voetsel
 haer te volghen **H**ier te
 se twee en gelike den ses
 iersten sūde in veel diu
 ghen niet want si van he
 die oersake haerre ghe
 boerten niet alleen en
 outfangen mer oec me
 d' als die ses ierste son
 den vronc sijn so begi
 nen dese twee te bloeyen
 en te wassen en brengen
 van haerre wort alre
 meest vruchte voer **S**i
 hier om werdt wi van
 desen twee anders aen
 genochte dan vanden
 sellen want dan vallen
 wi in een yghelijc van
 dien ses sūden als wi
 van elcs voertgaen der
 sūde vronc sijn mer in

desen twee so sijn die ver
 wures nader victorien
 alre meest geveest **S**ūt
 om deser reden wil selme
 die houerdie vromen
 so moeten die ydel
 glorie onder die voete
 werpen want mitter
 dodinge der oersake ple
 ghen die ander passien
 mit depue arbeide te
 niet te gaen **E**n al sijn
 dese sūde princepael sū
 den als wi geset hebbe
 aen malcander gebou
 de nochtā sijn si in vier
 coppelen geschiede twee
 en twee te gader gebou
 den **D**ie gulsicheit mitter
 onsuuerheit **D**ie gierich
 mitter room **D**ie droeue
 heit des herre mitter tract
 her **D**ie ydel glorie mit
 ter houerdie **1. cap**
Ende nu wille wi
 bi sonderlinge va
 cante ygeliker sūde ma
 niere wat segge **D**er
 gulsicheit sijn drie manie
 ren **D**ie ierste dwinghet
 den monic voer die ghe

sette mit der maecten tot
 een te haeste **Die an**
der doet hem mit men
 gerhande spise sine buuc
 vullen. en in vrandheid
 te vbliden **Die derde** doet
 hem lecher spise begete
 en die mit sonder hulhei
 den beriden **Dese drie**
 quetsen den monic her
 te seer. het en si dat hi he
 van alle desen mit geli
 ker vlichter. en gewoe
 licheit. hem selue pin
 te ontcomere. want al
 so alsiue dat vast. voer
 die rechte gesette vren
 niet bicken en sel. also
 selue oec die gullicheit
 des buucs. en der coste
 liker spise sawe **Van**
 desen drie sake comen
 menigerhande. en bose
 hechide inder siele. wat
 vander ierster comt ee
 wederlegge. en daer na
 een gruwelinge. en een
 onidelicheit. in die stede
 en mit dinen broederen
 te wonen. daer dicwul
 een scadelic of schiden

na comt **vander and**
 sake wordt dicwul bran
 dighe pakelinge der on
 suuerheit vwecket **Die**
derde sake buut die halse
 der gesaugenre monike
 mitte stridie der gierich
En en laet den monic nu
 mermeer. op die volco
 men bloetheit rij ghe
 foudiert werden **Dese**
 passie werde wi in ons
 gewacc. als wi genodet
 sin. en ons die gemeten
 spise der broederen. niet
 en genuecte **Mer** begete
 ren mit eture onbehoer
 liker vphic war pol
 uers. of yet anders laet
 op te werpen **Dar** om
 drie saken wille in gte
 re wis gesae en moet
Die ierde is. wat des
 monics gemecte is in
 alre oefenige der ludla
 micheit. en der sparich
 . het en dede hem die noet
 sculdich staende te bliue
En leren. als **S'paulus**
 seit liden mit noot:ste
So wie van een luttel

mismaect der spise vvoert
 wort. en die weelde sijn
 re kelen tot geenre tijt
 vvoemen en wille. die en
 mach nimmermeer sijn
 re groter gebreke. en sijn
 re heymeliker gebreke
 meyster werden. **D**ie
 ander sake is dat onse
 broeders in dier tijt niet
 en hebben dat onse sou-
 derlingheit van hem ey-
 schet. en doen wi hē sca-
 me. in dien dat si hoer
 armoede moctē open-
 baren. die si houer had-
 den dat gode alleē kun-
 dich bliue. **D**ie derde sa-
 ke is. dat somtijt die sijn-
 ke. die wi begeren. den
 anderen broedren niet
 en sijnact. en doen haer
 re veel ongevoech. in die
 dat wi onser begeren
 en onser gulsicheit vuu-
 mer genoech wille we-
 sen. **D**aer om en sellen
 wi aldus bangē vuyt;
 sonder noer. in gheenre
 wus gebreke. **H**et sijn
 oec duerhande maniere

der onsuuerheit. **D**ie ier-
 ste geschet en wort vol-
 brocht tusschen man en
 wuf. **D**ie ander ghescaer
 sonder bi wesen. of ghe-
 selscap des ongeliken p-
 sonē. **D**aer men of leest
 dat onas des patriarchie
 iudas loen vande here
 om door geslage wert
 en is inder scrifturen
 onreynicheit geliepen.
Daer **S** paulus aldus
 of scruiet. **I**c legge den
 genen die buten der echte-
 lijn. en den weduwē ble-
 uen si also ic bin. dat wa-
 hem best. **M**er ist dat si hē
 niet en onthoude. so laet
 si echtschap doen. want
 het is beter dat si echtschap
 doen. dan te hernen. **D**ie
 derde geschet. alme die
 onsuuerheit mitte ghe-
 moede en mitte menin-
 ghe begriipt en consen-
 tiert. **D**aer onse hē inder
 ewangelien of leit. **S**oe
 wie een wuf aculiet om
 haer te begerē. die heeft
 althants in sijnre herte

onsuuerheit ghedaē De
 se due manieren raet ons
Spauwels te dode daer hi
 seic **D**oder v lede die opter
 eerden sijn. als onsuuer
 heit. onreynicheit. en die
 quade begeerte: en opeen
 ander stat seic hi **O**nsu
 uerheit en onreynicheit
 en sel in v niet genoemt
 wesen **E**n noch seic hi
 weet dat elc onsuu me
 sche. en onreyn of grie
 rich mensche. datter af
 goden diecult is. en heeft
 geen erue in dat rike xpi
 en gods **D**er ghericheit
 sijn oec due maniere **D**ie
 ierste en vhenget niet.
 dat die monic vander
 rickdom en vander weel
 de. die si eens vsaect heb
 ben mit alle berouet wer
 den **D**ie ander raet ons
 mit groter ghericht we
 der te varigen. dat eens
 gestroet is. en den ar
 men gegeuen **D**ie derde
 dwinger ons te begeren
 te varigen. dat wi te vo
 ren niet en besat **H**et

sijn oec due manieren
 des coerus **D**ie ierste wer
 ket en barut alleen van
 vinen **D**ie ander coemt
 en baert hem mit woer
 den. en mit werken wt
Daer **S**pauwels of seic
Doet ghi nu of alle toer
 ne en alle onweerdich
Die derde is. daer die toer
 ne niet licht vduwer e
 wort. mer lange tijt ge
 dragen al dese due ma
 niere sellen wi in geli
 kerwis pinc te vwinē
Der droeueheit des
 herten sijn twe manie
 ren **D**ie een coemt van
 toern. of als ons scade
 gedaen is. of als onse
 begeerte niet volbrocht
 en wort **D**ie ander coet
 van eene onrechtiker
 armoedicheit. of wā
 hope des gemoets **D**er
 traechheit sijn twe ma
 niere **D**ie ierst werpt
 ons ueder in de slaep
Die ander dwinger ons
 die cille te late ende te
 vhen **A**l is die ydel glo

ne menichfondich en
 in mengen stucken ge
 dale. **W**ochten en sijn haer
 remanierē niet meer
Die ierste dicitur ons
 in vleischelike en in o
 penbareu dingē vā bu
 ren **D**ie ander omdreect
 ons wittē begreentē des
 ydelen ioues van geē
 telike heymelike dinge
 van binnen **xij**

Als men is die ydē
 glorie en beghe
 renen mensche dicwul
 vordelic en sonder bu
 ge den gauen niet vā dē
 van vleischelike lunde
 been tot wende **W**ant
 als si vā vādē wende dat
 si gūetelike meer dūch
 ontfangen wille of vā
 veel meniche hōden en
 onbeulēd gērlent is
 en in hier die vanden
 gheest der onheerlicheit
 verdere werit. en die o
 reyne verstandige der
 begherlicheit vanden
 van vālle dē dē en
 en totē dē dē in kē

uen. en vā dē aldus
 dat inellic quaet wittē
 manne. **W**ant hier is nū
 ve vānder ydēre glori
 en herdeet te werte dan
 te vālle wittē brant der
 onlūcheit. **I**et hoer
 of op te dē en is vāden
 vālle **E**n dē en sijn
 god twee ene ydē **O**
 minis selē wittē selic
 minen wende dē van
 dē toen. en om minis lo
 nes wille dat si dē dē
 herdeet dē dē dē dē
 dē dē **D**at is dē dē dē
 dē dē dē dē dē dē
 dē dē dē dē dē dē
 dē dē dē dē dē dē
 en loeyde. **A**ltho vāden
 pūte der ydēre glorie ge
 honden sijn dē **D**ie vā
 glorie heet menige wē
 dē vāden vā dē dē dē
 dē dē dē dē dē dē
 en is gēn wonder **W**at
 die ydē glorie is van al
 sijn cracht dat si den
 onigen twe of dē dē
 dē vāden nauwe dē
 dē dē **A**ls die sōnighe
 in dē dē dē dē dē

hebbē. in si inden docter
 alle den dach sonder sebat
 plagen te wiste. **S**ide die
 si alles inder woestinen
 quamen. hadē si te te
 te ope grote hongre en
 mochten nauwe te
 wone gheide. **H**ier op
 souden werte si merke die
 als macharius que dies
 hien waerde. **W**arē
 tar hi te wone in inder
 woestinen grote hon
 gre hiede. en tac hi in
 ten elouere wate mach
 hi hadē in te waten
 en wode en heusche
 he gaten hongre. **D**ies
 die seke sicut hi. want
 hier inder woestine oer
 wone. **D**ier wate en
 wa. **H**ier hi na haren
 wone. **O**f gē wate
 moedely in te te. **H**ier
 inde docter nie en di dat
 lof der mensche. en die
 yde glorie te voete. ende
 vette te make. **A**ldus
 geualter diche als die y
 del glorie coemt dat die
 sunde der onsuilheit we

gellote wort. en al ut
 muire quat ter ydelre
 glorie. dan ter onsuil
 heit te dienē. nachten
 ut swaerre vande ydel
 re glorie mit alle te se
 dan. **W**ant si vangher
 ons. en leide ons vord
 van hūte. also dat mi
 tor onsen eygene vadre
 lande. en tot ons selts
 vlyue mit grote an
 heit wille moeten he
 ren. **H**ier inder wech
 schinge. **H**ier god toe
 die ydelre wone en bil
 te verandert in dat mit
 te hant. **D**ie is verlan dat
 vrede in dat hant.
 die vanden vrede in
 sunde inder hant en
 wort. **D**er hont die si
 wie in mare. **D**ie wete
 is vrede die. die ander
 ydelheit en dat is die
 sudeheit. want die yde
 gre die hont die wete
 dan te vrede. die in si
 wone wete mit ge
H vrede hebbe. **H**
 Is dat te vrede

collaci

princeps pacl sūde al dat
 menscheleke geslachte
 aenverderē. nochman en
 beschrē sise niet alle ghe
 lie. want die sōmighē
 werdē alre meest bestrē
 ten vanden gēte der ou
 tmerheit Die sōmighē
 vander gērichtē Die sō
 mighē vander gullichheit
 Die sōmighē vander toern
 die sōmighē vander ydel
 se glorie Die sōmighē
 vander houerdie Gēte
 alle worden alle mensche
 van alle sūde aenghe
 uochte. nochman niet e
 uen gheleijc mer in me
 inge handē wilen. na
 der dat die sūn so moe
 te wi ons mit meniger
 handē arbeit overen

Dar om sel **xij**
 een yghelike van
 ons. also wgens dese sū
 de die stude op nemen.
 dat hi die sūde. mer hi
 meest of aengemochte
 wort. ierle ierē hēnen
 en niet alre sōuden en
 vlichheit des gēmaets

teghens die sūde enen
 sūnderlinghe camp be
 traen **vijghens** die sōm
 mighē sēme veel valse
Teghens die sōmighē sel
 men dicwyl vlichiten
Teghens die sōmighē
 selmen veel wakē en ar
 heit **Teghens** die sōmighē
 selmen bedri en scryen en
 toete hie en eysche die wie
 rone sonderlinge vā hē
Want her waer en en
 mensche omogelic eni
 ge passie te vwinē **Her**
 en waer dat hi ierle wilt
 dat hys mit sūns sels **ae**
 wylheit. en mit sūns
 sels arbeit gheē machē
 en hadde. nochman sel hi
 vwinen. so ist noet dat
 hi nachē en dadi mit al
 re sorghe en mit alre vli
 chheit hem seluen jūn
 te helpen **Hi** so wintēer
 hi van dier passien ont
 comert is. so sel hi noch
 s. onderwerue. alle die he
 melike hoche sūns her
 re. toersuche. en onder
 wijden welc van alle

sine passien hem die u
 swaerde is. en sacker alle
 die wapene des gheests
 sonderlinge daer teghens
En als die meeste gebre
 ke aldus inwoncu sij. so
 sel hi seer lichte en suet
 lic die minste mogen v
 winnen **W**ane dat gemoe
 de des mensche v'origet
 in elker victorie. ee mi
 we cracht. **R**ochman ist
 seer te voerhoede so wan
 uer om mensche. sonder
 linghe tegen eene sunde
 striet. dat hi oinnis ou
 behoerenden vande an
 dere gebreke niet inwon
 ne en wort **W**ane het
 waer ene mensche die
 voer die reinicheit des
 herten striet sinogelic
 te inwonen het en waer
 dat hi tegens alle sunde
 mede g'wapent waer
 wau. hoe soude hi van
 der eene passien ont
 coraert moge werden
Dies hem ouermits be
 ulchinge van andere
 sunde onweerdich ma

ket aldus sel hi teghens
 alle sunde g'wapent
 staen **M**er mit eene so
 derlinghe meeninge des
 herten. so sel hi tegens
 sijn sijnkerste passie stri
 den. en bidden daer of v
 loest te werde. **D**ese ma
 nier van striet. en op
 ons seluen niet te hertu
 we leerre ons moyses
Doe hi seide. du en selste
 dyn viande niet onthie
 want duu hee duu god
 is midde in di. die gro
 te. en die vuerlike god
 sel selue die heidensche
 geslachte alleweldighen
 en bi stricke daer v'inc
 aen selte sijn v'teluen
Du en moerhate niet
 alle tessensche dwine. op
 dat die heerde der eerden
 teghens di niet v'uerich
 soudiche en werde. so sel
 se duu hee duu god in dij
 re regenwonderdicht ou
 genen. en toden se theer
 si te mael v'deluwet sij
Oec leert hi **xij**
 ons dat mi inden

vromen onser vianden
 niet sculdich en sijn te
 vheffen. **E**n seit. op dat
 alstu gegeten hebste. en
 sat biten en scoen huse
 getimert hebste. en da
 in woenste. en veel
 beeste en ossen en scap
 pe en gont en siluer
 en alre hande dingē ou
 uloedich hebste. **D**ijn
 herte niet vheue en wer
 de en duns here en dūs
 gods vgeerde. di di wt
 ten lande van egypten
 en wtte huse der eyge
 scap geleit heeft. en dñ
 leider heeft geweest in
 deser groter vuerlik
 woestine. **E**n salomō
 seit oec. **I**c dat dū vi
 ant vallet. en wil der
 niet in vbliden. ende in
 sinen nedervallen en
 wil di niet vheffe. **O**p
 datter die here niet en
 sie en hem mislaghe
 en sinen toorn van di
 nen viande recke. **E**nde
 op die vmetelheit dūs

herte werpe. en du dan
 van dier passie weder be
 ghimense gequeller te
 werde. die du te vorc on
 nids der gracie gods
 vromen hadste. **V**ant
 die yhere en hadde niet
 gebeden. doe hi seit. **H**e
 en leuer die siele die di
 belien den beesten niet
 ouer. **H**et en waer dat
 hi geweten had. hoe so
 unge mensche om die
 vmetelheit haerre her
 ten. op dat si voetmoe
 dicht wordē. weder in die
 sunden vallen. die si ees
 vromen hadde. **E**n on
 nids onderuynden der
 dinghen. en outallike
 ghetuge der heiligher
 scripture. so sijn wus se
 ker dat wi also grote
 viande niet vromē en
 mogē mit ons selfe
 cracht. **H**et en si dat wi
 vander hulpe gods ge
 stertt werde. **E**n daer om
 sijn wi sculdich alle die
 victorie hem toe te scri

uen **D**at selue seyt god
doer moyses op ee an
der stede **A**ls dun he du
god dun viande vdelu
wer heest en sech dan
mier in dunre herten
dat die he om dunre
gerechticheit willen
di mit laut geleit heest
en gegene heest te be
suten. **w**ant die heyd
sche geslachte sijn om
haers selfs quaetheit
te niet gemact **E**nde
du en selste om dun
re gerechticheit wille
en om die gelicheit
dijns herten. in dat
lant van belofte met
gaen. en besitte dat.
Mer want si hoefheit
gewrocht hadde. toe
du in ghingede. **d**e v
dernele die wrake
gods **I**c bids di hoe
mocht die he claerli
ker gesproken hebbē
tegen onse houerdige
vmetelheit **D**iet alle
dat wi werke onsen

vuen wil of onser ey
geure cloechic toe sar
uen wil **H**eer die he
in desen dinge niet claer
liken bewilt **I**n te ge
nen die die ogen der sie
len opgeloken hebbē. en
oren te hoer hebbē **S**o
wanger datter di inden
dride der vleischeliker sū
den geluckelic en welbi
gaet. en du sieste dattu
van hare sijnue. en vā
deser werle hantieringe
vloest biste. **d**at en scrue
dunre doechde. noch dū
re wulheit. noch dūre
victorie niet toe. **w**anē
dattu om dinen arbat
en om dūn vlicheit. en
oimids dūre vne wille
vloest biste. **w**ant du en
hadste soudernvuel in
gene dinge vwinē mo
ge had di god niet ghe
holpē **rv cap**

De heydenscher
geslachte waren
seuen **w**ies lant die he
den kinderen van isrl

egipte

beloest had. doe si wt gi
 gen **D**at hon als **S** pau
 lus seit **I**n figure ghe
 schiedt. en ons ter leu
 ghe ghescreue is **A**s
 god dijn he di in dat
 laut geleit heeft dattu
 besitten selste. en veel
 heidenen voer di ydelu
 wer heeft. die veel meer
 van getale sijn en ster
 ker dan du. dan selste
 alle door nae **D**ie is die
 die rede. dat die heiden
 meniger bi getael sijn
 dan die kinder va isrl
 want het sijn veel me
 er ondoechde dan doech
 ten **I**nder ierster besce
 minghe der heide word
 seuen geslachte genoet
Inder wtuechinghe en
 inder ydunnunge. word
 si sonder getal gheset.
 want dat volc dat in
 den vleischelike passi
 en staet. is veel meer
 re bi getale. dan der kin
 der van isrl su die god
 scouwen **v**ande seue

derhande oorspronghe
 en wortel der seue door
 sunde. so wassen dese
 sunden **s**ranflacht. str
 dingt. ongeloue. dieft
 valsche getuge **G**lasphe
 nue **S**tunge bespottin
 ghe **L**ehke woerde loge
 yhoerunghe. dwase
 sprekinghe. bocuidheit
Ourusticheit. grijdicheit
 bitterheit. roeyngt. on
 weerdicheit. huactheit
Murmuringe. temp
 aeringe. **w**an hope en
 veel ander die te lange
 te scriue waren **A**l is
 dat deser sonnghe licht
 van ons gercheit sijn
 laet ons hore wat sate
 pauwels daer of be
 uoelde. en wat seuen
 tie hi daer of gegruen
 heeft **v**ander murmur
 ieringe seit hi **G**roeders
 en murmuriet niet
 als die sonnghe va heu
 gemurmuriert hebbe
 en sijn vande weroder
 ydruet. vander temp

tracie leit hi **E**n temp
 tiert ypm niet. als hem
 sonige van hem ghe
 tempniert hebbē. en sū
 vande serpenē v̄ der
 uer **V**ander achterspira
 ke leit hi **E**n wilt mal
 cander gheen achterspira
 ke doen. op dat ghi niet
 wtgeroder en wort
Vander wanhope leit
 hi **A**l wanhopeude. heb
 ben si hem seluē der on
 scamelheit ougeue **I**n
 den werke alre dwalun
 ghe. en der oureynich;
Oec mede is die roepin
 ge ghelijc. als die on
 weerdicheit **E**n die blas
 phemie vā sunte pau
wels gelachtert daer
 hi leit **A**lle bitterheit
 en toerne. en onweer
 dicheit. en roepinghe
 en blasphemie. laet v̄
 re van v̄ wese mit alre
 quaetheit **O**cker sin
 den en deser geluc is
 veel meerre getal dan
 der doechde. **n**ochtau

als dese seuen hoest sin
 den. daer alle die ander
 wt wassen v̄wone sin
 so sin alle die gellachte
 der sūde v̄deluuet **V**a
 der gullicheit worde ghe
 boreu **e**tinge. en diou
 keuscap **V**ander onlu
 uerheit worde gebore
 lelke woerde. **S**ociuch
 .velcompinge. en dwa
 se sprekinge **V**ander
 gieridicte werde gebo
 ren loge. **v**scalkinghe
 .dieste. **v**lweringe. **o**rech
 te ueringhe **v**alliche ge
 tinge. geweld **o**ngewa
 didicheit. en gripicheit
Vande toern werden
 gebore. **w**anflachte.
 roepinghe. onweerdic
 heit **V**ander droeue
 heit werde geboie **w**il
 tinge. **d**ynuoedicheit
 .bitterheit. **w**anhope
Vander waetheit wer
 den geboreu. **l**edicheit
 .slapericheit. **o**nrustic
 heit. **w**idwalinge vā
 den enen totten ander

ongestadichheit der sie-
 len. en des lichaes vol-
 woerdicheit. en nywe
 vreedinge te verue-
 men. **V**ander ydelre
 glouen werden gebore
 stridunge. heruelic he-
 reninge. en vmetel-
 heit in nywen dingen
vander houdie wer-
 den ghebaer ander lide
 te vlyndic. nydicheit.
 ongheloesamheit. vial-
 phencie. **q**urmerien-
 ghe. achterlynake. **C**
Dat dese onsalige heit
 te sterker sijn dan die
 wechide. **b**euoelē wi o
 pebaerlike under aen
 vechtinghe onser nam-
 ren. **w**ant die aenlocke
 ghe der vleischeliker pas-
 sien. en sinned. strit veel
 sterker in onsen lide dan
 die wtreckinghe toe-
 ten wechide. **d**ie sonder
 grote arbeit des herte
 en des lichaens nitt
 voregen en mogē wer-
 den. **w**aer **ou** dat sa-

ke dattu. die ongetelde
 scaren der viande mit
 geesteliken ogen seou
 wien moedste. **D**aer
vanuwels of seit. **o**ns
 en is geen mede stride
 teghens vleische ende
 bloet. **o**er tegens die
 principaten. en potel-
 ten. en tegens die re-
 gieres der werle. **d**eser
 duufternisse. **T**eghens
 die scalcheit der geeste.
En dat want gerech-
 gen manen nide **v**s
 geseue staet. **D**u sijn
 sellere van durre lide
 valle. en van durre
 rechter siden **en** du
 seit. **D**an soudestu daer
 like sien. dat die sinned
 merre van getale sijn
 en sterker dan die wech-
 den. **xvi cap**

Germaans. **H**oe
 coemter datter
 achte principael sijn
 den sijn. die ons aen
 wechten. **E**n **m**oyles
 mer seuen geslachte

en noemt die teghens
den kindere van isrl'

Swaren **xvii ca^r**
Serapion Het sij
acht princepaet sijn te
die ten monike bestru
te Die in eere sijn waren
ouder ten naem der hei
lenscher geslachte nu
niet onder alle die ach
te gemenut en staen
om dat die kinder va
n isrl' wt egypten gegau
gen sijn. en van dier
van egypten vvolg
ghe vlosser sijn **D**e
figure coemt recht op
ous. die vande stric
ke der werlt vlosser sij
en die sijn der gullic
heit vwonnen hebben
en tegen die ander sijn
den noch stride moete
Mer nochtan en is ous
omt vwinen dier sijn
den. dat laet van be
loefte niet geguen
Daer om sellen wi die
soberheit also manige
en also vast. dat wi

omits omate des vas
rens dat vleische niet en
vsteruen. en in lieten
dier of volle **O**p dat wi
in egypte. dat is toeter
gullicheit. en des vlei
sches begeerlicheit die
wi eens vwonue hebbe
nan uote niet weder e
moge heren **M**er nader
figure ten geme gesca
te. die in die wot sijn
ter toechd ginge. ende
dier na begeerten die
potte mitte vleische
daer si op saen in egypt

Mer **xviii ca^r**
Mer om dat die
kinder van isrl' dat ghe
sachte in egypte daer si
oudergeboren waren.
niet en dodeden **M**er n
mit allen heit. en die
seuen geslachte daer
si onder quamen niet
en lieten niet vbloege
Daer is die die rechte
of. want mit hoe gro
ter vuericht des gells
dat wi under woelst

ne der doechde tredē. so
 en mogen wi nochra
 der hyfiker nootdorde
 daer die gullicheit na
 gebuer is niet ouebere
 want altoes so sel een
 ingebore en een natuer
 like begeerte der spisen
 in ons leuende bliuen
 Alse dat wi al dat ou
 rallich. en no ouodwif
 rich is geeru of soude
 linden. wi en moghen
 dese begeerte mit alle
 in ons niet doden. niet
 mit eenre ofneyinge
 ons als wi best moge
 daer voer hoede. **I**n
 op seit **S** pauwels ge
 en seit die sordmondic
 heit des vleischs niet
 begeerte niet volbreu
 gen. **A**ls wi aldus die
 souge des vleischs niet
 mit allen en moghen
 ouebere. **M**er mit een
 re voersichtricheit ons
 vander oueruloedich
 en van lecherre spise
 soeden. so en doden wi

dat geslachte van egypt
 ten niet. **M**er wi laten
 se en sin vnoeghet. **A**s
S pauwels seit dat da
 geurscher spise en mit
 dedinge. daer wi onse
 ledē niet mogen deke
Dit was oec also inder
 figure inder onder ewe
 geboden. **D**u en selste de
 man van egypte niet
 uwerpe. want du wa
 ste een pelgryn in sin
 lant. **S**i hier om emacht
 men nootdordige spise
 sonder scade des lichaes
 of der siele niet outrec
 ken. **M**er die seue ge
 slachte der heydenē daer
 die knuder van isrl' on
 der quamen. dat sij die
 seuen ander scadelike
 linden. die selle wi also
 vre alt ons mogelike
 is mit alle pnen te do
 den. **A**s **S** pauwels seit
Alle buterheit en toern
 en onweerdicheit. ende
 roepingē. en blasphe
 mie sel mit alle v of ge

uonē wesen. mit alre
 quaetheit. En op eē an
 der stede leit hi. onsuuer
 heit. en alle onreindich
 en sellē in v niet genoēt
 wesen. Of lelich^r of dwa
 se sprekinge. of boeue
 lic. Aldus moghē wi
 te se leue geslachte der
 sūde mitter grācie
 gods dode. Mer dar ghe
 slachte van egypte dar
 is die wortel der gulstic
 heit en moghen wi in
 gheue wīs mit allē
 te gronde wt rote. wāt
 hoe veel dar wi vorderē
 wi en mogen dar niet
 niet wesen. noch mit
 allen wt dōc. dar wi
 wesele van nature ge
 boreu sijn. **D**ar die al
 dus is bewist ons. on
 se selts leuen. al sij wi
 oer suode. en alre volmaec
 ter menscheu leue. daer
 wi noch of vnomē
 hebben. al vwonē si
 die pheklinge haerre
 ander passien. en mit

groter yuericheit des
 licte. en bloothic des
 lichaens totter woesti
 nen ghinge. noch tan
 en mochten si vander
 soorge der dagelischer
 nodisten. noch vander
 bereidinge des iace te
 broets niet vlosser wer

Hen **xv** capittel
 Hoe gredelic. hoe
 groot. hoe hoge een mo
 me op gecloūen is hi
 moet van uode vande
 ser passie beladen bliuē
 redic als die aern alle
 vliet die bouē allē wol
 ken hoghe. en vberdic
 hē vanden aensichte der
 eerden. dars gheen sterf
 lic creatuer gesien en
 mach. noch tan diuin
 gecte die hongere sūns
 buugs. dar hi weder ter
 eerde moet. Ja in dat ne
 derste der dale en soeke
 daer die dode viliken
 sijn uodist of reuene
 Hier in wort bewist dat
 die in geboren wortel d

gulsicheit. gelike ande
ren sünden mer of ghe
suedt en mach werden.
noch geleschet. mer sū
angelen. en sū oimloe
dighe begeerte machme
wel eens deels bedwin
gen **xx cap^e**

Onder natueren
deser sünden dit
puerit een heilich va
der. mit philosophie die
hem om sūre kersteli
ker sympellheit willen
ouer enen ruden man
hielden. En onder ander
woerden seide hi hem al
dustaughe gelikeusse
Mijn vader liet mi ve
le sculdnaers achter en
ic heb hem alle betacle
also dat icker of vloest
bin. souder van enē die
ic alle daghe betale noch
tan en mach ic hem niet
voldoen. Doe die philo
sophen die questie niet
en vstonden hadē hi om
die bedudngē. Doe seide
die oude vader. Ic was

mit menigen natuerli
kē sünden inder werlt be
dricket. mer oimids
der genade gods heb ic
die werlt vsaket en alle
die substantie die mi vā
minē vaderlike erue ac
comen mochte heb ic
niet gelatē. en alle mi
nen lastelike maeres
heb ic daer niet voldatē
en bin daer of ghevier
souder alle die pichelu
ge der gulsicheit en mocht
ic nye voldoen. Hoe lue
tel of hoe veel dat ic niet
en hoe seer ic mi wacht
nochtan so moet ic vā
node alle daghe haer
scerpe maninge vswach
ten. en haer scatinge
betalen. recht ofter mi
mermeer eynde aen en
soudt comen. **D**oe seide
die philosophie. dat dese
ongeleerde man. die hi
voer enē grouē gebuer
hielde. dat beste deel der
philosophie edlike ver
cregen had. en vwon

derde hem. hoc dat hi die hem toe gheene weerliker clerken leringe en gaf dat geleren mochte dat si nūr groten arbeide ende mit langer leuighe. dat also edeliken nūc vrigē en conde. **N**u is genoech vander gulichit geseit. laet ons weder keren totter onderlingher aculhangunge der sūnde die wi mit beghinne der ser collacien begonne

Doe beduden **xii** die die hē tot abraham. van tocomende dinghen sprac. daer gi noch niet na gevraget en hebt. en seide hi niet alleen van seuen ghesachten der heidenen oer vā hēne. **w**ies lat abrahams ghesachte gelouet was te geneu n godie en blasphemie vūulle die gētal. daer si eer si gode kenden en eer si die genade des doopsels ontvinge in stonde

thent si in dat vstānde like egypten woenden. **I**n dat yemant alle dinghen vlaect. en oimuds der genaden gods egypten der gullichit laet. en totter gēsteliker woestine gecome is. die wort vanden drie heidenschen gēlachte vlosser. en sturte alleen tegens die senene. daer moyses of seir **xiii**

Dar ons d'ler saldeliker heidenculanc. salichlic gebode is te besitte. dat is aldere vstaet. **A**lke sūnde heuet in onser herte haer sūnderlinge eygen stat die si inden ofwike onser siele. haer selue eygent. en vdrift die kintter van isel. **D**at is dat scouwen der ouster saliger dingē. en is hem altoes contrarie. **w**at die doctide en mogen mitten sūnden niet wonen **w**ar gelikenisse

ut die gerechtichit mitter
 ougerechtichit. ende dat
 licht mitter duisternis
 se. **O**er als die sünden
 vande volc van isrl dar
 is vande doechde die te
 gens hem stride inou
 neu sijn. so belie voert
 aen reuicheit die stede
 in ouser herten. die die
 geede der onsuuerheit
 plach te besitte. Die ind
 lauicheit besit die stede
 die die toern becomert
 had. Die salige druckic
 heit en vol vroechde be
 sit die stede. die die onsa
 lige droeueheit plach
 te besitte. Die sterkicheit
 beghint hem te oefenen
 dien die traechheit inuo
 cter had. Die oetmoedic
 heit vheffet hem die die
 houerdie onder die voe
 te geworpen had. en na
 dat alle die sünden also
 vdrueue wordē. so sellen
 die doechde haer stede be
 sitten. Welke doechde isrls
 kinder. dat is eene lie

len die gode scouwet.
 wel te recht gelieuen sijn
 En als si alle die passie
 des herten vdrueue heb
 ben. so en hebbē si nye
 manc vrecmders sijn
 laue of gewōnen mer
 haers selbs besittinghe
 weder vcregen. **xxiiij**

Want als die ou
 de hystone hou
 den. dat laue daer die ca
 nauage in woende en
 die kinder van isrl in
 gelcū worden. Dar was
 voertius inder scrijui
 ghe sems kinder. en ge
 nachte vdrueue mit
 gheweld. en besate dat
 laue mit ourecht also
 dat si mit rechtē ordel
 gods. witten laue dar
 si conrecht besate vdrue
 uen worden. en die kin
 der van isrl. die vā sems
 geslachte gecome ware
 wordē weder tot haers
 vaderlics erue gewilt.
Dese figure wort oec
 recht in ons bewijst.

te loec geuallē mer d'isrls kinder

Want die wille gods
 heeft die besittinge ons
 herten niet mit sünde
 niet mit doechde ierst
 veler al ist dat onse her
 te na adams oütreddin
 ghe. oümits den geslachte
 te vande quade cham.
 dat is vande sünden be
 sereu wort. en die doech
 den die wt hare eyge
 nen ruc ydriuen sijn
 • oümits der genade go
 des. en haers selvs ar
 beie en vliticheid daer
 weder in geset werden
 • so en besiet si gree niet
 laut. mer dat haers sel
 ves was vcrege si we
 der **xxiiii capittel**

Un dese acht li
 den staet inder
 ewangelien aldus ge
 screuen Als die oureyn
 geest witten mensche
 gegangen is. wandert
 hi doer droge steden. en
 soect rust. en en vinder
 geen Dan seit hi Ic wil
 weder keren in dat hu9

daer ic wtgegaec bin. en
 al comende vint hie
 ledich niet besien ge
 reinliche. en vaert. dan
 gaet hi en neemt seue
 ander gresen tot hem
 die boeler sijn dan hi. en
 gaen in en wonen daer
 En die leste dinge dies
 mensche sijn arger dan
 die ierste. Sich also als
 wi daer. van seue ghe
 slachte lesen. wtgenome
 dat volc in egypte. daer
 die kinder van isrl wt
 gungen. Als vint wi
 oec hier. datter seue ou
 reyne gresen weder kerre
 wtgenomen den gene
 die ierst wt die mensche
 gegacen was Van dese
 seue anderhande verspro
 ge der sünden seit salomō
 oec aldus Al ist dat di dū
 vint mit liden stemen
 hie en consequent he
 niet. want daer sij vū
 boesheid in sijre her
 ten Dat is te vstaec als
 die geest der gulsicheit

eens deels vwoenen is.
 en beghint mit sinne
 oetmoedicheit mit du
 te sinckē. en bidt dattu
 vander begouere vuc
 richeit wat of laeste en
 hem mede deulle. also dat
 hi bouē die matē der so
 berheit eylicher. En con
 sentier sinne sinckinge
 niet. op dattu vande coc
 lachen der sekerheit daer
 du in schynste van vlei
 scheliker toelockinghe
 te viedt te staen. totter
 ierster gullicheit niet
 weder getogē en word
 de want daer in seit
 die gheest dieu du vwo
 nen hebste. Ic sel weder
 keren in dat huus daer
 ic weggegaen bin. ende
 die seuen geeste die van
 hem comen sellē di bit
 terre en scerper wesen.
 dan die passie der gullic
 heit. die mit iersten ver
 wonen was. **xxv**

Daer om als wi
 in vastē en in so

berheit staen. en die
 passien der gullicheit
 verwonen hebben. so
 moet wi hastelic on
 se siele mit nootdorsti
 gen doechden vullē en
 en laten se niet ledich
 staen op dat ons die
 gheest der begeerlicheit
 niet ydel en vande. en
 niet alleen weder in en
 come. Mer dese seuen der
hande oerspronghe der
suunden mit hem in onser
siden brenge. en make
onse leste besittinge swa
re dan die ierste. want
na desen sel die siele lei
ker en onreynere wesen
en swaerre pinen weer
dich die dese werlt saer
gelatē te hebbe. en vā
desen acht sunde vheer
is. dan si voertuys was
toe si inder werlt stont
toe si noch monies oc
seuinghe. noch monies
naem en hadde. want
daer om heeten dese se
uen gheeste boeser te e

welen. dan die ierste
om dat die gullicht ou
mits haer selue also
scadelic niet en is. **H**er
en waer dat si die and
swaerre passien der on
suuerheit. der gierich
des roeris. der traech
der houerdie. **in** een
inganc inder sielē maec
te. **S**i daer om en mach
neman die volcomē
heit. en die puerheit v
crigen. diese alle mit
lichaculike vastē waer
vdiene. **H**er en si dachāt
keue dat **h**ier om
sauldich is te vastē. **A**s
dat vleisch mit sober
heit. **en** veruermoe
dicht en getemmet is
dat hi te lichteliker **en**
tegen die ander sūde
te stride gae. **xxvi ca^e**
Dochtan is te we
ten dat in ons al
len niet eeuvelhande ma
nier van striden en is
want also wi voer ge
sent hebben. so en wer

den wi niet al in eenre
wisen scingenochten
Si daer om moet een
yghelic na dien dat hi
gemoepe wort. hem te
stride setten. en naden
v wūen des stridens. so
sellē wi totter puerheit
des herten. ende tot vol
heit der volcomenheit
mogen come. **T**ot hier
toe leert ons serapion
vander naturen der **vi**
principaelre sūde en
bewust ons hoe haer
manieren. en passien
in onsen herte verbor
ghen lagen. dat wite
voeren niet bekeunen
noch onderscheidē en
mochte. en hoe wi da
gelix. daer of berouet
werde. daer bewuste hi
ons also daerlike die
saken of. dat wise recht
als in spieghel voer
onsen oggen mochtē
scouwen. **hier emider die**
vijfte collacie vande
vi principael sūde

Hier beghint die sel
re collacie. des abtes ser
enus. vander lichtheit
ker beruerlicheit der
sieten. en vande geel
teliken boesheden.

Daer na von
den wi enē
man van
groter hei
licheit. den abt serenu
die den spiegel sūns na
mes voer hem droech
daer ons. ~~der ons~~ bouē
veel ander vaders of ver
wonderde dien wi mit
sonderlinger reuerencia
en eerden. en begere den
vlinge gemoeden vā sū
re leringhe te openbare
want anders en hadde
wi onse begheerte niet
volbrocht. warē sū col
lacieu in onsen boeckel
hūns niet mede gescreuē
Gouē alle andere doech
den. die niet. alle in sū
nen werke. en in sūnen
seden. mer oec mede on
mes der genaden gods

wt sūnen aensicht see
nen. was hem nur sou
derlinger genade die ga
ue der reinicheit also in
gestort. dar hi hem seluē
in genen in geboren na
merlike dinge noch sla
pende. noch wakende
gemoeyt en voelde. For
welker puerheit des vle
sches. die bouē der men
sche mogelicheit gaet
lioe dar hi inueter ghe
naden gods. daer toege
come was. dar willen
wi ierst bewisen. **ij ca**

Die vader serenus
placht om die y
relike puerheit des her
ten en der siele. sonder
ophouden. uaches ende
dachts te bidden. en te
vaste en te waken. Doe
hi sach dar hi die beghe
te sūns gebeets vcregen
hadde. en alle die verne
de begheerte des vleischs
in sūne herte wt ware
geleescher. doe wort hi
niet enē sueten smahe

der puerheit. tot enen
 meerren dorste vā min
 nen der reuueheit ontfū
 ket. **E**n began doe noch
 ureliker te vastē en te
 bedē. op dat die dodin
 ge der passien die tē pu
 ren mensche alle van
 gode gegeuen wort. tot
 ter puerheit des vtieren
 mensche mede eens de
 les mochte comē. alst ge
 schiedt. want van sym
 pelen natuerlike vwer
 kingen. die in cleynen
 kinderkins ia die noch
 suken. pleech te geschē
 en wort hi voert aen
 mer gemoeyt. **E**n hi be
 kende wel dat hi dese
 gauc. niet van vdiēu
 ten sūns selfs arbeit.
 mer vander genaden
 gods ontfangen had.
Doe dese man in stadi
 gher bedinge en tranē
 was. quam die eugel
 gods des nachts in een
 visioen tot hem. en tē
 sinen buuc op. en scoer

te een stucke gegloeyts
 vleische wt sinen nige
 doente. en werpt en
 wech. en leide alle sū
 ngedoente weder in sū
 dē en seut. **S**ich nu is
 alle die ontfuchinge
 duns vleischs of ghe
 sueten. **E**n weet dattu
 hude op desen dach die
 ewige puerheit des he
 aems daer du getrou
 welic om badēte ont
 fangen hebste. **H**er heb
 ben wi vander sunder
 ligger doechde. die den
 voerseidē man vander
 gracieu gods gegeue
 was geuoecht ghesat.
Vanden anderen ghe
 menen wedidē die hi
 mitē heiligen vaders
 besat en is gheruoect
 te seggen. op dat in de
 sen sonderlinghe ghe
 priest is die ander mer
 en schuenen te vūniren.
Dese man om sinre
 collacieu wil begheer
 den wi mit groter he

gheerren te sien. **D**oe hi
ous vander gheschiedheit
ouder gedachte. en van
den staet des ynden wie
schen mit eenre gesa
ter onderlokinge ghe
vraghet had. **E**nde wat
ous dat wone also lan
ghe tijt inder woestine
totter puerheit gevor
dert had. **D**e begone wi
hem te claghen. **ij m^c**

Dat vrede der tijt
en die woninghe
in der woestine. dat den
nure mensche volcome
heit. soudeich had ghe
weert. **ij** crighe. **ij** heeft
ous alleen gegene dat
wi leren souden. wat
wi niet wesen en mo
ghen. **ij** noditan en heeft
ter ous niet gegene te
wesen. dat wi gerru **ij**
ware. of dat wi ous in
nen te wesen. **ij** want wi
en kenen niet of wi en
ghe vaste stadicheit der
begeerlicher repucht. of
eughe cracht der oer
licheit. en der kunste d

cregen hebbe. **ij** over alle
een vincerre der confu
sien. en der scaemten
Want alle leringhe
wort daer om dagelic
grocstent. op datmen va
der oubekentheit tot sta
digher wetentheit. **ij** modic
come. en begine te kene
taerne te vore. **ij** te twivel
de. of datmen mit alle niet
en wilt. **ij** also inder le
ringhe van grade toe gra
de voert te gaen. **ij** also en
ist niet in niet. al heb ic
om die puerheit lange
gearheit. **ij** en heb niet
meer gevordert dan dat
ic weet. **ij** wat ic niet we
sen en mach. **ij** Daer ic niet
anders of en benoele in
weemoedicheit en scrij
vinge. **ij** also dat mi rees
scap der irane nimmer
meer en gebreect. **ij** **R**och
tan en laet ic niet of te
wesen. dat ic niet wese
en soude. **ij** **W**at hater in
die hoechste dinghe ghe
leert te hebben. **ij** dat
men datter bekenit is

niet verighē en mach
 want als ic die meun-
 ghe des herte totter hoch-
 ster volcomenheit geen-
 keru soude. so glidēt dat
 gemoede daer of totter ier-
 ster wdwalinge mit ster-
 ken geweldē. dat ics daer
 niet behoude en mach
En wort dagelijc sonder
 ophouden. rechte als in
 veel vangemulle daer of
 gelat. dat ic bi na way-
 hope te verigē dat ic la-
 ge heb begreert. en mi-
 dunct datter te ygeerts
 is dat ic doe want als
 dat gemoede totter vie-
 sen gods. of tot ewiger
 geesteliker scouwinge
 gebodt wort. eert in
 genesticht wort. so illet
 weder van daer gesce-
 den **E**n als wis ghe-
 waer werden. tattet
 van dier meninghe ghe-
 dwacht is. en van dier
 godscouwinge gesche-
 den is. en wort dat we-
 der toe truerē wille. so
 vunde wt mit tere

vanden geboude. en het
 ontglidēt ons noch ha-
 steliker dan een ael **D**a-
 om al arbeiden wi hier
 om alle dage. en onse
 herte nochtan tot geen-
 re stadichē en come. so
 si wi recht wt wanho-
 pen tot desen ymoeden
 gecomen. dat die ouge-
 stadige wdwalinge
 der sielen. oimmits onser
 scouē niet en come **o**er
 wt tranchat onser ge-
 scapenre naturen **iiij**
Serenus **H**et is ee-
 n veltike ymcel-
 lic vander naturen
 enclis dingez senten
 de te gauen. die niet
 wt der socht en sijn
 en bewilt mit redue
 en alleen wt denken
 onser tranchat. es ou-
 der geboude. daer of
 wemen. en bi onder
 iude leringe. en onder
 vindingen niet te
 bliue want wat me-
 selic. die niet wemen
 en can. noch me hē

mē en sachi soude een
 sentencie cōnen geue
 dat een swaer lichaē
 oyt watter dūne mach
 her en waer dat hie
 setue gelie of besochte
 had Daer om en selmē
 gheen sentencie vā ver
 moeden geue. mer vā
 ondervīndē. **D**at ghe
 moede des menscheu is
 altoes beweertlic ende
 seer berouelic als in ene
 boec der wysheit gescre
 uen staet. **D**at lichaem
 datter vderlic is be
 swaert die siel. en ver
 druct dat gewoede en
 weret om veel dingen
 drucken. **D**aer om en
 mach van sijner natu
 ren woge nimmermer
 ledich staen. **O**er het
 moet van node. in sijn
 re eygeure ongestadich
 om lopen en vliege ou
 alle. **H**er en si danuent
 te tād wise daert hi wert
 licheit oefene mach. en
 mer stadelic in oefenen
 mach. en daer stadelic

in becomert bliue. **H**er
 her nūc langher oefene
 ge en dagelischer ghe
 wocuten. en arbeide die
 hi voer niet en rekeude
 gewoen worde. en leer
 mir ondervīnden wat
 watteren. datmē hē be
 reiden sel. **D**aer sijn ou
 rustige onvliegginghe
 in oefene mach. **A**lloe
 wortet een leuen ghe
 tēnet en inder tēninge
 wortet oūmits den ge
 bede sterc dattet alle wt
 lockinge. en menichsou
 dicheitē daert toe ghe
 roghē wor vdrūen.
 mach. en bliue staē in
 dien staet dier langhe
 begheerde. **D**aer om
 sijn wi aldustanige wt
 dwalinge ons herte der
 menschediker naturre
 of gode den scepper niet
 sculdich toe te scriven
 want die sentencie der
 heiliger scrifture en lichte
 niet daer hi seit. **G**od
 heeft den mensche recht
 ghescape. **O**er hi heeft

hem mit ougetelde quel
 ten vmeugēt. **E**n heeft
 quade gedachte gelocht
Sonder gedachten en mo
 gen wi niet wese. mer
 hoe sulc die gedachten
 sijn. daer sijn wi ee sa
 ke of **D**ie wise man leit
 een goet gedacht naect
 den gemen dies begeert
 en die wise man leit
 vinden. **S**o watter ge
 noude mach werde dat
 is onser wysheit. en on
 ser vlticheit onderda
 nch. **E**n wouet niet ge
 noude. dat is sonder twi
 uel onser onwysheit en
 onser traetheit scout en
 niet der natuerē. **A**s die
 yphete leit **H**er is een sa
 lich man. wies sijn hul
 pe van di is here. hi he
 uet die opclijninghe in
 sijn here gesachet. **D**ie
 ghi nu wel dat si in ou
 ser machte staen. die op
 clijninge. dat sijn die ge
 dachten die tot gode gae
 of die nederdalinge dat
 sijn die gedachte die tot

ter eerde gae. **D**ese mo
 gheu wi in onse herten
 eens deels na onsen wil
 sachen. stoudu si in onser
 machte niet. die here en
 hadder die yphariseen
 niet daer of berisyt daer
 hi leit **W**aer om dencke
 ghi quade dingē in uwē
 herte. noch hi en had bi
 den yphete niet geboden
 doe hi seide **D**oet of dar
 quade uwer gedachten
 van minne oge. **E**n hoc
 langhe sellen die soude
 like gedachte in di wone
Indu daghe des oerdels
 so sellen die gedachte mit
 ten werke van ons ghe
 eyschet werde. **A**s die he
 doer ysaiam dreighet
Sich spreker hi **I**c come
 om te vgraderen die wer
 ken. en hoer gedachten
 mit allen menschen en
 tongen. **p**aulus **I**ndu
 dage des oerdels. als god
 die hemelike dingē ter
 mensche oordelen sel. na
 sinre ewangelle. **D**a sel
 len die gedachte onderlin

ghe malcander wroegē
of betserme **v cap**

Ou aldustangen
als daer voerlic
is volcomenen stadigen
gemoete. hebben wi een
figuer inder ewangelic
herē siuerlic inder rid
der centurio bewist. die
also stadich. en also vol
comen was. dat hi van
den ongestadige inuallē
te gedachte niet vstroeyt
noch vcoegen en wort.
Mer na sine goet diene
ken bejielt hi die goed
en vdiect die quade. doe
hi seide **Ic bin een men
sche die onder die macht
van ander lude gheset
bin** Den enen leg ic gac
en hi gact. en den ande
ren com. en hi comt
en minen knechte leg
ic doch dat. en hi doect
Proche wi dan alsoe
manlike wegen alle ver
storinge des gemoets
driden. en also in onse
drifliken vleische die pal
lien totten. en die onsta

dige scaren onser ghe
dachte onder tgebor der
reden dwinghen. en mit
ter saliger banner des cru
cen ons herē. die sterke
scaren onser wederlake
wite lande ons herē v
driven. so mochte wi al
sulke geestelike centuri
o werden **En** hebben
mache den weleidenden
gedachte te gebieden dat
si hene gac. en den goe
den gheestelike gedachte
die wi begerē dat si bi os
bliuen **En** den knechte
ons lichaems te gebiede
al dat der reynicheit en
der puerheit toe hoert
te hantieren. en hi sele son
der weder seggen doe. en
dienē ons naē vleische **naē geest en niet**
Wat wapene. en wat
defeninghe der striden
aldustangen centurio
toehoert bewist **Span**
wels daer hi sat. die wa
pene onser ridderscap
en sin niet vleischelic
mer die mogentheid
gods **Die** vestinghe der

A en heb ridde onder mi

ghedachte mede te renni-
gen. en alle hoedheit die
haer teghens der wylly-
gods verniet mede ue-
der te werpe. en alle ver-
stant te vanghe. en in
der gheoerfainheit rijn
te brengen. **W**ille wi
ouder der ewangelien
geestelike cenfurione
stride. so moete wi ghe-
wapent gaen. **A**ls **S**uinte
paulus seic. **N**ecne den
salc des geouis. daer gi
alle die vuerighe saur-
ten des bosen gheests in
leschen moget. **G**elo-
ue is die salt. die die
beruighe saute der on-
suuerheit ontferghet
en doctle diuids vre-
se der helle. en hope des
hemelrucs. **D**aer toe
trecker aen. **D**ar halpbath
der caritaten. **V**ant die
caritate bedeket ons. en
bewaert ons on al en
outfanger die slage. en
en laet geen saute des
vians te iuren mensce
woude. **V**ant si vdra

ghet alle dinghe. **I** ho-
per alle dinghe. **D**aer na
neeme den helm. **D**ar is
hope der salich. **D**ie helm
betermeert hoeft. **E**n wat
rys onse hoeft is so selle
wi hem altoes diuids
hope der toecomender di-
gen. als een onuullic
helm. in allen tempaet
en in allen vuolgingen
op onse hoeft. **T**eren. en
soudertinge sin geloue
gheel. ende ongeueet
in ons te behoude. **A**lle
wordt een mensche som-
wige. **A**nder led of ghe-
houde. **N**ochtran al ut
armelic. **S**iu or hi som-
tijt te hie. **M**er seuder
hoest en mach niemant
leue. **D**aer na gorder een
sweert des geests. **D**ar dat
woert gods is. **V**ant het
is doerstantender dan enich
sweert. **D**ar aen beide lid
sint. en coeme totter sae
dinghe der lielen en des
geests. **I**er v gaderinge
der led en der morge. en
is een ondersceit der ge-

dachte. en der meninge
des herre scheidende ende
offiudende. so war in os
vleschelic. en eertichis
vint. **S**o wie mit desen
wapene gewapent is.
die is voer die vlande
bescermt. en en wort
niet gesange noch ge
bonden. **N**och lieen ge
ien. noch en sel die ver
winnghe vande yphere
niet horen. daer hi sat.
waer om huta vordert
in die vreemde landt over
hi sel als een vintre en
is war gestelicheit der
gestalpen. die in wil sta
dich bliuen strou. **N**och
en noch vander wach
sijnt anige centurios
die sijn wapent die hi
dracht. niet vleschelic
en sijn. niet moghe
it van gode bekent. **S**o
hoer ten coninc selus.
die sterke manne wint
gesteliker vider scap no
der. waer mede dat huse
tephent en moet. Die
cranc is sprac hi. die sel

legge. **I**c bin sterk. ende
die ludsamich is die sel
een strider wesen. **H**ie gi
nu wel. dat die stride des
herre nyemant stride en
mach tan die ludsamu
ghe en die cranche. **V**an
dier crancheit. daer onse
gestelike centurio op ge
foudiert was. doe hi op
dat betruwe gods sprac
Als ic hier bin. so bin ic
sterc en machrich. **E**n op
een ander tijt seide hi. die
doechde wort inder cranc
heit volmaect. **D**aer om
wil ic geern in minre
crancheit vblide. op dat
god alle in alle si. en die
er alleen hebbe. **D**ie luds
samige strider oer dese
stride. van welcher luds
samicheit geberue staer
Die ludsamich is vnoet
op dat ghy ten wille gods
siet. en so loen mer of
outbaughet. **v**i cap
On ons seits on
der vindinge soe
werde was gewoer. dat
wi den hi sculdich wate

alroes sēn te cleuen. en
 souden oec v̄moge had
 den wi die weelden des
 vleischs gedwor. en die
 begeerlicheit deser werlt
 of gesuedē. **S**als wi van
 den sonuge mogt leren
 die mitten lē v̄likē
 sprakē en seidē. **M**ijn siel
 heeft after aen di gede
 net. **D**ijn rechterhand
 heuet mi ontfangē. **E**n
 op een ander stede leuer
 een. **H**e dijn gebode heb
 ic aengelhangt. **E**n noch
 mi is goet gode aen te
 hangen. **P**aulus. die
 gode aenhangt wort
 een geest mit hē. **D**aer
 om en sellē wi om gē
 ongestadicheit ter he
 len. noch wtdwalinge
 des gemoets. also weder
 slagen werten. dat wi i
 onder v̄lach. en voert
 gaue daer om yet v̄slap
 pen. **W**ant die **wis mā**
 seit. die dat leue bouwet
 sel vande boede ere. **M**er
 die ter ledicheit volcht
 die sel mit armoede v̄

mult werē. **E**n daer om
 en laet ons geen scadel
 ke wanhope. van deser
 meuinge treckē. **W**ant
 dat ruc der hemelē hie
 gewelt. en die tracht
 toen gripen dat. en gē
 doechē en mach sonder
 arbeit volbrocht wer
 den. **H**er en is niemant
 mogelic tot deser stille
 staender stadicheit des
 gemoets te comē. **H**er ē
 si dat hi mit groten ouer
 dragende arbeide. daer
 toe op chime. **W**ant die
 mensche is totte arbade
 gebore. als die vogel toe
 ten vliegen. **E**n op dat
 hi in enen volmaecten
 man teghens lope mach
 mitte mate vander out
 heit der vollicheit. **H**er. so
 behoeft hi in stadigher
 wtdwoudicheit. ende
 in vueriger meuinge
 alroes wacker te wēle.
Vochtau en mach nie
 mant totter vollicheit
 sinne manen. **H**er us
 maels anders comen

Het en si dat hi die ma-
 te sijne gelikenisse. die
 wil hi in deser werlt is
 scuttreke. en een voer-
 sinake. daer of heb. en
 een mede he rjn gewor-
 den is. En den trojwellcoat
 sijne een werdinge. ou-
 mits welkē hi aenden
 lichaem rjn gecoppelt
 werde. In desen leuen ver-
 crighe. En alleen bege-
 rende. na enen dorstende.
 tot ene niet alle alle
 sijn werken. Mer oec al-
 toes die gedachte suer
 op dat hi dat selue een
 datter toecomende is. nu
 in desen tegenwoerdigē
 leuen getrouwer hebbe.
 En dat hem god al in al-
 len dingē si. **Vij capic**
O Germanus aen
 soude lidit dese ou-
 geadichheit des gemoe-
 des ons deels bedwingē.
 waert datte also menich
 wederfakē niet omebe-
 legen en had. en dwon-
 gense toe dien dinghē
 daer si niet en wil. En

om dattet also menigē
 sterke. vreeslike weder-
 sake heeft. so vmoeden
 wi dattet hem also lau-
 ge alst in desen brosche
 vleische is onmogelijc
 waer weder te staē. Het
 en waer dat wi van u
 wer leringhe die wi o-
 uer hemelsche senten-
 cien houde. war het da-
 in gemoet werden. **viii**

Srenus. So wie
 die strid des yntē
 mensche gewaer sij ge-
 worden. en twiuelē daer
 niet aen onse wederfa-
 kē leggen ons aldes
 lagen. Mer si en mogē
 ons tot genen quaden
 dingē dwingen dan al-
 leen westoken. Anders
 en soude nicant die sū-
 de mogen sauwē. waer
 hem die macht gegeue
 ons daer toe te dwingē.
 als hi is ons daer toe te
 raden. Daer om. also als
 in hem die macht gege-
 uen is ons tot sūde te
 stoken. Also is ons die

macht inden vrien wil
 le gegeue. dat te weder
 staen. of te conseruere
In dat wi haer macht
 en haer aenuechtige
 vresen. **S**o laet ons die
 besceeminge. en die hul
 pe gods. daer tegens sat
 ken **D**aer of gescreuen
 staet. hi is meere die
 in ons is. dan die midde
 werke is. **I**n hulpe sta
 den veel sterkeliker voer
 ons. dan die wederstake
 tegen ons mogen vech
 ten. **W**ant god en is
 niet alleen een toeva
 der der goeder dinghen
 .mer oec een partier
 en dicwile een dwijn
 gher. also dat hi ons o
 wetende. en teghens on
 sen danc. dicwile totter
 salicheit trecket **H**ier
 om en mach niemant
 vanden viante bedroge
 werde. dan die gheen die
 onse lie gode. dat mede
 conseruereu sijn wil
 len niet bieden en wil
want god gheeft den

wil als **J** pauwels v
 en dat volbringen des
 willes **D**aer om so wil
 doer een ygelic daer in
 als die bole gedachten
 come. dat hi se rechte
 voert niet of en wilt
 want daer staet gescre
 uen wederstaet den vi
 ant en hi sel van v vlie
O **S**eruanus **W**
In bidde was is
 dat ontscheide en vmen
 get geiselcap. dat tussce
 desen bosen geesten en
 der siele is. daer si niet
 hem niet alleen toe ge
 uoecht. **W**er vmencht i
 mach werde. dat si haer
 onmencht toe spreke
 en saeyen. en in geeste
 daer in wat si wille en
 ommits haerre wile v
 nemen si haer gedachte
 en die enicheit tusschen
 den bosen gheest. en den
 geuoede des menschen
 is also grote. datment
 sonder die gracie gods.
 vol na niet onderichei
 ten en mach. weder dat

sonighe dinghen wt
haerre aenschouwinge of
van onsen wille comen

Serenus **x cap**
Het en is geen wo
der. dar gheest mit geest
venghen mach. ende
in hemelike cracht der
inradinge. tot dien din
gen die hem geoorloft
sijn mit malcander te ha
nere. want tussche hem
als tusschen den menschi
is recht een maesscap en
een gelijcheit haers we
sens mer mit malcan
der also venght te wer
den also dat een des an
ders ontfanche wort.
dar is te mael omogelic
want dat wort allecu
der godheit. die een ou
lichiaentlic en een sym
pel naemer is. recht toe
gescreuen. en niemant
anders **xi cap**

Oermanus **O**eler
reden schijnt con
trarie te wese dat wi
ten bescreuen mensche
sien gheschene. daer die

bese gheeste wespoken
en werke. dar die besce
ten menschen selue niet
en weten **En** sijn die bo
se geeste mit haerre sie
len niet venght. als si
haer instrumente ge
worden sijn. en laten
hare natuerliken staet
en doen hare wil. also
dat si niet mit haers
selues steme mer mit
ter menschen stemme
sprecken **xii cap**

Serenus **H**et en
is der voerseider
reden niet contrarie dat
ghi segt dat inde besce
ten mensche pteech te
geschien. als si spreken
of doen. dat si niet en
wille ofgedwonge wer
den te seggen dat si niet
en weten want die en
gesceet alwes niet in
eure wilen **Die** soni
ge sijn also besce. dar
si daer niet of en wete
wat si doen of spreken
Die sonige en weteus
in dier tijt niet alst ge

schiet. niet uamaels ge-
dencken lys. **D**ie en wer-
ken die bose geeste alsoe
niet. dat si inder siele we-
sen niet comē. en also daer
mede venicht werde. rech-
te of lise aengerogē had-
den. of dat si die siele in
enige deel vnuure mogē
Die is omogelic en in
gheeuere wys. te gelouē
niet die gesaet oumids
cranchieit des lichaems
als die bose geeste in
dien leden is. daer die
cracht der siele niet wer-
ken soude. so belact hi
die lede. mit synre beht-
tunge mit enen swarē
oudrachlike last. en mit
eure sweter dremster-
heit. so beuallet hi en
verduustert die vsta-
delike sine. **A**ldustauigē
vduusteringe der sinne
plegen oec somtijt wel
vanden sage. of vā gro-
ter couden. of van on-
mate liceten te comen
Dese vduusteringe had
die viant inder heiligen

man **i**oh geen gewroche
Doe hem iobs vleische
in sinre macht gegoue
was. hadde hem die lie-
niet v bodē daer hi leit
Sich ic leuere in dinen
handen ou. niet en doch
sinre siele niet. **D**at is
en makes niet onsinlich
sinre siele huus. en lij-
re vstrandnisse te vduul-
teren. daer hi di mede
mach wederstaen **ix**
Al is dat die geest
der grouer ma-
teren des vleischs toe-
gendoecht wort. noch
tan en mach hi ineten
vleische also niet vere-
nigt werde dat hie sin-
re naturen outfauche
maect. want dat is al-
leen mogelic. der heili-
ger drieuoudicheit. die
allen vtrandlike crea-
ture also toergaende
en toer liende is **D**at
lise niet alleen omva-
get en omgaet. **m**er
oec mede daer in glidet
Also dat inder wesen der

sielen niet en mach dā
 die heilige dnevoudic
 heit. **A**l int dar wi seg
 gen dat die geestelike
 substantien. als enge
 len en sielē en die licht
 geen lichomē en heb
 ben. noch an en sijn se
 niet al sonder lichaē. wāt
 si hebben hi hem seluen
 een lichaem dat si selue
 sijn. **A**ls veēl diure dā
 wi sijn. **A**s **J** pānwels
 seic. **H**er sijn hemelliche
 lichamen. en her sijn eerd
 sche lichamen. en dat n
 veelike lichaem steruet
 en dat geestelike lichaē
 sel weder op staen. **H**ier
 in mogen wi merke dat
 ter niet sonder lichaē en
 is sonder god alleen. **E**n
 dat om mach hi alleen
 in alle geestelike en ver
 standlike wescne gliden.
Want hi alleen. en alle
 gelicel. en on alle. en in
 alle dinge is. **A**lso dat hi
 der mensche gedachte. en
 haer urelike bewegen
 en alle oborgeuheit des

herten in liet. en doersou
 wer als **J** pānwels seic.
Dar woert gods is leuē
 de en crachtich. en scar
 per dan enich sweert.
 dat aen beide siden sijn
 en coemt al cotten ghe
 scheide der sielē en des ge
 stes. **E**n is een onderscei
 der der gedachte en der me
 mughe des herte. en geē
 creatuer en bliuet onge
 sien voer sijn aenliche
 wane alle dinge sijn sine
 oge naect en bloet. **J**ob
 du hebste alleen die herte
 der mensche kinderen be
Okenē **xiiiij cap**
Sermanus. na de
 sen redene. die du segste.
 so en soude die vose gees
 ten onse gedachte niet
 bekene mogē. **E**n die scrij
 tuer seic doch. **W**e die vi
 ant in iudas scariochus
 herte gesant hadde. dat
 hi den hē vraden soude.
 hoe machicus dan ge
 louen. dat si onse gedach
 ten niet en kenen. **xv**
Sereus. **D**aer en

is gheen avucl aen dat die hofe gheesten die manieren en die gedachten oufer gedachte niet en mogen wete. mer we onsen gesachtheid. en wt onsen woerde. en wt onse werke. en wt wawendigen rekenen van buten. so vmoede si. dat wi hier toe of daer toe. mit onsen gedachte geuenget staen. mer dat noch vten yuereften der sielen niet gebaert en is. daer en mogen si niet of weten. En die selue gedachte die si in ons seude en moge si omds der sielen natuer niet vuenen hoe si ontfange hem van vuenen. mer si moghen wt sonngen wilen des wruwendigen mensche. aldus of also vmoede.

Vrempel So waneer si totter gulsicheit ghe drocker hebbe. en dan sien. dat die monie ten veynster wt knet. ende dicke nader sonne hier

of veel nader vrie vaget. so bekenit hi dat die monie die begeert der gulsicheit heeft ontfangen. **O**f als si totter onsiuerheit stoken. en vernemen dat die monie al sulke saute. sonder onsielicheit ontfanget. of dat hi inder vscilche ontsicket wort. of dat hi regens als sulke onwilde wradinge niet en strit. **O**f alst wel behoerlic waer niet en veruchtet. daer wt vstaet si. dat dat heymelike der siele mitte seute der onsiuerheit doerscorten is.

En ist dat si tot droe uicheit des herte of tot toern. of tot vwoech^h stoken of si daer in yet gevordert hebbe. dat v neme si witer wise. en witten gebaer des lichaens. **A**ls die mensche wt onweerdicheit verlichtet. of alle stalle svingente grunet. of onbescheidelike roept. of als

die vwe inden aculichte
 v wandle. en bleet of
 roet wort. en daer wt
 kunnen si subtyllike ver-
 nemē tot welker sūde
 • ele mensche moet ghe-
 ueiger is. want daer
 kennen si elker male me-
 ste bereit te wesen als
 hi nader toestokinghe
 rechtuoert mitte be-
 wegen des lichaens of
 mitte wenckē der ogen
 • hem selue ter werts bie-
 der. Die selue künē oec
 wile māne dicwyl wē
 • dat si den traet des in-
 wendigē mensche v-
 ren aculicht. en ver ge-
 daent van hūte wt-
 ken wat wonder is
 dan. datet die hōse gē-
 den vneue. die veel
 subtilre en behendigē
 sijn dan die mensche en
M En vint **rxvi**
 sōmige behen-
 dighe die ue. als si ont-
 laken mit huse comen
 • en niet en werra wat
 goede daer in sijn. Soe

plegen si inder duuster
 nacht. deyn sandeluis
 huer en daer in die hu-
 se te werpē. en wt die
 gelude. ende wt vier dyc-
 kinge. so vneue si wat
 goede in elke winkel
 verborgē is. recht also
 plegen die bose gredē
 sōndelike in vōmige
 recht als saut in ons
 te seye. ou dat si wt
 dien weter gelude ver-
 nemē mogē. wat in
 den handelike des in-
 ren mensche vborgen
 is. en dan also den scat
 ons herten stelen **rxvii**

Dochman is te we-
 ren. dat alle bo-
 se gredē tot alle sūde
 niet gelue en rade wat
 elke sūde heet hare
 sonderlingen vint.
 Die sōmige soke wt
 onbuerheit. die sōm-
 ige tot blasphemie
 Die sōmige wt werue
 die sōmige wt ver-
 woekheit des herten
 Die sōmige wt dise

uicheid des herte Die
 sonige tot houerdien
 En de pinte hem die su
 te. daer hi ongeset is in
 des menschen herte te
 laeyen. en niet alle ref
 feusch. mer bi vlaghe
 die een voer. en die an
 der nae. **na** dat stele en
 stoude eyschet **xviii**

Seruanus Jo
 ut te vmoeden
 datter onder hem een
 ordinaucie wider boesh
 is. **I**ch hadde gewaet dat
 ordinaucie. en wat al
 leen onder die goede ge
 weest hadde **als** **S**pau
 lus seit Die van gode
 sijn die sijn geordineert
 En vande andere staet
 gescreuen. daer en is
 geen wilsheit. daer en
 is geen stercheit. noch
 raet onder den bosen
 en wider helle en is ge
 ne ordinaucie **Mer** te
 ewighe vuerlich **xix**

Serenus Onder die
 bose en mach ge
 volcomen en drachne

heit stadelic gedueren.
 Nochtan sonige bose
 geselschap. alst hoet ey
 schet. of haer gewine
 daer aen leit. of et wert
 te gader te doe hebbe. so
 mdere si van node ouer
 dragen. Also ut onder
 die bose geeste. die niet
 alleen die nit. mer oec met
 die sieden mit malcan
 der onderscheide. **S**om
 nich die een. somnich
 die andre. op dat si die
 haer wert onder ten
 mensche te het vordere
 moge. En dat si aldus
 bi ordinaucie. en bi sto
 den. haer temptagen
 oesenen. dat moge wi
 hier in merke. **W**ant
 nyemant en wort va
 der ydelre glorie. en va
 der onhuerheit teffens
 en tot enen mael aen
 geuochte. **N**och vand
 geesteliker opgeblase
 re houerdien. en van
 ter vleischeliker gullic
 heit. teffens te gader v
 wonen werden. **N**och

meuaue en wort van
 dwaalen ydelen lachen
 en van toernicheiden
 of van drocuicheiden
 des herte in eeuere tijt
 becoert. **E**ndus moct
 elc bosc geest inder be
 coringen te andere ver
 wacht. **E**n ist dat die
 een vwonnen. en cofius
 vand mensche scheidt
 so leyndet hi noch ene
 andere daer toe. en ist
 dat hi den mensche ver
 wint so leuert hi en
 noch ene boscere ouer
Ous staet oec **xxi ca**
 te weten. **dat si niet**
 dat si niet al van geliker
 wechheit. en van eeuere
 sterkicheit en boelheit
 en sijn. **D**en beghinen
 den mensche en den cranc
 ken. werden die crancste
 gheeste toegesact te be
 striden. **E**n ist dat dese
 niet en vordere. so wer
 den der noch strider toe
 geseynt. en also valt
 voert. **W**ant een ridder
 en moet alle sijn dage

viner ene strit behou
 den. en na dat sijn cracht
 ten wassen. en sterkel
 ker voertgaet. so wort
 hem die strit vmeeret
Gheen heilich en mocht
 die hoetheit alsulker vi
 ande hie. noch haer la
 gen. noch haer weech
 genelen. **W**aer die goe
 dertieren xps niet mit
 hem inden stride. en dede
 lie een behulpe dat hinc
 mocht hie **xxi capitel**

Den strit en mo
 gen die bosc geeste
 niet oefene sonder hare
 groten arbeit **W**ant si
 hebbe selue. als si te stri
 de sellen gaen grote aert
 uoudicheit en grote droe
 uicheit. en scaemte. en
 dat sonderlinge. als si
 van hare sterken weder
 saken **D**at is vand ster
 ken volcomene man
 ne vwonnen werde **W**ar
 anders en mochtet ge
 strit heiten **W**er ee sacht
 te seker bedueginge **E**n
 hoe soudment anders

vstaen. dar **S** uauuels
 seir **O**ns en is ghee stri
 den teghens vleische en
 bloet **M**er tegens die
 principat. ende potesta
 ten. ende tegens die re
 gieren der werle deser
 duusternisse. en teges
 die geestelike boesheid
En op een ander stat
 seir hi **A**lso stride ic niet
 als die lichte staende **E**n
 noch seir hi **I**c heb ene
 goeden strijt gestreden
Want so waer een strijt
 is. daer moet aen bei
 den siden. sweet en ar
 beit. en sordhoudich
 wesen **E**n si moete ge
 like confusielide. so wie
 van hem sliest. ende
 vronde ontfange van
 der victorie. so wie ter
 dwinger **A**ldus moete
 si die confusie en die
 tranen vwsachten **I**c
 dar si vwonnen bliuen
 die wi gehad souden
 hebben. hadde si ons
 vwonnen **A**lter ghere
 uen staet **H**are strich

sel weder tot hare hoef
 de keren. en op hem sel
 come een strick daer si
 niet of en weten. ende
 die vanginge die si v
 berchden selte gripen en
 die graue diese selue
 groene sinse in geual
 len **A**ldus bedroene si
 hem van hare vlieste en
 hebbe confusie niet mi
 dan wi. als wit vlieste
Dese dinghe sacht die
 vliete mitten ogen des
 nren menschen toe hi
 den here badt en seide
Vlicht mijn oghen **d**ar
 ic nimmermeer inder
 doot ontslaep en moet
 werde. en dar mi viant
 gheen tijt en segghe **I**c
 was hem te sterk **I**c heb
 hem vwonnen **D**ie mi v
 volgen selte vbliden. ist
 dar ic beweget werde.
 om god en laete niet
 op mi verblide. noch
 seggen in hant herten
En **E**n ontfie sie. wil sel
 len vsluide **O**mn weder
 sake leit in dar heime

lic sijn lagen. als een
 leuwe in sinen neede. op
 dat hi den armen mocht
 grepen. **D**ar hem die bo
 se geeste scame en cohu
 sie hebbe. als si niet en
 vortere. en vromē sijn
 dat bewijst ons die pro
 phete. **S**i sullen ghecohu
 set werden. en scame he
 die mijn siele sücke. om
 haer te nemen. **S**i sullen
 mit scaante en mit scā
 te. ombehangen werde
 die mi quaet dencken
Therinas **S**i sullen ge
 scheyt werden. ende ic
 met. **H**e brencht op hem
 den roem der verwoet
 heit en mit twandig
 ger vlesinghe maect
 ic ic niet. **D**ar en is ge
 ne minnel oen. si en heb
 ben wonderhande confu
 sie als si vromē werde
Ten werden mach. **w**ant
 die mensche die salich
 behoude. en besure die
 si sijn lieue. **Ten** en
 deren mach. **D**ar si die
 van gredeliker hulstē

cten sijn. van vleische
 liken arwe menscheu
 vromen werde. **D**ese
 victorie sach die pphete.
 doe hi totte he mit
 vrolichede seide. **I**c sijn
 mijn viande vvolghe
 en vangenise. en niet
 wederkeren thent si te
 niet geworde sijn. **I**c sullen
 vdeluwe. en si en sullen
 niet mogen saen. si
 sullen onder mijn voete
 vallen. **H**e neem die
 wapene en den scilt en
 staet op mi te helpen
Tret wt dat sweert. en
 besluete die mi vvol
 gen. en sech mijn siele
 ic bin dijn salicheit. **xxij**

De si genen men
 sche mach en heb
 ben te deren bewijst ons
 dat exempel des heilige
 man iohs. dien si niet
 vorder tempere en ton
 sten. dan hem god ghe
 oerlost had. **O**et heb
 ben wie nider heiliger
 ewangelie. dat die hofe
 gredten hofe werpsu

ons hier wt. so laet ons
 inden verken gaen. En
 ist dat si in dien comen
 ouerynē beesten. sonder
 gods oerlof mer en moch
 ten gaen. veel tebet ist te
 geloue. dat si na haren
 wille in goeien mensche
 en mogen come die na
 de beelde gods geschapē
 is. Want gheen ion
 ghe lude ja volcomen
 mansue. die mit alsoe
 menige seare als alker
 viande onbeseten sijn
 in deser woestine alle
 te wouen soude mogē
 onthede. hadden die
 bosc gheeste die macht
 en die wilheit te temp
 tierē na haren wil. Die
 hermit ons noch daer
 siber ons behouder
 sententē. die wille oer
 moedicheit der aenge
 uouente menscheit
 ker nature voer pila
 en voertuochte ende
 seide. En en hadte ge
 macht in mi. waer
 de van boue wt ghe

genen **xxiii cap**

Ons selts onderu
 dingē. en der ou
 der vaderen leringe be
 wint ons geuere. Dat
 die bosc gheest die selue
 macht. nu niet en heb
 ven. die si hier voertus
 inden beghins. biter en
 yedlen alen hadde. We
 nochtan mer veel mo
 nke under woestine en
 woende. want haer
 wreetheit was doe al
 se grote datter luttel
 mansē. die nochtans sta
 dich waren. en out in
 doechde van hem under
 woestinen nauwelic
 mochte wouē. En mit
 doestere. mer der acht
 of ten te gader wouē
 den. worden also van
 haerre wreeth aeven
 tinge die wde gmoed
 dat sile sage en te be
 uelde also dat si niet
 al tes nachts teffens
 slayē en dwiltē. mer
 alker een deel sijn soe
 waette die ander in te

collacie

linghe. in bedinghe en
 in psalmen. en als die
 niet langer wake en
 mochten. so wechede si
 die ander op die des ge-
 lics dten. **S**ouder twi-
 uel om twee sake wil-
 len. is niet alleen ons
 die d'mits outheit
 aert soude welen. **A**er
 oec mede dien iongen
 dese lichtenisse der crup-
 taten gesiet. want die
 cracht des heilige cru-
 ces is nu meet in die
 woestine gecomen. en
 der vande boelie wort
 ou alle van sinre ge-
 naden wederlagen. **O**f
 liet mach onser ruger
 schamelheit soude we-
 sen. dat si ons gelinc de
 ridders sijn. **D**ie die wa-
 ren. niet en bestride om
 dat wi sonde sijn. vā
 tee soude wechheit in
 die ander soude vallen
 en dat is ons betrou-
 seliker. dan of wi in
 groter betrouwe sijn
 ten. **N**ant wi sien dat

ter soundich in also gro-
 ter laculheit gheuallen
 sijn. **D**armen van node
 kerde effen en suetelic
 mit hem sucke moer
 op dat si haer celle niet
 en laten. en alle oughe
 stadich omloopende in
 sware sunde valle. **H**et
 waer een groot wintch
 van hem mochtmenste
 nochtā mit al haerre
 laculheit alle in die
 woestyn behoude. **E**n
 om dat si niet argheis
 en soude doe. so wort
 hem dicwyl om haer-
 te cranchheit willen vā
 ten vaders weghins
 ken en gebeten. **S**uret
 in uwer celchans ~~is~~
 erit also veel als v' hie
 der. en d'ant dat ghi
 wilt. en si sijn also la-
 ge als v' gronechte sijn
 dat ghi immer in vwer
 cellen bliuet. **xxiiii**

Die onreyn gheste
 en in v' g'enters
 b'antent. ~~in d'antent~~
 in d'antent. ~~het en si dat~~

27

si dat si ierit haer gemoe-
den. en haer getadren ve-
seren hebben. en als sise
ierst vander wesen gods
en van sijnre gedencke-
nisse. en van alle gheel-
tekenen getachten beco-
uet hebben. dan bestri-
de si darluus boudelec
wone hier ougewapet
is en wuener heylelic
en besitruut als haer en
ghen goet **xxv**

Alst ist te se veel
swaerliker sijn
grommet te wese dan die
gen. die niet lichaemlic
beter en sijn. **nach** en
sijnle veel weseleker be-
setru. die va haers sel-
wes wecke en sunden
wonen sijn. **alder** ge-
samen staet. van wie
dat elc vwoone is. dics
knecht is hi. en alsoe
veel g. wouhopiger is
die besitruuge. **want** o
dar si haer knechte sijn
so en beuorde si haer
aenvechtinge. en haer
heer capie niet **uer** lich

aemlic den viande ou-
gheleuet te wesen. of in
groten siecten te vallen
dat vintue wel va som-
nigen heilige manen.
dars om deure sunden
wille dat geseueit. om
dattet oerfel gods die lu-
de also te gronde purgie-
ren woude. datter geen
vlecke inden oerfel gods
aen hem geuonde woude
als god der den **phere**
seu **ic** sel de alle roetlic
heit of uenen. en dan
selten heite en star tes
garechtigen **en** die nu
seuen seir also **en** sul-
uer. en dat gont inden
ouen geyneest want.
also woude god die her
en **en** **en** **en** seir.
Dien god in haer vanden
hi. en gesele elc kint
dat hi ontfanget **in** der
ouerige haer haer ge-
samen **en** datter een pro-
phete gods. om teue
clarenre sunde der an-
geboertamichit die
in nachten mit wt

collaci

scaldheit noch wt eyge
 nen wil en dede mer vā
 enen andere daer toege
 brocht was. dattet god
 daer om onleuerde een
 re leeuwē dien vscoper
 te mer hi en aeter niet
 of Daer in is bewilt.
 dat god die sūde wt
 dier tyelike pijn wrac
 op dat hise wider ewicht
 niet wreken en soude

Ende des **xxviij cap**
 gelike hebben wi
 bi onsen tīd van twee
 heilige vaderen gheeu
 die een hiet die abt pau
 lus die om puerchē des
 herte te behoude gheen
 wīue. noch oec der wī
 uē cleetor sien en wou
 te. **O**n een tijt toehi mit
 ten abt anselmo wt des
 douts vaders alle soude
 gāen quam hem onoer
 godlic een vrouwe te
 gemoete. daer vscōch
 hi voer en hep weder
 om ter alle recht of hē
 re leeuwē of ee drake
 bespēgent had al dede hi

dit wt minē der reinichē
 hi en brūuete gheen be
 scheidenheit in. want hi
 waende datmen niet al
 leen dar scadelike gesel
 scap der wīue. mer oec
 mede haer natuer ende
 haren persoen sculdich
 had geweest te hāen. **D**aer na wort hi om de
 ser onbescheidenheit al
 so vngicht. dat hi noch hā
 te noch voer. noch ton
 ghe en mocht gebruiken
 noch en hoerde noch en
 sach. **E**n daer toe wort hi
 allulc. dats geen mā en
 mocht hāuenē. en wort
 gebrocht onder ee gesel
 scap vā heiligen maech
 den. die hem teten en te
 drincken gaue. en hāue
 den. recht als den gene
 die eens ledes mer ghe
 weldich en was. vier
 iaer lanc thent hi oec
 noch vā wrochte onse hē
 god dese genade toer hē
 dat so wat sieke wēliche
 mitter ophen bedreken
 wort. dat sine vārepelde

lichhaem geruet had. die
gruas. van wat siecte
hi oec becomert was al
so dat die heilige gheest
tot ene getuige sijre puer
heit en sijre verdieneten
• niet alleen onder die ge
louige. niet oec mede
onder die heidenen ouer
mits hem dese genade
wrocht **xxvii**

Die ander vader
hete die abc mo
ses. en plach in deser
woestine in groter af
gescheidenheit te wone
• en was een ma va hei
ligen leue. **N**iet want
hi den abc macharium
in ceure collacie te har
delic en te wredelic we
dervoer. so wort hi ene
bosen geest ongeleuert
• die hem mit ceure swa
re misquameniker siet
ten castiede. dat hi alle
die spise die hi nam niet
beueden **N**iet boue ren
moude wt losede **D**ese
geisel vliengede god ou
hem. van sonder hunger

ghenade. op dat in he
niet also veel. als een
cleyn vleckhe soude bli
uen **D**aer na badt die
abc macharius voer
hem. en ommits sinen
gebede wort die bose
geest weder van hem v

Dreuen **xxviii**
Der wt mach
men heulic merke dat
me den geneu die ghe
temptiert sij en in me
nigerhande becominge
staen. **O**f oec mede die
den bosen geesten ouer
gheleuert sijn. niet en
sel vsmaden of vwerpe
Want dese twee redene
sijn wt seuldich sonder
twiuel te geloue **D**ie
ierste is dat dese dingge
buten ter vliengemisse
gods. men mit en ge
uallen **D**ie ander is dat
alle dat ons bepeghet
in deser wt. het si lief of
leer. dat selle vn also ge
fangen. **S**utter van on
sen goetertieren hemel
schen vader. en ten wey

der onser siele. om on-
 ser salicheit wille soe
 gelachet wort. **¶** In daer
 om werde die mensche
 die wil den hosen geeste
 in menigher hande ges-
 selinge ongelouert. **¶** Op
 dat si in deser tijt gerei-
 nichte worden. of nader
 tijt te winn geynt als
¶ Paulus leze. **¶** In sin
 uiter tegenwoordiger
 tijt. den vande ongele-
 uert inder calvinge des
 vleischs. op dat die geest
 inden dage des heren be-
 houdt worde. **XXIX cap**

¶ Germinus **¶** In
 hoe manet. dat
 si dan in onsen lauce.
 niet alle vande men-
 schen vlnset en hi uer
 dancen hem daer we. dat
 heilige sacrament ou-
 treet. als dat ewangeli-
u bewilt. **¶** In wilt dat
 gelicheit den honden
 niet geue. noch en wer-
 per die margriete niet
 worden verhe. **¶** Als du
segde manus geloue

sel. dat hem allulke cal-
 vinghe onbaerlic is

¶ Crems **XX**
¶ Hadde wi die voer-
 geleide sentencie wel v-
 daen. en geloude wi.
 dat alle dingen. dums
 gode geschien. of om on-
 ser siele salicheit gelien-
 get werde. wi en soude
 se in greenre wijs vlna-
 den. mer voer hem als
 voer ons selfs lede sou-
 der ophoude bidde. en
 mit alle onsen yrekte
 mit hem liden. **XXX**

¶ Want so waneer
 een lie in liden
 is. so medeliden alle die
 ander lede. wi soude oer-
 mede wete. dat wi soude
 hem. als sonder ons sel-
 nes lede. inder glouen
 niet volcomen en mo-
 ge werde. als Paulus
 leze daer hi sneret van
 den heiligen. die voer
 sin tyt ware. alle dese
 sin mitte geru ge des ge-
 lues geynt. en en
 hebben die belofte.

noch niet ontfange om
 dar god wat beters con
 ser behoef voersie heeft
 • op dat si sonter ons niet
 volmaect en worde. **E**n
 ons en gedenckes niet
 dat onse vaders. Allul
 ken mensche dat heili
 ge sacrament. daer om
 yet weder seiden. Ja had
 der behoerlic geweest
 si hadden hem heuer
 alle dage mede gedeilt.
En dat ghi vander ewa
 gelie segt. **E**n wilt dat
 geheilicheit den houden
 niet geue. dat brenge
 di rouwechte tot desen sin
Want mit vier saliger
 spise en wort die vian
 niet gesijst. noch ghe
 sterct. mer des mensche
 siel en lichaem die ontfan
 gert also dat hi die
 wil ten bosen geest die
 heymelike in hem wer
 ket daer mede plecht te
 vduue. **A**ls wi lese va
 den abe androucain
 en van veel andere die
 wi daer of gelie hebbe

geueken want hoedie
 mensche seldent die
 hemelche spise mede
 aijn ontfanger. hoe die
 bosc geest meer mach
 te heeft hem te bedoren

Der dat hi xxxij
 De mael onsalige
 en ontfarmelike lude
 te rekenē. die geen be
 coninge. noch geiselin
 ge der boser geesten ge
 waer en werde. en noch
 mit veel sunde. die ver
 doemelic sin beulechet
 daen. **W**ant si sin de
 ser edelre buche medici
 ne. die in deser tijt ghe
 geue wort mer toec
 dich. **E**n om haer heite
 en onberouwelic he
 te. daer die wijt der te
 gewoerdiger tijt te
 deyn toe is. verfaert
 si enen leue des roeris
 en ier onwoudichheit
 mit inghe des redten
 oordel gods. daer haer
 woni niet in steruen
 en sel. **n**och haer vuer
 in gelescher en sel wa

den Daer om riep die
 pphete. en was yemant
 doe hi die heilige in me
 nigerhande geiselinghe
 en becoringen en on
 salichede gequeller
 sachi En die sonders niet
 alleen ongegelede. en
 sonder ynu te se werlt
 gebuikē. Mer oec me
 de mit groter onuloe
 digen riedem. en mit
 groter geluchicheit v
 blide Doe wort hi mit
 onuldeliker vuericheit
 sijns gretes beweeder
 en riep mijn voete sijn
 bi na vraggelt mijn
 voertgange sijn bi na
 wegeltout. want ic ha
 niet. dat ic den viedt der
 sonders sachi en haere
 doot gheen toe gesicht
 en is. En sijn mit ar
 beide der mensche niet
 en en sene mitte men
 schen niet. niet mitten
 viande na leter mit ge
 geiselt werden Meremi
as al wilt hi wel dat al
die oerdelen gods gerecht

ach sijn. nochtan wate
 vionderen vraechde hi
 hem. waer om is der on
 gerechinger menschen
 wede. also geluchichē
 allen is wel die ontre
 den. en boeslike werke
 Du schijuste geplaut te
 hebben. si voderē ende
 make vuchē Du biste
 hare monde na bi. mer
 verre van hareu leude
Die engelen die die sag
 ghe der menscheiker sa
 licheit beuolen is. doe
 si haer herde onberou
 welike herte sage ant
woerde si recht al wan
hopende. en leiden wi
hebbe babilonien ge
meistert. en si en is niet
geuisen laette ons sa
ten en een ygelic ker
weter daen hi gecomen
is. want haer vromē
nisse is cotten hemel
toe gecome. en verheue
alle cote wolke Des
gelijcs hureet god oec
toer den pphete ysaas
mit dylm. vande onder

den des voets totte ouer
den des hoeks en is niet
geloues in haer. haer
wouden. haer sweren
haer bulen en sijn niet v
bonden. noch gemeysat
noch mit olve bestreke

Als xxxij cap
menigerhande
officien sijn inden bose
geeste. alster hantierin
ge sijn mit menschen
want der somiger offi
cie is den mensche onre
delic en onamerlic te
doen lachen Die somi
ghe die menschen des
nachts te bedriegen. die
somige. die mensche v
woeden te doen Die som
mige die mensche door
slagers te make. en in
dringhe. en in bloetdrin
ginghe te vbliden Die so
mige. die menschen in
groter houerdien te v
hissen Die somige die
mensche te doen liegen
en valsche blasphemie
te leren Als wi seluege
hoert hebbe. en geringe

hochem een boseghaest
beroude. dat hi enen
man veel vdoemelics o
geloue geleert had Des
gelics vunde wi inder
cominge boec. dat hem
een vmar en seide **J**clai
gaen en welen ee loge
uachach geest in alre
whete woude Hier of
berispe **S** pauweis den
sominge die hier of bedrie
gen waren. en seide si
volgen den bedriegen
geeste. en ontfange der
visande leer die in ge
uenustheiden spreken
Die somige maken den
mensche stome. die som
mige do **A**ls dat ewan
gelui seint. die somighe
troket totter onsuuerlic
Als die whete seint Die
gheest der onsuuerlic
heeste bedriegen. en sijn
van godt gesont Die
heilige scrijt seint ons
des. tatter nachts on
uelen sijn. en daechis in
uelen En om haer men
gerhande ontercheit

en in daechs

so is haerte sonich om
haerte weetheit wille
leuise gelieit Die son
mige serpentē. om haer
venijntē wille. en also
etc. na sijnre officie **ta**

Oermanus **xxxiii**
Van deser manie
re en rouwelē wi nu niet
het en is van desen selue
tar **S** panyels seit hoe
dat ons tegens vleische
en bloet geen striden en
is **mer** **trāne** **potestarij**
en **prouuans** Dat hi
die engelē die wt die
choren geualē hi en
regnerē deser dunster
wiltē hi. nochtā wil
ten in gheuen. wācū in
grote onderleue. en die
grāde ten quaerle onder
hem geuōme hi. of hi
vāt die gesōpe hi in
deser ordinaucie d'boef
heitē aldus te striden

Seruus **xxxv**
wācū wāgē hebbe
ins alle ten nācht wā
kende gehouden alsoe
dat hi die tageract hoe

us dat wi der sijn niet
en beuoelen. en onvla
telic soude wi totter sou
neu op gaue toe in de
ser collacie gehouden
werden **B**egōue wi dā
desē questie te onchijude
wi soude in also widen
diepe ser van anderen
questie daer mede comē
dat wise in deser conter
vren. niet on en soude
mogen seyle **D**aer om
wācū ic dāter beter is.
dat wise tegen deser nae
der nachte houde. op dat
ic vander oorake deser
questie. en van uwer lā
ger medesprake. **w**at u
vroechde. en wat geeste
liker vruchten te bet v
crigen mach. en op dat
wi onuidē ten winde
des heilige geests. die ree
ter voergeleider questie
te vnliker mogen doer
seyleu **D**aer om laet u
ons om der vakericheit
willen. die inder tageract
die ogen mede plegen te
moeye. een luttelkūns

slacps uenit. en dan te
gader te kerken gacu. en
toen als die hoedhinc des
tegeuwoerdigen souen
daechis ons vmaene als
alle die dieust volbracht
is. en weder gecome in
war dan die he om uwer
begeerte willen. toner ge
meene trichange gene
sel willen wi nu gedub
belder vsoechde vertalle
**Hier beghinc die seuen
de collacie des abts ser
enus anderde collacie
vander ordinae der
bosser engelen**

Doe alle die ghe
nden vander
hoedhinc vol
brocht waren. liet wi
die vgeringe der broe
teren en keere weder tot
der celle des ouers vaders
en ware in se in wel
onthaelt. en bet reten
gegeue dan hi dagelijc
placht te liebben. en nae
eten vmaene wi hem
die onthindunghe der

questien. die hi ons be
loeft hadde. **Doe seide die
oude sege op v vraghe
die wi in deser vren ver
rogeu liebbe** **v capitel**

Serenus wi be
geert te weten
wien die menichsou
dige onderscheidunghe
onser weder sake gecome
is die tegen den mensche
stret. **Daer v pauwels
of seir ons en is gheen
mele stred tegen vley
sche en bloet mer teges
pincipate en vordan
ten. en tegens die regre
res der werre seker dunt
ceruulle. en tegens die
geestelike boedhinc. En
op een ander stred seir hi
noch weder te engelen
noch ouer engelen noch
pincipatus. noch vire
tutes. noch geen crea
tuer. en sel ons mogen
vscheide vander carita
ten goos. die mer is in
xpo ihu onsen he. wae
is die weder verlicen ge
come. **En dese moge****

heidē daer om van go-
de gheschapē. dat si teges-
den menschen soude sin-

Sten **xxx**
Srenus Die hei-
lighe scrifture. daer si
ons in leren wil. leest
den genen. die niet scarp
van sūē en sū. sou-
ge dingen also bewise-
lic en also claerlic we-
gesynokē. also dat si niet
alleen. mit eniger see-
men heymeliker sūē
vdmistert is. mer son-
der ewige bedudinghe
breugen si haer seuten
aen. en haer vstaende
van buten. nider lette-
ren voert. En souige
scriftuer is mit souige
heymelike sūen vrogē
en also vdmistert. dat
si ons in haerre out-
bindinghe. en in haer
begrip. enen groten
camp der oefeninghe
en der sochden vich-
gehouden leest. En dat
leest god om veel sake
also grondwert. Ten

iersten mael. op dat die
godlike sacramente gē-
bemaentlinge des geeste-
lics vstaens en hadden
en alle mensche gelou-
gen. en ongelouigen in
geliker wetenheit. ende
kenisse geopenbaert sou-
den werde. En vinnidē
dien tusschen die vliage
en die trage. en soude ge-
ne onderscheit der doech-
den en der wylheit wese.
En oec mede op dat onder
die huusgenote des ghe-
loefs aller grote gerū-
der vstaende voer hen ge-
leit sū. dat die traechat
der trager daer in berispe
worde. En die vrolicheit
ier vliagher. daer in ge-
pūst worde. En hier om
is die heilige scrifture
rechte properlic. te goe-
den vuchtbaren acker
geluct. daer veel dinge
op walle. die sonder eni-
ghe hokinge des vuers-
ten menschen gheserlic
sū en miste. Souige
dingen walle daer in

wordē si niet gecoker en
berait vander herten des
vuers. en haer hardich
en haer raenwicheit daer
mede of te doen. gheē men
sche en machter tot sine
goedē gebrukē. **S**ōmighē
vruchte wassen daer op
dienē raenwe en onghē
koect mach etē. **D**aer wor
den si vander herte des vu
ers gekoect si warē veel
te beter. **V**eel dingē waf
sen daer op die menant
te goedē en moghē werdē
dan den vogelen. en den
ouredelike beestē. en sou
der alle kokinge werden
der die beestē mede ghe
uoet. **D**ese gelikenisse vñ
den wi openbaerlic. ende
recht properlic in desen
vruchtebare paradise der
heiliger scripturē. **D**aer
sōmige dingē inder bloter
letteren. also slechtlic en
also claerliche wt sinen
dat si greene hoger bedu
dinge en behoeuen niet
alleen mitte gelude der
letterē die hoērens ouer

uloedlike voeten als die
is. **H**oer niet dan here dñ
god is. **E**n du selste dñe
he diuen god van alle
dñre herte. van alle dñ
re sielen. en vā alle dñ
re crachte minē en veel
ander scriptē des gheluc
Sōmige ander scripturē
is. waer daruente niet
en bedude. en vanden
geesteliken vuer ghe
koect en wordē. si en sou
de den juren mensche ge
ne salich voetsel geuen
niet quetsen als al hier
uwe leiden sellen gegou
wesen. en barmhertē lau
ternen in uwē handē.
En die wie geen sweert
en heeft. vcope sin roe
en cope een sweert. **E**n
dit. **S**o wie sin cruce niet
op en boert en volghē
mi na. die en is mynre
niet weerdich. **D**aer v
stonden sōmige strengē
monken die minē had
den. **D**aer niet na onder
scheidē. also simpelike
en also rudelic dat si n

houtē crucē maecte en
 droegeuse op haer scou
 deren stadelike. daer sijn
 gen. Dat en maecte geē
 stichticheit. mer een be
 spoertinge alle den genē
 diet sagen. **S**omige scrif
 ture machmē nader hi
 stouen der letterē. en na
 eenre gresdeliker bedu
 dingē also gadelike ne
 men. dat die siele van
 beiden leuende voetsel
 mach ontfange. **A**ls de
 se scriftuer is. **S**owie di
 aen die een kijnebach
 naet. biet hem oec die
 ander. **E**n dic als si v m
 die een stac vvolgē vliet
 in die ander. **E**n dic wil
 stu volcomē wese ganc
 en vcoep al dattu heb
 ste en gluf den armen. en
 du seide een stac midt he
 mel hebbe. **S**om en volch
 mi na. **A**lle die campē
 der heiliger scrifture sijn
 vol weiden. daer die hē
 pel. en die niet subale
 en sijn. midt slechter hē
 stouē. en die subale midt

vborgeuen sūen te wei
 den mogen ganc. elc na
 den staet sijne waren
In dien **iii**
Dat die scriftuer
 openbaerlic beduut. mo
 gen wi wel onse goet
 duncken of seggen. en
 boudelic onse sentencie
 of geuen. **W**et dat die
 heilige geest onser oefe
 ninge en onser aēdachē
 vborgē heeft. en wil dat
 wut locke. dat sellē wi
 also behoedelic. en also
 rastuoerelic voertken
 gen. dat dat wederet ald
 is. of dattet also is. **o**p
 datment ten goetē sūe
 brengē mach. in onsen
 vryen wil staende bliue
Want dicvile wort me
 nigerhande sentencie op
 enen sūe der scrifture ge
 geuen. die alle redelic
 en sonder hinder des ghe
 loets mogen staen. **W**e
 der datmen den ene sūe
 ontfange of den ander
 daer en selmen niet om
 striden **v cap**

Ende daer om want
v questie. niet dick
ouder die mensche geuwa
ger. noch outbouden en
is. en veel mensche niet
kuidich en is. daer om
sele den soninge twiucl
sachach duncken dat wi
seggen. **W**i sijn sculdich
onse sentencie also te ma
ngen. en mit middel te
sette. dat si den geloue
niet en lunderen. ende
niet we ymoede **W**er we
openbare getuge der
scrifturen. alle dinc te

Dhruenen **vi ca**
Et si verre van
ous. te seggen dat god
enich dinc gescapē heeft
dat wesehc quaet is wat
die scrifture seit **G**od sacht
alle dinge die hi gemaect
had. en si waren leer
goet **W**aren si dan van
gode alsulc gescapē of
daer toe gemaect. dat si
dele grade der hoeshende
moesten houdē. en die
menscheu altoes bedue
gen. so lacherte wi go

de reghen die sentencie
der voerseider scrifturen
reche of hi een vunder
en een scpper des quaets
waer. **W**ant hi die bosc
wil en die natuer selue
daer toe gescapē hadde
dat si altoes inder quaet
heit moesten bliuen ende
nimmermeer totter be
gheerte eens goets wil
les te mogē comē **D**en
oerspronc. en die sake
deser anderheit. hebbe wi
ouermidg den vaderē we
ter fonteyne der heiliger
scrifture outfangen **vij**

Et god dese sienli
ke dinge maecten
so had hi geestelike hemel
sche creaturē gescapē die
daer om alleen gode ewe
like soude danche. en sou
der ophoudē in sine louc
hangen. **W**ant si wisten
dat si van niet. en nits
goetheit des scppers tot
also groter glorie der sa
licheit gescapen waren
Het en is niet te ymoede
dat hi mit beghinc deser

werlt makunghe. sin
 ierste scypinge ict begā
 rechte of in daer te voren
 yperuant en had ghe
 hadt sin weltdā ende
 sin goetheit acu te wile
 also die hē selue vā dese
 engelen spreect. Doe die
 aerren te gader gescapē
 warē. loefde mi alle mi
 engelen mit liden stemen
 also dat alle die engelen
 voert begim der werlt
 daer moyses of seic lan
 ghe waren gescapen **viij**

Die bescreyunghe
 des dāuels en ysaur
 der prophete liden ons
 openbaerlic datter van
 den ghemel vier engelen
 soninge pincen sin ge
 uallen. Daer lucifer die
 daer wise gebaert was
 en viel wēruhe in beda
 get wort. Du die daer bil
 ste een hertiche of een se
 gel der gelikenisse gods
 vol wulcheit. volmaect
 in scoonheide du waerste
 in die werlden des par
 dus gods alle costelike

ghescreute is dyn pin
 cleet. Ic had di mit dage
 dynre scypinge gheset
 mit heiligen berge gods
 midde dāter die gēron
 de stene. en in dien dage
 wanderstu volcomelic
 in dinē wegen thent
 datter boesheit in di ge
 uonden was. mitre me
 nichfoudicheit dynre
 neringe. Dā ierste sin
 mit boesheit duullet.
 Du hebste gesundicht.
 en ic heb di vande berge
 gods geworpē. en ic heb
 di vloien. Och erubim die
 daer in dat middel der ge
 gloeyder stene deckende
 waerste. In dānre scoon
 heit is dān herte vheuc
 van dānre scoonheit
 hebste die wysheit ver
 loien. Ic heb di voer dat
 aensicht der conige ghe
 geuen. dat si di soude scou
 wen. In ycelheit dānre
 boesheit dānre onledē **en in boesheit**
 hebste dān heilicheit be
 ulet. **ysaia** sege oec
 van enen andere lucifer

Ic heb di in der aerde geworpē

hoe bistu vande hemel
 gevallen. die daer vroeg
 haert waerste Du viel
 ste inder eerde die dat vol
 he ylsedijste te wonden
 Du spracste in dūre her
 te Ic sel inder hemel dym
 men. en setten mincu
 kovel boue de sterre gods
 Ic sel inder berch des tes
 taments. acu die noert
 side sūte Ic sel bouen die
 hoechte der wolke dym
 men. en den ouste gelinc
 wesen Die scripture leit
 tatter so much vande ou
 sten choer gevallen sijn
 Die drake roech dat derde
 deel der sterren mit hem
 weder En een der apostelē
 leit noch daerker Dar
 die engelen die haer cho
 re niet en hielden. niet
 haer woenstac heten
 inder oerdel des groten
 daechis. mitte ewighen
 vande onder die duister
 nisse gehoude werde En
 oec leit een yphete toe
 ons Ghi sele sterue als
 menschen. en valle als

een vanden punce war
 beduut die anders. dan
 tatter veel punce geual
 len sijn. die naden onder
 scheide der ordinancien
 die si inder hemel hadde
 hier noch inder lichten
 en opter eerde in haerre
 boecheit ghebunken

Sermanus *ix ca*
 Wi hadden toe
 noch toe gewaent. dat
 sonderlinge die nydich
 de si adam en ene. mit
 haerre hehēdicheit be
 drogen Die sake en the
 ghin haers vals gewest

Shad *x capic*
 Serenus. Dar dar
 theghin dier vwerpunge
 niet en was. bewyst ons
 dat ierste boec der bible
 Daer die viant voer adas
 val. des serpenes name
 om sijne vernicheit ont
 fangen had Daer aldus
 of staet Dar serpet was
 scalcher dan enige beeste
 der eerden die god gema
 ker had. vstaet di nu wel
 dat hi voer die boecheit

vandē heilighē engelē
geschade was. want hi
om sijns ofkeers wille
den beesten der eerden ge
lyc was. en mit desen
uanc genocmt. daer men
gheen goede engelē als
gabriel. of michael. Ja of
goede mensche mede plech
te noemt. Hier was een
sake sūre nydichē en sū
re bedrieguge. want die
mensche die hi vandē hē
der eerden gemaect sach
tot dier glorie daer hi wt
viel geroepen was. Ende
daer volchde sūne iersten
val der houerdien daer hi
een serpent om geheiten
was. Die ander val der ny
dicheit. die noch wat rech
tes in hem vant. also dat
hi mitte mensche wat ge
selscaps van mede sprake
en van rade mocht heb
ben. Doe wort hi mitter
sentencie gods neder ghe
worpē. also dat hi niet
rechte op en mocht gaen
en sien in dat hoghe mer
allec crupē op die borste

en voede sūne hanc van
der certcher spise der sun
de. daer wou die hejmeli
ke visant groepen baert.
en een orbaetlike vanc
scap. en een salige twisti
ghe tussche hem ende den
mensche gheset. want a
als een scadelic visant a
penbaert is. so en mach
hi mit hemelike den men
sche niet vscalden. **xi ca**

Dit leert ons dat wi
quade rade sūwē
alst dat die quade raets
man niet rechte sijn pin
der vdwennisse vswacht
die daer mitte rade vleit
wort. alst wat minre
hi en gaet niet quijt. Dat
wi hier daerlike mogen
merken. want adam die
bedrogen was. Ja soude
ic mit **S** pauwels woer
de spreken. so en was hi
niet bedroge. mer hi con
senterte mit sūdelike
consente eene die vleit
was. Daer om wort hi
alleen in dat sweer sijns
aensiches. en mitten ar

beide sinre hande si bro
 et gewilt teten. en hi niet
 .niet die eerde wort ver
 maledyt. dat si dystel en
 doerne voert soude bren
 gen. Mer ouer dat wif
 die deses dinghes raetge
 uer was. **G**hinc die sen
 tencie. dat si mit arbait
 en mit droefheide. en in
 veel vduets en vsluctes
 haer kinder soude win
 uen. en ewelic onder dat
 uic des mans soude bli
 uen. Mer dat serper dat
 deser suide. die ierste aē
 stroker was. wort ewe
 like vmaledyt. Daer o
 moeten wi mit alre
 vlichtheit die bose raet
 scouwē. want die daer v
 leit wort. en die een vlei
 der is. wordē beide elc na
 sinre vdiene gepuiche

Die lichte **xij**
 tussche hemel en
 eerde is alle vol mit dese
 bosen geesten beset. daer
 si niet rustich en ledich
 in en vliegen. Darter ons
 mitte is dat ons god.

haer gesichte ontoghen
 heest. want die godoch
 haers heers. of die ver
 makinge haerre aculich
 te. souden die menschen
 also vuerē. dat sise behou
 den haerre sinen mit vlei
 schelike ogen niet en sou
 den mogen sien. Of die
 mensche souden vā ha
 ren stadige quade exem
 pelc dagelic seer vergert
 werden. Of het soude sul
 sche den mensche en den
 onreinen geeste. een seer
 scadenke gesellich
 den. want in die boelha
 de. die si nu guder te men
 sche bedruue. werden si
 ommits den wande. of o
 mmits anderheit der te
 den van scaente vliudet
 .noch mens openbaer
 lic scouwē. en daer geen
 rde noch stont tuchien
 en waer. si soude te me
 sche tot miterre vwooch
 vwecken. want si mit
 anders gene dinggen be
 comert en san. noch
 mit vleischeliker swaer

heit. noch mit soucht fou
 dichheit des dagelic costs
 als wi moeren. en daer
 om bliuen si altoes on
 vwonnen. en pine hem
 hare wille. sonder op
 houden te vol duinen

Die **riij cap**
 aenvechtunghe
 daer si die mensche mede
 moeyen hebbe si oec des
 gelic onder malcander
 als in daniels boec wel
 bewijst is. doe he gabriel
 die engel gods seide Da
nuel en wil niet onthien
 want vande ierste dage
 doe du din herre senteste
 te vstaen en di selue te cal
 tien. in die regenwoerdic
 heit duns herre gods. so
 sijn din woerde gehoort
 en ic bin om dijne bede
 wil getome Mer die prin
 ce des conincnes van per
 sen wederstont di een en
 twintich dage lanc En
lich michael een vande
 iersten prince quam in
 myn hulpe. en daer ble
 ue ic viden comen van

persen mer nu bin ic ge
 comen. om di te leeren
 wat dinen volc inden
 lesten dagen roetomende
 is. Daer en is geen twi
 uel aen. die prince des
 rijcs van persen en is
 bereykent. die macht
 eens prince der boeser gee
 sten. die mitte volc van
 persen. die der kindere
 van israhel viande waren
 pertyede En die oncbun
 dinghe der questien. daer
 daniel den he om badt
 en daer hem gabriel on
 derseit of bringe soude
 gheern had gehindert
 op dat die salige ande
 woerde tot daniel met
 te haestelike en quame
Mer in merken wi dat
 die bose engel een prin
 ce van persen was En
 die goede engel gabriel
 een prince vanden volke
 gods was. en oomids
 der onderlunger stridunge
 een en twintich dage van
 te andere gehindert was
 dat hi tot daniel den pro

phete niet en quam.
Daer na volcht dat die goede engel seide weetstu niet dat ic toe di ghecome bin. en wy sel ic weder keren tegens de prince van persien wat doe ic wt soude gaē see ne die prince van grieken te come. **N**ochtan sel di kundich maken dat inder scrifturen der waerheit bewyft is. en in alle desen en is niemant mijn hulper dan michaēl die grote prince. **E**n op een ander stede staet gescreuen. In die tūt sel michaēl die grote prince die voer die kinder dyns volcs staet mede op staen. **O**er lesen wi dat die prince van grieken die mitte volc dat hē onderdandich was. perijede. ene andere name hadde. **E**n was een wederlake. beide des volkes van isrl. en des volkes van persien. **W**t desen machinē daerliker niet

ken. dat die twynghe die die heiden onderlinge hebben wt desen princen comen. **D**ie niet alleen te ghens die goede haer stridinge oefeuen. aier oec onderlinge teghens malcauder. ende als si ywinnen so sijn si blide. en die daer vliest scaemt hem en wort gecoufust. **H**ier om en moghē si onderlighe niet een drachtich wesen. als een ygeluck voer die gheen daer hi ou geset is. tegens de prince die ou ander volc geset is. altoes mit onrustiger nydicheit pūnt te striden. **xiiij capitel**

Haerre somich heeren principaten potentatus Dominaciones want si prince ende heren ou alre hande volke. en ouer alre hande lantschap. en ouer die nedeste engelen geset sijn. **A**ls dat ewangelium bewiset. **D**oe die pharisee xpm blaspheuerē woude en

seide In belsebuuc de prin
 ce der vianden. werpe hi
 die viande wt Die soni
 ghelosen wi. dat regieres
 deser duisteruise geheite
 sijn Sonighe ander een
 prince van deser werlt
nochtan bewyft **I** van
 wels. dat alle dese grade
 hier namsels te niet sel
 len gaen. als alle dinge
 vpo onderworpe sellen
 wesen. en hi dan gode de
 vader ongelouert heeft
 dat rike. en wt geoydelc
 heeft alle principate en
 potestaten. en dominac
 onen. dat anders niet ge
 seluen en mach. het en
 waer dat si van hare ge
 bodt vloest worden. daer
 si nu haer mogentheit
 in dese werlt on oeffenen
Die selue name die die
 bose engelē hebbē hebbē
 oec die goede. en dat ouer
 nits haerre officien. of
 haerre ydientē of haerre
 weerdich. **W**ant daer o
 licite si engelē. en dat is
 also veel te seggen. als

boden. om dat si die offi
 ce hebbē boetscappen te
 draghe **E**n sonighe heitē
 archangelen. want si on
 die engelē geset sijn **S**o
 nighe heiten dominacio
 nes. **w**ant hē heerfchap
 pien beuolē sijn **S**on
 nich heiter principate
 want si prince sijn **S**on
 nich heitender throu
want si gode also aen
 hanghen. en also nae
 huilgenoten sijn. datter
 gode in heit wt litten als
 in ene stoel. en recht of
 hi der sonderlinge op
 rustede **ix capittel**

Wen vintent niet
 alle en inder ewā
 gelien. dat sonighe ou
 reyne geeste. onder die
 macht van andere bo
 sen gheeste sijn gheset
 mer oec mede inder hei
 liger vader leue. **w**ant
 op een tijt doe een van
 onsen broeders. in dese
 woestyn soude wande
 ren. **v**machte hi in ee gro
 te woeste stede die hi daer

vant. Doe hi sin gebede
na sijne gewoente als
hi plach gedaen hadde
en nader middernachte
quam. en soude wat en
de sach hi haestelike en
ontellike scaer van vi
anden. die van alle side
quamē mit eenre lau
gher processie. Die som
nighe ghingen voer
haer prince. en die so
nighe volchde na Ten
lesten quam haer prin
ce. die die merste en die
vuerlichte was van
hem alle. En doe hi ope
nen hoge stoel te rechte
was gaen lute. woude
hi van enen ygeliken
wertē wat wert hi bedie
uen hadde. **S**onige die
haer wederlake niet ver
scalckē en mochte geboet
hi als traghe onweten
de knechte mit confusie
van sijne tegenwoer
dicheit te gaen. en ver
weret hem. mit vwoet
heden. dat si in also veel
niet met gevordert en

hadde. Die sonige die
die gheen bedroge had
de daer si toe gelynt wa
ren. pryncē hi. en vlyef
se mit grote dancke. en
loefde alle sterke strids
voer hem alle. Doe qua
daer een bose gheest. en
woude een blide boetscap
brenghē. want hi enen
monc noemde die wi si
nen name wel kende. die
hi xv iaer gelager had
en in deser seluer nach
te val ter onsumerlyc
geworpen. want hi con
sentieret en was te ra
de geworde. mit eenre
heiliger maghet niet
alleen sunde te doen oer
dat hise tot enen wue
woude behoude. **D**oe n
worde si alle seer blide en
wort vanden prince der
duisternisse seer vlyue
en geeert. en mit grote
vordel. wort hi voer al
die ander gecroent. **J**ud
tageraet seide si va daē
en dese waeder twuelde
of het waer mochte we

sen want hi van onder
gewocent plegen te he
ghen. en gedochte der e
wangelien die seit **D**ar
hi inder waerheit niet
en stont. want in hem
gheen waerheit en is
als hi logen sprecht. so
sprecht hi wt hē seluen
Want hiis logenachtich
en sijn vader **E**n quam
tot dier stat. daer hi wist
dat dese geuallē broeder
die hi wel kende woen
de. doe hi en gevonden
had vnam hi. dat inder
seluer nacht. doe die bo
se gheest. den punce die
val boetscapen sū eygē
cloester gelact had. ende
in een dorp mit dier iōt
frouwe. tot euen ont
fermeliken val getome
was **xvi cap**

Die scrifture tuger
dat een ygelike
van ons twee engelen
een goet en een quaet
alcoes na hi sijn van
ten goede seit onse behou
ter inder ewangelien

Diet dat ghi een van de
sen clynen niet en ver
luiset. want ic seg v dat
haer eugelen altoes mis
vaders aensicht scouwē
die daer mit hemel is
En die **whete** seit Die en
gel des herē sel goede ge
dachten in geuen. inden
onganc der geure die
god onse en selse vlos
ten **J**ud werke der apol
teu staet oec van **S**ūte
peter. doe hi wete bande
vloect was. en voer die
wer doper. datter som
ghe seide **H**et is sū engel
Vandē hosen engelen
vintme. datter een was
die den heilige man iob
alcoes lagen leide. en niet
tot lunde en mocht trec
ken. en daer om bad hi
oerlot vanden hē. want
hi in sūis selfs mogent
heit niet vwinne en mocht
te om dat hi altoes van
den hē besermt was **v**
Judas leestme oec **D**ie vi
ant sel staen tot sijre rech
ter side **xvii cap**

Whebbē oec veel
 onderscheus der
 viant durtangē. van
 dien twee filosofie
 die mitter swarter kuu
 de plage om te gaē. en
 haer stercliet. en haer
 wrede boelheit dicke vna
 men. **D**ese filosofien
 vlnadē. **S**anchons als
 ene ouwisen man. en die
 sonder letter was en moch
 ten si hem niet meer wē
 si woude ten minste mit
 haerre viantlike kunstē
 hem vuerē. en vter celle
 viagen. **E**n want daer
 grote scaren des volcs
 tot hem. als tot ene kue
 che gods plaghe dagelijc
 te vgaere. dat beuiden
 si en seynde bese geeste
 wt. om den heiligen mā
 te becoen. **S**omtijt so sey
 kende hi hem sijn borste
 sijn voerhoest mitte sey
 ken des heiligen cruces
 en somtijt bat hi oetmoe
 delic. **A**lso dat die bese geest
 ten hem mit alle niet ge
 nake en dorste en keerde

sonder gewin weder toc
 te genen diese gesent had
Doe seynde si hē noch
 boser geeste toc. die oec te
 vgeests daer om arbeitē
 en ghuige ydel weder heē
Der dwerf seynde den si
 noch boser geeste totten
 ridder xpi die hi al vwa

Hier in merctē die philo
 sophie hoe grote die crach
 te des heilige kerste geloue
 is. **v**ant si meende hadde
 sile totter sonē of totter
 manē geleurt. si souden se
 mogē liebbē vduusteren
En dese heilige man en
 mochtē si in minne. noch
 in meere queste of vuerē

Wte dese v wonder **xviii**
 ginge die philoso
 phie. reuocuoert totte he
 ligen abe anthoniū. en
 gelidē dat si wt heimeli
 ker midich. die sake der
 groter aenvechtunge had
 den geweest. en begerede
 sonder vbeide kersten te
 werden. **E**n doe si hē v
 achtē om den dach der aenvech
 tinge gelidē hys dat hi

doe mit bitteren prikeli-
ghe der gedachte seer was
genoyt mit desen onder-
vynde. so heeft **S**aicho-
mus onse sentencie. die
wi gisteren inder collaci
en voert brochten ghe-
deret. dat die viande nye-
maants siele of lichaem in
geenre wys geweldich
mogē werden. het en si
dat si ierst van alle heili-
gen gedachte. en van alre
gresteliker scouwunghe
gebloet en geydelc staen
In twee maniere ple-
gen die bosc gestē dē men-
sche gehoerlam te wesen
Oūmits heilichē der gelo-
uiger. of oūmits sōnige
vleischeliken sacrificien
daer si die ongelouge me-
de besmecken **E**n dat was
dat die pharisee vmoede
doe si seide **I**n belsebuuc
den prince der viande wer-
pet dese die vianden we-
want mit sulker sacrifi-
cie plage haer meylers
en haer kinder die vian-
de te verduuen **xx**

Oermanus hier
voer is geseyt dat
wi altoes begeert hebbe
te leren. en daer om wil-
len wi nu daer na vragē
Hoe dat te vstaē is dat die
viant logenachtichheit
en sijn vader **E**n des ghe-
lycs begeren wi te hore
wie men ou sijn vader v-
staen sel **O**ec staet daer ge-
screuē in dē ierste boec der
bible. **D**at die kind gods
der mensche dochtere sage
en name daer of te wuue
dien si wonden **xx cap**

Serenus. hier of is
te wete **D**oe caym
abel vslagen hadde. wort
sedy in sijne stede gebore
die abels sūns broeder ge-
rechticheit en gods dieust
achticheit eerfte. en alle
sine geslachte na hē en ble-
uen van des quade cayms
geslachte. mit alle lange
tijt gesceide. want sedy
geslachte was gerechtich
en cayms geslachte seer
bose **D**aer na ou lange
tijt sagen die kind gods

hout die bibel. dat ware
 setus kinder der mensche
 dochtere. dat waren die
 van caym gecome wa
 ren. en begeerteuse. ende
 uameuse te wive Daer
 wort die sympele in ge
 boren heilicheit van abel
 mit cayms boelheit ver
 eniche. en vmenget Hier
 of traet gescreuen Ic hebbe
 geseyt. ghi sijt gode. ende
 alle kindere des ousten
 mer ghi selt sterue als
 mensche. en vallen als
 een vande princen Alt
 wel scheen. want serly
 en alle sijn gheslachte.
 dat van hem quam tot
 dier tijt toe. was natuer
 liker. en gestriker wyl
 heit en ten geest der pro
 pheten. also vol en also
 begaue. dat si alle dat
 god gemact had na dat
 sijn wesen eyschede uoen
 de. en bekeude die crachte
 van alle crude en van
 alle sterue. dat si wel seg
 gen mochte datter ghe
 screue traet. God heeft

nu waerachtighe wetene
 licit ghegeuen. van al dat
 is Op dat ic kenen soude
 die sachinghe der werlt
 Die crachten der elemen
 ten Beghin en dat eynde
 en dat middel der tijt Die
 vwanclingedes weder
 Die loep der iare der sterc
 ordinaue Die natuer d
 dierē. die wreetheit der
 beeste. die cracht der geel
 ren. die gedachte der men
 sche. dat onderscheit der
 bome Die cracht der cru
 de en dat daer vborge is
 heb ic alle bekenē En al
 so als sijt salichlic ontfā
 gen hadde. also oefende
 si dese graue inder oefenin
 ghe gods. of tot nutticheit
 des gemenen leuens. daer
 si inder vmeniginge en in
 der vmenige dier ongeliker
 gheslachten mit allen we
 vele. en vloereit ewelic.
 als die bose engelē d'he
 mel En daer na oimmis
 hantieringe mit dien on
 gerechigen cayms gheslachte
 te wt des viants nradu

ghe also si den gewaren
god plagen aen te beden
also begōnen si nu die
elemente te oefenen en
aen te beden. **Voert vā**
sectis sone en van cayus
tochtere wordē bōse kin-
deren geboren. **Dat der**
ke iagers ware. en wie
de ongenadige manne
die ouermids groochs
haerre lichamen. ende
wrecheit haerre boef-
heid gigante ware ghe-
heuten. **Xxi capittel**

Dese begōnen alre
uert onder den me-
sche rouwinghe en strit-
dinghe te hantiere ende
hadden lieuer also dan
van arbeit. en vā sine
te des weres te leue. daer
na begōnen die boelha-
den van hem also grote
te wassen dat die werlt
anders niet dan nutter
dyluien gereynliche en
mocht werde. **Hier om**
die ewe gods. die van
den beghine der werlt
sectis kinder lange tijt

natuerlic in geplaut
was en gehouden wort
ouermids dier vmeugun-
ghe mitte bōse gellach-
te mit alle vloren ende
ougetreden wort also
dacter noet was die e-
we gods mitter lettere
en nutter scrifte te ver-
Ouywen **xxij cap**
Ermauus. mit
rechte mochte si dier ou-
tredinge inder echtschap
wā outgoudē hebben.
hadden hem vboē ghe-
weest. **Mer** want si daer
geen gebod of en ont-
fingen. so en soude sus
billics. also swaerlic niet
outgoudē hebbe. want
die ewe en pleech die vo-
leden sūde niet te wreke
mer diemēn nade ghe-
bode doet. **xxiii cap**

Srenus **Doegod**
den mensche saey
plante hi alle werent-
heit der ewen natuerlic
in hem. en hadde die
mensche als hi began-
nade wille gods gehou-

den. het en had geē noet
 geweest. een ander ewe
 inder scriftē te gebiedē.
Want het had te v̄geefs
 geweest van butē hi te
 brengen. dat noch van
 binen leuende waer **is**
 want die ewe als wi
 glickeit hebbe oūmids
 vryheit. en gewoente
 te sundigen. mit allen
 v̄druet was. so wast
 noet datmensc vā butē
 weder v̄maecte **E**n̄ dat
 die wredē gebiedunghe
 moyses. oūmids vrese
 der tegenwoerdiger pi
 nen. een hulpter wesc
 soude. dat die mensche
 mit alle niet en v̄dwael
 de **als** die p̄hete seic **God**
 gaf die ewe toe crure n
 hulpe. **w**ant si is als **s̄**
paulus seic **als** een mei
 ster den iongē kinderen
 ons toe gesact. en leert
 ons. en behoert ons van
 buten **D**aer wi vā binē
 natuerlic ierst in geplāt
 stonde **D**at vanden ier
 sten beghin den mensch

alle wijsheit der ewen.
 van sinre ierster sc̄ppi
 ge in geshort was **D**at
 mogen wi hier in mer
 ken. **w**ant alle die hei
 ligen lielden die gebode
 der ewen. sonder eughe
 gescrifte. of lesen der let
 terrē. eer **moyses** die e
 we gegreuen was **I**a
 voer die dyluic. **w**ant
 hoe mochte abel weten.
 die noch vander gescre
 uenre ewe niet gehoert
 en had. dat hi van alsū
 re ierster bester v̄uchte
 godē sculdich was een
 offerhande te doen **H**et
 en waer dat hi vander
 ingeborenre ewe natuer
 lic had geleert geweest
Of hoe soude noe die
 reyne diere. en die ou
 reyne diere hebbe kun
 nen onderscheiden **O**f
 waen soude enoch ghe
 leert hebbe mit gode te
 wandrē. dat hi van nyc
 manē van buten geleert
 en had **O**f waer had **sc̄m**
 en **is** sech ye gelesen dat

si haers vaders scamel
 heit sculdich hadde ge
 weest te decken. **O**f wie
 had abrahā vmaene
 dat hi. dat vande viande
 gerouet was. niet en
 soude ontfangē. ou dat
 dat sijn loen niet en wa
En hi den priester mechi
 sedech. die tiende vā sine
 goede sculdich was te
 offeren. **O**f wane had
 der abraham en loth ge
 leert. der armer pelgrime
 voert te wasschen. als
 nu inder ewangeliē ge
 bodē is. **O**f waen hadde
 iob alsulke ymicheit. al
 sulke puerheit alsulke
 reynicheit alsulke oer
 moedicheit. alsulke ge
 lateuchheit geleert. die
 nu luttel yemant oeset
 die nochtā nader ewan
 geliē scūē te leuē. **H**et en
 waer dat alle dese voer
 scereue vricude gods die
 ewe van hānen ontfan
 gen hadde. **V**an wat
 heilige leuen wi. die voer
 der ewe moyses was. hi

en heeft die gebode der
 ewen gehouden. en en god
 te oefenen. **G**hēc gruaec
 te god. noch geen geli
 keuisse. die inder hemel of
 in eerde. of in wāter of
 onder der eerde. is aente
 bedē. **V**ader en moeder te
 eren. **R**icruant te doden
Gheen onispel. **G**hēc dief
 te te doen. **G**heen valsche
 getuich te dragen. **E**n
 niet alleen die gebode
 der ewen. **M**er oec mede
 der ewangeliē die meer
 re sijn hiedē si. eer se ge
 boden ware. **xxiiii**

Het in vstaē wi
 dat god vanden
 iersten begim. alle diu
 ghē volcomē hadde ge
 scape. en dat ghēc noet
 en had gheweest yet tot
 sijner principaete ordi
 nānen te doen. **A**ls of
 het onvolcomē geweest
 had. waer dat sake. dat
 alle dinge in dien staet
 en in dier sacht. **H**ingt daer
 si ierst in gescapen ston
 den ghebleuen ware. **E**n

A
 ierster

daer om die voer moy
 ses ewe. ia voer die dylu
 nie sondichide. wordē mit
 ten rechte oerdel gods ge
 pinclic. want si die na
 tierlike ewe van binen
 outraden aldus hebben
 wi dat den gerechtighen
 gheen ewe van nywes
 geset en is. Mer den onge
 rechtigen. en den onge
 hoersamige. den onghie
 nadigen den souders. en
 den onbeuolte. want die
 gherechtige behieldē die
 natuerlike ingesaeide
 ewe gans en gelicel. en
 en behoefde der wriuen
 diger ewe inder lettere
 niet. die alle der natuer
 liker ewe tot eene ver
 wekinge. en tot eene
 hulpen gegeuen was
Vor deser rede merctue
 claerlic. dat des gheen
 noet en was. dese ghe
 screue ewe inder lettere
 te geuen. also lange als
 die natuerlike ewe stont
 en niet mit alle niet v
 deruer en was Die vol

comenheit der ewange
 lien. en mochtmen oet
 niet ontfange eer die ge
 screuen ewe den wile ge
 houde was. want sien
 mochtens niet hoere die
 di naer aen din een kyn
 uebacke hiet hem die
 ander Die haer onrecht
 wicke woude. lie onlic
 . luf om luf En si en mocht
 tens niet horen. En niet
 v viande. dien dat een
 grote heilicheit dochte.
 die vriende te minen. en
 die viande te hat. op
 datmen se alleen harede
 en niet door en sloech

Dat anderde **xxv**
 daer v aen riuuel
 te. hoe datter te vstaē is
 Die viant is logenach
 tich. en sin vader Al wort
 dat een vleysch vanden
 anderen vleysche gebaet
 Die een gheest war vā
 den anderen geest niet
 geboren Mer god is alle
 een vader alre geest. als
 s' pauwels scit. wi heb
 ben vaders ons vleysch

ghelyadt die ons leerden
 en wi eerdense veel te
 meer sellen wi den vader
 der geeste gehoersamich
 wesen en leuen Adus
 eius niemant der geeste
 vader. dan god alle die
 se van niet sceppe als
 hi wil En alle is gode
 sceppe der vianit. en d'
 boete geeste. na haerre
 gheschapenheit. hi en is
 gheen vader haers af
 keers. en haerre boelst
 want doe lucifer in si
 uen houeerdyge of keer
 van gode sprac Ic sel op
 dymen boue die hoech
 der wolke. en wesen de
 ousten gelic Doe wort
 hi logenachtich. en en
 stont inder waecher
 niet mer Mer wort scar sin
 re eygentre boelheit broch
 te hi loghen voert Ende
 en wert niet alleen lo
 genachtich Mer oec me
 te een vader der loghen
 Doe hi den mensche die
 godheit beloude. en sei
 de toe adam en toe euam

hi selt wesen als gode
 wetende goet en quaet
 en stont hi inder waecher
 niet mer wort manslach
 tich inden begyn Doel
adam totter sterflichkeit
 brocht Of doe hi capin
Daer toe stokede. dat hi
 abel sinen broeder v'slocht
Her is nu bider dageraet
 en onse dismutaete heet
 bi na twee nachte ghe
 duert Het is tijt dat on
 se plomphet dat eynde
 der collacie. vter dieper
 zee der quistien totter se
 kerre haue der stille wet
 ke. want hoe dat yemat
 dieper in dien afgrout
 der questien geleit wort
 hoe dat hi in een meer
 meerre ongemeteure v
 stoncyheit coemt Als sa
 lomou seit Ic sochte wul
 licit. en si is vorder van
 mi dan si was Het is een
 grote afgrondich. ende
 wie selse vande Hier o
 laet ons bidden te he. dat
 sin vrese. of sin carita
 te. die niet valle en can

onbeweedlyc in ons
 bliue. en make ons in
 alle dingē wys. en besce-
 me ons altoes voer die
 lagen des viants. dat
 wi ongequetē bliue
 want tussche dese twee
 hoeders waer onmogelic
 yemant in die stricke
 der doot te louen. Oud-
 die volcomē is die ca-
 rite vast. en also te seg-
 gen. rijp en vast deuc
 en weete vasteliker en
 lichteliker in puerhei-
 den volliedē. Onder
 die onvolcomē vcondt
 die caritate lichtelike.
 dat si dicwyl en haeste
 like. in die stricke der
 sundē vallen. Doe wi de
 se collacie gehoert had-
 den. worden wi also ver-
 wernit. dat wi mitten
 weerre vuericheit des
 ghemoets we des outs
 vaders celle gingē dan
 ons. eer wi daer qua-
 men. nader vollicheit
 sijne leringe dorste

Hier beghine die achtē
 collacie des abts theodo-
 rus vanden doot der hei-
 lighen

Biden dorpe
 daer amos
 die jphete
 wt geboerē
 was is een grote wo-
 strinc. die al tot arabien
 en witer doder see toe gaet
 Hier in woende lange
 wyl monike. van hogē
 leuen. en van groter hei-
 licheit. en worden dicwyl
 le vande sarracien die
 daer dwer liepen onvlic-
 lyc vslagen. En al wiste
 wi wel. dat haer licha-
 men vanden bisscop dies
 landes en vande geme-
 nen volc in arabie mit
 groter weerdichē wordē
 ghaelt. en onder die iii
 telacers gegrave. Ja dat
 si sonit bi na daer om
 geuochten hadde. als si
 wt tweeē stede quame
 en een ygelic die naeste
 totten heilichdom wese
 woude. nochtā en wa

ren wi hier niet luttel
 m becomert. en vnaech
 den waer om dat die
 heilige maue also va
 die moerdenaers wor
 den vllagen. **E**n waer
 om dattet god vheuge
 de. dat also wonderlike
 heilige lud m dier bo
 ser lud hande word ge
 leuert. **E**n quamen al
 die enich totte heilige
 vader theodori en vra
 ghede hem om die sake
 n om dat onderscheit
 van desen dinghen. **v**

Suntre theodorus
 andwoerde. **D**ese
 questie pleechte der greu
 re gemoede te becomert
 die luttel geloues ende
 onderscheits hebbē. en
 wanen dat die vdiene
 en dat locu der heiligen
 m desen tuchliken leuen v
 goudt wort. dat alsoe
 nochtan niet en is. **W**er
 wi die niet allec m dese
 leue m xpo hopende ey
 sin. **O**p dat wi alre me
 schen onsalichste niet en

werde. so en laet ons
 daer niet m diualen al
 schijnter dat god sintre
 vrende niet en achtet
 als luse mder becom
 ghe niet en besermt
 noch die goede mitten
 goeden. **n**och die quade
 mitte quade m deser tuc
 niet en loent. **O**p dat wi
 m dier blasphemie niet
 en valle. **A**ls van somige
 bosen gescreue staer. **w**i
 hebbē gelondicht. **w**aer
 is ons daer om ghelact
Die quaet doet udest ghe
 luc en die wel doet is ge
 haer. **w**aer is die god d'
 gerechtheit. **h**i is te ver
 greks die god diec. **w**aer
 baer dat wi sijn geboide
 gehouden hebben. ende
 die enich voerde here ge
 wandert. **D**aer om op dat
 wi dese onbekentheit die
 een wortel. en een sake
 deser boser dwalunge is
 outgaen moge. so sellen
 wi ten ierste mael merke
 waer mder waerheit goet
 en quaet geheue is. **s**o en

seluen wi niet lichtelic vā
der ongelouiger mensche
dwalinge vleit worden

Al dat in deser **W**
werlt is staet in
duchhande ondersceit.

Her is goet of quaet. of
een middel hier tusschen.
dat totte goede. of totten
quade. na dat die mensche
is dieneu mach **I**n mē
schelike dingē en is geen
duic inder waerheit goet
te rekenen. dan alle doech
de des gemoets. die ons
mit reyne geloue tot god
liken dingē leide. en doet
ons diē ouwandelbare
goede stadelic aen deuen.

En gheen duic en is in
waerheit quaet te reke
nen dan alle die sūde
die ons seide. vande goe
den gode. en maect ons
nūten hosen vanden
een **D**at middel hier tus
schen. dat aen beide sūden
na dien dat die man is
dieneu mach. is ruydom
mache eer. sterckheit
des lichaems. geloutheit

soeuheit. leuen. steruen
Armoede. siecke. en oerech
nich gewelt. en deser ghe
lic. mogē ons tot goede
of tot quade dieneu wāt
die ruydomē sijn vorder
lic alsmer mede doet na
dat **S** pauwels leert. die
den riken deser werlt ge
biet. lichtelic te geue **O**en
behoefte mede te deuen
en maken also een goet
fondamant. dat waerach
tige leue namāels te ver
crige **E**n nader ewange
lien sijn si den geuen goet
Die vande scaete der boef
heit vrende plege te ma
ken **M**er den geue diene
die ruydomē totte qua
de. diese alle vgaeren of
tot haers selfs weelden
en wellust wt leggen. en
den armen behoeftigen
niet mede en deile **W**acht
en eer sterckheit en gelou
theit des lichaems mo
ghen tot beiden dieneu
Want veel heiligen in
oude testament ware
ric en ster. en in groter

eren gheset. en noch van
 gode behaechde **mer** die
 dese dinghen niet wel
mer qualic gebrukende
 sijn dicwyl van gode o
 uisiclic geplaget **als** d
 coninghen boeken wel
 getuigen **Dac** leue. en
 dat sterue staen oec int
 middel **als** die geboorte
Siolians baptista. en
 iudas scariochus wel be
 wijden **vande** ene staet
 gescreuen **In** sijnre ghe
 boorte sellē veel mensche
 vbliden. **van** des anders
 leue staet. het had hem
 beter geweest. had die
 mensche nye gebore ge
 worden **van** **S**iolian
 en van alre heilige door
 staet gescreuen **In** die
 regeneuwerdicheit des he
 ren is die door der heili
 gen costelic. **van** iudas
 en sijnus gelic seit die
whete **Die** door der sijn
 tare is alre quaerste **D**
hoe mitte die sieete des
 lichaems onderiden is
 bewijst ons die arm la

carus. die vol sweren
 was **Dac** anders ghee
 doechde. of gescreuen en
 staen. daer hi **abrahams**
 scoet mede vdiende. dan
 dat hi alle sijn armoede
 en sijn sieete vduidelic leet
 armoede en vvolgiughe
 en ongerechich gewelt
 die niet gemeen voer qua
 et gercheit staen. **hoe**
 mitte en hoe uodwisch
 dat si sijn. machme hier
 in merken. dat si die he
 lige maene. niet alle niet
 sawe en woude **mer** be
 gheerdense begreche. en
 leduse manlic. en wordē
 daer in vriende gods. en
 soudeniers. en eertgena
 me des ewige leuens **als**
S pauwels seit **Dac** o
 behage ic mi selue in siee
 ten **In** scanden **In** gebret
 van uodwiche **In** vvolgiu
 ge **In** bangicheit om
 rijn. want als ic siec bin
 dan bin ic ster. want
 doechde wort in cranchei
 den volmaect **En** hier
 om die geeu die in deser

werlt in groter ructō
 me en eren. en moget
 heiden vheuen werde. en
 hebben dat waerachi
 ghe goet. dat alleen in
 doechde staet. daer niet
 of vcreghē. mer een mid
 del. want also dese diu
 ghen. den gerechte die
 se te rechte. en nodwistelic
 gebreken vordelic sij en
 geneu hem een oersake
 des goede werts. en bare
 hem vruchtē des ewigen
 leuens. Also sijn si den ge
 neu diese qualike ghe
 breken. omme en hū
 derlike. en geneu hē een
 oersake der sūde en der
 doot **iii capitel**

Da desen onderscei
 de. moghē wi we
 ten. datter geen dinc in
 der waerheit goet en is
 dan alleen doechde. die
 witter vresen. en witter
 minen gods gewrocht
 wort. noch datter gheen
 dinc inder waerhē quaet
 en is. dan alleen die sū
 de. en dat gescheit vā go

Sonder twiuel du en
 sellter nergent vinden
 dat god selue. of oimids
 penān ye sinen heiligen
 quaet heeft ghedaen wāt
 niemant en mach de an
 deren vincermeer quaet
 doen. diet wederstaet en
 niet ontfangen en wil
 Dan den geneu alleē die
 dat quade vter onedelly
 sins herren. en mitte v
 deruende wille willees
 ontfanger. want doe
 die viant mit alle den ra
 de sinre boelheit den hei
 ligen man **ioh.** dat qua
 de der sūden woude in bre
 ghen. en hem niet alleē
 van alle sine goede bero
 uet en had oer oet me
 te sijn seuen souen ghe
 doot had. **De** leide hi noch
 rouwe op rouwe. ende
 wonden mit swaerre
 qualē vanden uedersten
 sijn voets tot dat ouste
 sijn hoefte. nochtan en
 mochte hi in alle desen
 crulunge. geen vleckē d
 sūden in hem werken

want hi volherdende ou
bewegelyc bleef. en danc
kedt gode in allen **Vat**

Oermanus wile
len dicwyl inder
heyliger scrifture dat god
dat quade gescapē heeft
en den mensche quact ge
dacu. **A**lter gescruē staet
sonder mi en is ghecu
god. **I**c bin die lie en me
want anders. en make
dat licht. en scappe die
duisternisse. en make
den vrede. en scappe dat

quade **vi capte**
Theodorus Die
heilighe scrifture pleget
dicwyl dat quade voer
die castinge. en voer die
wrake te sette. niet dat
die castinge gods. van
haers selfs nānier quact
sin oer na dat si van so
migen qualike ontfan
gen werden. daerle god
nochtan om haers bel
ren wille op oheughet
As dat godlike vōnis
mittē mensche comē oer
del gaet. so moectū daer

niet menschelike woer
den. en meninge spreke
want scarpe plasteren
die die meyster van ont
fermherticheiden op die
sweren leit om die te ge
nelen. **D**uynckē den lieke
dicwyl quact. **D**ie spo
re en is den peerde niet
genuedelijc. noch die
penitencie en is men
gen sunders niet suete
As **S**pauwels leit **A**
le castinge en schijnt in
der tegenwoerdicheit
niet blide te wesen. mer
duynckich. **M**er namaels
geuet si een vreedsam
ge vruchte der gerecht
heit. **D**en geuen die ge
oefene sin. **E**n die god
minet berispet hi. want
hi geiselt die kint dat hi
ontfaaget. wat soen is
die die vader niet en cal
t. **A**ldus pleecht dat
quade dicwyl voer cast
inge genomen te werde
die ons om onser sun
den wille plegen te ge
schien **A**s die prophete

seide He vmeerre hem dat
 quade. en vmeerre dat qua
 te op die machtige der eer
 den Die prophete en beyn
 de haer salicheit niet **Mer**
 hi wiste dat hem alsul
 ke quade orbacelinc wa
 ren **En** die he spreect
 selue op een ander staet
Te seldat quade op hem
 brengen **Dar** is sericheit
 en dinc **Daer** si inder te
 genwoerdiger tyt salic
 hie in gecastijt worden
 en gedwongen in ten
 leden te luche. die nu
 in die voerspoedicheit
 vsmaden **Hier** om en
 moghen wi niet legge
 dat dese dinghen inder
 waerheit na hare wese
 quact sijn. want si den
 menigen tot goede din
 gen vorderen. en geuen
 hem oersaken der ewi
 ger vroechde **En** hier
 om laet ons totter ier
 ster questien weder ke
 ren **Al** dat op ons van
 onsen wederlake. of va
 yemant anders ghe

wrocht wort. en is niet
 quact niet een middel tus
 schen dat quade. en dat
 goede. **want** het en sel in
 dat eynde allie niet ghe
 uonden werde. als die ge
 ne waende die dat niet e
 nen vwoede gemoede op
 ons wrochte **Mer** allie
 selt wesen. na datter die
 liden gelden heeft **En** hier
 om als een heilich men
 sche gedoor wort. het si
 hoe datter si. so en wort
 hem niet quaets gedaet
Mer een middel wort op
 hem gewrocht. **dat** den
 smidder quact is. en de
 gerechtiggen een ruste en
 ten outcomeringe van
 allen quade. **want** wies
 leuen vborghen was.
 dien is die door een ruste
Aldus en liden die ge
 rechtige man geen scade
 noch niet nywes. **want**
 hi moest doch van node
 enen door steruen. en die
 door ginnids boelheit
 sijne viande brengen
 hem te groet ewich loei

Seruanus vij ca^t
 Of dar een gerecht
 sich mensche. die door ge
 slagen wort. niet alleen
 geen quaet en lidet. mer
 grote loen van sijner
 dor. die hi doch sculdich
 was ontfangt wat u
 boerde hi dan. die hem
 door sloech. of hi hem
 niet en hundert. mer

Vorderde vij ca^t
Hedonius vande
 wesen des goets en des
 quaets. en des middels
 dat daer tusschen staet
 hebbe wi gesproken en
 niet vander meninghe
 der geure die si doen.
Daer om en bliuet die
 bose niet ongepnuicht
 om dat hi den gerechte
 mit sijner quaetheit niet
 scaden en mochte mer o
 dat hi hem scade woude
want die lidicheit en
 die doechde der heiligen
 en vordert den vuolgers
 niet. mer den geuen bie
 se ydultelike lidet. En co
 met hem tot ene voert

gant eens bettere staets
 en totter salicheit des ewi
 gen leuens **ix ca^t**

Want iohs lidsa
 michheit. en vor
 derde den bosen gheest
 niet. die hem temptierde
 en scoen seuerde mer he
 selue. want hi die beco
 ringe manlike leet.
Noch iudas en sel daer
 om die ewighe pijn niet
 ontgaen. om dat va sij
 re verradenisse. den me
 scheliken gellachte veel
 heyls geschiede. want
 dat ghede dat vande wer
 cende en is in desen niet
 aen te sien. mer die me
 nunge des werkers. Hier
 om ist sekerlic te wete
 dat niemant den ander
 quaet doen en mach. dan
 die dat mit onedelheiden
 sijns herten tourecht of
 faugt. **O**nse ure men
 sche heeft twee hande ee
 rechterhand der geluc
 kicheit. en een lusterhat
 der temptacien en der we
 derheit. **G**heen vrient

gods en mach deser lichter
 hant daer wi of spreken
 ouber **Mer** daer in wort
 die volcomē doechde be
 kent **It** dat hi al dat hē
 bejegent. totter rechter
 hant werts keert en te
 rechte daer gebuuc **Op**
 dat wi die daer wi nu of
 spreken te claerliker mo
 ghen vstaen. so heeft die
 gerechtige dan die rech
 terhant der geesteliker
 voerspuedicheit **Als** hi
 in vuericheit des gheests
 alle vleyschelijke begheer
 licheden vwinuet **Als** hi
 van alre viantliker be
 coringe gevryet is. ende
 sonder grote swaerheit
 die gebreke des vleyschs
 of snidet. en onder die voe
 te tredet. **Als** hi van alre
 eertscheit van bñen ver
 heuen staet. en alle regē
 woerdighe nidelike dingē
 aenliet als een roet. en
 een ydel sceem. en vsmā
 der als een dinc. dar seer
 vgaen sel **Als** hi mitten
 ouertrede des gemoets

die toecomende goede.
 niet alleen vuerichlic. ^{mede}
 en begheert **Mer** oec daer
 lic scouwer. **Als** hi crach
 telic nutte scouwendu
 geesten van bñen gesyn
 set wort **Als** hem die he
 melsche vborghenheiden
 claerlic ondeckt werdt **Als**
 hi puer geber en vrolic
 gebet tot gode staet **Als**
 hi mitten vuericheit des
 geests. also onstekē wort
 en mit alre vrolich; des
 ghemoets. also totte ewi
 gen onseulike dingē a
 der. dat hi vmoedet in die
 tijt inden vleysche niet te
 leuen **Des** gelijc heeft
 hi oec een lichterhant der
 wedertic. als hi mitte
 stormē der becoringe be
 sungen wort **Als** hi tot
 ter begheerlicheit des vlei
 sches mit vbrandigē aē
 stokingē onsteken wort
Als hi totter vwoedunge
 des toerns ontfuncket
 wort **Als** hi vander op
 risunge der houerdie. of
 der ydeler glorie aenghe

porret wort **A**ls hi van der droechheit die die doot plecht te werken ueder gedruet wort **A**ls hi vander traechheit ydu sterret wort **E**n als hem alle geestelike vuerich ontogen wort. en in eenre laelicheit vtraget. also dat hi niet alleen van goeden gedachte en vuerige begeerte gelaten en wort **W**er hem gruuecht voer die celle. en voert gebet en voer die psalmen **E**n mit eenre onlideliker en duusterre yduerelicheit mismaken hem alle oefeninge der doechde **A**ls die monic hier mede becomert wort. so mach hi weren. dat hi totter rechter hant is gheset **D**oe wie in dien dinghen die der rechter hant toe behoren **A**ls wi geseit hebben staet. en vander ydelre glouen niet vlieuen en wort. en totter luster hant also manlike strit dat hi van greure wan

hopen ueder en vallet **O**er die wapene der lud samicheit daer wt uerut **D**ese monic ghebuniet beide hande ghelinc d' rechter hant. en is een ywure acu beiden side **A** des ghelinc lesen wi van ioh. dat hi totter rechter hant ydieude getoent te wese **D**oe hi een durike man was. en een vader van seuen souen. en alle dage voer haer gebreke de hee sacrificie dede. en begeerte dat hi niet alleen hem niet den hee behaechlic worde **D**oe sijn duere niemant voerfloet en stont. hi was een voet der crepele. en een oghe der blieden **D**oe hi mit sijn scapes vellen der sieker lude scouderen plach te veruernie **D**oe hi een vader der weduwen en der wesen was **D**oe hi van sijnre viante wederlye dicheit. niet en plach te vblide **D**ese selue ioh wort daer na. totter luster hat

veel edeliker gecroet **D**oe
 hi van sinen leuen soue
 in eenre vren berouet
 wert. en hise niet en be
 sate als een vleysche
 lic vader **M**er vblide he
 in sinis scappers wille.
 als een waerachtich gods
 kueche **D**oe hi van ric
 dom toe armoede qua
 en van outcollicher tot
 behoeflicher. en sic en
 crant. en vwoye en ver
 smaet wort. en also ou
 geacht. dat hi inder mel
 seu most ligge **D**aer hi
 die vuluiffe van sinen
 sveren mit scaerde va
 testen most scrabbē **I**n
 alle desen ellendicheiden
 behielt hi die sterkicheit
 sinis gemoets ongebro
 ken. en en wanhoeyte
 niet. noch en murmeriet
 te tegens sinen scapper in
 genen **D**ingen. **n**iet
 boue alle dir had hie
 cleet. en dat haer op sū
 hoede ongequert behou
 den **D**at cleet scoerde hi
 en dat haer suert hi of

en werpt van hem om
 dat hi niet heels behou
 den en soude dat der vree
 ster armoede ongelyc
 waer **E**n sprac tegē hi
 weder sake mit eenre he
 mellcher stānen aldus
Ic dat wi dat goet van
 der haer des herē ontfā
 ghen hebbe. waer om en
 soude wi dat quade niet
 hie **I**c was naert van
 minre moeder lichaem
 geboren **I**c sel weder na
 ker van hier **D**ie he gaf
 die he nam. alst den he
 behaechde also ist ghe
 schiet. die naem des he
 ren hi gebenedyt **J**oseph
 was oec ouer beide han
 de gecroent **w**ant inder
 geluckicheit was hi den
 vader geuāem. eerlanucht
 onder sinē woederen en
 gode outfaelichte van
 hem alle **I**ude wedersto
 et bleef hi reyn. sinē he
 getrouwe. hi was die
 goedertierenste geuā
 gen inder kerker. dat he
 mistaen was en gedacht

hi niet Die hem beude
 den dede hi goet En sine
 boederen die hem ghe
 door wouden hebbe en
 was hi niet alleen goe
 dertieren mer gaf hem
 oet grote gaue Dese en
 des gelijc gebuikē beide
 hande gelijc der rechter
 hant. en gacu daer tul
 schen heen Als S pau
 wels seit en eren ende
 mit scanden. mit goede
 gerucht. en mit quaden
 geruchte als beduegers
 en waerachtige lude. als
 drocuich. en altoes blid
 als behoefte lude. en
 dien veel ouerloeyt
Van desen twee hande
 spret die buut vanden
 buidgom Sijn luster
 hant onder mijn hoeft
 en sijn rechterhant sel
 mi ombewange Weide
 sijn si mitte wederstoet
 en voerspaet Alsme des
 comics wech midt staet
 der effenheit doer wan
 der want veel vrees
 is den geuen die dincen

naem minen. en he en
 is geen stoninge alster
 geseuen staet Den ge
 nen die gode minne worde
 alle dinge mede gewrocht
 mit goede Vande geue
 die gode niet en minen
 staet daer tegens gese
 uen Den onwilsen al
 le dingen contrarie

Aldus moge wi
 ouer beiden site
 leren scriuen als ons
 die ouuloedich of dat
 gebrec der tegenwoer
 dige dingen Emet en
 vvaudelen Als dat os
 die ouuloedicheit niet
 en doe vtragen. noch
 die armoede niet en doe
 murmereren noch cla
 ghen mer in gelicmoe
 dicheit van beiden go
 de loue As S paulus
 seit Ic heb geleert ou
 uloedich te wese en ar
 moede te hiden Ic en sar
 wesen. en honger heb
 ben Alle dinge vvermach
 ic inden geuen die mi
 sterck maect

Die mensche wer
den in drierhande
wise inder beconinghe
ghetemptiert. **S**omt wille
god puenē. **D**ie somige
wil hi reynigen. **D**ie so
mige hebben nur hare
sunden vdiene. **D**ie som
mige werden inder be
coninghe gepueest. hoe
sulc dat haer geloue en
haer mine is. **A**lsme leest
van abraham en van
iob. en van veel ander
heiligen. die ongetelde
tribulacien gelede heb
ben. **A**lsme leest in ee vā
moyses boeken. **D**aer
hi den volc vā isrl toe
sprac. **O**n selste alle sijn
weghe gedencke. daer di
dijn god dijn he veer
nich iāer lanc doer die
woestijn in leide om di
te castien. en te puenē
en van buten kundich
te maken. dat in di vbor
gen was. oft u sijn ghe
bode hielste of niet. **E**n
god seit op een ander ste
te doer den pphete. **I**c heb

di gheproeft in dē water
des weiderseggens. **E**n iob
was toegeliet. **W**acustu
dar ic di anders toegespro
ken heb. dan dat dijn ge
rechtheit soude openba
ren. **S**omtut temptiert
god die gertchinge op dat
si gereinicht mogē werde.
Als huse om somige dese
lichte sunde in beconinghe
laet valle op dat hi alle
vleckē der gedachten die
hi in dat heinclike haers
lieten siet vgdert in de
ser tegenwoerdiger tijt
gheluc den pueren goude
af sauerē mach. **O**p dat
dat vuer des oordels in he
niet en vinde te barmen.
Alter gescreue staet. **D**ie
gerechtige hebben veel tri
bulacien. **W**ant die ic mi
ne spreek die he castie ic.
Jheremias. **I**c sel di casti
en. op dattu di selue niet
en schijnste sonder mis
daet te welen. **O**m dese
salige sauringe bad da
uids doe hi seide. **H**e puc
ue mi. en temptier mi

barue mine leide en mi
 herre **Ysaas** **Ic** berispe
 mi. niet niet in duure v
 woetheit **Ic** sel di belien
 wantu mi toernich bil
 ste. duu vwoetheit is o
 gekoert. en du hebste mi
 getroet. **Som**me werke
 die somige om die vdiu
 te haerre sunde geplacche
Als god doer den **phete**
 seic **Die** ranc der heesten
 sel ic op hem seynde diele
 mit vwoetheide solle tref
 ken opter eerde **En** te ver
 gheeks heb ic mye kin
 deren geslagen **Om** en
 hebt die castinge niet
 ontfange. en der sunders
 geselen sijn veel **En** ind
 ewangelie staet **Ich** du
 biste gesont geworden
 voert aen en wilt niet
 sundigen op dat di niet
 argers en gesche **Noch**
 vinden wi die vierde sa
 ke dat die somige ghe
 placche werde. om die
 glouc gods te openba
 ren **Als** vanden ma die
 bliue geboren was inder

ewangelien staet. noch
 dese noch sijn ouders en
 hebbe gesundicht. daer hi
 bliue om geboren is aet
 op dat die werke gods i
 hem groopenbaert soude
 werden **En** op een ander
 staet staet **Dese** heete en is
 niet totter door niet op
 dat die soen gods. ouer
 nuds haer gyloufiact
 worde **Het** sijn somige
 ander manere van wa
 ken daer die somighe om
 die ougroocheit haerre
 sunden. hier inder tijt ha
 plaghe der vdoemenisse
 beghinet **Als** **dathan** en
 abyerou dieu die eerde v
 slant. en chore dieu dat
 hemelliche vuer vbarude
En sonderlinge die gheen
 daer **S** **paulus** of seic **Dat**
 god die somige ouleuert.
 in die passien der scandelic
 heit. en in enen vkerden
 sijn. want sus niet wer
 dichen sijn. vander medi
 cine der vergaenliker pla
 ghe te geneken **Als** die **pro**
phete seic **Si** en sijn in die

arbeide der menschen niet
 en en sellen mitten men-
 schen niet gegenseit wer-
 den **T**or desen siveert oec
 die he. der enen anderen
 propheete **I**c heb v als om
 gekeert. als god **Sodom**
 en **gomorrah** om keerde.
 en hi sijt geworden. als een
 stukke houts dat witten
 brande gerucket is. noch
 tan en keerde niet weder
 tot mi **Jheremias** **I**c ver-
 doech en vderuede mijn
 volc. en noch tan en lie-
 ten si haer wege niet
Si sijn gellagen en si en
 sijne niet of bedroeft. si
 sijn vreden. en vlnaden
 castijnghe te ontfangen
Si hebben haer aculich-
 heitder geniaect dan een
 steen. en en woude niet
 weder kerē **E**n want ha
 bocheit also ougroor ge-
 wordē is. so wort die he
 recht daer toe gedwon-
 gen dat hise laten moet
Recht als een wns mei-
 ster die den sieke alle ge-
 men heeft dat hi vmach

en een eynde sijn raets
 genomen is. want hi geē
 medicaine en weet die die
 siecke mochte geneesen. en
 dwettet hem noch te we-
 ten. en seir voert sien en
 sel ic niet toernich wer-
 den op di. want mijn
 mine is van di gesceide
Somige anderen. die
 haer herte van gewoentē
 der sūde. niet also seer
 vhardt en is. en der seer
 per medicanen niet en be-
 hoene. seir hi aldus **I**c
 selle reynigen mit hore
 haers drucs. want een
 vmanighe des salighen
 woerts is hem genoech
 tot haerre salicheit **W**i
 vunde oec dat somighe
 menschen om lichtelike
 misdaden. in deser tegen
 woerdichat die seuten
 de der door ontfingē **A**lt-
 gheschiede mit outen tel-
 tament van enen man
 die op ene sabaoch hou-
 terkijns vgaert hadde
 en daer om ter door wert
 ghewast was **E**n mitē

nywē testamēt van
ananyas. en saphira
 sijn wijf. die een luttel
 kijn van hare goede
 behendlic gehouden
 woude hebbe. niet dat
 die suude also groot
 ware. Mer want si ee
 exempel der nywer ou
 tredinge. en der suude
 waren. Also moeste si
 oec een exempel der pi
 nen en der wrake we
 sen. op dat een ygelic
 voert aen die hem vol
 ghen woude in dier ge
 vynathic bekennen
 mocht. datter inder sel
 uer forme gewroke sou
 de werde. En al wortet
 vtoegen in deser tegen
 woerdiger niet inden toe
 comenden oetel is hys
 vwachende. **xiij collaci**
Aens gerechtichis
 mans gemoede. en
 is niet suldich gelic te
 wesen den wasse. of eni
 ger ander weker mate
 rien die altoes voer wi
 ket. en outfauger. so wat

forme of beelde. danuen
 daer in drucket. dat hou
 eet in hem. also lange
 cheut men daer ander
 werue een ander teyke
 in printet. Mer hi sel
 welen recht als een a
 damants steec. dat hi die
 figure. en dat beelde
 gods ongequerst hou
 te. en richtē sijn leuen
 en alle dat hi doet daer na

Oermanus **xiiij**

Maech onse ghe
 moede ecupaerlic enē
 staet behoude. en inder
 seluer gedaente altoes

Abluc **xv**

Theodorius Die
 mensche die inder geest
 sijns gemoets vnywet
 is. moet als **J** pauwelis
 seit alle dage voertgae
 tot dien dinge die vor
 wert sijn. daer in he sel
 uen altoes toe strecket
Of vlsunt hi dat. so
 moet hi van noy ach
 terwerps gaen. en in
 arger ghiden. En hier
 om en mach onse ghe

moede in geene wūs
 in eene gedachte lan
 ge dueren. **R**echt of
 yemant een ſcip yeges
 den ſterken ſtroem voert
 woude duere. ſo moſt
 hi mit cracht ſijne ar
 men. — den ſtroe mit
 ten ſcipe dwimen. ende
 voerwärts gaen. **O**f
 hield hi ſijn hand ſtil
 le. ſo moſt hi van no
 de achterwärts gaen

Hier om ſel **w**
 die een opebaer
 ryken ons ſcaden weſe
It dat wi vſtae dat wi
 niet meer verage en heb
 be. en in ſo war dage wi
 niet vorwaert gegaeu
 en ſijn. ſo ſijn wi achter
 warts gegaeu. **w**ant
 dat genoech des menſche
 en mach in euen ſtaet
 niet bliue. als voerſey
 is. noch nienant en
 mach in deſen leuen die
 hoetheit der doechde alſo
 beſite. dat hi onbewe
 gelic worde. hi en moet
 van node winnen of ver

heſen. noch in geue crea
 tuer en mach alſulke vol
 comenheit weſen. ſi en
 moet der paſſie der wan
 delbaerheit onderdanich
 bliuen. **A**lmen in **i**ob
 boeke leest. **w**at is die
 menſche. dat hi onbeulett
 ſoude bliue die vanden
 woue geboren is. **O**nder
 ſijn heilige en is nyemant
 onwandelbaer. en die he
 mel en ſijn in ſine aeu
 lichte niet reyn. **w**i beli
 en dat god allee onwan
 delbaer is. **A**ls hi ſelueſ
Ic bin god. en ic en wer
 de niet verwardelt. **D**ie
 pphete. **du** biſte altoes
 dat ſelue. die van uan
 ren altoes goet is. **al**coe
 volcome is. en altoes vol
 is. diemen niet toewer
 pen en mach. noch ont
 nemen. **D**aer om ſelle
 wi ſouder ophouden ons
 ſelue. altoes we vlichich
 heiden toe doechde bereide
 . en becomeere ons ſtadli
 ke mit haerre oefninge
 . **w**ant in haer niet te

vorder. is afterworts te
gacu gerekent **xvi**

MEn sel stadelic dar
wouen inder cel
len minen. want also
menich werue als die
mensche die celle laet
en wederkeert. so is hi
recht als een uywe be
ghinende inwoenre der
cellen. nuwelachtich
en ongesact want dat
hi inder cellen vgaert
had. en mach hi naden
verliese sonder arbeit
niet weder venghe. En
als hi weder ter cellen
coemt. en gedenct hi
niet om dat vlies des
turs. dat hi vsumt heeft
mer waer blide mocht
te hi tot dien stade co
men als hi was doe hi
wghinc. **W**ant also
alsmen die voerteden
en vloren tijt. voert
aen niet weder roepē
en mach. also en sel
men oec die vloze vuch
te niet wederhale hoe
seer datmen daer om

arbeit. want elke tijt
waer sculdich ha vuch
te. en haer neringe me
te te rekenige te brenge

Die natuer **xvii**
der engelē sijn oec
der wandelbaerheit on
der geworpē. alst wel
schijnt vande genē die
of vielen. Si en sijn oec
niet onwandelbaer die
daer staende bleue. wat
het is een ander dinc
onwandelbaer van ey
genre nature te wesen
en een ander dinc on
mus enen eerustigen
toelien. en ommits gra
den des onwandelbare
gods niet gewandelt te
werden. **S**o warmen
niet vliachende verlicht
of staende houe. dat
machmen niet vsume
nisse vlielen. **D**aer om
seimen. heilich te me
sche niet voer kin door
want also lange als hi
in de stride is. en is hi
vanden vliese niet ver
sekert. **E**n hier is god

alleen onwandelbaer
 en goet geheiten. wāt
 hi die goetheit. niet
 mit toelien. niet uati
 lic besic en selue is. so
 en mach hi anders niet
 welen dan goet. **G**heen
 toechde en mach die me
 sche onbeweethlic besic
 ten oer op dat huse mie
 perikelen. en mit delē
 behoude mach. so ist
 noet dat hi altoes mit
 stadiger vlincheit be
 loede datter vorege is
So wāneer xvij
 yemant witer
 toechden valler. so en
 ist niet te vmoede dat
 hi mit ene onwoerhe
 lken val geuallen is
 oer alleynstken ouer
 mits langer onacht
 samicheit sijns ghe
 moets. so san die ghe
 bieke die een naden an
 dere ingebroke. **R**echt
 als een out huus niet
 rechtooert en valler
 hier en si dat hem dat so
 dament allenken be

svijct. of datter die mwoe
 res mit langer traecher
 vluue. dat hie ierst ierst
 een luttel laten in leke
 daer vderst dat dach of
 also datter ten leste daer
 in regent. en also coemt
 dat huus totte leste ten
 grote val. **D**ie bewijst
 salomō mit andere wo
 de. datter der siele geeste
 hie pleechre te geuallen
Die drupinge siet hi va
 gen den mensche inden
 winterliche dage we li
 uen huse. **D**aer geluct
 hi die onachtichheit
 des gewoets. den vluue
 den veruallen huse. ou
 mits welker vluuelh
 ierst in dropelē der pal
 sien toeter siele dinge
En en achtmen dier niet
 hoe deyn dat si sijn die
 spāuc. en die tarte d' wach
 den vronte dach of. en da
 na valle die regen der
 gebreke mit allen dach
 in. pūmits welken mit
 winterlichen dage dat is
 wider tāt der beooringē

dar ghemoeete witer wo
 minge der doechde gesto
 ten wort. daer te voren
 als in sine eygenē huse
 plach te rusten. **D**oe wi
 die geloert hadden ont
 fingen wi onspreekelike
 weelde der geesteliker syn
 se. Also dat wi van deser
 collacie mit meere bli
 scap des gemoets vuult
 wordē. dan wi te voren
 vander heiliger hude doot
 bedroeft ware. **w**aar wi
 en waren niet alleē ghe
 leert. daer ons aen awi
 held. mer oec mede daer
 wi om deynheit ons v
 strangs niet na vragē en
 woude. wordē wi wt vra
 gen. en andwoerdē die
 questie kenend. **H**ier be
 ghint die wt collacie
 des abes pfaacs vande

Auden gebe
 stadigen
 ghebāe da
 wi hier
 voertuys
 pe geproke hebben. dat
 willen wi mit des abes

pfaacs collacie. mitten
 conde woerde die wi mo
 gen pme te volbrengē. **4**
Ens ygelincs mo
 nincs voertiganc
 en eynde des herte plechte
 tot eene ceupaetliker
 en ongebrokene volsta
 dichheit des gebeets te ri
 den. **E**n plechte hem al
 so verre alse der mensche
 crancheit vheugēt wort
 te pme om die dubewe
 gelike salheit des gemoets
 en die ewige puerheit
 te verigen. **D**aer wi alle
 arbeit des lichaems en
 beduutheit des geests
 sonder ophouden socke
 en stadelike hannere. al
 so dat dese voersate oefe
 minge en gebede onuisca
 diche te gader geuoegēt
 staen. **W**ant also die
 tynneringe alre doechde
 totter volcomenheit des
 gebeets in gemenewis
 vast en stadich bliuen
 hier en si dat dat gebet
 mit oefenunge des licha
 ems en des geests ver

gader en geboude stae
En recht also als hinc sal
 licit des gebeets daer wi
 of spreke niet verige en
 mach. sonder die voerlei
 de doechdelike oefeninge
Also en machme oec die
 doechden sonder stadich
 geber niet verige. **D**aer
 om en moge wi vander
 waer onnen. en vander
 vrucht des ghebets te
 recht niet spreke. noch
 tot hare rechte eynde
 daer alle doechde toe strec
 ken. mit seure haestiger
 disputeringe comen.
Het en si dat wi ierst al
 dat daer toe hunderre mach
 of linden. en vorderen
 mach bi brengē en on
 derscheiden. **E**n nader e
 wangelie. al dat toe
 dier hoger ymeringe
 des geestelike toernis
 behoert ernstelic ver
 gaderē. noch en en voi
 derē die bereidinge niet
 . noch men mach gheet
 fundament der vdelic
 menheit leggen. **H**et en

si dat die wortelē der ge
 bieke en der passien wt
 gerdet. en gediet sijn
 en damē een vast fon
 dament der symphelic
 en der oetmoedich. op
 die leuende herte eerde
 ons herte. **J**a op die leyde
 der ewangelien die xps
 is ierst legge. daer men
 desen toerne der geeste
 liker doechden op tynne
 ren mach. en onbewe
 gelic vestigen. en totte
 hemel toe doen ryse. **S**o
 wie op alsulke fonda
 ment luent. al valt in
 veel regens der passien
 op hem. al comē die v
 volginge. en grote tem
 perē der wederlake. hi
 en sel der niet of valle
Ja hi en sel vander sto
 ringhe niet beweghet

Dwerden **M**
Die dinghe selme
 niet ghebete houdt. **J**en
 iersten selme die sordic
 nouduchē der vleysche
 liker dinggen of linden
Daer na gheicus dingges

sake of sorghe. noch ge
 huechnisse doe te laet. **A**fter
 sprake ydelheit. en omme
 te veel sprekinge. aldes
 ghelyc of te linden **D**ie
 vtoringe des gemoets
 toerns. en der droevich
 mit allen of te doen. en
 die venijnde wortel der
 vleyschelijker begeerten
 en der giericheit. mitten
 wortel wt te roede **E**n all
 men sijnstantige gebre
 ke. en des ghelike diene
 mitten gemect va bint
 gewaer mach werde wt
 grodet heest. dan selme
 ierst die fondament der
 symphelic. en der onno
 selheit legge. daerme de
 werne die witten heemel
 we gaen sel. op stichte
 mach **D**an machme die
 gheestelike gheminghe
 der doechde daer na op
 maken. en dwinge dat
 gemoede van alre onge
 radiger wdwalinghe
En beghine also alleul
 kin witter scouwunghe
 gods. en tes gheestelike

ghelichits vheue te wer
 den **W**ant so war onse
 siele voer der vren des ge
 beets ontfangen heest
 dat moet als wi bede va
 uode ons heyegene **D**aer
 om also sulc als wi bede ^{geugnde wille}
 voer der me des gebeets ^{werde also sulc sellen wi}
 ons bereiden **D**at ghe
 moede ontfanget een for
 me vande voerlede staer
 inde ghebede. en heest ee
 voerpeleude heelde voer
 sin oghen. inde woerden
 of inden sine der voerlede
 re dinghe **S**ommit wer
 den wi inde gebede toer
 nich. sommit droevich.
 sommit dwalelic lachen
 de. dat scaude is te leggen
 sommit werde wi van
 voerlede boerteliken
 dwalen dinghe gekerle.
 dat wi onse gemoede van
 wdwalinge. niet op en
 kunnen houde **E**n daer o
 so war wi wille. dat ons
 inde ghebede niet en be
 yegent. dat laet ons voer
 den gebede. witter heime
 lichide ons herte wt ro

ten Op dat wi **S** paulus
terughe mogen veruul
len. daer hi seit **G**idē sō
der ophoude. en in allen
deden boert reyn hande
op sonder toern. en sou
der hynninghe. want wi
en sellen **S** paulus
gebot niet vervullen
mogen. **H**et en si dat
onse gemoed gesuuet
si. en alleen in die werch
ten. als in natuerlike
goede gewesene si. en
wauē aen souwinge
des schmachinge gods
dadlike werde gemoet

Der lieden **iii**
ghedacare is ge
like eenre lichteer subtil
re plume **I**c dat die
plume niet nar gewa
ert en is. mer droghē so
mache een sleyn win
deluū lichteer opwerts
wayen **M**er is si mit
enigher nachter bestort
en beswaert. so en vlich
se niet op. mer neder
werts tē eerden. also
die natuer der vuchte

heidē eyschiet **A**lso is
oec onse gemoede ist
datter mit genē roenal
londen sūden. noch wer
like sorgen vhsaert en
is. noch mit greire vuch
ticheit. der scadeliker be
geerlicheit vdruet en
is. so seke mit enen lich
ten wandekun der gres
teliker gedachten tot he
melschen dingē vheue
werde. want daer sijn
eygen natuerlike stat
is. en sel vele nederste
eerliche dingē laet. en
totten hemelliche onhe
like dingē geuēert
werden **M**er toe ver
macur was die he sel
ue daer hi seit **I**cet dat
v herte gheen mit ver
hsaert en werde van
gullicheit. van dion
kenleap. en van sorgē
leser werke **E**n hier
om willen wi dat onse
gebede niet alleen ten
hemel en dwer gaen
mer oec mitē sat bo
nen den hemel is. so

laet ons onse gemoede
van alre heffen eertlicher
passien reyn maken. en
brenget tot sinre vater
liker salutheit. alsoe
dat syn ghebete sonder
cuich hinder. tot gode
opweerts mach chine

Let ons **v**er
merken van war
saken die here seit. dat
dat ghemoede vswaert
wort. hi en seit niet va
onspel. noch van onsu
uerheid. noch va ma
nacht. noch van blaf
phemie. noch van rou
ghe. daer menar se en
twijcht. si en si doethe
en vdwemelic. mer hi
seit vand gullicheit en
vander dronckenheit.
en vander sordhuondic
heit deser werlt. die lut
tel mensche also wacht
ten. dat sise onvdoent
he houdt. Ja dat sijnige
dat stande is te segghen
die hem selue monike
heten. In dien hem al
so becomere. recht of

si niet scadlic. mer or
baerlic waren. Dese
drie vsware die siele.
en leedense van gode.
en druckense neder tot
eertliche dingē. Al is dat
also. nochtā machmen
se lichtelic sause. en so
derlinge wi moniken
die aldus vre van alre
eertlicher hantieringe
ghescheiden sijn. en tot
deser weyendiger sorge
deser werlt. en dronc
kenheit. en gullicheit
mit greure sofsake ge
togen en werde. Enoch
van iser oec een ander
gheestelike gullicheit
en dronckenheit. ende
weerlike sordhuondich
die swaert sijn te sau
wen want si ons nad
vslakinge alles weerlics
goets. en nader werckap
pinge des wijns mer
woestinen daer wi wo
nen stadelike na plegē
te volgen. Daer die pro
phet. of seit. wort ont
wake die mer droncke

lyc. mer niet van wijn
Die wijn alsulker droc
kenulscap. als die pphete
seic is galle der draken
die opten wingaert vā
sodoma. en gomorra
waller ~~Die vrucht des~~
~~wingaerts is een dru~~
~~ue der galle der draken.~~
~~die opte wingaert vā~~
~~sodoma. en gomorra~~
~~waller. Die vrucht des~~
wingaerts is een dru
ue der gallen. en die al
re bitterste druue. **E**nde
het en si dar wi vander
gullicheit. en vander
dronckenulscap alre besur
tinghe. en toeloevend
dinghen gepurgiert en
gelobert staen. onse her
te wort mit eere soadli
ker gullicheit vswaert
Want dat weerlike sord
uoudicheit. ons die mit
ter werlt werke niet veel
te doen en hebbē. diavi
le vswaren mogen. dat
bewise ons die vaders
daer si seggen. **H**owar
boue daghliche noer

torste gaet. en boue des
men niet ontberren en
mach besorge wil. dat
seggen si hoert der weer
liker sordichoudich toe
Exempel **A**s wi van
enen scillinghe des da
ges te winnen die nodorf
te ons lichaems moge
hebben. en wi om die
winge van twee sal
linge of om driem ons
seluen. mit meeren ar
beide becomeren. **E**n als
wi mit twee rocken
naches en daechs ghe
noech hebbē. en wi daer
boue die rocke of vier
pinē te crigen. **A**s ons
een camer of twee ghe
noech is in te wonen
en wi daer bouen die
of vier camerem wel v
aert wille hebben. die
die noortorste niet en
eyscher. **S**o sijn wi van
weerliker begreelichs
vswaert. en droncken
En dat die sonder vira
dinge der bofer gesten
niet en ghesaet dar le

ren ons openbaer ex
cupele **vi capitel**

Een out vader
ghinc voer broes
broeders celle. die van
desen eucl der sielen be
comert was. als die o
outollige gimeringhe
dagelyc seer becomert
was. Doe hi ene grote
steen mit ene grote ha
mer aen stukken soude
slaen sach hi dat ee swet
monae. hi hem stont
en help hem mitte sel
uen hamer slaen. en pre
kelden mit barnendr
vuericheit. dat hi seer
soude haecte. En als
die broeder vmoeyt wa
en rusten woude. wort
hi weder vande bosen
geest mit ongsaetheit
weder tot dien werke
getogen. en wort seer
vermoeyt. en noch en
mercte hi dat schue
mer. Doe die oute die
swaer vlcidinge des vi
aues lange gelien had
ghinc hi toe dies broe

ders celle en gructen en
seide. broeder wat wert
is dit dattu hier wert
ste. hi andwoerde wi
arbeiten tegen dese her
den steen. en wi en mocht
ten nauwe ten leste bre
ke. Daer toe seide die ou
te du liebeste wael getat
wi mochten nauwe.
Want du en waerste
mer alleen die den steen
sloech. mer mitti was
een ander. dien du niet
en sachtste. die di in de
sen werke. mer alleen
een hulper en was. mer
oec mede een rochouder
en een dwangher. Ende
mer om die eucl des weer
liken behagens saulle
in onsen gemoede. al ist
dat wi van al sulker ou
tollicheit ons luide. ist
dat wy geern volbrocht
ten. en niet volbrengē
en mogen. Of al ist dat
wi die dingen vā buet
schme te vsmade. als me
se ons weygert. ist dat
wi dan omveerdich

werde. en van binnen ver
 erret. en houdē een stuc
 wise van buiten. recht
 of wys niet en achten
En inder waerheit al
 ist dat veel dinge inder
 gedaente herē deyne
 saken te wesen. en ou
 hinderlic ist danneuse
 niet en huedet si vduul
 teren en vshare inder
 voerseder gullichē tge
 moede. als of si veel
 meerre waren **E**n en
 laren den monic die
 eerste heffe niet of
 doen. en witten hē hie
 toeganc make. daer al
 sin meunge alroes
 gestrect soude staen
 en een deyn offcedin
 ge vande ouerste goe
 te is hem een regheu
 woerdige doot. en ee
 scadelic hinder te reke
 nen **S**o wancer des
 monics ghemoeit in
 al sulker stilheit gefon
 diert staer. en van al
 len banden der vleiser
 liker passien ontbou

den is. en dien ene ou
 steu goede metter me
 nige des herte ecpae
 lic acudeuet. dan mach
 hi **S** pauwels woert
 vullē. daer hi seit. bidt
 sonder ophouden. en
 boert reyn hande op
 in elker stede. **W**anc
 als dat beuole des ge
 moets in dēser puerlic
 mochtment segge ver
 slonde. en mede gewe
 sent is. en van alre
 eersteheit. mit geeste
 liker en engeliker ge
 hkenisse medefonnich
 geworden is. so watter
 dan in hem ontfanget
 so watter hantiert. so
 watter doet. het sel al
 een puer reyn gebet
 wesen **vij capic**
Oermanus ver
 gaue god. dat
 wi dat saer der geeste
 liker gedachte. also ee
 paelic mochte behou
 den. als wint die wil
 lichtelike vārige. want
 als wint diuids in

p[er]tughe der heil
 ghe[er] scripturē. of ouer
 t[er]tughe eughe
 gheesteliker werken
 of o[er]mits een aenige
 sichte der hemelscher
 sacramente in onse her
 ten ontfangē hebben
 eer wi toehen. en ghe
 merken können. so ist
 ons haestelic weder ont
 gleden. En al v[er]mide wi
 enige ander oersaked
 gheesteliker s[er]nen wi
 werde der anderwerue
 des ghelike quijt. Also
 dat wi geen vasticheit
 noch volstandicheit
 der heiliger gedachten
 mit ons selts macht en
 mogen behoude. En hoe
 machme beghin der
 goeder gedaachten onse
 wyen wil toe scriuen
 of dat volherde daer in
 aen ons niet en staet
 mer op dat ons dese
 questie vande icste op
 set niet te veer en leide
 so begerē wi vander ge
 daente des eepaerlike

ghebeets geleert te we
 sen. wantment ghecu
 t[er]t aflaten en moet. Als
 S[er]paulus v[er]maect. Bidt
 sonder ophoude. Ten ic
 sten begeren wi te we
 te hoe sulc her gebet
 wesen sel. Ten anderē
 mael hoe w[er]t behou
 den mogen en oefene
 sonder onderlaet. wāt
 men en machs mit dey
 re meyninge des herte
 niet volbrengen. als
 die dagelische onder
 vindinge. en d[er]m on
 derscheit wel bewist
 die dat eynde des mones
 en dat hoechste vā al
 re volcomenheit. in
 dat volbrengen des ge
 beets segte te wesen

Saac **ic viij**
 vmoede darren
 alle maniere vā bedin
 ghe. sonder grote be
 morwinghe des herte
 en puerheit der sielen
 en w[er]ltinge des heil
 gen geests niet en mach
 v[er]rigen want her s[er]n

also menigerhande wa
meren. als die siele in
menigerhande staet sijn
En al ist dat wi om die
plompheit willen ons
herten. alle ghedaente
des gebeds met doer sie
en kunnen. nochtan wil
len wint onderscheide in
also veel. alst onser cleij
heit onderhouden heeft
want na maet der puer
heit daer een ygelic ge
moede in voertgaet.
en naden staet daer die
mensche in wintet of v
liest. so wort dat geber
in elker tijt v wandelt.
En daer om machmet
sekerlic wete. dat nye
mant altoes in eenre
wise en bidt. want hi
bidt anders als hi blide
is Anders als hi mit n
drucke en mit last der
wankhope belast is.
anders als hi in geeste
liker geluckicheit voert
gaet. anders als hi seer
aengevochten wort a
ders als hi om vlatent

se sinre suide bidt.
anders als hi engher
hand doechde of gena
de of doechde begheert
Anders als hi van en
gerhande gebricke geern
verloest waer Anders
als hi oimits aculien
der hellen. en des poeco
mend oerdelis va vre
sen bewercht wort. An
ders als hi mit hope
en mit begeerten des
ewighe leuens vwa
kere wort Anders als
hi in vreden en in vre
sen is. anders als hi in
vreden en in stillheit is
Anders als hi oimits
oudeclinge der hemel
scher sacramenten ver
lichtet wort Anders als
hi mit onvruchbaerhe
der doechde. en mit dor
rcheit der sinne bestrit
Wis **ix** **capitel**
Ant die wise des
gebets also menigher
hande sijn. so en vmacht
die plompicheit ons
herten niet al beduid

In pauwels heeft alle maniere des gebeds tot viereu gebroche daer hi seic **I**c bidde dat ten icsten mael ghescheuen begeringe bedinge. ey schinge. danbarich lof

Ten icsten willen wi ondersueke wat hi hier mede meene **T**en andren mael. of een bedelaer dese vier maniere teffens. en tot ene mael sel aenemen. of gesceuen die een voer en die ander na **O**f dat die ee bedelaer die een wise sel aenemen. en die ander die ander en al so voert na mate hare outheit. mer een ygelinc genoeft sin en voertganc in doriget

Est willen **I**n wi merke dat ouderlicheit. rusticheit der begeringe. en der biddinge. en der eyschinghe en den danbariche loue **E**n of dese ordinacie die van den apostel ge

ser is yet anders in hener. want her en is niet te vmoeden. dat die heilige gheest. doer den apostel. sonder merkelihe reden yet gesproke

Heer **x** capittel **I**c bid datter ten icsten mael begeringhe ghescheuen. begeringe sin aculigginge ende begunsele. daer die mensche geuade van sinen voerledenen. en van sinen tegenwoerdigen sunden mit berouwen begreert **xij** capittel

Biddinge sin daer wi gode wat in op offeren en louen **M**s die yphet seic **M**ijn loften sel ic gode betalen. dat is mijn bedinghe sel ic ten he vgelde **D**ie wise man seic **L**oef sin den he een gebet. so en merre daer niet mede. dat te voldoen. dat wort van ons vnuis als wi bidd. die die werke vsaken. en gelo

uen mit gehechre mey-
 nunge des herten alre
 weerliker hantierin-
 ghe te sterue. en te he
 allec te dieneu. **W**i
 bidden als wi eer ende
 goet der werlc gelouc
 te vsuade. en in alre
 druckicheit des herte
 en armoede des geests
 den he allec aen te han-
 ge. **W**i bidde als wi
 repnichheit des lichaes
 loue. en die subewe-
 gelike ludsamichheit
 ewelike wille houde.
Wi bidden. als wi
 die woucle des toerns
 en der droeuchheit die
 die doot werct wt ou-
 ser herte te gronde lo-
 uen wt te roden. **W**i dat
 wi ytragen. en witten
 oude gebieken weder
 keren. en dit niet en
 doen. so sellen wi mis-
 dadich onser bedinge
 en onser beloeften we-
 sen. en men sel van
 ous segge. **H**et waer
 beter niet geloest. dan

te louen. en niet te doe
In die derde **riij ca**
 stede staen die ey-
 schinge. die wi voer a-
 der lude plegen wt te
 seynd als wi in vne
 richeit des gredits staen
Of als wi voer onse
 naesten. of voer alle
 der werlc viede bidden
As **S** pauwels seic.
 bidt voer alle mensche
 voer conunge en voer
 alle die gheeu die in **u**
 hoedicheit geset sijn **riij**

In die vierde stede
 staen die dancha-
 rige loue geset. die die
 mensche god offert.
 als hi die voerleden. of
 die regeuwoerdige wel-
 daden gods aenhouwet
 of als hi aculiet. hoe-
 sulc. of hoe veel dingge
 god den genen die he
 mine hier na berat
 heeft. **W**t dier men-
 ge plegen die wyl die
 vruchtbaerste geheit
 te comen. **A**lmen sel
 toecomende loen die

heiligheu mit daren
 ogen aculiet. en me mit
 groter vrouden des geel
 tes. gode daer of louet
Ver desen vier manie
 ren plegen veel oerfa
 ken der eyschinge wt te
 come. want vander ier
 der maniere die vande
 berouwe der sunden ge
 boren wort. en vander
 ander maniere te loue
 en te gelden. die wt puer
 heit der consciencie coet
 en vier derder die voer
 ander lude te bidde. die
 wt vuerichheit der minne
 coent. En wtter vierder
 die voer die weldaden
 gods vten aculie sijne
 goedertierenheit coent
 plegen dicke herte vuc
 rige gebede te come. Also
 dat alle dese maniere al
 len mensche seer minne
 en oerbaerlic sijn. ende
 worden somtijt al in ene
 manne volbrocht. Als nu
 te begereu. nu te bed. nu
 te eysche. nu gode te lo
 uen. na dat des mensche

begheerte vbandt.
Nochtan behoert die
 ierste manier alre meest
 den beghinende mensche
 toe. die noch vande an
 gelen. en vande oudenc
 ken haerre sunde gepi
 ncht werde. **D**ie ander
 hoert den geuen toe. die
 in euen geestelike voert
 ganc. wt begereu der
 doechde staen. **D**ie derde
 die geen. die minne wer
 ke haer geloefte vuu
 len. en voer ander lude
 crandheit wt minne bid
 den. **D**ie vierde hoert
 den geuen toe. dien die
 minlike doern der con
 sciencie. mit allen wt
 getogen is. en oudenc
 mit euen puere gemoe
 de. die minde gauen des
 heren. en sijn ontferm
 herticheit. die hi dich
 wyl bewust heeft. ende
 noch doet. en sijn mit
 euen wackere herte tot
 dien vuerige gebede ge
 comen. **D**anich wtter
 mensche monde noch

sprekē. noch begripen
 en mach. **E**n dicwyl
 pleecht een gemoede.
 dat tot dier puerlicke
 gecome is. en daer in
 beghint te wortelen
Alle dese vier maniere
 teffens en tot ene maet
 te begripen. en doergaen
 se alle. recht als een ou
 begripelike vlamme. en
 seynder onspreekelic ge
 bet. eens reynen herte
 tot gode. die die heilige
 gheest selue mit onspre
 kelike lichte. daer wis
 niet en weten tot gode
 voert voer ons bidt
In dier vrien doergaet
 en ontfanger dat ghe
 moede also onspreekeli
 ke dingen mit gebede.
 dat hys mit monde alle
 niet wesprekē en mach
 niet op andere tide en
 mach hys oec mitten
 gemoede niet begripē
In elken staet werden
 die menschen. na maet
 haerre meninge dicwyl
 begauct Also wel die

ierste en die nederste die
 om vlatenisse der sunde
 bidt. na sinre maten
Als die geen die in puer
 heiden des herte die wel
 dade gods oudenckē na
 sinre matē want hoe
 die ierste merct dat he
 meer gegeven is. hoe
 hi meer den vguener mi
 net **W**

Dochtaen willen
 wi totten voert
 gauc des leuens. ende
 totter volcomenheit der
 wechde come. so moete
 wi den iersten graet al
 re weeltop dhyne. en bid
 den om dat afdoen der
 sunde. en om dat inplā
 ten der wechde. en louē
 gode beternige. en also
 voert of wi en mochte
 totte hoechste grade niet
 comen **xvi**

Die he heeft ons
 selue mit sine ex
 empel. dese vier manie
 ren van bidde bewijst
Die begeringe we hysa
 te. vader of mogelyc is

So laet desen kelc van
 mi liden voer hi. **E**n da
 hi doer den jlyche inden
 souer spreect myn god
 myn god sich in mi wa
 re hebste mi gelate. en
 veel ander woerde des ge
 lyche. **D**ie bedinge doe hi
 sprac tot sine vader. **I**c
 heb di geclarificiert op
 ter eerden. **I**c heb dar wa
 ke volbroche dattu mi
 gaeeste te doen. **E**n op ee
 ander stede voer hem
 heilige ic mi selue op dat
 si oec mitr waerlic ge
 heiliche moete sijn. **D**ie
 eyschinge bewijste hi
 ons. daer hi seide vader
 die du mi gegeue hebste
 wil ic dar selue mitr mi
 sijn daer ic bin. op dat
 si mijn glorie moge sien
 die du mi gegeue hebste.
Of daer hi seit vader v
 geest hem. want si en
 weten niet wat si doen.
Dat dancharighe lof
 bewijste hi daer hi sprac
 ke. **I**c liche di vader des
 hemels. en der eerde. die

dese dingen den wisen
 en den vroede vborghen
 hebste. en den cleynen ge
 openbaert. **I**a vader wat
 also wast behaechlic
 voer di. **O**f doe hi seide
 vader ic dancke di om
 dattu mi hoerste. en ic
 wiste wel dattu mi al
 toes hoerste. **A**l heeft
 hi ons dese vier manie
 ren tot veel tiden vscel
 den bewijst. nochtan
 vintmensle mit sermoen
 vande auontnuel in
 ene gebede beslore. **rxij**

Die vier manie
 re des gebeets v
 volgt noch een hoger
 edelre wise. die witer n
 scouwinge gods alleen
 en witen brande der mi
 nen geformiert wort.
 daer ne godt als den ey
 gen vader heymeliken
 in toe spreect. dat wi die
 wise eerustelike begeren
 bewijst ons die manier
 vande vader noster va
 der onse. **E**n daer om.
 want wi onsen vader

en en god. en en here
alre dingen belyen. en
ous vander eygenscap
des knechts. inder vke
linge der kinder weten
toe gerekent. **So segge**
wi daer na Die daer bil
te in den hemel Op dat wi
des tegenwoerdichs le
uens gedencke. en laets
ous vduere dat wi rech
te als pelgrime. also
vne van onse vader ge
sciden sijn. en haesten
ous mit groter beger
ten tot dien rike. daer
wi seggen dat onse va
der in woent. en niet
en niet en doen dat os
onweerdich make mach
der edelheit. allulker v
kiesinge. op dat wi in
sine toeren niet en val
len. en van onse vad
likeu erue ontteruet w
den **Als wi in die graet**
der kinder gecomen sij
so selle wi die goddiel
tachticheit. die den kin
deren toe hoert hantie
ren. dat wi ons seluen

niet en sueken **Mer om**
die glorie ons vaders
alle dingen doen en seg
gen **Gheheliclike si dijn**
naem En getuige dat
die glorie ons vaders
alle onse begeerte ende
alle onse woechde is en
wesen navolgers des
gheens die seide **Die va**
hem seluen spreect. die
soect sijn eygen glorie
Mer die des geens glorie
suect die hem geseyne
heest. die is waerach
tich en ongerechticheit
en is in hem niet **Al des**
gelinc dede dat waerore
vat vol minen. doe hi
een vwoepelinc va xpo
begeerde te werden. op
dat hem veel ghesindes
worde getregen **En die**
salicheit des volcs van
isrl. totter glorie sijn
vaders mocht vmeere
hi begeerde sekerlic te
vdruen om xps wille
want hi bekende dat nye
mant en mocht sterue
om des leuendes wil En

op een ander stede spreck
 hi wi vbliden ons als
 wi trauc sijn en gister
 sijt. En wat wonder wast
 van **S** paulus als mi
 cheas die yhere loghe
 nachrich begheerde te wer
 den. en vrende vander
 ingeestunge des geests
 op dat die kinder van
 isrl die plage en die elle
 dicheit. die hi hem te vo
 ren gepropheciert had
 de ontgaen mochte vga
 ue god sprac hi dar ic
 die man waer. die den
 geest niet en had. en lo
 gen gesproke hadde. Des
 gelike mine had moyses
 doe hi mit sine broedere
 die ydruen soude. doe hi
 seide **H**e ic bids di. die
 volke heeft een grote
 sunde gedaen. vgif hem
 dese misdaet. of doestu des
 niet. so ydeluwe nu wt
 ten boeke dien du ghe
 saene hebste. **G**hehei
 licheit si din name. mach
 men oec aldus nemen
 die heiligunge gods is

onse volcomenheit **G**e
 heilicheit si din nae. **D**ar
 is vader maec ons al
 sulc. dar wi din heilich
 vstaen mogen. **H**oe gro
 te si is of ontfange. **O**p
 dattu in onser geesteli
 ker wandringe gehei
 liche schynste te wesen
Dar wort in ons vol
 brocht. so waneer and
 lude onse goede werke
 sien en glouficiere den
 vader die in de hemelis

Die ander **xviii**
 begheerte des rey
 nen gemoets. beglicert
 dat dat ruc sijn vaders
 alleenike toe come. of hi
 meent licht die teghen
 woerdige ruc. daer xps
 nu tagelij onder sij hei
 ligen in requiert. **D**ar
 gesaet. als oimids wt
 rodinge der stuchender
 sunden. des viants heer
 scapne wt onser herten
 wort ydruen. en god
 in ons. oimids roke d
 goeder doechde beglyme
 te requiere. of als hi in

met en ontsach mede te ydruen

der geseiter ijt. alle vol
comene kinderē gods
sel seggen Soeint ghu ge
benedide minus vaders
outfanger dar ryc dar v
vanden beghine d'werlt
bertir heest geweest De
se tweerhande ryc mogē
wi begeren Als wi seg
gen Toccomende si dinn
rihe Gheen boste men
sche en sel dir doren be
geren. want so wie in
sine toecomsst. noch dat
noch loen. mer pū out
fangen sel die en bege
rer des rechtens vierstaer

Diet te sien **ix**
De derde eyschinge
ter kinderē is Dijn wille
gewerde inder eerden als
in den hemel Het ē mach
gēe meerre gebet welen
dan te begeren dar inder
eerde is. geluct moet w
den. dien dar in den hemel
is want war ist anders
te seggen Dijn wille ge
werde inder eerde als in
den hemel Dan dar die
mensche gelike tē enge

len moeten sijn. en also
als die wille gods van
hem in den hemel wert v
uult. dat also oec die mē
sche die inder eerden sijn
met haren wille mer
alle den wille gods moe
ten doen Die en mach
nemant mit waerhei
den seggen. dan die grē
alleen. die gelouet. dar
god alle dinghe dicke
hen mach. si sijn ons
mede of tegens. dat hi
se om onser nutticheit
willen also disputiert
en dar hi meer om on
se salicheit. en nuttic
heit. sochoudich is dā
wi selue Of mē mach
nemē. dat die wille des
herē alre menschen sa
licheit is na dar J'pau
wels seit Hi wil dat al
le mensche behouden
werde. en totter kennil
se der waerheit comen
Ysaas seit. van desen
wil Jude persoē des va
ders Alle min wil moe
gewerde. als wi dā seggē

Dyn wille gheuerdt in
der eerde als mid hemel
Dat is. also als die geen
die inden hemel sij behou
den sijn vader also moe
te alle die gheen die mid
eerden sijn. oimits dijce
kenisse behoude werden

Daer na **xx**
volchter **G**hif os
huden onse dagelische
broet **E**en ander ewan
gelist seit **G**hif ons hu
den dat oimameeliken
broor **D**aer hi dat wesen
sijnre edelre substancie
mede bewyft. die ou alle
wesene en substancie.
mit sijnre hoecheit ou
gaer **G**iden dagelische
broet bereykeur hi **D**aer
wi op gene dach. sonder
hem geestelic leuen ont
fangen mogen. en dat
hi dagelijc te ontfangen
is **D**ar men gisteren ont
fanc en is niet ghenoech
lyc en si dat hi ons hu
den des geluc gegeue wor
de **O**nse dagelische nodort
vdiere vniacur ons alle

tur aldus te bid den **w**ant
hier nimmermeer dach en
is. wi en behoecuen deser
sijlen. dat herte des yure
mensche niet te sterken
Wi mochte oec bi desen
woerde luden. alle dese
tegenwoerdige tur ons
leuens bi vstaen **D**aer is
Ghif ons dit broot also
lange. als wi in deser
werlt wone. want wi
kenie datter hem hier na
van di gegeue sel werde
dies vdieneu **M**er wi bid
den datmen ons hude geef
te. **w**ant so wie datter in
desen leuen niet en vdiert
die en sels mid andre le
uen niet deelachtich mo
ghen werden **xxi**

En vghif ons onse
scout. als wi onse
sculdenaers vgeue **O**u
lyckelike goederreucht
gods. die ons niet alle
een forme des biddes heeft
gegeue. en een wise onser
siden. die hem ontfandic
is heeft geset. en inder for
me des geberds. daer hi

in gheboide heeft. aldoes
 van ons gebeden te we
 sen. Die wortele des toer
 nes. en der droevicheit
 wt rodet **mer** hi heeft
 ons oec een oersake ge
 geuen. en den wech ont
 opent. daer wi sijn streu
 ge oerdel tegeus ons me
 te sangen mogen. Ende
 eens deels die machie ge
 geuen. daer die seuenue
 ons richters tot vlat
 nisse onser sunde in ver
 wandelē moghē en diwi
 ghen mitē exempel on
 ser beloefte. en segghē
 tot hem. verghis ons
onse souc. als wi onse
suldenaers den. So wie
 sijn suldenaers quyt
 laet. die mach sekerlic
 om vlatenisse sijnre sun
 den bidde. Die sonighe
 plegen tegen gods sul
 denaers. al sijn die sun
 den grote seer goederne
 ren te wesen. **mer** tegē
 haers selfs suldenaers
 al is die misdaet dem
 sunte seer weet en ou

genadich. Daer om wil
 len wi genadelic geocr
 delc wesen. so moeten
 wi den geuen. die ons
 misdaen hebbe genadich
 wesen. want also veel
 als wi vgeue wert ons
 vgeuen. Die wiseman
 seir. Seu oerdel soude
ousteruherichs sel hou
gheschien. die geen ont
feruherichheit gedaen
en heeft. **xxij capittel**

Daer na volchter
 en in leir ons
 met in beconinge hier
 of mocht een questie
 op staen. want ist dat
 wi bidden. dat wi niet
 becoert en werde. **wan**
 sel dan die doechde der
 volstandicheit in ons
 come. **alster** gescreuen
 staet. So wat man die
 niet gherempenet en
 is. die en is niet gepneet.
En op een ander staet.
 het is een salich mā die
 temptacie lier. want
 als hi gepneet is sel
 hi die crone des leues

outfangen aldus en
luden die woerde niet
In leide ons niet in be-
coringē. **D**ar is en vhe-
ge niet. dat wi inder be-
coringē v̄wōne werde

Joh is getemptert.
mer hi en waster niet
in v̄wōnen. want hi
en waret god niet **A**-
braham was getemp-
tert **J**oseph was getemp-
tert. mer haerre gheen
en was inder becoringē
v̄wōnen. want si en co-
sentierē den temptare
niet **T**en leste volcker
mer v̄losse ons vande
quade **D**ar is vande vi-
ant niet getemptert te
werdē. bouē dat wi ver-
mogen mer doch een
behulpe daer toe dat wi
moghē liden **xxij**

Sedi nu wel hoe
sulke maner des
ghebeds. ons voer ge-
leit is vande richter sel-
ue. die ons van ons ge-
beden wil wese **D**aer
hi gheen rictom geē

hoetheit gheen macht
gheen stercheit geen ge-
soudheit des lichaem. niet
v̄ganchics. niet tithics
die maker der ewicheit
in gebedē wil wesen **E**n
daer om. so wie die ewi-
ghe dingē akerlaet en
meer om yet v̄ganchics
bidē. die doet sinre wel-
dadicheit. en sinē milde
gaue grote onrechtē
en sel eer des rechtē
toeren. dan sin genade
mit alsulken gebedē
v̄verue **xxij**

Alst dat dit gebet
alle vollicheit der
volcomenheidē. in hem
schijnt begrepe te hebbē
nochtā voertē. in sin
heymelicheit huusgē-
ten. tot dien hogen staet
daer wi hier te vore of
gesproken hebben. en
leidtē toe dien vueri-
gen onspreekelike gebe-
de. in die hoechste grade
dat luttel menschen be-
kent is. want het ou-
gaet alle menschelike

ſinne. en̄ men machis
 mit geuen gelude. noch
 mit beroeren der touge
 • noch mit geene wt
 ſprekinge der woerde
 leren. **M**er want dat ge
 moede vander miſtori
 ghe des hemelſche lich
 tes vlicht is. ſo ē macht
 en̄ dat mit geene wt
 ſcheliker wiſprekinge
 bewiſe. **M**er die ſinen
 ſijn al te gader gewo
 de. en̄ te gader in eenige
 ſinouten. dat ſi recht
 als wt eenre fonteynen
 • mildelic en̄ onſprekelic
 te gode werts vloeyē. en̄
 ontfangē alſo veel in
 eenre tōwer tijt dat niet
 lichtelic te ſprekē en̄ is
 • noch oec dat gemoede
 al waert in hem ſelue
 v̄gaderit oudencken en̄
 mach. **D**eſe manier des
 gebeds. had onſe here
 • doe hi alleen midē berch
 ghinc. en̄ hem van alle
 ſinē iongerē ſceide. ende
 doe hi in ſinen ghebede
 v̄nachte. en̄ doe hi aē

den berch van olyneten
 in ſinen gebede dropelē
 bloets en̄ waters ſuete
 de **xxv capittel**

We ſoude alle die
 oerſake der bewe
 ghinge midē gebede hoe
 beſochē dat hi waer te
 vollen mogē beduden.
 daer dat ontfouckende
 gemoede. tottē vuerigē
 gebede mede v̄weet wort
Wi mogender ſonichmy
 ter tijt tot exempel ſette
 • want ſomme comt die
 vuericheit des gebeds
 wt enen veerſken des
 ps die wi ſingen. **S**om
 tijt wite eendrachtigen
 gelude der broederē inden
 langhe. **S**omtijt v̄cr
 ſwaerheit der ſtimē van
 enen man. **S**omtijt wt
 goeder v̄maninge. en̄ wt
 geesteliker collacien die
 wi hoze. **S**omtijt als pe
 mant van onſen lieftē
 broederē ſteruet. **S**omtijt
 een oudenckē onſer v̄ſu
 mellicat. en̄ des v̄lozen
 tijts. Aldus ſijn der onge

telde oersaken. die ouer
mits der gracen gods
die die laculheit. ende die
clapericheit ons ghe
moets uwecke mogen

In waer **xxvi cap**
maniere of hoe dat
dele bewegunge. witer
inrester heymelicheit
der sielen voertgebrocht
werde. dat en is niet licht
te onderuinde. want die
wil pleecht die vloet. o
uimts onspreekeliker bli
scap. en vrolicheit des
geests. witer saliger yu
ncheit op te riken. also
dat die mensche ouimts
groocheit der onideliker
vroude mit roepen wt
berster. datmen die bli
scap sijn herren inder
naester cellen gewaer
wert. **Somtijt** so wort
dat ghemoeft. mit also
groter stillen. in dat he
mele des schynidigen
swigens. als de oer
dat die wonderen der
ouerresteren. in die
ghe alle gebrunt herde

men besluit. en ophout
alle die sinen des gheests
van hincen tot een ver
wonder. of hi stort sijn
begeerten wt tot gode
mit onspreekelike such
ten **Somtijt** wort hi
mit rouwe. en mit also
groter onuloedicheit
der ynniger bewegunge
vuuult. dat hile anders
niet. dan mit scrynghe
der tranen vduwen en
mach **xxvii cap**

Oermanus De
le bewegunge na
nuyre clepheit beke
ne ic wel eens deels.
Want die vil comen
der tranen. als ic om mi
ne sunde dencke. en bin
also gesat hebste. mit
also onspreekeliker vrou
den vande he geuant
en begeret. dat mi die
groocheit der bliscap
men mit men sinderre
miltopen sijn. **En** dat
wont ic ouer de hoed
der macht hi na mi
nen wil dree. **En** sou

tijt begeer ic mit bewe-
 ghinge der tranen mit al-
 len crachte mi selue te
 vuercken. en ic sette alle
 mijn diualinge. en alle
 mijn sunden. en alle mi
 ontbluue. voer mijn o-
 gen. en ic en mach noch
 tan die beweginge der
 tranen niet weder crige
 en dan vdroge en vher-
 den mijn ogen ghelinc
 aen harten stee datter
 een traen mit alle niet
 wt en mach. en alsoe
 seer als ic mi nider ier-
 ster yuicheit vblide. also
 seer bedroene ic mi dat
 is niet weder crige en
 can

xviii capittel

Dylaac alle wistor-
 dinghe der tranen
 en comen niet wt enen
 oersprong. noch van
 eenre oersake want
 hi seereit anders die si
 herte vande. Ierne
 der sunde geprekele u-
 wort Daer die phere
 of seir ic hebbe groy-
 beit in mine vlichte

Ic sel alle nacht mi bed-
 te wassche. en makeur
 mit mine tranen nat **Hi**
 die he seir doer enen an-
 deren phere **Ic**de wt
 die tranen als een ryuer
 bi daghe en bi nacht. en
 ghif di selue geen rust.
 en laet dijn oghe niet
 swighen **Hi** seereit an-
 ders. die wt ene aculcon-
 wen der ewiger goede
 en wt begeerte der toco-
 mender caritate bewe-
 get wort **Daer** die vuidt
 barige fonteyne der tra-
 nen vander onhidelich-
 der vroude. en ongenie-
 teulic der vrolicheit o
 wt gestou werden **Als**
 onser lielen wt gode der
 leuender fonteyne dol-
 te en seir **Want**er sel
 ic come. en openbare
 voer dat aensicht gods
Hi tranen hebbe mi
 hove geweest nacht
 en dach **Wt** mi wat
 mijn arbeit is vlingt
 en mijn sude is alte
 vteende **Hi** seereit

anders. die niet oümits
 rouwe van sundē. noch
 hope des hemelrijs en
 screyt **Mer** die sijn tra
 nen van vresen des ver
 ueerliken oerdels. ende
 der hellē comē **Als** die
 pphete seir **Yē** en gauc
 niet in dat oerdel mit
 dinen knechte. want alle
 dat leuet en sel niet ge
 rechtueerdicht werdt
 in dinē aenlicht **Yē**
 screyct noch anders die
 voer hem seluen gheen
 tranen en stort **Mer** vo
 ander lude sundē. en har
 dichheit **Als** samuel die
 pphete den comē sael be
 screide **En** onse hē die
 trac van iherlm **En** des
 gelijc leestmē. dat **ihē**
 reuinas dē. **we** hi sei
 de. **wie** sel minē hoefde
 water genē. en minē
 ogen een fonteyn der
 tranen. en ic sel die v
 slage welker nupus
 volcs nachte. en dach
 bescreyē **En** als die
 pphete seir **Yē** heb alch

gegeten als bioor. ende
 minen drauc mit scry
 en gemenget **Dit** sprac
 die pphete van anre
 en bangicheidē. en on
 salicheidē des leuens
Daer die gerechtighe
 in deser werlt of ghe
 druct werdt **Yē** of
 scelē die tranē veel. die
 wt ceure vharder her
 ten. en droge ogē ghe
 perst werden. nochtā
 en sijn dese niet alle son
 der vrucht want si co
 men wt goeder men
 ge. en sonderlinge vā
 den genē die vanden
 vleckē hoerre voerlede
 re sundē noch niet ghe
 purgierē en sijn **xix**
Dochtrau **capittel**
 die gheuen die wt
 ter minen der doechde
 gecomē sijn en sellen
 uade wtwendigē mē
 scie. in dier wilsen die
 trauc niet wt persen
 want si beuenē. die
 vruchte der gewilliger
 selfcomender tranē vā

būen. en v'reckē eghe
moede. en werpen vā
dier hemelcher hoedē
nedr. daer dat v'won
derendē gemoede des
bedelaers. sonder wed
bugē gestuert soude

Esaen **xxx**
35
ude op dat ghi
die v'v'chte des redyren
bidde's outfange moget
so hoert uer die wim
mer **S' anthons** sentē
cie. hier of. dien wi so
tijt inden gebede toter
sonen onderganc toe
wisten. dat hi outgeester
wer **E**n bleef in die ge
bede der sonen opganc
toe **E**n sprac al dagen
de **O** sone waer om hi
derstu mi. rijstu no da
om op. dattu mi vand
clachier des ghewarige
lichts wiltre trecke **E**n
hi plach vande eynde des
ghebeets. meer een he
melsche. dan een mensc
like sentencie te geuen
en seide. dattet geen vol
maect gebet en waer

daer die monic selue in
v'stonde war hi bade

Als wi bidde **xxxi**
en beuoelē dattet
geen twiuel. noch wan
hope mede gemeuget en
is. wi en sellē inden be
truwē des gebeets v'ri
gen dat wi eyschen. so
en laet ons daer niet ac
twiuelen. onse gebede en
sijn van god ghehoert
Want in also veel als wi
geloue dat god op ons
merct. en ons geue mach
in also veel sellē wi ver
diene ghehoert te werde
Want die sentencie ons
herē. en machmen niet
weder roepē daer hi leit
So war ghi biddeud ey
scher. ghebeets darghuc
outfangen leit en her sel
v geschic **xxxi**

Oermanus Die be
truwē ghehoert te
wesen meymen wi dat
witer puerheit der con
saen coent **W**er wi die
die derven der sunden
noch peckelē. en des niet

vdient en hebbē. hoe sou
den wi dat betruwē mo
ghen vāighen **xxxiii**

Isaac Die heilighe
scripture der ewan
gelien. en der ppheten ge
auget ons. datter men
gerhande oersake sijn ua
ten menigerhande staet
der sielen daer dat geber
in ghioect wort. **Somtijt**
oimids ceudrachtheit
tweer lude. als dat ewan
gelijū sear. **It** datter twee
van v omdragē opter
erde van enigen dinge
so wat si bidde her sel v
gheschieden. van minne va
der die inden heucl is

Somtijt oimids vol
lichte des geloefs dat de
moesteradekū geliket is
Want heb di geloue sijt
hi als een moesteradekū
gh sear dese berge legge
ganc van hier. en hi sel
heen gaen. en geen dinc
en sel v omogelic welen

Somtijt oimids stadie
heit des gebects. daerne
sontre ophouden in vol

herder. **Als** die hē selue in
der ewangelien radde da
hi sear. **It** seg v voerwa
al en gheeft hys hē niet
om dat hi sijn vricur is
hi sel om der onrustichs
op staen. en geuen hem
also veel. als hi behoeft

Somtijt om der ael
missen wil als daniel
tot nabugodonosor se
de. vlosse dū sondē mit
aelmissen. **En** vberch di
ne aelmissen in des ar
men mensche scoet. en
si sel nider tyt der tribu
lacion voer di bidde

Somtijt oimids bette
ringe des leuens en wer
ken der ontfenkerich
Als god doer den pphete
sear. ontlosse die hande d
ongerechtheit. ontbin
de die neder duickende
bondekūns. vrec den hō
gerigen dū broot lei
de die vrecende in dū
huus. dan selstu bidde
en die hē sear vhoeren
Du selste roepē. en hi sel
seggen. **Sich** ic bin hier

Bouwtic oimicus groot
 heit des dincs Als die pro
phete seic Doe ic gedruet
 was riep ic totten here
 en hi vhoerde mi En op
een ander stede seic die
phete. doer den vrecmit
 liden gheen geweld.
 want roepse tot mi ic
 selse horen. ic bin ontfen
 hertich Siet nu dese me
nigert hande oersake en
nienanc en wanhope
in sinre conlaenac om
sin salicheit te bidden
 want alle hadde wi an
 ders geen oersake of toe
 coelaet. die he heeft
 ons daer in vyzheit ge
 noch gegeue. dat hi
 wil. dat wi hem mit on
 rustigen drustige ge
 welde bidde sonder af
 laten. als die weduwe
 den richter badt En dit
staet sonder vdiene in
onse macht geset ist
 dat wi willen Datme
den he sonder op houdt
 bidden sel. dat is ons be
 wist in des heilige da

niels exempel. die opte
 iersten dach doe hi bega
 te bidde gehoert werr
 vande here Mer naden
een eucwuntichde dach
 vcreech hi ierst dat hi be
 greerde Also en sellen wi
 bidde niet of late al
 beiter lange dat wi be
 gere. want die he ont
 houet ons licht op ons
 best. of die engel diet
 ons brenge soude. wort
 licht geroeuet onder we
 gen. en vint hi ons in
 den gebede vlaeuwer. so
 en sellen wir niet ont
 fange moge. dat hi bie
 ger als hi coent Dat
sonderwiel den voer
seiden phete daniel wel
geuallen mocht hebbe
 had hi mit groter vol
 standicheit niet volker
 der laet ons van desen
betruwe niet twiude
noch wanhope. al en
 ontfange wns niet na
 den beuoelc dat wi be
 geren. want hi is war
 adich die gesproken

heeft. war ghi midinge
 bede epsche. geloefs. gi
 select ontfange. **D**om
 tijt wouet ons gewey
 gert. want het tegens
 onse salicheit waer.
 dat wi begeren. **D**om
 tijt wouet ons droge
 want het ons noch niet
 nutte en waer. **E**n des
 ghelue geslaeder. **I** van
 wels. **W**e hi sathanas
 den engel begeerte quie
 te wesen. **D**ie he die he
 om dat hi hem halcla
 gen soude. om sure nur
 dicheit wille had bi ge
 set. **D**oe hi diewerf da
 om gebeden had. wort
 hem graudwoert. **A**n
 ne genade is di genoech
 want doechte wort in
 trauchide volmaect.
Desen seluen sin ons
 tot euen exempel be
 wist ons xps selue
 mid gebede. **W**e hi seide
 vader oft mogelic is
 so laet desen kellic va
 mi liden. nochtā niet
 als ic wil. mer alstu

niet dat die wille xpi
 ye van des vaders wil
 ghesceiden was. **w**ant
 hi was gecomen om
 te behoude. datter vloze
 was. en sin sel te ge
 uen in vlossinge voer
 veel menschen. **xxxiii**

Oer alle dinge
 sellen wi die ge
 bot der ewangeliē neer
 stelic houde. dat wi in
 onse camer gaen. en
 onse vader in beslore
 nen doren bidde. **D**an
 bidde wi in beslotene
 doren. als wi onse her
 te van alre dnuustichē
 der gedachten. en der
 sorchmondicheit ont
 comere. en onse beger
 te den he alle heymelic
 ondecken. **D**an bid
 den wi in beslotenen
 doren. als wi mit be
 slotenen lippen. ende
 mit alre stilkheit den
 keure der herte onse
 begeerte openbarcu.
Dan bidde wi mit v
 borren. als wi alleē

• mitter herte. en mitten
 yngen gemoede. gode
 alleen onse begeerten
 te keuen geuen. Also dat
 onse wederlaken die
 bose gheeste die manier
 ons gebeets. niet vne
 men en moge. Daer
 om selue in stillheden
 bidde. niet alleen dat
 onse broedere die by
 ons sijn. van onsen ge
 lude niet gelindert en
 werden. mer dat oec die
 bose geeste. die ons in
 onsen gebede alre meest
 lage legge. vander me
 ninge onser begeerten
 niet en vneuen. Ende
 also sellen wi des wise
 mans woert vullen
 • daer hi seic. behoer die
 sloot diuusmonds van
 den geuen die in diue
 scoet slaep. **xxxv**

Hier om selue die
 wil beden en cont
 • op dat die viant als
 wi te lange daer in mer
 ren. daer niet in en sach
 • Gebet is die waer

achtige sacrificie. wat
 een bedruet geest is go
 de een offerhande. Die
 is die salige offerhande
 • Het is een sacrificie der
 gerechtigheit. het is ee
 sacrificie des loefs. Die
 sijn die waerachtighe
 vette offerhande die in
 vanden bedruete ende
 vande voermoedicheit
 herten geoffert werde
 • En moge mitte iphete
 sungen. He mijn gebet
 moet in diue aenlichte
 gevoert werde als een
 brant. dat opbore mijn
 hande. moet wesen een
 auoutlike offerhande
 • Die wi daechs en nachts
 sculdich sijn te betalen
Al hebbe wi vader
 maten onser clemheit
 hier veel of gesproken
 en die collacie om sub
 tilheit en swaricheit
 der materien lange ver
 togen. nochtan ist alle
 cleyn. datter of gedispu
 nert is. Van deser hei
 liger leringe word wi

meer v'wonderende dan
v'vult. en naden auont
ghebde gingen wi een
luttel slapen. en ware
blide. van dat wi dies
daechs gehoert hadden
oer des morgens v'roe
als wi weder tot hē qua
men. na sijne beloeste
noch horen soude. wae
ons die hoedheit des ge
beers alleen bewijst
was. **Mer** die ordinan
ce. en die wech. hoe
men die ewicheit des
gebeers v'crigt mocht
en alces behouden en
hadden wi noch in deser
disputacien te volen
niet v'nomen. **Hier be
ghint die tiende collac
des abis ysaacs ander
de collacie. En is oer
v'anden ghebde.**

Onder die
moniken
van egyp
te. om ha
re simplic
heit wille. was een gro
te dwalinghe van lau

gher tijt geweest. daer
den kersten geloue. een
grote blasphemie mede
was gedaen. want si sa
den dat die natuer en dat
wesen gods. na mensche
liken leden. en mensche
like formen waer ghe
scapen. en dat hadde si
ontfangen na hacre
grofheit. wt dien dat in
genen gescreue staet laet
ons den mensche make
naden beelde. en onser
gelikenisse. **ij capite**

In egypē was een
een gewoente vā
outs gehoude. dat die
bisscop van alexandriē
uader hoedijnt vā xij
daghe alle den kerken
en den cloesterē vā egyp
ten epistole seynde. daer
hi hem in te weten dede
t'beghinc vander vastē
en die hoedijnt vā pa
schen. en anders dies si
behoefden. **Een** luttel
tius na dat wi mittē vō
saden abe ysaac. die voer
screuen collacie hadden

• quamen die voersaid
epistoleu. daer hi dar vo
 seide ongeloue. mit ve
 le redenen en scriften in
 wederproeft had. en in
 gederuert **W**ar van
 meett alle den moniken
 dies lands om haerre
 sympellheit willen also
 swaerlic genomē was
 • dat hi de bisscop om dies
 wille selue te bane hiel
 den. en ou ongelouich
En oec waren alle die
 vaders van cenre and
 woestine. in dier dwa
 linge also vleit. dat nye
 mant wgenomē paschi
aus onsen ahe Die epu
 tolu in sine doestereu
 woude sien of hoze lesen

Onder dese **iiij**
 was een out vader
 en hier serapion. van
 langer strengere penitē
 aen mede vleit. also dat
 sin sentencie om eersa
 michheit. en outheit lins
 tics. bouen alle der an
 der monike sentencie
 meett geacht was **D**oe

die vader paschicus de
 seu oute man mit geene
 ymaninge totte rechte ge
 loue brange en modic
Sheuelt datter quam
 van antiochue een dy
 ake. om die broeders in
 der woestine te visitierē
 en hier fouus **D**ese out
 sine paschicus. om die
 meerre vasticheit des
 rechte geloefs mit gro
 ter weerde **E**n brochte
 midde onder alle die broe
 ders des voersaiden bil
 scops epistoleu voert.
 en vracchte he hoe dar
 die heilige kerke me
 oest eynde vand werlt
 vstoude. dat miden ierste
 boec der bybele gescre
 uen staet **I**aet ons den
 mensche maken tonen
 beelde. en tot onser ge
 likenisse **I**n andwoer
 de. dat alle die heilighe
 kerke geestelike vstou
 de. en mer vade snoden
 gelude der letterē. en be
 wulder mit veel redene
 der scrifte **D**armen die

onlicnelike. en ongeme
 ten. en onbegripelike mo
 genheit gods. mit des
 gelike menschelike for
 me. en gelikemisse der
 led. niet om sariuen en
 mochte want sijn wese
 en sijn natuer. waer on
 lichaemlic. en sijnpel
 en also alluene mitte
 ogen niet gelie en mocht
 also en mochtment oec
 mitter herte niet begri
 pen **T**en lesten wort die
 oude man. mit veel ster
 ker bewisinge des heili
 gen dyakens totte rech
 te geloue gebrocht. dat
 die abt pabincius. ende
 wi alle mit groter vrocht
 den wordē begaest. dat
 die oude boctende man
 die om sijnre sijnpelh
 willen. tot dier dwalhu
 ghe gecome was. wed
 ouermits die genade
 ons heren totten rech
 ten geloue qua **E**n van
 groter vredehē om den
 her daer of te loue so
 den wi op en ginghen

alle gader te ghebede **E**n
 want die oude man on
 sen lie gode in sijnē ghe
 bede in menscheliker
 formen plach voer lie
 te sette. en oefene lie daer
 in **E**n nu gewaer wort
 dat dat gewoenlike beel
 de mit alle wt sijnre her
 ten geplacnt was. so
 wort hi in hem seluen
 so confuus. dat hi ued
 opter eerden viel. en we
 de bitterlic. en vsluchede
 dicwil. en riep mit gro
 ter weenlicheit weet mi
 onsalige man. si hebbe
 mi minen god ontuo
 men **w** en heb ic nie
 want aen te bedē **E**n
 wien ic aen depen sel
 en weet ic niet **H**ier
 of worden wi leer be
 wecht. en vander voer
 ledere collacie hadde
 wi menige meer te
 vragen. en quamen
 totten abt ysaac **iiij**
Onden nyuen
 dingen daer wi
 of hoerden. en vander

collage. die vanden gebede was. haddē wi di wil te vragen. nu isser noch een ander toe gecomen. **H**oe dar die oude abt serapion so swaerlic vander viande scaleheit in dwalunge geualen was. Dic en weder naet ons niet luttel dat hi in deser woestine also veel arbeids veertich iaer lanc also loeflic het uet volbrocht. **E**n mit deser dwalunge niet alleen den arbeit vloren en heeft. mer oec mede die ewige doot heeft vdiēnt. **H**ier of begeren wi ierst te weten en waer of en waerom. dat hi in dier swaer dwalunge quam. **D**aer na begeren wi geleert te wesen. hoe wi tot allulken gebede daerstu hier te voren of geleert hebste come mogen. **V** capitel

Ysaac her en is niet te verwondt

ren. dat een symmel mēsche vande wesen en vanden natuer der godheit. die mit allen daer nye in geleert en was vander ghewoente der ouder dwalunghe. diuims stichticheit bedroge mocht werden. en noch daer in staen. **E**n dese dwalunge en is niet nywe als ghi waent. mer van outswiter heydenscheit gecome. **D**ie die viant in figure der mensche plage aen te beden. **E**n daer wt vmoede si nu. dat men die moegentheit gods onder die manier van een beelde sculdich is aen te beden. **E**n hebbe si dat voer genome beelde in haeren gebede niet een paerlic ~~aeughelid~~ voer geset. ende aculiddeur. en dragent niet hē in haer ghen. **O**ede. en houdent altoes tegen woerdich vger haer ogen. so duurt hem dat si niet gevordert en heb

ven van deser dwalun-
 ghe wast dat **S** paulus
 seide. si hebbe die glorie
 gods v'wandelt in die
 gelikenisse eens beelds
 des v'gaudlike mensch
Theremias **A**ijn volc
 heeft sijn glorie in ene
 afgod v'wandelt. **E**nde
 al ist dat dese dwalunge
 daer wi of spreken na
 onser gewoente. in so
 niger mensche sinen
 is gheuenet. nochtan
 want si miter ouder he
 deniscap niet beuleet en
 wart. so en is hi in ha
 ren herte. oimits haer
 re sympelheit niet ghe
 wortel. **N**ochra sel een
 ygelic die mit kersten
 geloue te rechte geleert
 is. allulke dwalunghe
 geliken der heidenicheit
 afgodien scouwē. en al
 so mach hi dan tot dier
 puerheit des gebeets co
 men. **D**aer hi niet alle
 enich maectel. of enich
 beeld. dat sunde waer
 te seggen mitte godlike

wesen inden ghebede
 mengen sel. **D**aer hi en
 sel geen gedaente noch
 forme enichs dinghes
 noch geluechuisse v'e
 wocit. of van werke
 mit gebede behouden

Da maten der **V**
 puerheit als wi
 mider ander collacie ge
 sproke hebbe. so sel eens
 ygelics gemoede in sijn
 ghebede ghesact werden
 en v'heuen. **E**n aschei
 den hem. also v're va al
 len eerliche materlike
 dingen. als die staet sa
 re puerheit v'heuet
En sel hem somtijt den
 oetmoedige ihm. som
 tijt den menschetiken
 ihm. somtijt den glori
 osen ihm. mider mogē
 heit sijne glorie comē
 de mit claren ogen der
 siele doen scouwē. **W**at
 niemant en mach ihm
 in sijn ruc sien comēde
 die noch mider woedscher
 oefeninge staet. en mit
 sante pauwels niet en

segghe **A**l hebbe wi xpm
 uaden vleysche gekenet
 nu en kenen wijs niet
 mer die alleen. mogen
alleen sijn godlicheit
 mit puereu ogen scou
 wen. die vande neder
 sten eertliche dinge en
 werken. en gedachten
 mit hem inden hogen
 berch der eenuoudicheit
 op dymen **E**n die mit
 puereu geloue. in dar
 hem melike der hoedster
 wechde vheue staer. die
 vtoget hi die gloue las
 aculichts. en dar beelde
 sijne claerheit. **O**er
 wort **is** gesouwer va
 den geneu die in steden
 in castelen. en in dorp
 huus wone. dat is die
 vnde wercliken leuen d'
 ontfemherticheit staer
 mer niet in alfulker
 claerheit. als hi **J**ue
 ter sijne iacob en **J**io
 han. die mit hem op
 den berch van thabor
 geslomen waren **E**nde
 moysen mit woesti

nen openbaerde. ende
 mit lychas den pphete
 sprac **D**ie woude ons
 die he selue bewisen en
 laten ons exempel der
 volcomente puerheit
 achter **A**l was hi selue
 een fonteyn der onuer
 wuliker reynicheit
 en geen hulpe des op
 dymens. en der enichs
 van buten. in sinen ge
 bede en behoefte. **W**ant
 die volheit sijne puer
 heiden. die alle dungen
 reyniche en heilich ma
 ker. die en mocht van
 der menichfoudich der
 scare. en van gene ge
 selscap der mensche in
 sinen gebede gehindert
 werden. **W**achtan ginc
 hi alleen bidde inden
 berch. en bewilde ons
 mitten exempel sijne
 enicheit. **W**il wi gode
 mit onuimeu geder her
 ten bidde. dat wi van
 alre onrustiger dnuul
 dicheit der scaren des ge
 lics seiden. op dat wi

ons in desen leue eens
deels mogē voegē na
der gelikenisse dier hei
licher. die den heiligen
beloest is. daer god al
in alle wesen sel **vij**

Ende dan sel in ons
volcomelic vol
brocht werde. ons be
houders geber. daer hi
den vader voer sinen
jongere in badt. en be
geerde dat die minne da
du mi in geminc heb
de in hem si. en si in
ons **E**n dat si alle een
sijn als du vader in
mi bidt. en ic in di.
op dat si oec een in ons
sijn **S**o wāneer die
volcomie minne gods
daer hi ons ierst in ghe
minne heeft. inder minne
ons herte gecomen is
dan wort sijn geber v
milt **E**n dat sel aldus
gescheuen. so wāneer al
le onse minne alle be
gheerte. alle vlijchheit
alle onse gedachte. alle
dat wi sien. al dat wi

sprecken. en alle dat
wi hopen god sel we
sen **E**n als die enichz
die nu die vader mitte
soen heeft. en die soen
mitten vader heeft. in
onsen beuoelen. en in
onse gemoede. der go
ten wort. dat is. also
hi ons in puere ouer
scheideliker caritaten
milt. dat wi hē also
weder in ewiger lieftē
weder toegendecht staē
dat so wat wi hope. so
wat wi vstaen. so wat
wi spreken. god toe
behore **D**an comē wi
alleweke toe dien eynde.
dat die he in ons be
geerde vmlt te werde
toe hi bat. dat si alle ee
moete sijn. als wi een
sijn. ic in hem. en du
in mi. op dat si al in ee
volbrocht worden **E**n
vader ic wil die du mi
gegeuen hebste. daer
ic bin. dat si daer oec
mie mi sijn **D**ie sel oec
ygelics mensche wech

cū alle sijn menige we
sen. op dat hi een geli
kenste der toecomend
salicheit. cū een part
des hemelsche leues in
desen leuen. cū een vo
suaet der glorie moge
verigen. **D**it is dat ey
de alre volcomenly. op
dat dat gemoede vā al
re vleyschelycheit tot
geestelike dingē daghe
ly vlyeue worde. dient
alle sijn leuen. cū alle
die beroeringhe sijn
herten een ecpaerlic
gestadich geber wor
de. **vijf capittel**

Germanus. **N**u si
wi noch meer
raditer. want alsoe
veel. als wi oūmits
deser lernughe totter be
gheerten der volcomē
re salicheit getogē wer
den. **A**lso veel te meer
wanhoopiger vresen
hebbē wi. **w**ant wi
niet en wete. hoemen
die lernuge deser groter
hoechheit. vārgt mach

cū behoude. cū vresen
dat veelheit der woer
dent die wi hier in ghe
bruke di lastelic mocht
ten wesen. **M**er wi bid
den di dattu ons luydte
• **w**ant onse vmoede is
• dat elke kunste. en el
ke ambochte. van sou
niger clemere lernuge
cū aenwilinge beghu
uen moet. **E**nde also
totter volcomenheit
dier kunste come. wat
hoe soude iouge kund
spelden. **h**et en waer
dat si ierst die letteren
kende. of hoe souden
si leren lesen dat si ier
te hoestauen condē
Daer om en tūuelē
wi niet in deser hoger
lernuge daermen gode
stadlic in aen leert hā
gen. daer en sijn somi
ge beghine. cū fonda
menten. hoemē gods
gedencken sel. **D**aer om
begere wi engerhande
māterij deser memorie
te wete hoemen gode be

gripen en behouden
mach. daer wi ons we
der mogen tockeren en
nemense voer oge als
wi daer of gegledt sijn

Die geuallet ons da
om want wi geē sou
derlinge regule en we
ten. als een forme vo
onsen oge te sette. Also
dat onse droncke dwa
lende genoede. van get
seliken dingen. noch
beghinc noch epude
en weet **xxvi capit**

Vaac v vraghe
is also deynlic en
also subtil. dat si ee be
wisen der naester puer
heit in haer heeft. En
van desen en sel nyemāt
mogen vragē. Ic swi
ghe vanden in sien. en
van te onderscheide het
en si dat hi eerustich en
wakende si. Die grou
dicheit deser questie te
ondersuckē. en dat die
meninge eens beteren
leuens. aen die dore der
puerheit cloppe. En da

om duuct mi dat ghi
buert der duere des wa
rachigen gebeets da
wi of spreken niet en
staer. Aen mitte han
den der onderuindinge
eens deels daer binnen
gecomē sāt. en begi
net dat ynerste allene
ken te beuselē. En ic en
behoue niet veel daer
om te arbeide. v. Die al
redt midē sael wandert
toet heymelicste stede
na dat god geue sel in
te leiden. en wisen v sō
der hinder daer te scou
wen dat daer is. want
die is der kēnisse alre
naest. die wyllike via
gen can dat hi souldich
is te weten. En hi en
is niet vre vander wyl
heit die beghint te ver
staen dat hi niet en weet.
En daer om en ics mi ^{wil}
niet scamen voert te
halen dat ic v inder an
der collacie daer wi vā
den gebede disputierde
outhiedt. nochtā hope

ic dattet v god oimms
 sijne genaide. sonder
 onse toe doen. om u
 wer eernsticheit wil
 len wel soude openba
 ren. **x cap**

Ouer om na dier
 gelikenisse. als
 die kinder ierst plegē
 te leren. na dat gi selue
 geroert hebe. So mach
 me v een forme der gee
 steliker scouwinge set
 ten. daer ghi v geliche
 altoes op houwen mo
 get. en dicwile ouer
 leggē. en lere also mit
 dagelicscher aenscou
 winge tot hoger ghe
 dachten dymen. **D**aer
 elc monic die torterkē
 nisse gods comē wil
 sculdich is te pinē. **w**āt
 het en si dat hi alle on
 nodostige sochsfoudic
 heit ouerdhinc. en me
 nichsfoudicheit der ge
 dachte vrome. hi en sels
 niet mogē vangen. **E**n
 also die naeste volcome
 ste wech ons van lue

tel vaders is gheuinc
Also en plegen wi niet
 veel menschen die hoedh
 ste volcomenheit te ope
 baren. dan den sonnige
 die inder waerh daer
 na mit dorste vlanget
Om een ewige ghe
 huechnisse gods te be
 houde. so sel dese forme
 der goddienstachtich
 altoes voer ons geset
 staen. **G**od wil denke
 in mijn hulpe. here
 haest mi te helpē. **D**ie
 vereckē is wt alle der
 heiliger scriften geto
 gen. **w**ant het alle die
 begeerten die mit men
 sche comen mogen in
 hem begrepe heeft. en
 men mach tot allen
 staten. en tot alle op
 ualle properlic. ende
 bequamelic voegen
Het heeft in hem een
 aenroepē gods neges
 die tribulacie. **H**et heeft
 in hem een oetmoedic
 dicheit des goederriec
 behens. **H**et heeft in

hem een wacker loch
 soudicheit. en der ewi
 ger wesen. **H**et heeft
 dijnits ene acusie der
 cranchheit een vast be
 truwen gehoert te we
 sen. en dat die bescer
 menisse gods altoes
 tegenwoerdich is. **w**
hant hi altoes sinen
 bescermer acuroepe
 so mach hijs seker we
 sen dat hi hem stadelic
 bi is. **H**et heeft in hem
 een vuericheit der mi
 nen en der caritaten
Het heeft in hem een
 openbaringe. en ver
 ueringe der viant la
 gen. daer hem die me
 sche nacht en dach
 mede belegen liet. **E**n
 dan helpet hi dat hi so
 der sijns bescermers
 hulpe niet en vmach.
Dit veersken is al
 le den geuen die van
 den vosen gresten acu
 genochten werden een
 vaste nuer. en ce stert
 halberth. en een wel

vlckert salt. **D**it veers
 ken en laet niemant
 van sijne salich wa
 hopen. al is hi in tract
 heiden. en in anruou
 dicheit des ghemeds
 geuallen. of al waer
 hi mit droeuicheiden
 of mit enigen gedach
 ten seer ghedruet. **w**at
 het bewist ons dat
 die gheen die wi aen
 roepen. onse strid ce
 paerlic acusiet. en die
 sijn niet en laet. **H**et
 vmaect ons dat wi ons
 niet sculdich en sijn te
 vheffen. alst ons in
 geestelike voertgan
 ge. en in vrolicheiden
 des herte wel bi gaet.
En in dien dattet niet
 altoes. mer hastelic die
 hulpe gods begeert. so
 getuuchter ons. dat wi
 vuren sijne bescerme
 nisse. in dien voersei
 den staet niet bliue en
 mogen. **D**it veersken
 is een ygelike van ons
 in wat staet dat wi sijn

mitte en noet want
 die altoes. en in allen
 dingen begheert gehol
 pen te welen. die bewi
 ser daer in dat hi niet
 alleen in die droeuge
 ongeluckige dinghen
 mer oec also wel in bli
 den voerspoedige staet
 der hulpe gods behoeft
 witen enen vlosser te
 werden. en niet andere
 sonder vmerelheit te
 vollerden. en hi merct
 dat die menschelike crac
 heit. in geen van beide
 sonder die hulpe gods
 volstaenden en mach.
Word ic vander passien
 der gullicheit becoert en
 spise begheert. daer dese
 woestine niet of en we
 ter. en mi die roke der he
 ren gericht en in die di
 re laut voer gehouden
 en ic mi beuoele van
 dien begeerlicheit seer
 getrogen te werde. Doe
 staet mi te seggen God
 wil dencken in mi hul
 pe. he haest mi te hel

pen **W**ord ic becoert
 voer die vre der rechter
 maeltye teten. en ic mit
 groten drucke des herte
 stride. om die rechte ma
 te der gewoenliker sob
 heit te houde. so staet
 mi mit suchte te roepē
 God wil dencke in mi
 hulpe **H**e tot mi te hel
 pen haest **I**t dat mi
 contheit der magē dat
 vasten vbiert. en ic sou
 der vasten die acnwech
 tinghe des vleyschs niet
 vwinen en mach. of dat
 mi hertheit en bestoye
 heit des buues pynē. so
 staet mi te seggē **G**od
 wilt dencken in mi hul
 pe. he haest mi te helpē
It dat ic ter tafel ga.
 en dat broet niet en
 mach. en mi geen spise
 en coent. die ter naci
 ren lust **S**o sel ic seggē
 God wil dencke in mi
 hulpe **W**il ic om sta
 dichheit des herte lange
 lesen. en beden. en mi
 dat die hoeft sweer ver

biet **G**i mi ter derder v
ren vande daghe die sla
pe myn aentliche op die
boeke doet valle ende ic
die rechte tijt te rusten.
diawil moet ouer late
gaen. en somtijt gedwo
gen werde te voren te sla
pe. of als ic die gende in
der kerke oimids den
groten vake niet hou
den en mach **S**o staet mi
des ghelyc te roepē. **god**
wil dencken in my hul 26

Als ic in veel nachten
niet slapen en mach. en
ic in viantlike dromen
also gemoeyt bin. dat
mi alle ruste der oghen
beuomē wert **S**o staet
mi mit vsluchinge te
bidde **God wilt dencken**
in myn hulpe here 26

Als mi die ketelinge
des vleyschs onvoerlien
lic preket. en ic inden
stride stae. en mi al slapē
te. die suckende aenloc
kinghe des vleyschs tot
ten conseru der sunden
wecken wil **O**p dat dan

dat vreeude vuer. die
welrukende suete bloe
kens der reynicheit niet
en vberue **S**o behoeue
ic te roepē **Deus God**
wil dencke in myn hulpe 26

Gi als ic beuoele. dat
die voerseide aenstokun
ghe der onsuuerheit in
minen leden geleschet en
vcoelt is **O**p dat dese spa
righe doechde **I**a die gra
ae gods. die luttel men
schen vreghe hebben.
langhe in mi. en ewelic
gheduerē moet **S**o staet
mi mit groter aentliche
te bidden **God wil den**
cken in myn hulpe 26

Als ic vande prekele
des toerns. der gierich
en des herte droeuicheit
aengestote werde. en ghe
dwongē. die voertgeno
men lieue sancheit des
ghemoets te breken. op
dat ic dan in dier vstorm
ghe. mit bitterheden der
gralle. en der ongesachheit
niet ougote en worde **S**o
staet mi mit grote such

ten te bidde **God** wile
 dencke in mijn hulpe. **W**
 orde ic vander traec
 heit. en vander houer
 die. en vander ydelre
 glorie getemptiert. En
 mit ander lude vsmuel
 heit en laeuheit. mi
 subtylke inde gedachte
 ontsuldigen wil. Op
 dat dese scadelike iradi
 ghe des viants in mi ge
 ne macht en heb. **D**oe
 staet mi mit alre oer
 moedicheit des herten
 te bidde **God** wil denck
 en in mijn hulpe. **H**
 heb ic die opblasinge
 der houerdien. mit stadi
 gher beweginge. en ne
 derdruckinge mijns sel
 nes vwoenen. en die gra
 die der oetmoedicheit en
 der symmelheit weder
 varen. **O**p dat mi dan
 gheen voete der houer
 dien weder en come. en
 mi geen hant des sun
 ders en beweghe. en dan
 swaerliker dijnits ver
 merelheit dier victorie

niet weder vwoenen en
 werde. **S**o staet mi mit
 alle crachte te bidde
God wil dencke in mijn
 hulpe. **H**e tot mi te helpe. **A**
 ls ic mit ongetelden
 wedwalinghe. en mit
 menigerhande onghe
 stadicheit des herten be
 comert bin. **A**lso dat ic
 die vstroeyde van isrl
 niet vgaedere en mach.
 en ic mijn gebet sonder
 vreeinde fantasien. en
 ydel figuren der woerde
 en der werke niet doen
 en mach. **E**n beuoel mi
 inder doricheit des on
 vruchtbaeren herten also
 bestricker. **A**lso dat ic mit
 allen geen geestelike vruch
 te inden bauselen hareu
 en mach. op dat ic da va
 deler dore droedicheit des
 genoets. vlost mach
 werden. en daer ic mi mit
 veel vsuchtens. en ker
 meus. niet of ontrome
 ren en mach. **S**o ist mi
 noet dat ic roep **God**
 wil dencke in mijn hulpe.

Als ic dan weder redy
 te voertleidinge der sie-
 len stadicheit der gedach-
 te. vrolicheit des herren
 mit ongherekeliker vro-
 chden. en die visitacien
 ghe des heilighe gheests
 inden outreden des ghe-
 moets. naden beuoelē
 ghecregen heb. En ic die
 ourike geestelike sine. en
 die openbarunge der geel-
 teliker ystaende. die mi te
 vorē te mael yborgē wa-
 ren. vander haestiger
 nuliditunge gods ontfā-
 gen heb. op dat ic daer
 lange in merren mach
 So staet mi ecrustelic
 te bidden **G**od wil denckē
Als ic vandē vrese der
 viande. des nachts. om
 belegen bin. en geinget
 en ic vandē fantacie der
 onweyde geeste genooat
 werde. en mi alle hope
 der salicheit. en des leuēs
 van vreslicheidē onto-
 gen worē So staet mi
 conter saliger haenē des
 veerskens te vlie en roe

pen **G**od wil dencken
 in mijn hulpe. **A**ls
 ic dan weder vandē no-
 ste gods wel getroest
 bin. en van sine toewē-
 ste wel genoedr. redy
 of ic mi beuoelde mit
 veel dulsent engeleu al
 om beset en bevaect.
 also dat ic tegens die gē-
 ierst die stryt darre be-
 staen. die ic te vorē vres-
 te als die door **O**p dat ic
 se volstandicheit bider
 genaden gods lange in
 mi bliuen moet **S**o staet
 mi mit alre herte te bid-
 den **G**od wil denckē in
 mijn hulpe he tot mi
Maet die gedruckenisse
 van desen veersken sta-
 delic. in dinnē herte be-
 wondē wesen **I**n allen
 werken. in allē dienst
 in allen wegheu. slaep
 stu crestu. ende in alle
 noettoestigen dinghe
 der naturen. gedrucke
 daer om. **H**er en sel
 di niet alleen vanden
 aenuechtunge der volser

viande bescerme oer
 reynighe di oec mede
 van allen suiden cert
 scher beuleckinge ende
 brengen di totten onse
 liken hemelsche scou
 winge. **E**n tot allulker
 vuericheit des geheers
 die luttel mensche ghe
 smaect hebben. **H**ier
 desen veerske werde ont
 slapende. dient diuit
 van langer gewoente
 gewoen werdes. in di
 nen slaep te lesen. **A**lsu
 ourwaec biste ghewor
 den. so latet di ierst voer
 comen. en alle die tijt
 die du waecte. mit alle
 dinen gedachten. **D**ie
 selu saruen in die dore
 duns mouds. **A**ende wa
 den duns huus. en in
 dat heymeliche duns her
 ren selstuur bestade. **A**
 dus sel al dattu doeste
 een ceupaerlic gheber
 wesen. **¶** **capittel**

Die forme selstu
 sonder aflaten
 behouden. dient du ou

mits dier ghewoente
 alle goet. en alle rucdo
 vsmactte. en dan selstu
 lichtelic totter salicheit
 der armoeden come. die
 dat ewangeliu boue al
 len salichede hoechte
 prijst en seit. **S**alich sun
 die arme van geest. wat
 dat ruc der hemelen is
 haerre lide. **E**n oimuds
 aldustanger armoede
 mach in di des. **W**heren
 woerde huult werden
 daer hi seit. **D**ie arme.
 en die behoeftege sei di
 nen naem louen. **E**n
 wat armoede mach mer
 re of saliger wesen dan
 des gheens die bekenet
 dat hi niet en heeft. ende
 niet en vmach. en alle
 daghe hulpe van euen
 anderen eyschet. en ver
 traet dat sijn leue en al
 sijn vmooge. tot alle ti
 den vander hulpe gods
 wort staende gehouden.
Adus dungen mensch
 mach mit rede. hem sel
 uen alle dage oetmoede

lic arm belien en legge
Ic bin arme en een be-
 delaer **O** god help mi
En aldus mach hi ouer-
 mits der milichinghe
 gods totter menichou-
 diger wijsheit gods op-
 chynen en beghinnen
 voert aen van meere
 hemeliker uborgent-
 heiden genoeft te werden
Als die **ij**here seir Die
 hoghe berge sijn de hart
 een toelucht. en die
 steen is den egelen een
 toeuertlaet **D**ie mach
 dieu sine daer wi of ge-
 sproken hebben. recht
 wel toegenoecht werde
Want so wie in hynpel-
 heiden. en in onoselhei-
 den staet. die en is nye
 man scadelic. noch lal-
 telic aier hi laet hem
 alleen mit sijne eenou-
 dichheit genoegen. op
 dat hi vanden lagen der
 viant bescremit blive
 .recht als een egel onder
 dat deesle des steens sijn
 veylicheit suect. dat is

inder ghedruckenisse der
 passien ons here. pmit
 hi he die lagen des vi-
 ants te scouwē Die wise
 man seir **D**at bi desen
 egelen. dat omachtige
 volt te vstaet is. die mid
 steen haer huse make
En wat is crancker da
 een kersten. en wat is o-
 machtiger. dan ee mo-
 ninc. die niet alleen en
 ghe waake van sine on-
 recht toe en behoert a
 hem en is niet also veel
 als een licht stille sijn-
 gende berodere van bin-
 nen geuerlost **S**o wie
 van dieu staet voer-
 werts gaet. die en be-
 sit niet alleen der on-
 selheiden hynpellyt aier
 hi is oer mitter wechde
 des onderscheits gewaper
 dat hi die venude serpe-
 ten vdeluuen can. ende
 heeft den viant onder sijn
 voete vtraden **E**n is mid
 vrolicheide des genoets
 .totter figuren des rede-
 liken herten gecome. en

selte weyde gaen inden
 gheberchten der ppheten
 der apostelen. **D**ar is inde
 alre hoerchten. en subtil
 sten vborgene sacramen
 ten. **A**ls hi in dier weyde
 stadelike gevoede wort
 dan sel hi alle die sine der
 psalmen in hem selue be
 gripē. en ouergaen. dar hi
 se mit grondigen bewe
 gen wt sel spreken. **r**echt
 of si niet vande **w**hete
Mer alle van hem selue
 als sijn eygen geber ge
 maect ware. of rechte.
 of si tot sinen personen
 geseynt waren. en sel
 haer sine begripē. **D**ier
 alleen dat si inde prophe
 cten vnuilt sijn. mer be
 kenen dat si in hem sel
 uen dagelic vnuilt wer
 den. **W**ant dan sellen
 ons die godlike scriftu
 ren claerlike groepen
 baert werden. **E**n haer
 aderen. en haer yntel
 te morghe eens deels
 gegreut werden. **S**o
 waneer onse ouderwin

dingē. haer kenisse niet
 alleen. mer en ontfaan
 get. mer oec voercoemt
En ons die sine d'woer
 de. niet oimits den ex
 posicaten. mer salunge
 van binnen ondecket
 worden. **W**ant wi ver
 neme den selue sin daer
 die psalmen wt ghelae
 uen is. rechte of wi en
 selue gemaect hadden
En gaen meer voerde
 vstaude des **j**es. dan wi
 hem volgen. **D**ar is wi
 minne meer die menunge
 des **j**es dan dat vstaue
En werde eens deels ge
 denckende. als die ghe
 huchnisse des **j**es coet
 wat in ons gheschiet
 is. en dagelic beyeget
 en wat in ons die v
 sunnelheit vliet. of die
 vliticheit vregen heeft
 of die voerslichticheit
 gods gegene heeft. of
 die iradunge des viats
 bedrogen heeft. of wat
 die vgetelheit ontrome
 heeft. of wat die men

schelike crancheit inge
 brocht heeft. Of war die
 onwoertichighe onbe
 kencheit gemisset heeft.
Die werten wi alle in
 dat oulefen des ps ghe
 denckende. want alle
 dese sūe vūde wi midē
 psalmē beduut. dat wi
 alle dinge die ons aen
 leggen recht als in enē
 claren spiegel doer sien
 en kēnen. en werdē daer
 of geleert. niet als van
 horen seggē. mer dat
 wij seluer voelen. **E**n
 niet dattet inder memo
 rien van hūte. in ghe
 brocht is. mer dat wij
 wesclic daer in vūde
 also dat wi die sūe der
 psalmen. niet vten tēte
 des leuens mer mit een
 re voergaender onder
 vūdinge vūemen.
En aldus mach onse ge
 moede. tot enen eenpact
 liken stille staet des ghe
 beeds comē. en op cym
 men. **d**aer wi hier te vore
 of gesproken hebbe dat

niet alleen mit euigen
 aensien der beelē beco
 mert is. mer oec mede
 dat mit genen onderscei
 de der stemmē. of der woer
 den volbrocht en wort.
Want die vuerige me
 ninge des gemoets sel
 ommits onsprekelijke o
 utredinge des herte. en
 in onbewiseliker vro
 licheit des greefts opwits
 cymen mit onsprekeli
 ke suchtinge totte here.
Germanus **ru**
Ous is in daer
 like genoech beduut.
 niet alleen dese forme
 eens gredelijcs leuens
 die wi begeerden. mer
 oec die volcomenhe
 te daer toe. want wat
 mach volcomenre we
 sen dan die geluechus
 se gods. mit also corten
 gedachte te begripē. **E**n
 mit enē onhale eens den
 uen veerklins van al
 len sieliken dingen te
 sciden. **E**n die sūe van
 alle ghebedē mit corten

redene te beslute **o**er ee
dinc iller noch dat bege
ren wi beduinc te hebbe
dat is. hoe wi vander
onbequaemheit der **u**
weerliker gedachte on
wids der graciën gods
vloest mochte werde. in
souden wi alle geesteli
ke gedachte wel onbe
weechlyc houden **x**

Want als onse ge
moede enen sin
van enighe psalm be
gripen heeft **z**o wor
hem dat onwuenelic on
togen. en tot eene and
scritture en wrganc all
ouwerende. en alle ver
wonderende getoge **E**n
allst gemoede. dat in he
seluen beghint on te
legge. en noch niet te
vollen vlnit en heeft
so coemt hem een me
more een anders ghe
tughe in en sluit die
ierste buten **v**an dese
wort hi totten andere
getogen. als nu vande
enen **u**s totten anderen

Als nu vander ewange
lien totter epistele **E**nde
daer van totter ppheten
boeke **E**n daer na tot so
migen geestelike hysto
rien **E**n voert also alle
doer die scritture onghet
stadich en wilt geiaecht
En en can geen dinc na
suen goet duncke ghe
houden. noch vdrucen
En in desen dat hi geens
dincs te wil werden en
can. so staet hi alle en
raster uade geesteliken
sue. mer hi en can der
niet vande noch besir
ten **A**ldus is hi altoes
of hi droncken waer on
gestadich en ongetem
mer. want als hi enen
us leest. so gedenct hi d
lessen. als hi singt heeft
hi anderswar voer **a**ls
hi leest en blijft hi bid
tert niet. en in deser wi
sen en doet hi geen dinc
na suen behore **D**aer
om is ons noet voer
alle dinge te weten. hoe
wi den geestelike dient

behoerlic mogen volbrin-
 gen. **E**n hoe wi dat voer-
 seide veerskijn. dattu ons
 als een forme des leues
 gegeuen hebste. onbe-
 weechlic mogen behou-
 den. **O**p dat alle onser sin-
 nen beghyn en eynde in
 haerre ongestadicheit
 niet en vloeyen. mer
 in onsen goetdunckē
 stantachich bliue staē
 de **xiij capitel** plaac
Alle ist dat wi hier
 te vore van deser
 wateren. haddet wel
 durthouden. als ic vmoē-
 de ghenoech of gedispri-
 tiert hebben. nochtan
 want ghys vmaent.
 wil ic een luttel vaud
 vesticheit des heren an-
 derwerue onthale. **H**et
 sijn die dingen die een
 ongetruet genoede sta-
 dich maken. **D**at is ge-
 minne totte goede te heb-
 ben. den gemeenen goe-
 de te dienen. **A**lle onotrof-
 tighē sochfondich; des
 tegenwoerdigen leues

of te lude. **O**p dat wi al-
 so des apostels gebot v
 mullē mogen daer hi sat
Bidte sonder onderlaet.
 want hi bidt herde luttel
 wie hi si. die in dier tijt
 alleen plecdyt te bidde
 als hi sijn kuyen buget
En alle heeft hi oec die
 kuyen gebuget. hi en
 bidt niet. die mit wt-
 dwale des herren ver-
 stroeyt staet. **E**n daer
 om hoe sulc dat wi inde
 gebede geuonde wille we-
 sen. **a**llo sulc moete wi
 ons eer witen gebede ga-
 ne bereide. want dat ge-
 moede moet inder tijt des
 ghebeets van node naē
 voergaende staet gesic-
 ket wesen. en mit dien ge-
 dachē daert voerde gebode
 in woende. tot hemelste
 dingē vheue werden. of
 tot eerliche dingē vne-
 tert werden. **H**ier eynde
 dede die abt plaac die
 anderde collacie vande
 gebede. **w**ie leringe van
 ten voerseide veerskū

en vande gebete wi ver
wonderden. en begeert
te vast te houden. En alle
scheenle cort. en licht te
wesen. mit onderuynde
worden wus gewaer.
dat si swaerre was te
volghen. dan doe wi so
der enigen bant der sta
dicheit. alle die scriftu
re. mit menigerhande
gedachten plagen doer
te dwalen. Hier in m
machinē gewaer wer
der dat nyemat om die
ongeleertheit der letterē
vander volcomenheit
des herten wort wege
sloten. noch dat die sy
pellheit niet hinderlic
en is. die puerheit des
herten en der lieten te
verigen. want si alle
mensen ouuloedelic
aen leit. Ja dat hi een
gans geheel meninge
eenpaerlic tot god. **+**
hout. Hier beghint
die xi collacie. en is des
abes hieronymus ierste
collacie vander volco
menheit

Doe wi in
hrien in
een cloester
waru. en
doe wi na
der ierster roudster le
ringe des geloues. iets
wat begouē voert te
gaen. Doe voregen wi
die genade. na meerre
volcomenheit te bege
ren. en lertent rechte
uoert in ons. dat wi in
egypten woude trecken
Op dat als wi die vre
woestine van theban
den. doer geleiden hadde
• slucke mochte veel der
heiliget vaders. wies
leuen wide vmaert was
• en alle en mochten wi
hem inden leue niet vol
gen. dat wise doch ten
minste kenden. En qua
men te scepe tot eente
stede van egypte. die
themelus liete. En was
also mitter souter zee
om beuloep. dat hem
die lude mit comescap
pen. en mit scepe. wat

hem lants gebrac moft
ten generen. ia souden
si daer huse gijneren si
moften dar lant verre
mit fcepe halen ¶

Daer was en bil
fcoep en hier ar
chebius die onfen be
geerte gunftich was.
en mit groter minen
ous ontfinc En was
wr den ceuzedels ghe
haelt en biffcop van
die ftar gemaect ¶ Nochtan
hielt hi die ftren
gicheit der woeltmen
en fure voerledene
oenuoedicheit. al fijn
dage. dat hi totter doot
toe. daer niet of en ver
flapde ¶ Want hi en re
kende hem niet weer
dich biffcop te welen.
mer om dat hi feuen
en dertich iaer inder woel
ftmen hadde gewoent
en totter puerheit als
ander vaders niet ge
comen en coude. fo en
was hys niet weer
dich plach hi te legge

ouder die ceuzedele fijn
leue te leide ¶ Doe hi on
fe meninge vftont. dat
wi die heilige vaders.
mit vterfte van egypte
begeerde te fien. seide hi
coemt en fiet ierst niet
vre van hier. daer fom
nige haligen wonen
wies heilicheit al heb
ben si oude vcrvunde lich
amen. also we haren
aenlichte fchijnr. datme
alleen van haren aen
fien grote richteicheit
mach ontfange ¶ Leet
van hem dat ic dage
lijc vftunt heb. niet al
leen van hare woer
den. mer vanden heili
gen eympel haers le
uens ¶ Ic hope dat mi
armoede daer om ruc
fel gemaect werde. ist
dat ic die margriete
der ewangelien die ic
felue niet en heb. v
mach leiden. daer ghi
fe coepe ¶ cap

Doe nam hi fijn
naf en fijn fcepe

en leide ons selue tot
 sijne stat. **w**ies laut
 al omtruit hier voer
 tijts seer oueruloedich
 plach te wesen. **o**er het
 was nu van eenre eert
 beuunge also gescoert
 datter die soude zee be
 uloeyde. en dat volc da
 wt verdieef. sonder dat
 op dar hoediste vande
 lande. die rechte als ey
 lande lage. die heilige
 vaders. die eenlike of
 ghescheide stede so cheten
 daer haer woensiede
 plagen te make. daer
 vout wi die vaders
cheremo nestros en io
seph. die seer out van ia
 ren war. **iii capitel**

Also dat die heilige
 bisscop archebi
 ons ierst woude leiden
 tot cheremo die he nae
 ste gelegte was. en die
 outste vande die. want
 alle was hi bouen hon
 dert iare out. dat sij rug
 ge ommits veel iare en
 veel ghebreets gearoude

was. dat hi mitte han
 den bi na bider ceerde gic
 nochtā was hi also vro
 lic van gemoede rechte
 of hi weder tot sijne id
 ger ioecht waer gera
 ket. **D**oe wi sijn blide
 aculiche sage en mede
 sijn wonderlike gauch
 rechte als die greu die
 alle sijn lede van ouder
 dom gestouue sijn en noch
 tā die strengicheit des
 leuens niet en vlichte.
vwonderde wi ons en
 begeerde oetmoedelick
 yets wat van hem te
 horen. want wi om god
 teliker aenwilinge daer
 gecomen waren. doe v
 lichte hi swaertic en
 seide. **D**ie crancheit mijs
 ouderdoms also als hi
 mi mijs oude oefenun
 ge benome heeft also
 heeft hi mi oec dat leren
 v boden. want hoe sou
 de ic mi ene anderen v
 merre te leren. dat ic sel
 ue nu mit alle mer. of
 laculike doe. **E**n om diec

seluer saken wille en
Wi menant wille ic
 menant die ionger is
 mit mi late wouen op
 dat hi van minen sno
 den exempelē niet ver
 gert en werde. want
 die lernige en sichtet
 niet die die leerre selue
 niet en doet **v cap**

Doe scaemden wi
 ons. en worden
 seer beweert en ande
 woertē daer toe aldus
 Alst dat die swaerheit
 van deser stede. en die ee
 like of ghescheiden leue
 Dat die sterke ionghe
 ioecht oec nauwe sou
 te mogē dragē Al siue
 gestu alle stille ons bil
 lix genoech soude mogē
 leren en beweegē. noch
 rau bidden wi. dattu dat
 siuigen een luttel woud
 de aser late. en geweer
 dige di ons te onderwi
 sen. hoe wi die doechde
 die wi in di v wonderē
 souden mogen vcrigen
 want alst des die laeu

heit waer si di kuudich
 die in ons is niet weer
 dich en is te horen. dat
 wi begeren die arbeit
 van aldus veel weges
 dat wi van bethlehem
 om die hope geleert te
 werden van v isser doch
 sculdich te vweruen **vi**

Doe seide die heili
 ge chieromō her
 sijn die dincgen. die te
 mensche doen die sun
 den sauen. **D**ar icste
 is vrese der hellen. en der
 tegenwoerdiger rechte
Dar anderis hope des
 hemelcrucs. **D**ar derde
 is begeerte en minne der
 doechden. **N**oen leet dat
 die vrese dat quade doet
 laten. en dat die vrese
 gods dat quade haet
 En dat oec die hope alle
 die in lope der sunde wt
 sluit. want alle die in
 hem hope en selle niet
 sundigen. en die minne
 en vrese den val der su
 den niet. want die cari
 tate en vallet nimmer

meer of. en si decket veel
heit der sunden. **E**n daer
om heeft sinte pauwels
dat slot alre salicheit in
desen daen doechde gelho
ten daer hi seit. **N**u bliue
dese drie geloue hope en
minne. want dat geloue
doet van vrese des toe
comenden oerds ende
der pinne. die vlesche der
sunden sauwe. **D**ie ho
pe doet onse ghemoete
oumits ybedinge der
hemellicher lone alle
weelde des lichaems v
suaden. en trecket ons
vande tegruwoerdige
dingen. **D**ie minne ouer
mits vuericheit des ge
moets ontfuinct ons
totter minnen xpi. en
totter vruchten der geel
teliker doechde. **E**n so wat
dien contrarie is doet si
ons vsuaden. **A**ls dat
dese drie. want si ons v
vanden ongeuerlosten
dingen trecken. en tot
enen eynde schuue te nte
• nochtant sijn si inden

grade haerre hoedheit
vre van malcander ghe
scheiden. want die rive
ierste horen properlic
die menschen toe. die
totter volcomenheit
wertg inden. en noch
die minne der doechden
en haer beugelen niet
en hebben ontfangen.
Die derde hoert eygē
lic god toe. en den ge
nen die dat beeld gods
en sijn gelikenisse in
hem ontfangen hebbe
want hi alleen werct
al datter goet is. niet
van vresen. niet van
hope enichs loens. mer
alleen we minnen der do
geden. **A**ls salomon seit
die he heeft alle dinge
om hem selue gewrocht
• want om sijn selfs goet
heit willen genet hi alle
ouuloedicheit des goets
den goet en den quaden
want hi en mach in ge
nen onrecht danne he
doet noch in genere boel
heit der menschen mit

passien gemoeyt wer
den. **S**ijn volcomē goet
hat. en sijn omwandel
baer uaruer blyft al
toes stadich en stille
staende **vii**

So wie totter vol
comenheit niet
en van dien eersten
knechtelike grāde daer
of ghescreuen staet. **A**ls
ghinc al gedaen hebt.
dat v gheboden is. so
legt **w**i sijn smutte kue
chten. totten hogeren
weghe der hopen op
wil dynen daer hi den
kuedinc niet geliket en
wort. mer den huerlinc
want hi des loens ver
beidet. en is recht van
der vgiftenisse der sun
den. ende vander pine
der hellen vsekert. ende
heeft veel goeder werke
gedaen. **A**l isst dat hi
wel vdiene loen schijt
te begeren. nochtā en
mach hi tot dier beuoel
liker mine des soens.
die vander mildicheit

der vaderliker genade
berruuet. dat al dat des
vaders is. sonder tuiuel
sijn is en mach hi noch
niet geraken. **D**aer toe
en dorste hem oec die v
loren loen. die nurter
vaderliker substancie
oec den naem des soes
vloren hadde niet toe
vlare doe hi seide. **N**u en
bin ics niet weerdich
dijn huut te heite. ma
ke mi als een van dine
huerlinge. **w**ant hi va
dien draue der verken
daer hem die sacheit of
geweigert was. in hē
selue vander saliger vie
se beweget wort. en we
terkeerde. so began hem
die onreynicheit der ver
ken te vleden. en vreesse
voer die pine des sware
hongers en wort in si
nen eerste wederkeer al
dus een knecht. **E**n doe
hi voert wort gedencke
de om des huerlincs scaet
began hi der huerlinge
loen te begeren doe hi

leide hoe menich huer
 hinc onuloeyt daer van
 brode in mijns vaders
 huus. en ic bederue hier
 van honger. Ic wil op
 staen. en weder tot mi
 nen vader keren. en seg
 gen hem vader ic hebbe
 gesundicht inde hemel
 en voer di. Ic en bins nu
 niet weerdich din kint
 te heiten. maec mi als
 een van dine huerlinge

Om des **viii cap**
 oetmoedigen bel
 ens wille quam hem sijn
 vader te genuete lopen
 en ontfinge mit meere
 goetertieren. dan hi en
 van hem gelate hadde
 En her en genoechde he
 niet. daer hi hem vande
 minsten gegeue hadde
 Mer der knechte en der
 huerlingen grade trac
 hi en sonder merren on
 en sate weder in die ier
 ste weerdicheit der kin
 der. Hier om staet ons
 oec te haeste. op dat wi
 totten derde grade der kin

der dier alle on haer hou
 den dat des vaders is on
 nits onvscideliker mi
 nen der caritate op mo
 gen dynen. Op dat wi
 dat beelde des hemelsche
 vaders. en sijn gelike
 misse mogen ontfange
 en inden navolge dies
 waerachtigen soens
 mit hem moge roepen
 al dat die vader heeft
 dat is min. Die getu
 gede oec. **J**uanwels va
 ons daer hi seir her is
 alle v. her si paulus. her
 si cephas. her si apollo
 her si die werlt. her si dat
 leue. her si die doot. her
 si regerwoerdige dingē
 her si roccomende din
 gen. alle dingen sijn v
 Tot deser gelikemisse
 vmanē ons oec die ge
 bode ons behouders da
 hi seir. weest ghi oec vol
 maect als v vader vol
 maect is. Indē mensche
 pleechic dicwul van laen
 heide. of van te veel bli
 scappen. of van enghic

genoechlicheide der nature die minne der doechden te vconde. Als hem vrese der helle. Ende die begeerte des heuclerics outogē wort. En daer o so wāneer wi van vresen der hellen. of van hopen des heuclerics die sūde beghīne te sauwen. so sellen wi totte grade der caritate op pūen. te chynē. want die vrese en is mīder caritaten niet. Mer die volcomē caritate wil set die vrese bucē wāt vrese heeft pūe. en so wie dat vreset. die en is mīder caritatē niet volmaect. **F**act ons tā mīnen. want god heeft o s ierst gemint. En and's en mogen wi tot dierre waerre volcomenheit niet comē. her en si also als hi om geen sake tā om onser salicheit wil len ons ierst heeft ghemint. dat wi hem oet also om geen dinc. **D**an

alleē om sūne mīnen wille minne. Daer om sellē wi pūen mit volcomēre vuericheit des gemoets op te chynen eerst totter vresen. **D**an vander vresen totten hope. daer na vander hopen totter caritate gods. en totter mīnen der doechde. **O**p dat wi also totter mīnen des goets selue mogē comē. en houdē dat onbewe gelhe also verre als der menscheliker naturee mogelijk is. **ix capittel**

Her is een groot onderscheit tusschen den genē die we vresen der helle. of we hope des roecomenden loeus. die brande der sūden in hem lesschet. en tusschen den genē die puerlic we mīnen der caritate die boelheit en die onreynicheit sauwer. **E**n dat goede der puerlich; belie alleen we begeerten en we mīnen der reyn

wicheit. En en liet dat
 toecomende loen niet
 aen. mer oimids der
 ghenuechten der tegeu-
 woerdiger doechden die
 hi inder consciencie be-
 uoelt. so doet hi alle die
 niet we vresen der pi-
 nen. mer allec we ene
 welbehage der doechde.
So wie in desen staet
 is al waren alre uen-
 schen getuge daer of
 hi en mochte die oersa-
 ke der sünde niet gebui-
 ken. noch vanden hej-
 meliken vleidinge der
 gedachten niet beulect
 werden. want hi die
 minne der doechde gods
 grondelike in he heeft.
 • so wat dien contrarie
 is. en mach hi niet mit
 ter herten ontfanghen.
 • mer het vledet hem oec
 mit groter onweerten.
Het is een ander dinc
 oimids genuuechlicheit
 den der tegeuwoerdiger
 doechden die besmettinge
 der sünde te haet. Het

is een ander dinc ouer-
 mits hope des toecomē-
 den loens die ongeoor-
 loste begeerlicheit te
 dwingen. En het is
 noch een ander dinc te
 genuoerdige scade te
 vresen. En het is te an-
 der dinc toecomende pi-
 ne te sauuen. Het is
 veel meere alleen om
 der doechde wille. van
 der doechde niet willen
 te sciden. dan om vrese
 der pinen dat quade niet
 te consentere. want in
 den ierste is die doechde
 weseelic en willichlic.
 In de andere staet si van
 vresen der pinen of van
 der hopen des loens be-
 dwongen. en recht of
 si vcrachtet ware. wat
 die hem om der vresen
 wille van sünden hoedt.
 als die auxer der vresen
 vledē is. keert hi weder
 tot dien dat hi minnet.
 en daer om en sel hi die
 staertheit der doechde
 altoes niet behouden

Noch geen tijt van aē
 vechtinge der sunden
 rusten. want hi tē val
 ten ewigē vrede der rey
 nicheit niet en heeft.
Want so waer aenvech
 tinge der striden sijn daer
 moet vmer sommit wō
 den en quetsinge outfan
 gen werde. hoe aert ee
 man is. hoe wel dat hi
 scerme can. is hi veel
 inden strit. hi wort dic
 ke vander viantē swer
 te geract. **N**er die dat
 aenvechte der hūde v
 wōne heeft. en die sel
 heit des vreesds gebu
 ket. en inder minne der
 doechden gecome is. die
 sel den eenpaerliken
 staet dier doechte behou
 den. om des willen dat
 hi selue dien staet toe
 behoert. want hi meet
 datter geen dinc vtae
 meliker en is. dan die
 scade der nreliker rey
 nicheit. daer hi gheen
 dinc liever noch col
 teliker boue en rekeut

Dese en wort vand
 tegenwoerdiger reue
 encie der mensche met
 gegenen. noch inder
 enicheit niet genomē
Mer sijn consciencie
 draget hi altoes mit
 hem. als een vechte
 midtelaerster der ghe
 dachten. en der werke
 en pijn hem daer in
 boue alle dinge ten ge
 nen te behagen diene
 met vscalken en mach
 diemen met ouvlien
 en mach. en diemen
 gheen dinc en mach
 verluuden. **x capittel**

Soe wie desen staet
 vdiene heeft te be
 stien met mit sijn ar
 beide met mitter hulpe
 gods. die begint van
 ten knechtliken staet
 daer die vrese in is. en
 vander huertinge staet
 daer die hope des heb
 bens in is. totten staet
 en totter wtlietinge
 der kinder gods te co
 men daer geen vrese

uoch heb belicheit en is
 . daer die caritate die nu
 mermeer of en vallet
 ewelike bliuet. **V**an
 dier vresen en van dier
 caritate verispede die
 he die somige en bewi
 sede hem war ene yge
 liken toebehoert. daer
 hi seic dat kinne eert de
 vader. en die knechte
 vreesen sine he. **E**n bin
 ic die vader waer is
 mijn keer. **E**n of ic een
 he bin waer is mi vre
 se. Die geen die ee knecht
 is moet van uode vresen.
 want die sijnus heren
 wille weet en niet
 en doet die sel te recht
 mit veel slage gestage
 werde. **S**o wie aldus
 oumits deser caritate
 totten beelde. en totter
 gelikenisse gods geto
 men is. die sel mid toech
 te een vnoegtru hebbe
 . en dat alleen om der
 doechde wille. **E**n sel een
 gelike minne der ludla
 nucheit. en der sanchheit

eens deels altoes besic
 ten. hi en vderut hem
 op gene sunders. **M**er hi
 heert medelide op haer
 trancheit. en helpt hem
 om genade bidde. en ge
 denct sijnus selfs. hoe la
 ge dat hi in des geliker
 trancheit stont. al chet
 hem die he mit sijnre ge
 nade tot hem toech. **E**n
 dat hi niet van sijnus sel
 nes vlincheide vander
 aenwechunge der vley
 scheliker sijnre vloster
 worr. mer vander bescer
 minnge gods behouden
 is. **E**nde mit alre stilliche
 des herte oulsinger hi dat
 veersku totter ere gods
 he du hebste mijn van
 te te broke ic sel di offerre
 een offerhande des lofs
 . en hadde mi die he niet
 geholpe mi sel had mid
 hellē geuouent. **D**ese scrij
 te en deser gelike oulhadt
 hi in hem selue op dat
 hi vstaen soude dancu
 den dwalende geen tot
 nichheit. mer oufferuili

nicheit sel bewise. Ende
 so wie in deser cleynheit
 des gemoets staet. die
 mach dat ghebort der vol
 comenheit volbrengen
 daer dat ewangelium of
 seit. **M**iner v vian. en
 doet hem goet die v hart
 en bidt voer die geē die
 v vuolge. en scaude ende
 scaude doen. **E**n aldus
 mach hi coten loen co
 men datter nauolgheit
 oūmurs welke wi niet al
 leen dat beelde en die ge
 likenisse gods en dragē
 mer oec mede kinder ge
 heiten werde. **A**s hi seit
 op dat ghi uues vaders
 kinder sūt. die daer in
 den hemel is. die sijn
 sone opte goede en op
 den quaden doet saken
 en regent op die gerecht
 ige en op die ongerech
 tige. **D**ese selue be
 uelike nūne bekende
Johan dat hise vcre
 gen hadde doe hi seide.
 Op dat gi ee betruwen
 inden dage des oerdes

hebt. want also als hi
 is. also sijn wi oec in
 dese werlt. want waer
 in mach onse cranche
 broesche menschelike
 natuer wesen als hi is
 dan dat hem een men
 sche uider caritate wt
 strecke tot goeden tot
 quade tot gerechtingen
 tot ongerechtinge nader
 rechter nauolginghe
 gods. **E**n also weret hi
 doechde alleē om die be
 uelike nūne der doech
 den. en coemt tot dier
 waerachinger wtakie
 linge der kindere gods
Daer die selue apostel
Johan aldus of seit
So wie wt gode gebo
 ren is en doet geen sū
 de. want sijn saet is in
 hem. en en mach niet
 sundigen. want hi wt
 gode gehoren is. **E**n op
 een ander stat seit hi
 wi weten dat so wie
 wt gode geboere is niet
 en sundicht. **M**er die
 barunge gods onchou

hem. en die bose en
ruerts niet. Die en is
van allen manieren
der sunde niet te vstaē
• mer het is alleē geshro
ken vande dootliken
sunde. daer hem een yge
lic of hoeden. en reyni
gen mach die wil. mer
die hem daer voer mit
wille niet hoedē en wil
• daer seit dese selue a
postel op een ander ste
de of. dat mer niet vo
bidden en sel. So wie
seit. datter weer dat si
brueder sunde doet. Ja
die sunde die totter doot
niet en is. die bidde
daer voer en dat leue
sel hem gegeue werde
die daer niet en sundi
ger totter doot. mer da
die sunde is totter doot
• ic en segge niet dat ye
manr daer voer bidde
• van dien sunden die
niet totter doot en sijn
• en daer die geen die rpo
getrouwelike dienen
• hoe nauwe dat si hem

selue wachte niet on
sculdich of en mogen
bluue. daer seit hi aldō
voert of seggen wi
dat wi geen sunde en
hebben. wi bedriegē
ons selue. en die wact
heit en is in ons niet
• want het is elke hei
lige omogelic dat hi
van desen minste sin
de niet beulect en wor
de. die oūmits gedach
ten woerden. ende on
wetenheit. en vgetel
heiden. en wille. ende
onvlichtige vsmnel
heiden gedaen werden
• Al ic dat dese sunde ver
re en vzeemid vande
dootliken sunden sijn
• nochtan en sijn si niet
sonder mistaer. en en
mogen der berispinge
niet ontberē. So wā
neer een mensche dese
beuoelike mine der
goetheit en die geli
kenisse gods daer wi
of geshroke hebben v
cregen heuet. dan is

hi mitte ingedouenten
 der lauenmoedicheden
 gods bedect en hude
 voer sin vuolgers en
 sear vader v giff he war
 si en weten niet wat si
 doen. In vreedde sin
 ten wt minen der our
 fermherticheit gheen
 mededogen te hebben
 mer een strenge sentē
 die des doertelens te
 houden is een open
 baer kenlic teyke. dat
 die siele vander heffe
 hoers selfs sunde noch
 niet gereynicht en is
 want hoe soude die me
 sche volcomenheit des
 herte v crige. die daer
 niet en heeft. daer die
 apostel of sear. datmer
 die vollicheit der ewe
 mede mach volbreuge
 daer hi spreect Draget
 malcandrs last. ende
 also selz ghi die ewe rjn
 v uulle. hi en besit oer
 niet dier caritate doech
 te die haer niet en ver
 heffer. die geen quaet

en denct. die alle dinge
 v draget. die haer niet
 en v droct. die alle din
 ge liert. Een goet ghe
 rechtich mensche ont
 fernic sinre beeste. niet
 die madre der bofer sa
 souder ontfemhertich
 Daer om ist sonder twi
 uel een seker teyke dat
 een momie inden selue
 sunde sculdich is die hi
 in enen andere nie ou
 genadiger wreetheit v
 oertel. want een stren
 ghe conit valt in veel
 quaets. en die sin oze
 stopper op dat hi die cric
 ke niet en hoer hi sel o
 roepen ende manants
 en selz horen.

O Ermanus. van
 der volcomenre
 caritate gods ister nu
 wel en edelike ondersee
 den. mer het beweget
 ons wat. dattu die cari
 te mit also groten loue
 vheuen hebste. en seg
 ste dat die vrese gods
 en die hope des ewige

loeus onvolcomē sijn
Nochtan datse die mo-
 phere veel gheprijt he-
 uet daer hi seir **O**utliet
 den he alle sijn heilige
 want die hem onthien
 en ontbreect niet **E**nde
 op een ander stac seir hi
Ic heb mijn herte geneey-
 ger dijn gebode te houde
 in alre tijt om des we-
 dergeuens wille **E**n **I**
 yauwels seir **O**mnits
 den geloue was moy-
 ses grote gemaect. dier
 vlaecte dat hi pharaōs
 dochter soen was **E**nde
 had heuer mirtē volke
 gods gedruet te wesen
 • dan die genuetlichheit
 der tuchter sūde te heb-
 ben **E**n rekende den lach-
 ter xij meere rucdom
 te wesen dan alle den
 scar van egypte. want
 hi sach naden lone. hoe
 mach dan die vrese gods
 • en die hope des loeus
 onvolcomē wesen. als
 hem dauid des vblide dat
 hi om dat weder geuen

die gebode gods gelou-
 den hadde **E**n moyses o
 dat toecomende loen dat
 hi sach die coniclike eer
 verhuadde. en setede die
 swaer pseruacie der kin-
 dere van isrl bouē alle
 den scar van egypte **xij**
Cheremon **N**aghe
 stande. en na ma-
 reu eens ygelics mensche
 • so ymaect die heilige
 scripture. die vryheit ons
 willen tot meniggha-
 de grade der volcomen-
 heit **E**n si en woude al-
 le menschen een gelike
 crone der volcomenheit
 niet voerleggen. want
 alle menschen en sū niet
 van eenre macht. noch
 vā enē wille. noch van
 eenre vuericheit **D**aer
 om sū alre hande matē
 • en alrehande grade der
 volcomenheit gescre-
 uen als ons die onder-
 scheidungge der acht sa-
 licheit inder ewangelic
 wel bewise. want alle
 salich te wesen dieu dat

rike der hemelē haer
 is. en die dat eertrijc be
 sūtē sullen. En die ghe
 troest sellen werden. en
 die v̄saet sellē werden.
Nochtan v̄moeden wi
 tatter een v̄re ondersciet
 is in dē hemelen te wo
 nen. en dat eertrijc te
 besūtē. wat laut tatter
 oet si. En tusschē getroest
 te werden. en v̄saet te
 werde. En tusschen die
 geen die die ontfenulij
 ncheide sellen v̄origē. en
 tusschen die geē die dat
 glouose scouwen gods
 sellē gebuikē. **W**ant
 het is een ander daer
 heit der sōnen. en eē an
 der daerheit der manen
 en een ander daerheit
 der sterren. Die een ster
 re sceelt vander ander
 in daerheit. also selt oet
 inder v̄rusenisse der wden
 wesen. **A**l ist dat na de
 ser manieren die heili
 ge scripture die geen lo
 uet en p̄slet die gode
 ontsien daer si leit. **A**lle

lijn si salich die den hē
 ontsien. en belouet hē
 oūmits dier vrese vol
 le salicheit. **R**ochta leit
 si ander swaer vrese en
 is inder caritate niet
 mer volcomē caritate
 werpt die vrese wr. **w**at
 vrese heuet p̄m. en die
 vrese en is inder carita
 ten niet volcomen. **E**n
 al ist een grote edelheit
 gode te dienē. en sijn knecht
 te te heiten. als daer ge
 screuē staet. dient dē herē
 in wesen. en salich is
 die knecht dien die hē
 als hi coemt also v̄nue
 doende. **R**ochtan was
 totte apostelē aldus ge
 leit. nu en sel ic v̄ niet
 heitē kucchte. want eē
 knecht en weet niet wat
 sijn here doet. niet ic heit
 v̄ v̄uende. **w**ant alle dat
 ic van minē vader hoer
 de dat heb ic v̄ k̄ndich
 gemaect. **E**n ghi siet
 mijn v̄uende doet ghi
 dat ic v̄ gebiede. **D**ie gi
 nu wel tatter meniger

hande grade der volco-
menheit sijn. **E**n dat
wi vande lie ymaect
werde vanden hoghen
doechden. tot noch ho-
geren doechden voert
te gaen. **A**lso dat die ge-
ne die inder vrese gods
salich en volcomen is
voert sel wandere al-
ser gescreue staet van
doechde tot doechden.
Ichemt god in syon ghe-
sconwet werde. **E**n van-
der eeuere volcomenlyc
totter ander. dat is va-
der vresen totter hopen
vander hope mit vro-
licheiden des gemoets
totte saligeren staet
der minen. **E**n die een
getrouwe vroet knech-
te is sel hem pinen tot-
ten geselschap der vrien-
den te comen. **E**n die ee-
vrient aldus is gewor-
den. die sel onder die kin-
der gods pinen te dym-
men. **N**a desen sijn is
onse menige te vstaen
niet dat wi die oefeni-

ge die wt hope des he-
melrycs. of wt vresen
der hellen gewroche
werde vwerpe. of voer-
niet en rekenen. want si
herte orbaclyc sijn. en
haer oefnaers totten
beghine der volcomen-
re salicheide in leiden.
Mer die caritate daer dat
vol betruwe. en die e-
wige vroude al rede in
is. die neemse op van-
der knechteliker vresen
en vander luerlingen
hope. en brengetse tott
minen gods. en sette
ouder gods kinder. n-
want al waren si te
voren eens deels in ha-
ren graet volcomen
si maectse noch veel vol-
comenre. daer onse hert
of seic. **I**n minns vaders
huus sijn veel woin-
ghe. **E**n alle ist dat alle
die sterren in den hemel
staen en daer gesconwet
werden. nochtan ist ee-
grote onderscheit nisse
ter claerheit der sonen

der manen en der sterre
En daer om en pryste
S paulus die caritate
 niet alleen bouen der
 vresen. en boue der ho
 pen. mer boue alle do
 geden en gaue hoe gro
 te si oec sijn. want toe
 hi van veel groten do
 geden en gaue gespro
 ken hadde seide hi noch
 wise ic v ene veel hogt
 ren wech. **A**lle sprake
 ic mitter mensche en
 mitter engelen tonge.
Alle hadde ic den gheest
 der prophetie en ic alle
 vborghentheit en alle
 wysheit wiste. **E**n alle
 had ic alle geloue also
 dat ic die berge vlette
 de. **E**n alle gaue ic alle
 mijn goet inder armer
 spise. en al gaue ic mijn
 lichaem om te verue had
 ic geen mine het en vor
 derde mi niet. **D**ie di
 nu wel datter niet col
 teliers niet volcomen
 res niet hogers. en niet
 duerachters gevon

den en mach werde da
 die mine. want alle
 gane die prophetie te
 niet. al swigen die ton
 gen. al worde die kunst
 gedestrueert. die mine
 en valt minnermeer
 of alle maniere van
 den hogen gaue gods
 en sijn niet alleen te
 vgeeks sonder minne
 mer oec der martelaers
 pine is buten der mine
 sonder glorie. **xiii cap.**
Sod wie mitter vol
 comenheit deser
 caritaten gefondiert
 staet. dien ist noet dat
 hi totter hoger vresen
 der caritaten op dhyu
 me welke vrese die
 noch anxt der pinen
 noch die gierich des
 loens. mer die groot
 heit der minen haert
 recht als een kynt si
 nen vader of een brue
 der sine brueder. of ee
 vrient sine vrient. of
 een waf hare man
 mit groter weerdich^t

te vrede hout. **N**iet dat
 si seiden of slage onselie
 mer op dat si die minne
 niet en vtoernē. so wach
 ten si des vrede's in alle
 woerden. en in alle wer
 ken. altoes seer nauwe
 op dat die vuerich haer
 re minen niet en vcou
 de hoe cleyne datter oec
 si. **V**ander grootheit
 deser vrese heeft een pro
 pheet wel gesproken
Die vrese des herē is een
 ruydom der salicheit der
 wysheit en der wetent
 heit. **D**ie vrese is sij scaer
Die prophete en mocht
 te die edelheit deser vrese
 en haer vdieneit niet o
 penbaerliker noemē dā
 ruydom onser salich; die
 inder gewariger wyshe;
 en wetentheit gods ge
 legē is. dat mensche buren
 der vresen gods niet be
 houdē en mach. **T**or deser
 vresen en werden die sū
 daets niet genodet mer
 die heiligen. **A**s een p
 phete seic. **O**nsiet de he

alle sūn heiligē want
 den genen die hem ont
 sien en gebreect niet. **E**n
 so wie in deser vrese den
 here ontsiet. hier is seker
 dat sūre volcomenheit
 niet gebreke en sel. **M**er
 vander pijnliker vrese
 der knechte seic. **J**ohā
So wie dat vreset die en
 is inder caritate niet vol
 comē. want vrese heeft
 pijn. **H**ier om ister een
 grote onderscheit rustichē
 der vresen dier niet en ge
 breect. en die een scaer der
 wachheit geheitē is. **E**nde
 dier onvolcomente vre
 sen die een beghūne der
 wysheit geheitē is. en in
 pine staet. **M**er als die
 vollicheit der caritaten
 comt. so wort si witter
 volcomente menschen
 herte vdieneit. **H**ier o
 sūn twee grade der vrese
 die een is der beghūnder
 mensche. die noch onder
 dat me. en onder die knecht
 telike vrese staen daer of
 geseue staet. **E**en knecht

sel sijn hē Onsē Ewan
gelijc **W** voert aen en
 sel ic v niet knechte hei
 ten mer vrende. want
 ic knechte en weet niet
 wat sijn hē doet. en en
 blijft altoes inden huse
 niet. **V**an deser pynliker
 vrese sellē wi totter volke
 vryheit der caritaten. en
 totte vernuē der vren
 den en der kindere gods
 pinē te comē **A**ls suare
pauwels tede doe hi be
 lyde dat hi dar nederste
 gelatē hadde en van ho
 geren goede was rike
 gemaect. daer hi seide
God en heeft ons ic geest
 der vresen niet gegeuen
 mer den gheest der minne
 en der soberheit **E**n op
 een ander stat seir hi. gi
 en hebt den gheest der
 knechtschap niet ander
 werue in vrese ontfan
 gen. mer den geest der v
 kielinge der kindere daer
 wi nu roepē vader vad
Van deser vresen der
 kindere gods wasser

dat die yphete meende
 we hi seide. **D**at die seue
gauen des heilige geest
opre soen gods soude ue
der dale en rusten. Die
 gheest der wysheit ende
 der vstandelheit. Die geest
 des raets. en der stercheit
 . Die gheest der wetenich
 . en der goedertiereheit
 . en ten lesten seide hi hē
 sel vnuille die geest der
 vresen des heren. **D**at
 is eernstelic te merken
 dat hi mer en seide. dat
 die geest der vresen des
 heren gelike ten ande
 ren gauen op hē rus
 ten soude. mer die geest
 der vresen des heren sel
 len vnuillen. want sijn
 vruchtbaerheit is al
 so groot dat so wie hi
 eens mit sijnre cracht
 beseten heeft. Die houc
 hi tot sijn eygē dat die
 knechtelike vrese niet
 te doen en pleecht **D**it
 is die vrese der volcomē
 heit daer xps die niet
 alleen en quam om dat

menschelelike geslachte
te vlossen **Mer** een form
der volcomenheit. ende
exempel der doechde te
bewisen mede **vuult** **Mer**
was **Mer** die knechte
like vrese der pinen en
mochte die soue gods
die geen sunde en dede
noch loefheit in sinen
monde gevonden was
met liebbe **xiii**

Oermanus. wat
wi vander volco
menheit der caritaten
gehocert hebben so be
geren wi nu oec wat
vanden eynde der rey
nicheit te wete **Want**
wi en rymelend niet
aen dat sonder volco
men reynicheit die ho
ge caritate daer men
totte beelde. en toeter
gelikemisse gods me
de opclimmet. alster vo
spronck is iet staende **Mer**
mach bliue **Mer** ofme
die ewige reynicheit
also yet verige mach
dat si die ghecellen ons

herten niet en bidde of
wi van deser vleischeli
ker passie. die wile dat
wi in deser pilgrimaed
sen sijn vmermeer niet
alleen vlosser moge wer
den dat begeren wi te we
ten **xv**

Oheremō. her waer
en een sonderlinge gena
de mochte wi van dese
doechde. daer men te lie
mede aculianget also
lere of geleert werde. dat
wi in haerre gedencke
nisse alle die dage. ende
alle die nachte ons le
uens toe brochte **En** dat
alleen vander stadiger
gehuechnisse deser lie
melscher spijten onse ho
gerige doelinge genoe
de yers wat gelauet **Mer**
mochte werden **Mer** her
is nu bet te raden. dat
wi die beeste ons lich
aems wat sparen op
datter na ons heren le
ringe inden wege niet
en dachblue. **want** alle

is die gheest bereit dat
vlasche is cranc Daer
om laet ons nu een lut
telken een. op dat die
meninge des gemoets
nader machte totten
dingen die ghi aldus
ernstelic begheert te
wete. wat vleserpe mocht
ten werden **Hier begint**
die iii collacie therinos
ii collacie vander reynidif

Mader mael
tue die ons
want wi
die spise
der leuen
ghe begheerten meer
lastelic was dan vma
kelic vnam dese oude
vader. dat wi na sicuti
beloefde sermoen wach
tede. en seide die vlinge
meninge inder begheer
ten totter leringe en is
in niet alle genoech
lic. mer oec die ordinā
cie vander gepraechder
questie. daer ghi die recht
te ordinācie in gehou
ten hebt. want is noer

het

dat die hoghe vollicidit
der caritate dat onghe
meten lone der volco
menre reynich; verari
ghe. En dat in also gro
ter gheluckheit des vwl
uens een ghelike moech
te si want si sijn in al
sulken geselschap te ga
der gebonde. datmen die
een sonder die ander niet
en mach besitte. **In u**
wer vragen begheert di
te weten of dat vuer der
begeerlicheit daer daer
vlesch recht als een in
ghelaepe braut of be
uoelt vmermeer te vol
len geleschet mocht wer
den. **Van desen wille wi**
ierst vncine war. **Van**
wels hier of beuolde.
doe hi seide. doer v lede
die opter eerde sijn. **Ierst**
wille wi vncine wels
dese lede sijn. want sijn
van wels en heit ons noch
hande noch voete noch
enige ander led. of te sijn
den. **Daer hi begheert dat**
wi wt minen der volco

meure reynicheit dat
 lichaem der sünde dat vā
 veel leden te gader ge
 set is. als wi icsit mo
 gen vderue. van wel
 ken lichaē hi op eē an
 der stede seit Op dat dat
 lichaem der sünde ghe
 destruceert werde Ende
 welc sijn destruceringe
 is beduut hi daer nae
 Op dat wi voert aen
 dien sünden niet en die
 nen. daer hi mit groe
 weenlicheit of hegeer
 de vlosset te wesen doe
 hi seide Ic onsalige me
 sche wie sel mi vlossen
 vanden lichaem deser
 doer **ij capittel**

Die lichaē der sū
 den heeft veel le
 den. want so wacmen
 mit woerde mit werke
 . en mit gedachten mit
 doet dat hoert hem doe
 En alle dese leden heuten
 opter eerden te wesen
 . want so wie den dienst
 deser leden gebuiker die
 mach midt waerheit

niet segghē en behen
 : onse wandringē is in
 den heemel **D**e pāuwels
 ondersceidet voert die
 leden van desen lichaem
 daer hi seit **D**oet v le
 de die opter eerden sijn
 Als onluuerheit. onreyn
 nicheit oncausscheit.
 quade begeerlich. end
 giericheit dat een afgod
 die is **D**at icste he des
 lichaems der sünde noe
 met hi. Onluuerheit. die
 mit vleyschlicheiden
 volbrocht wert **D**at
 ander he noet hi onreyn
 nicheit. die sonnat son
 der enich bi wesen des
 wiues. al slapende of
 wakende van onbenuet
 heit des gemoets. of vā
 anderen crancheitē in
 pollucien geuallet **D**
 dat derde he noemt hi
 oncausscheit. daer men
 sonder passie des lichaē
 onwetende of beulect
 wort **D**at vierde he no
 met hi quade begeerlic
 heit daer niet allen die

voergheleide passie der
 onscamelijkheid. mer alle
 ongeordnuede. en sui
 delike giericheit in be
 flore is. **E**n is recht een
 quellinge des vdruen
 den willes. daer onse he
 mder ewangelie of seer
Die een wijs aensiet o
 haer te begerē die heeft
 alte hants onsuuerheit
 mit haer in suure her
 ten gedaen. **H**ier imach
 men mercken dat lichaē
 lic onthoudinge alleen
 niet genoeg en is totter
 volcomene puerheit
 mede te comen. het en
 si dat die ongebrokenh
 des gemoets oec daer me
 de toegedaen word. **D**at
 leste lic des lichaems der
 sunde heit giericheit te
 wesen. daermit niet al
 leen in voerhoede en sel
 ander lude dinge te be
 geren. mer dat onse mil
 delic den behoefte te
 geuen. **A**lmen mit wec
 der apostele leest. dat der
 veelheit der gelougher

een hert. en een siel was
 en haerre geen en lietet
 sin te wesen dat hi besat
 mer alle dinge waren
 hem gemeen. **E**n hoe ve
 le besitters der ackere. of
 der huse datter ware
 si vcochtent. en brochte
 dat gelt voer der aposte
 len voeten. en men teil
 te een ygeliken na dat
 hem noet was. **E**n op
 dat dese volcomenheit
 niet tot lutel luden en
 soude schme te behoren
 so hiet **J**hanwels die
 giericheit der afgoden
 dieust te wesen. want
 so wie mder ongelou
 ger vrachicheit si goet
 den armen niet mede en
 teilt. die en hout die ge
 bode gods niet. en vale
 in die sunde der afgodie
 want hi die mine der
 matterliker dinge bo
 nen der godliker cari
 raten seer **h**

Iste dan dat veel me
 schen niet alleen
 dat goet niet oec mede

die begheerte des goets
 wt haren herte v̄ dieue
 hebben. So moghe wi
 oec wel geloue datme
 die onsuuerly oec v̄ du
 uen moech. want an
 ders en hadde s̄ pau
 wels darter omogelic
 is v̄ den mogelic is hi
 den mogeliken dinghen
 also na niet geuoeger
 mer want hi wiste dat
 beide giericheit en on
 suuerheit mogelic wa
 ren te v̄winnen. so heeft
 huse beide heiten v̄ den
 ja niet alleen te v̄den
 mer dat si oec in ons
 niet genoemt en moe
 ten werden daer hi seit
Onsuuerheit. en alle
 onreynicheit of gieric
 heit en selle in v̄ niet
 genoemt werde of lelic
 heit. of dwale sprekin
 ge. of boedlicheit die tot
 ter dinghen niet behoer
 lic en sijn. want dat ons
 dese gelike scadelic sijn
 en wite hemelric slu
 ten bewijst hi voert da

hi seit weet dat elc on
 reuschder en onreynne
 en gierich mensche dat
 ter afgoden dienst is.
 die en heeft geen erue
 in dat rike xpi en gods
En op een ander stede
 seit hi En wilt niet dwa
 len. noch onreuschde
 menschen. noch die de
 afgode dienē. noch on
 suedres. noch dieue.
 noch gierige. noch qua
 estprekers. noch rouers
 en sellen dat rike gods
 besime. Aldus en iltet gee
 tuiuel acu men mach
 die vleckē der onsuuer
 heit mitten andere voer
 genoemde sunde v̄ du
 uen **iii**

Noch van so hoert
 ons te weten al
 ist dat wi honger. ende
 dorst lide lesen en beden
 en waken en werken
 en in alre strengicheit
 ons houde. dat wi mit
 ter v̄dieute deser werke
 die ewige puerheit des
 herten niet genake en

moghen. het en si. als
 wi in alle dier strengic
 heit sijn gewaer gewor
 den en ondervynde dat
 die ongebrokenheit der
 reynicheit vaud' nul
 der godliker genaden
 vleent werde. **W**at daer
 om alleen sel hem elck
 mensche in strenger oc
 feninge houde. op dat
 hi die ontfermhertich
 gods vwerue en ouer
 mids dier vander on
 suuerheit vloest wor
 de. en niet om sijn wer
 ken wille. **E**n hebbe al
 sulke mine en begeerte
 totter reynicheit. als
 enich gierich mensche
 totten gelde. of houeer
 dich mensche tot weerl
 ker eren hebben mach
En wt aldustanger le
 uendicheit van vmen
 coemtet dat die mensch
 spise en dranc die hem
 noerdorftich sijn soumt
 niet en acht. en noet
 dorftich slaey onrualler
 hem. **W**ochtan beuoelt

hi dat hi oimurs sijnre
 vluchheit die puerheit
 niet vcregen en heeft i
 mer oimids die beser
 minge gods. **E**n also la
 ge mach hie behouden
 als die hie sijnre ontfert
En wie man en betruwe
 hem selue al ist dat hi
 vander onsuuerheit lau
 ghe ongemoept heeft
 geweest. **W**ant ist dat die
 beserminge gods on
 sijre vmettelic wilten
 niet van hem getogt wor
 de. hi sel vander onpuer
 pollucien haestelike be
 ulecket werden. **V**

Dat aldustanghe
 stridinge des vley
 sches die scadelic schit
 te wesen onbaerlic in ou
 sen leden gesaeyt is. dat
 mogen wi hier in niet
 ken. dat somige mensche
 die voertits hem selue
 mit geweld onwucht
 baer makete altoes tra
 ger en coudet ware in
 doechde te vange want
 si gheen vrese en hadde

die reynicheit te ghesen
Mer so wie dat ghy mit
 vliedichheit sijn natuer v
 wint. en van vueriche
 den der volcomenheit
 eens ontfunct wort. die
 en hie hunger en dorst
 armoede ende alle arbeit
 des lichaems niet alleen
 vdueltelic. mer oec begeer
 lic en geert. **Als** gescreuen
 staet. **Water** dinghen sijn
 eenre hungeriger siele
 suete. want die begeer
 licheiden der tegenwoer
 dige dinghen en mach
 men niet vdrucken noch
 vdrunen. het en si dat
 daer ander salige begeer
 licheiden in haer steden
 weder in gebrocht wor
 den. **Die** leuendicheit des
 gemoets in vroechden
 en in vresen en doech
 niet. het en si dat si aen
 die goede side gekeert sta
En hier om begeere wi
 die vleyschelicheit we
 onser herten te vdrunen
 so moete wi rechtvoert
 gheestelike begeerlicheit

den weder in die steden
 planten. op dat onse ge
 moede altoes hier in
 wone en gebonden sta
En vdrune dat quade
 mitten goede. da mach
 er den sijn dies veerskijs
 des phetren dat veel lu
 de lesen en luttel lude v
 staen mit ondervinnid
 beuoelen en smaken
 daer hi leit. **Ic** heb den
 he altoes in minne te
 genwoerdicheit voer
 hen. want hi is mi ter
 rechterhand. op dat ic
 niet vdrunen en worde
 . want so wie totter puer
 licit des lichaems ende
 ter siele. daer wi of
 spreke comen is. en v
 staet dat hi vande here
 alleen daer in onthou
 den wort die heeft alle
 volstant. en die cracht
 des veerskijs ontfan
 gen. **En** sijn rechter side
 dat sijn sijn goede wer
 ke worden altoes vande
 he bescreuen. want hi sijn
 vrende niet ter rechter

lant. mer totter rech
terhant bi staer. **E**n daer
om mogen si seggē mit
ten prophete mijn oge
sijn aldoes totten here
waer hi mijn voete
vanden stricke vrien
sel. **E**n dit en mach
niemant waerachte
lic belien het en si dat
hi alle sijn geschichte en
alle sijn vlijcheide. en
alle sijn sorgē aen die
oefenige. ende aen die
puerheit sijn herten
te cost legge. **vi**

Hoe veel ten me
sche in sanchel
ten. en in lidenanchel
ten des herten voertga
et. also veel vordert hi
in reyncheide des licha
mens. **E**n hi den roem
vorder vdrust. hoe hi die
puerheit des herte val
ter houden sel. want me
mant en mach die on
uacrdicheit des lichaens
ontulien het en si dat
hi die beweginghe des
gemoets icit bedwon

ghen heb. **A**ls onse he
selue bewist daer hi seir
Salich sijn die sacht
moedige waer si selle
dat eertrich besitte. **A**n
ders en mogen wi dat
wederspanige eertrich
ons lichaens niet be
dwingen. het en si dat
onse gemoede op sanc
heit gefondiert staet.
En niemant en mach
die op staende stride ie
gens sijn vleysch vwin
nen. het en si dat hi mit
ten wapene der sacht
moedicheit gewapent
staet. als die **psalme** seir.
Die sachtmoedige selle
dat eertrich besitte. en
van ewen tiewen daer op
wonen. **H**oe wi die eert
rike vcrigen mogē be
wist ons die selue pro
phete daer hi seir vber
den here. en bewaert sijn
wege. en hi sel di vhef
fen. op dattu erflic dar
eertrich ontfange mo
geste. **T**or welker besit
tinge niemant op dym

men en mach. dan die
 oümits een onbewege
 like sanchheit des heren
 liede wege. en sijn ghe
 bode houden. En van he
 wten sake der vleysche
 liker passien dan op ge
 boert werden. Aldus en
 selle die sachtmoedige
 niet alleen dat eerriick
 besette. mer oec mede in
 veellheit des vreesds ver
 noeget werde. Welken
 vrede niemant stadelic
 gebuikē en sel. die die
 stide der begeerlichheit
 noch in sinen vleische
 regneren. dient dat
 hem die he van sinre
 ontfemherticheiden
 die stide of neemr. dan
 sel hi sijn wederaken
 boghe en wapē breken
 en die salde vberne mit
 ten vuer dat die here in
 der eerden geseynt heeft.
 Als hi aldus vlost is
 dan sel hi rontē stact der
 puerheit comen. Ende
 daer. En hi te voren mit
 saemte. en mit cofulelic
 heide

sijn selbs lichaē als hi
 aen geuochten wort li
 den moete. daer sel hi
 nu als een reyn taber
 nakel mit genuedigen
 gebuikē in veellheit des
 vreesds. daer te vore of ge
 sproken is. Want so n
 waer noch sorge des stri
 des is. daer en mach n
 veellheit des vreesds niet
 wesen. Hier in wort he
 wist dat een gesate lid
 sanchheit die alre crach
 tichste medicaine des her
 ten is. Als salomō seir.
 Een sanch sachtmoed
 dich man is een me
 dicus des herte die niet
 alleen die wortelē des
 toerus der traechheit der
 ydelre glonen der ho
 uerdien. mer oec me
 de der ontfemheit en
 alre sunde wtroet en
 vdruiet. want in die
 lancmoedicheit sprac
 salomon is igeluc der
 coningen gelege. wat
 so wie altes van bin
 nen sachtmoedich ende

alle is. die en wort vā
 geene roerich onste
 ken. die en wort van
 geene traechheit noch
 droeuicheit vliete Die
 en wort van gheene
 ydelre glonen vstroeyt
Die en wort van geen
 rehouerdien op gebla
 sen. want die ten naē
 des herte minen hem is
 veel vreedts. en gheen
 stonngē **E**n daer om
 is mit rechte die liden
 beter dan die sterke
 man **E**n die sinen roer
 ne bedwinget is ster
 ker dan die een stat
 wīnet **M**er wi eer wi
 desen valten vrede sta
 delicte behoude vwer
 uen mogen. so moeten
 wi van node menichs
 ierke aengeuochte wer
 den. daer om sel wi des
 pphete woert mit lach
 ten. en mit lachen die
 wile ouhale en seggen
Ic bin een onsalich ghe
 worden. en in alle sūen
 gepuichte **A**lle den dach

heb ic bedroeft in ghe
 gangen. want mijn
 leden sijn mit bespor
 tinge geuullet. en van
 den aenlicht dūs roets
 en is geen gesontheit
 in mine vleysche. ende
 vande aenlicht minre
 onweteinheit en is
 minen bene gene vre
 de **W**ant dan mogen
 wi inder waerheit on
 se traechheit wel bescrey
 en. als wi na langer
 reynicheit ons lichaes
 gehoeyt hadde alle vlei
 schelike beuleckinghe
 ontgangen te wesen
En wi om die vmetel
 heit ons herte die pre
 kelinge des vleysches
 weder op staen beuoede
Of als wi in die bedruch
 like drome beulecket
 worden. dan ist ons
 noet rechteuoert tot
 ten he der reynicheit
 te loyen. en onse trac
 heit te belien en te seg
 gen **H**e niet in minen
 wille. mer in dine wil

le heesttu minre scoen
 heit cracht gegeue. en
 du hebste din aensicht
 van mi gekeert en ic
 bin ongeschicket gewor
 den. en ioh seit **A**l wordt
 ic mitten watter des snees
 ghedwogen. en myn han
 te scoen blenke. nocht
 selstu mi in vuluulle ste
 ken. en mijn deder selle
 mi vsmade **A**ldus moet
 wi in desen ongelucke
 den geoeftent werde eer
 wi totte volcomen staet
 der puerheit mogen co
 men **E**n daer in diuinit
 der genade gods alsoe
 crachteluc geuestrick
 werde. en segge mitten
 pphete **A**l obeitende heb
 ic den he vbeit. en hi heeft
 minre gemerker. ende
 mijn bede gehoert. ende
 wter aelen der onsa
 licheit. en wter sike d
 heften geleit **E**n hi he
 uet mijn voete opte
 steen geset. en mijn
 voertgange ghestuert
vij capitel

Det sijn veel gra
 de der reynicheit
 daer men totter ouer
 winliker puerheit me
 de op dymt. die onse v
 mogen na dattet beho
 lic waer noch doer he
 noch wisprekē en mach
 nochtan wanter nu die
 materie eyscher so wil
 wus ons iets war na
 onser suodicheit puen
 en late den volcomenē
 van meere volcomen
 heit der reynicheit spre
 ken. want hoe yemant
 die puerheit volcome
 liker vcrege heeft. hoe
 luse claerliker doer ken
 net **D**et sijn ses gra
 de der puerheit vre van
 malcander gesceide wel
 ker subtilheit die men
 schelike sijn vre ontuliet
 datte dar gemoede mer
 doersien en can noch die
 tonge wisprekē daer
 die mensche dagelic in
 voertgaet. en in op
 walt uader gelikenisse
 der eerscher lichamen

die alle daghe. al en we-
 ten sij niet toe neuue
 en wassen. Also wort
 oec die sterckheit der
 sielen. en die vrucht d'
 reynheit al en ghe-
 uoelucus niet vertre-
 gen. **Die icste graet is**
 als die monic waken
 der ogen van geure
 vleischeliker acwech-
 tinge gemoeyt en wor-
 de. **Die ander graet is**
 als sijn gemoede in w-
 weeldigen wellustige
 gedachte mit wille niet
 en merre. **Die derde**
graet is. als hi va gree-
 re wiue gesichte niets
 niets toe begeerlicheit
 beweecht en worde. **Die**
vierte graet is als hi
 wakende gheen bewe-
 ginge des vleyschis hoe-
 deyn dat hi is en geuoel-
 le. **Die vnfte graet is.**
 als hi der vleischeliker
 werke ghedenct. of spre-
 ket in rade of leest sijn
 gemoede mit geure
 subtilre confuieringe

bedricket en worde.
 mer dat hijt mit enen
 dillen pueren ghelich-
 te des herte acnie als
 een sympel wert dat
 den menscheliken ge-
 slachte toe enen dienst
 der voertbaringe gege-
 uen is. En niet meer va
 dier ghewechnisse bewe-
 get en worde. dan of hi
 van steen of van hou-
 te of van enige andere
 ambochte gelyproken
 hadde. **Die selste graet**
is. als hi al slapende va-
 genen ouerpeuen diuale-
 ten fantasien der onge-
 liker personen. in droe
 bespottet en worde. En
 al ist dat wi alsulke be-
 geclinge des nachts vi-
 auts voer ghee grote
 sunde en houde. nochtā
 ist een bewise der vbor-
 gender hemelic sculden
 der begeerlicheit der na-
 turen van binne. **Mer**
 andersins so werde hi be-
 drogen die alre vleische-
 licheit mitte werken ou-

sculdich sijn. **E**n ander
 sijn die daer niet of on
 sculdich en sijn. Der ier
 ster lude nachts bespot
 tinge geslaet sympehik
 en come mit lichtelik
 vlichtheid. en mit min
 ren arbeide tot hem sel
 uen. **H**eer die ander wer
 den mit noch vulre fan
 tasiën bedrogen op dat
 si mit enen hateliken
 weder seggen der voer
 ledenture genoechliker
 dingen allenske op wo
 gen dinnē toeter maer
 der reynicheit die si be
 gaven. **E**n den wort hē
 vande he gegene dante
 sterken manē voer dat
 loen hoers arbeids be
 louet wort daer hi sat
Oen boge dat sweert
 en den stric selic wt
 wven laude vdrue. en
 ic sel v vyphke doē sla
 pen. **viii**

En hier om so wie
 tot dien staet der
 puerheit mit ghesta
 diget meninge des her

ten gecomen is dat hi
 mitten gemoede van
 dustaniger aenwech
 tinge ontcomert is da
 sel hi hem seluē sonder
 ruuel alsulc inder
 nachte vunde als hi des
 daech is. **A**lsulc inder
 bedde. als hi inde gebe
 de is. **A**lsulc alleē als hi
 onder die scare des vol
 kes is. **E**n ten leste sel hi
 hem seluē nūmermeer
 alsulc alheimelic aen
 sien des hi hem scamē
 soude sagent die men
 schen. **E**nde dat oge go
 des daer niemant voer
 wiken en mach en sel
 geen dinc in hem be
 vunde. dat hi voer die
 mensche dorgē wille
 hebbe. **E**n als hem dat
 suete licht der reynich
 aldus beghint te ge
 nuegen. so mach hi seg
 gen mitē whete. **D**ie
 nachte is een inlichtin
 ge in minē weelden.
 want die dunstermissc
 en sullen niet vdonckert

werde van di en die
 nacht sel vlichte werde
 als die dach. En sij du
 steruisse sijn als sijn
 licht. En want die bo
 uen der naturen loey
 te vcrigen is. so wylt
 die pphete. hoemeyt v
 crigen mach daer in seit
 • wantu hebste mi ten
 tene beseten. dat is niet
 in minre doechde. niet
 in minre doechicheit
 heb ic dese puerheit v
 dieut. mer wantu den
 ingesaepten brant der
 onsuuerheit in minen
 leden gedwder hebste. **v**

Oermanus dar
 • men dese ewige
 puerheit des lichaems
 vider gracie gods alle
 wakende beuete mach
 • dar hebben wi ees der is
 wel besochte. En danne
 die beweginge des vleyschs
 mit scerper strengichz
 eens deels wederstaen
 mach. dar en wederstac
 ken wi niet. mer of wi
 al slapende hier of ou

geuodeyt mochte bli
 uen dat soude wi geern
 weten. want her dact
 ons onmogelic wesen
 om tuiethande sakeu
 wille die wi sonder
 scaente niet wel en
 moge seggen. **oer wa**
 ter die noet des onder
 scheits cyschet. so sel
 wise mit dinc oerloue
 ondecke. **Die eerste is.**
 want die strengicheit
 des ghemoets onnuts
 ruste des slaeps ontbo
 den wort. so en staer die
 onvoersienlike bewe
 ginge in sinre machte
 niet. **Die ander is als**
 wi slapen en ruste. en
 veel vinen inder blase
 vgaert is. dat die ander
 niet lichtlic daer in dinc
 gen en mach. so werde
 die droge ledē daer of
 verwecket. en totter be
 weedilicheit geueyde
 • dar oec den iongen ka
 tten. en den genē die
 hem selue mit geweldē
 onvruchtbaer gemaect

hebbē om deser seluer re
den wille pleechte ghe
schieu. **E**n al ist sake dat
dat consente des gemoets
vander gemuechten der
onsuuerheit niet ghe
quetst en wort. nochtā
scaemter hem die lelich
der leden. **x**

O hieremou. **H**et
schiur dat ghi die
duechde der waerschu
ger puerheit noch niet
en kent. want gi waert
dat si alleen vande wa
keniden mit strengich
gehoudē mach wordē.
En hier we comter dat
ghi vmoeder als men
slaep. en die strengich
vslapre is. dat men dan
die puerheit niet hou
dē en mach. **D**ie puer
heit als ghi waert en
is weleke in die stren
gicheit des woelens niet
gelegē. **M**er nider min
uen haers selfs. en ind
lieften der engeure puer
heit. want hier en is ge
ne puerheit. mer een

onthoudinghe gelieitē
daer enge wederheit der
weelden wederstridē. **¶**
Sie di nu wel dat dat op
houden der strengicheit
almen slaep den gene
niet en scadt. die ouer
mids der genade gods.
die mine der puerheit
grondelic van binen ot
fangen hebben. **S**o wat
men mit arbeit nider
regenwoerdicheit vori
get. dat gheeft den stridē
den oefeuaer een wyl
niet vried. mer gene ewi
gen vried der sekerheit.
Mer so war mit gronde
liker doechde lange vwo
nen is dat sel den vwin
re een stadige vastich
des vredes genen. **H**ier
om also lange als wi
vander beweginge des
vleyschs aenvechtunge
beuoelē. so en sin wi
noch totter hoedheit der
waerschuiger puerheit
niet gecomen. **M**er wi
sin noch onder die trauc
heit der onthoudinghe

gheset en acugestreden
daer die wrgange of m
twiuel staen. **D**ar ghi
mitte gene die hem sel
ue onvruchtbaer ghe
maect hebbe nider vra
gen bewise wout dat
men die beweginge des
vleysches niet oncomē
en conde. daer of is te we
ten. dat hem die vleysche
like begeerten niet en
gebreken. mer alleē die
cracht des voertbareus

En daer om wille si wor
dier puerheit comē daer
wi om ymen. so moete
siet oec mit oetmoedit
heid mit bedructheiden
des herten. en mit stre
gicheid der onthoudin
ge verwerue. **M**er mit
muren arbeit dan wi

Dier om **v cap**
ist een ondersaet
tussche der volcomenre
reynicheit en der onthou
dinge. **w**ant dir is dat
eynde der waerachtiger
reynicheit als die men
sche van gheente bewe

ginge der vleyschelijker
begeerten acugedochte
wort. mer in stadiger
puerheit staende blijft

En dit en mach men an
ders niet heiten dan hei
licheit. **A**ls dat vleysche
voertmeer aflact tegeus
den geest te begeren. niet
meer consentiert mit he

Dan wordē si mit malen
der in eeuere vaster soent
vluent daer die ylhete
of seir. **S**ich hoe goet en
hoe vrolic ist dat die broe
den in een wouere gader

En hier of ist oec datter
ewangelii spreect. **I**c
dat sake datter twee van
v opter eerde ondraghen
so van war dingen si be
gere dat sel hem geschien
van minen vader die in
den hemel is.

Aldus mach
men vander arbeitliker
onthoudinge cotter stille
staender vleyscher reynic
heit comē. **w**ant die hei
lige patriarche was iest
iacob dat is een wouere
laer gheite. en naden ver

wmen wor hi israhel ge
 noemt. dat beduut euen
 man die gode in vreden
 scouwet. **E**n hier of seir
 die pphete **G**od is in in
 deen bekeur. en in israhel
 is sijn naem. **J**uda bedu
 der een siel die gode haer
 sünde beliet. **O**er israhel
 daer die groot nae gods
 in is bereykeur een siel
 die gode scout wies stedt niet
 inde stride der sünde mer
 inden vrede der ewiger sal
 re puerheit des herre ge
 maect is. **E**n aldus is in
 syon dat is inde aculcon
 wen gods sijn woning
 ghe. **D**ie ghi nu wel dat
 die stede gods niet inder
 striden der onthoudinge
 mer inder viedelik puer
 heit geseit is. **A**lso is oec
 sijn woning in syon dat
 is inde scouwē der doech
 den. **E**n die selue onder
 scheid ons die pphete da
 hi seir **D**ie he miner die
 poerte van syon dat is
 inde scouwen der doechde.
En die selue ondersepe

grote

ons die pphete daer hi
 seir **D**ie here minnet die
 poerte van syon bouē
 alle die tabernakel va
 iacob. **O**er al ist dat die
 onwūnlke beweging
 ge des vleyschs. die ghe
 saetheit des menschen so
 tye moeyen. liet en hin
 derd nochtan den minnes
 der waerachtiger puer
 heit niet. als die gemoen
 de lede weder tot gesaethe
 den come. en die ewe des
 geests die ewe des vlei
 sches vwinnet. **D**at al
 dus die inreste puerheit
 vander wewendigher
 moeynisse onghynider
 bliuet. dat beruist ons
 een figure hoe dat moy
 ses enen dorne bosch ont
 steken sach. mer hi en ver
 berude niet. **E**n hoe dat
 die due iongelinge in na
 bugodonozors gegloey
 den ouen geworpen wa
 ren daer die vlame negē
 en veertich cubitus of
 op sloech. nochtan en
 vbernde die vlame een

liackeren. noch een vual
ken niet van hem. Ende
aldus beghinen wi in
desen lichaem te beluten
dat god doer den phiet
suen heiligen beloest
heeft. Als du doer dar
vuer wanderste en sel
ste niet oberur werden
en die vlamme en sel di
niet scaden. **¶**

Het en is niemant
kundich dan den
geuen diet besocht heeft
hoe wonderlike grote
dingen die he sijn ghe
trouwe moers in de
sen sterlike lichaem
wt sijne onsprinkeliker
mildicheit gheuet. Dit
voersach die phiere in
der puerheit sijnus ghe
moers. doe hi van alle
der geene wege die hi
tot dien staet gecomen
sijn seide. Oh duu wer
ke sijn wonderlike ende
myn siel selse seer hene.
Dit en seide die phiet
niet vander groetheit
der werken. die god in

den creature dagelic
van buten weret. Mer
niemant aen en twiuel
sien sijn grote en wou
derlic. Mer hi seidet van
den werken die die he
niet sonderlinger gena
den ouuloeydelike van
binen in sinen heilige
weret. die niemant da
der scouwens siele en
kenet. En is in dat hey
melike sijne consaen
aen allulc een sonder
linge mede weder der
welcaden gods dat hi
se niet geuen woerden
wtspreke noch niet ge
uen gedachten begripe
en mach. Als hi hem wete
rindome va binen totten
wruendigen gesichte
der maederliker dingge
keren wil. vant wie
en soude die werke gods
in hem selue niet vwo
deren als hi die costelich
des bunnes. en die ouer
sadelike gullicheit also
vande here siet bedwo
gen datter hem arbeit

like is een luttelken on
 costeliker nodwisten te
 nemen. **W**ie en soude
 die werke gods niet v
 wonderen. die dat vuer
 der ouermisscheit daer
 hem voertuts of doctie
 tattet minermier ghe
 lesschet soude werden.
Nu in hem van lie also
 beuoelt vcoelt te wese
 dat hi niet een bewegen
 daerwerts en vnceent
Wie en soude hem des
 niet v wonderen als hi
 liet dat weruige vwoe
 te ongenadige mensche
 die diavile mit smeken
 en mit oetmoedigen
 dienst meer verret pla
 gen te werde. en nu va
 den lie also sachtaoe
 dich gemaect dat si
 niet alleen van haren
 weder wille toeruch
 en werden. mer als in
 hem ourecht doet hem
 grotelic daer in vblidē
Wie en soude vanden
 werken gods niet ver
 wonderen en roepen

mitte yphete. **I**c hebbe
 beken dat die lie groot
 is als hi vnceent dat
 een griper een geuer
 wort. dat een ho uer
 dich mensche oetmoec
 dich wort. dat een on
 missch mensche ouer
 sche wort. dat een reder
 depulic mensche die
 hem selue mit veel mi
 nen beleten hadde in
 geure groflic. noch
 armoeden en outlic.
Our sijn die wonder
 like werke gods die des
 yphete siel merket en
 alle mensche daer toe
 riep doe hi seide. **S**ocul
 en liet die werke gods
 hi heeft wonder opter
 erden gewrocht. hi he
 uet die stride totte em
 de der eerden toe of ge
 uomen. **H**i sel den hogē
 en die wapene breken
 en die salde mit vuer v
 beruen. **V**ant mach
 meerre wonder wesen
 dan in eene conre mit
 van gieren publicā

uen apostele te werden
 van bloedigen vuol
 gers. ludsamige predi
 caers der ewangelien
 te maken. Also dar si dar
 selue geloue dar si ver
 uolchden mit haren
 bloede bescermden. **Dic**
 sijn die werke gods die
 die soen mitten vader
 dagelijc werct. Also hi
 seic. **Wijn vader die w**
ket noch hude des da
ges en ic werke. Hier
of seic die. ylhete dauid
Ghebenedic is god die
lie van isel die die wo
derlike dinge alleen
werct. Hier of seic die
ylhete amos. God die
werct alle dinge ende
bekceertse. en vwaende
die scene der doot in e
morgen stonde. Dic is
die verwandlinge va
der rechterhand des al
ren ouersteus. Om die
salige werc gods bad
die. ylhete den here doe
hi seide. O god maect dar
vaste dattu in ons ghe

wocht hebste als ic
 van deser heymeliker
 verborgenre lofsinge
 gods die dar gemoede
 der heiligen alle tijt in
 in hem seluen scoonver
 singe. so vjude ic een
 heuvelsche instooringe
 der geesteliker bliscap
 daer dar uedergeworpe
 ghemoede vander vro
 licheit der ingestorter
 genaden of op geboert
 wort en coemt tot on
 bekender begaunge des
 herte en onspreekeliker
 en onghoeder vrolic
 heit. daer wi somtijt va
 der onedelre slapericheit
 tot vuerigen gebede. als
 van enen diepe slaep
 of vvert werde. **En die**
is die vrochid daer. S.
paulus of seic. die gee
oge gelien en heeft noch
ore ghehoert. noch ghe
comen en is in dar her
te des mensche die van
der vgrouinge der eert
schier dinge noch ee me
sche is. ende den men

schelike begeerte aen
 hanger. also dat hi vā
 aldustange gauē gods
 niet en liet. **Mer** ons
 als **J** pauwels van
 hem. en van hys ghe
 luc seic. so heeft god
 omuids sinen gheest
 geopenbaert **xij**

Hoe dat dar gemide
 in alle dese tot
 meere puerheit coent
 hoe datter gode daerli
 ker scouwen sel. **En** ver
 wondre hem meer in
 hem selue. dan hi van
 buten spreke sel mogen
 want also ee onbesodit
 mensche dese vrolicheit
 mitte gemode niet be
 gripen en mach. **Also**
 en selse een mensche die
 se gesmaect heeft niet
 wt mogen spreke recht
 of sinen enen mensche
 die nye suet dinc ghe
 smaect en hadde leren
 woude mit woerde die
 suendheit des homchs
En also hi dat mitten
 oren niet leere en mach

dat die mont niet ghe
 smaect en heeft. **Also** en
 mach oec niemant die
 gauē gods mit woerde
 bedude. mer in hem sel
 uen al stom en al swi
 gende v'wonderen. **Ende**
 roepen mitter begeerte
 des herte. **Je** god din
 werken sin wouderlic
 en mijn siel selse seer be
 keuen. **Dit** is een won
 derlic wert gods dat ee
 vleischelic mensche die
 noch inden vleisch leeft
 vleischelike begeerte ver
 smade kan. **ende** in alle
 dien dat hem op valc
 enen onbewegehken
 staet in eenre gelijanoe
 dichheit mach staende
 houden. **Tot** desen staet
 was een heilich vader
 geraet. die bi alexand
 rien vande heidenē ghe
 slagen was. en grote
 confusie gedaen. en in
 spoor gevraget. **war** mit
 ahelen sin xps dien hi
 oefende doen conde hi
 andwoerde he en seide

• dat can hi doen Al wa
 dar sake dat ghi mi noch
 meer oureches deer. dat
 ic niet beweecht. noch
 toernich op v en soude
 werden **xiii**

Germanus van
 Aldustanger rey
 nicheit die niet eerlich
 noch menschelic. mer
 hemelsche en engelsch
 is v'wondre ons. en v'
 ueert ons. dat wi onse
 gemoede der werts mer
 en dorren bieden. het en
 waer dattu ons een wi
 se en een tijt besceiden
 woudeste daer mensche me
 te v'ringen mochte **xiii**

Oheremon. het **cap**
 waer alte verme
 telic van deser reynich
 daer wi of spreken ou
 nids menigerhandic
 heit der willen der min
 nen en der cracht ene
 sekerē tijt daer toe te
 sette. dat me in dese we
 wendige kunstē en am
 bochten. die die kinde
 ren leren niet doen en

mach want na ontfanc
 licheit des sijnē en na vli
 ticheit des arbeids. soe
 mach daer een ygelic
 eer of later aen gerake
En al mogen wi gheen
 tijt hier toe sette noch tū
 mogen wi vander wi
 sen daer mensche mede ver
 cricht wel wat onder
 scheide. **D**ie mensche sel
 hem van alle ydelē woer
 den en fabulen wachte
 en alles toernē steruen
En alte weerlicher sord
 fondicheit ygeten. en
 soberlic eten en soberlic
 slapen. **N**och tū en mach
 hi niet v'dieute deser
 werke die reynichē niet
 v'ringen. mer alle vā
 der ontfenulhericheit
 gods **E**n sonder die ge
 loue is alle arbeit te v'
 geefs. **H**et is ee open
 vaer reynen der toeco
 mende reynicheit. als ee
 mensche begint op sijn
 selfs arbeit niet te v'la
 te **als die yherē seit** het
 en si dat die he dat huus

stichte te v̄gheefs arbeiden si die dat nūmerē **Al** dus en mach hem nie mant vander v̄dienten sijre puerhē v̄heffen. **noch** ander hude mit ongenadeliker strengicheit oerdele. want dat menschelike v̄mogē niet en is. het en si dat hem die godlike mogentheit te

Dhulpe come **xvi**
Dat is enen ygeliken die tegen den geest der onsuuerhē mit alle crachtē stridet een sonderlinge victorie. dat hi op die v̄dient sans arbeit niet en hoepet v̄lost te werden **Al** is die den besochte mensche licht te begripen. nochraen en kūmet die beghīnende mensche niet lichtelijc gelouen. want als si die vrese der reynicheit eēs deels ontweke sijn rechtē hoert so scriue sijn in dat heymelijc hoers herē mit eenre subelke v̄metelheit hem seluē toe

en wanēt mit haerre v̄luchtheit v̄wouē hebben **Daer** om istuoet dat si indē passie die die genade gods te lesschen pleechē. also lange ghe moeyt werde. thent si mit ondervīndē aē hem seluē gewaer werde dat si mit haers selfs crachtē totter rechter puerheit niet gerakē en kinnen **Op** dat wi onse disputacie die vandē eynde der volcomēre reynichē die mit veel redene geweest heet al in een mit cortē waerde mogē besluten **So** is die dat slot der reynicheit. dat die monic al wakender ogen mit geene begreerlicheit der onsuuerheit belopen en wort **En** tarte geen verledinge der drome als hi slaapt en bedueghe **Al** schijn dat den vragē en den v̄hīnende mensche swaer en onmogelic te wesen. nochraen bin ic seker dattet den v̄līngen

collaci

gheesteliken manne mo-
gelic is te vergen. want
also die is die een men-
sche vanden andere ghe-
scheid als die meninge
inden dingen die hi bege-
ren v'scheid is. Hi is ver-
re v'scheid. daer die een
totten hemel wert gaen
en die ander totter helle.
Daer die een r'is dient
en die ander behal als
onse he seluer seir. Soe
wie mi dient die volge
mi. en daer ic bin daer
sel minn diene wesen.
Daer dijn scar is daer is
oec dijn herte. Tot noch
toe leerde ons die heili-
ghe cheremo vand' vol-
comenre reynich niet
wt woerde. mer wt on-
derwinde. en besloer hier
sijn seruen mede daer
wi saren vueren en ayt
uoudich riet hi ons. wat
dat meeste deel vander
nacht geleid was dat
wi een luttel soude sla-
pen. op datne dijnids
vinoeytheit der licha-

men die leuendicheit
der heiliger meninghe
niet en verlore. Hier be-
leght die r'ij colla-
cie. En is des abts dier
ewous derde collacie
vander godliker besce-
minghe

De wi we-
der na lue-
telke slaeps
te metten desen oude va-
der geuoude hadden toe
was germanus van ene
dinge noch meer te wets
en begange want hi in
der lester disputacie van
der volcomenre reynic-
heit. die ons onbekent
was gehoert hadde. hoe
dat die heilige vader in
sijnre sentencie bewij-
te. dat die mensche hoe
seer dat lue mit alle si-
nen crachte p'unt totter
volcomenre reynicheit
niet machich en is te
come her en si dattet he
wt mildicheit der god-
liker gauen gegeuen
wert. Doe wi dese nui-

uelachtige questie alle
 begangen in ons selue
 ouer togen quam die
 salighe cheremou we
 sinre cellen gaen ende
 merite dat ons noch wat
 seelde. en ghinc en maec
 te sijn gebede conter dan
 hi plach. en quam we
 ter en vnaechte war ons
 deede. **ij capte**

Seruanus Die
 disputacie van
 gulteren heuet ons hi
 na den moet ou doe ge
 uen. want het diuict
 ons vrecende wesen dat
 men dat loen des arbeids
 daermen die reynicheit
 vcriget den luerige ar
 beider niet toe en scriuet
Exempel so waneer een
 getrouwe bouwe man
 alle sijn vlticheit sond
 ophoude totter bouwi
 ge des achers doet. selme
 hem dan die bepunde
 vrucht niet toe leggen

Cheremou **ij**
 wite selue exem
 pel. dat ghi selue voert

gebodht hebt ut daer
 lut te bewisen. dat die
 doekicheit des arbeiters
 sonder die hulpe gods
 niet vordere en mach
want een bouma als
 hi alle sijn arbeit oure
 acker lieft gedaen. so en
 mach hi dat wassen des
 coerns. en die vruchtba
 heit rechtevoert sijnre
 wijsheit niet toe scriue
aer hi heuet diavil
 ondroude waer dat
 sake. dat die geboude
 acker geen rgen noch
 gheen adich weder en
 hadde. dat alle sijn arbeit
 te vgeefs wact. want
 wi sien dat somme ripe
 vruchte alle god niet
 voert saligen en wil ou
 der die hande der arbeit
 ders vderuet wort **E**n
 daer om also die godli
 ke goddierenheite den
 vsmmede boulieden die
 haer achere mitter ploech
 niet en creu geen vruch
 ticheit des coerns en v
 neemnt. also en mach oer

den arbeiders. al haer
 sorchfondicheit niet
 helpen. het en si dar hē
 die ontfemlierticheit
 gods te hulpe come.
Nochta en sel die men-
 schelike honerdie der
 genaden gods in geen-
 re wijs geliken of me-
 te menugen. dar hi als
 van hem seluen yet
 daer toe heuet gedaen
 dar die vruchte gewal-
 sen is. **H**i vese en mer-
 ke wel toe dar hi den ar-
 beir opte acker niet en
 hadde mogē doen. had-
 de hem die goetertiere
 heit gods die crachte
 niet gegene. **E**n alle
 heeft hi gesontheit der
 ledē. en offen en ander
 beesten. en alle dar hi
 totter bouwinge behoe-
 uet vande hē ontfan-
 gen. **N**ochtan is hem
 noet te bidde. dar daer
 alder gescreuen staet
 die hemel niet copere
 en werde. noch dar eere
 niet yseren. **E**n dar die

springhanē of anders
 enich gedierte die vruch-
 te opter eerde niet en
 vdruen. **E**n al waer
 die vruchte al inder
 seuerē gebrochte of
 op die vloer noch
 mocht hise bescermd
 se god niet mit men-
 gerhandt ongeual ver-
 lisen. **H**ier in mach
 men claerlyc merken
 dar niet alleen tbeghin
 der goeter werke van
 onsen hē gode en is mer-
 oec mede tbeghin van
 alle goeten gedachten.
Hi ingrestet in ons
 dar beghine des heilige
 wiles. en geest onse
 cracht en stede en stou-
 de te rechte te volbreu-
 gen dar wi begerē wā
 alle goede ganc. en alle
 volcomen gisten sū vā
 den vader der lichte van
 bouen nederdalcude. hi
 beghint dar goede en v
 volchert en volbreuc-
 tet in ons. als **J**han
 wels seit. **D**ie dar saet de

Zaeyer gheest die sel oec
 broec wren geuen ende
 vmenichfondighe v
 fact. en doen walle die
 vruchte myer gerech
 nichheit. **H**er hoert ons
 we dat wi die gracie
 gods. die ons alle dage
 tot haer trect oetmoe
 delike nauolge. **O**f wi
 sellenle alster gelaere
 nen staet mit hertuet
 kichheit. en mit onbe
 suedenen oren wederstaen
 en horen moete dat **he**
remias seic. **D**ie daer
 vallet en sel niet op
 staen. en die daer af
 gekeert is en sel niet
 wederkeren. waer om
 is die volc in iherlm
 mit enen stridenen
 aflicer ofgekeert. ende
 hebbe haer necke ver
 hardet en en wonden
 niet wederkeren. **ij**

German. **A**l en
 mogen wi desen
 sin niet wederproeue
 nochtans schuuter
 dat die vytheit des wil

les hier tegens is. war
 wi sien. dat veel heide
 die die genade der god
 liker hulpen niet en v
 dienen. niet alle mit
 ten doechde der redelich
 en der kudsamichheit.
 mer dat noch merre
 wonder is mitter doech
 te der reynicheit vciert
 sin. **H**oe selme geloue
 dat hem dese doechden
 van gode gegeue sin
 en si niet dan minres
 der werliker wysheit
 en sin. en en kene die
 genade gods niet alle
 mer vande waracha
 ge gode selue en waer
 si oec niet te segge. **E**n
 also als wi gelaereuen
 vunde. so hebbe si die
 reynicheit mit haers
 sels arbeide vcregen
Cheremon. **H**er is
 im lief dat gi v
 die mit also groter mi
 nen die waerheit be
 gheert te kenen. oec so
 muge onhebbelike din
 gen voertbreuget. we

welken voertbringe
 die duechde des kersteli-
 ken geloofs te proeflik
 en te clariker bewijst
 mach werden. **W**at wat
 was mensche soude al
 dinstanige ongelike
 contrarie redenen bi
 malcander sette dat hi
 die hemelsche reynich-
 taer wi gister of sprac
 ken. en ghi selue lyde
 datse geen mensche son-
 der sonderlinge genade
 gods ontfange en mocht
 te. **E**n nu soude gelouen
 en houde. dat die heide
 mit haers selvs macht
 dese selue reynich-
 te mogen vcrige. **W**er
 want ghi daer nu niet
 aen en nuuel om die
 waerheit te onder vrin-
 den. dese reden hebt voert
 gebracht. **S**o merct wat
 wi hier of beuoelē. **T**en
 icste so en hebbe die he-
 densche philosophē al
 sulke reynicheit des ge-
 moets in geure wis
 gehad. als van ons

gheeylcht wort. **w**ant
 ons en is niet alle be-
 uolen die onsuuerheit
 te laten. mer oer mede
 datter geen onreynich-
 in ons gendemt en
 werde. **W**er si hadden
 een deyn welken der
 reynicheit. **E**n dat was
 alleen onthoudinghe
 des vleysches. dat si he-
 van onsuuerheid mit
 ghavelde dwongē. **W**er
 dese ewige inwendige
 en volcomē puerheit
 des gemoets en des lich-
 acins en mochten si
 niet mitte werke ia mit
 ten gedachte achter vol-
 gen. **w**ant so crates die
 een die vnaemste onder
 hem lude was geliede
 die selue. **D**oe hem een
 iongelinc vwerē had
 dat hi een vderuer der
 magde was. en si dit
 apulē haers meysters
 vwerē woude wicken
 doe dwanchise daer of
 en gaf die sentencie da-
 of en seide. **O** geselle laet

dat of want ic bin.
 mer ic onthoude mi. **A**l
 dus hebbe wynt vande
 philosophie selue be
 wust dat die passie en
 die begeerlicheit in ha
 ren herte bleue. **M**er dat
 si mit geweldt van bu
 ten hem selue op hieldē
En hier mede ist ghe
 uoech bewust. dat onse
 besindinghe die inden
 geest is niemant dan
 allen wter gaue gods
 besuten en mach. en
 allec inde gene is. die
 gode mit alre bedincht
 des geests dienen. **vi**
Ende hier om alle
 machment in ve
 le dinghen ia in alle din
 gen bewisen dat die me
 ichen der hulpe gods i
 alle dien. dat toe haere
 salicheit dient mit en
 mogen ontherē. **M**er
 sonderlinge inder vangi
 ghe. en inder behuedin
 ge der repnichē. **W**ant
 wie al is hi vuerich vā
 gheest mach hē die dor

heit der woestine. **D**at
 droge broet. en dorst na
 water. **I**nder morgē so
 de sinen slaep te braken
 mer vier vren te slape
 veel te lesen. veel te ar
 beiden. gheen tucht ge
 win te luchen. sonder
 die sonderlinge gena
 de gods. **A**lso als wi
 alle dese voerseide oefe
 ninghe sonder dat in
 geete gods niet begerē
 en mogen. **A**lso en mo
 gen wise oer sonder sū
 hulpe niet volbrengen
Het genallet dicwile
 dat wi een onbaerlic
 dinc begeren te doen
 daer wi grote minne en
 sterken wille toe hebbe
 dat ons nochtan een
 cleyn crancheit dat be
 neent. en en künens
 niet ten eynde brengen
 het en si dat ons dat vol
 brengen vander ontfē
 herrichheit gods gege
 uen wordē. **G**eral der
 grent die den doechē
 betroulike begerē aen

te hangen is grote over-
 tgetal der greene die da-
 in volherde. en dat vol-
 brengen selstu seer deyn
 vint. **N**ochtan dat he-
 alle wille si dat. dat ver-
 mogen van te volbreu-
 gen van gode wort ge-
 geuen. **A**l schijuet dat
 si sommit mit geweldē
 daer of werden getogen
 daer **S** pauwels of spre-
 ker. wi woude tot v ge-
 comen hebbe **W**er een
 werue en ander werue
 heftter ons die viant
 belet. **A**lso wort die me-
 sche sommit vander scif-
 finge gods in sine loep-
 ghehindert om sijn bet-
 ten wille. **A**ls **S** pauls
 op een ander stede be-
 wist. daer hi te he drie
 werue bat dat hem ee-
 betonngē of genomē
 soude werden. **E**n hem
 was grandwoerde. **W**ā
 grauē is di genoech.
 want die doecht wert
 in crancheide volbrocht
En op een ander star

seit hi. **D**at wi bidden
 sonde na dat behoerlic
 is en weten wi niet

Dat opser **vij**
 gods. daer hi den
 mensche om maecte
 ewelic te behoude. ende
 niemant te olicsen dat
 blijs oubewegelic sal
 le staude. **E**n so wan-
 neer sijn goeder tieren
 liet een deyn vonchel-
 kin des goeden wils in
 ons siet bleucke. **O**f als
 hi selue een spranche wt-
 ren herden ketslinc ons
 herte gellagen heeft da-
 voestert hie en vwee-
 ketse. en maecte mit
 synre ingestinge sterf.
En wil dat alle mensche
 behoude werden. en tot
 keuisse der waetheit
 comen. **w**ant het en
 is des vaders wil niet
 die in de hemel is. datter
 een van desen deyne v-
 derue. **G**od en wil die
 siele niet vderue. **w**er
 ouleit en deuct dat hi niet
 mit allen vloere en bli

ue. die daer vwoyē is
 · hi en wil dat gheiaecht
 deriet niet brekē. noch
 dat rokende hout niet
 weblasen **G**od is wa
 rachich en en liecht
 niet. en heestet niet ster
 ker voerwerde gesat
Ieuē ic spreect god die
 he. so en wil ic die doot
 des sunders niet. niet
 dat hi bekeert worde en
 bliue te lue **D**ie niet
 en wille. datter een ver
 lozen bliue. hoe soude
 men sonder grote sūde
 vmoede. dat hi niet dan
 somigt mensche behou
 den en wil **H**ier om so
 wie vlozen wort die
 wort tegen sine wille
 vlozen. want hi roept
 altoes tot ene ygelike
 van hem allen. keert
 weder van uwen bosen
 weghe rustet vā quaet
 den **O**uise van isrl
 waer om wil di sterue
Hoe menichwerue wou
 de ic dijn kindere vga
 deren. als een hēne ha

kukē v gaderet onder ha
 vlogelen. en du en won
 dest niet **E**n waer om
 is die volc van iherlm
 of gekeert mit ceure
 kinender ofkeringhe
Si hebben haer aculicht
 ten vherder. en en wou
 den niet wederkerē **A**
 dus traect die genade
 xpi altoes bereit. ende
 roept te gader sonder
 enige we neminge alle
 mensche en leit **C**oemt
 tot mi alle die daer ar
 beit en belast sat ic sel
 v vmaken **E**n so wie
 datter tot hem niet en
 coemt en vloze blift
 · dat is also regens sinen
 wille. dat die scriftuere
 daer of leit. dat hi die
 doot niet gemaect en
 heuet. **N**och hi en vblit
 hem niet in dat vles
 der menschen. **E**n hier
 coemter dicwile als wi
 tegen onser salicheit
 bidden. dat onse geber
 traechlic of niet mit
 allen gehoert en wert

En dicavile gheuet ons die he als een goederre een medicus iegens onsen dauch dat ons nutte is. en wi wane dattet ons hinderlic is En die wil weder roept hi ons en hinder ons van onsen scadelike op set. ende als wi der doot geuake weder haelt hi ons totten leuen En treet ons dicavile. daer wijs niet met en weten wate kinnebacken der hellen **viij**

Wake voersichtigh ghe voersorghighe **Oleas** die phere in der figure des gemeens wifs van iherlm ons daerlike bewist hoe dat si seide Ic wil mijn minnes volgen. die mi geuen mijn broet mij water mijn wolle mij vlas. mij oly. en mine dranc **Die** godlike werddicheit andwoerde haerre salicheit en niet haeren wille **Sich** ic sel hare wech mit

derneuen betuene. en om beuieren. si sel hoer minnes lueke en niet vjnden En dan sel si seggen Ic wil weder keren tot mine ierste ma. wate mi was doe bet danc uo is **A**l ist dat die goederreheit. en die mine gods aldus in ons gehinderd wort nochtan en beghest ons die godlike bescerminge niet. niet si is also grote altoes bi ons dat si ons. niet alleen na en volget. niet dicavil voercoemt. dat die phere wel vnomen had doe hi seide **Wijn** god sin ontfemlikerich sel mi voer comen En so wanner hi enich beghine des goede willes in ons gewaer wert. rechte voert vlicht hi den wille en maecten ster. en vweert tot merre voert ganc. en greeft hem de waldom. en niet alle so en greeft hi goederre

lic die begeertē mer oec
die oersaken des leuens
en die bequaemlicheit
des goede wercks en be
wint den dwalende den
voertganc des saligen
weechis **W**

Dier lichtelic en ist
te onderscheiden
hoe dat die he den bidde
den gheest. vande sue
kers gevondt wert. en
den clowers opluict
En hoe dat hi vande ge
nen geuontt wert dies
niet en sueken. en opē
baert hem claerlic ou
der die gheen die daer
niet na en viagen En
alle den dach strecket hi
sijn handt wt totte ou
gelouigen volc. en die
nem widerspreket Die
he wederstaen en vie
van hem sijn roep hi
en die onwillige trect
hi totter salicheit En
die geerū sundige sou
den ontrect hi die oer
sake. en die hem geer
ne geuakē sou den we

derstaet hi goederneelic
al is hi lichtelic te vin
den **H**oe wert die sake
heit onsen vmen wille
toegewilt. daer of ghe
screue staet **I**n sake dat
ghi wilt en mi hoert
dat goede der eerde sel di
eren En daer oec gescre
uen staet. het en staet
niet aen den genen. die
den wille heeft. noch aē
den looper. mer aenden
outfermendē gode En
wat is oec dat. als daer
gescreuen staet god sel
enen ygelike na sienen
werken lonen En god
ist die in ons den wille
wert. en dat volbren
gen om den goede wil
en dat niet van ons sel
uen. mer het is gods
gaue. niet wt den wer
ken. op dat hem niemā
en vheffe En wat is
oec dat daer of gescre
uen staet **G**heuakēt
den he. en hi sel v geuā
ken En op een ander
stedt staet. niemant en

coemt tot mi. her enli
 datten die vader die mi
 gheseyne heeft tot hem
 trecke. **E**n war ist datter
 gescreue staet. make
 dinen voete rechte lo
 pinghe. en stuer din
 wege. **E**n war ist dat
 wi al bidende seggen
 bestuer mine wech in
 dinre tegenwoerdic
 heit. en volbreunge mi
 nen voertganc in di
 nen toepad. op dat
 mine voetstapen niet
 beweget en werde. **E**n
 war is oec dat daer wi
 toe vmaent werden.
Maect v een nywe her
 te. en ons doch beloest
 is. **I**c sel hem een ny
 we herte geuen. ene ny
 wen geest. sel ic in ha
 ren ingedouwe geuen
 en nemen dat steneu
 herte. van hare vleysch
 en geuen hem een vley
 schelijc hart. op dat si
 in minen gebode wan
 deren. en mij oerdele be
 hoeden. **E**n war ist oec

dat die he begheerde
 doe hi seide. **S**ilrlin n
 wassche din herte va
 boelheid op dattu be
 houde werdte. **E**n die
 yphete bid selue totten
 here. **O** god sceppe een
 reyne herte in mi. du
 selste mi wassche en ic
 sel witter werde dan die
 snee. **E**n war ist dat
 tot ons gesproke wert
 vlicht v dat licht der
 wetendheit. leert ende
 vlicht den blinde. **E**n
 alden dach bidten wi
 mitte yphete. vlichte
 mijn ogen. op dat ic
 nimmermeer inder doot
 ontslope en werde. **C**

In al desen voerseiden
 scripture. die teghens
 malcander aldus sa
 nen te liden is die g
 ae gods. en die verhyt
 ons willes claerliken
 bewist. **A**l ist dat een
 men. **V**an sijn selvs be
 wegen soume die werch
 den begeren mach noch
 tan beuoeft hi ter hul

pen altoes. want een
mensche en mach der
gelsoutheit niet gebruke
als hi wil. noch vand
sichte vlosser worden na
sijnre begeerte. **Mer** wat
baret die genade der gelsou
theit te begerē her en si
dat die hē. die dat leuen
gegeuen heeft. die ghe
souwtheit mede vlcuen
wil. als **S** paulus seic
Die wil leic mi aen. **mer**
dat goede te volbrēngē
en vīndē ic **mer** x

Die vytheit ons
willes bewūdt
ons die scrifture. daer
si seic mit alre behoe
denisse behoer dū herte
want dat leuen coemt
daer we **her** die crāc
her bewūdt ons sūnt
pauwels. daer hi bid
die hē moet v herte be
hoede. en v vstandel
heit in **riso ihu** **v**an
der crāc des vyten
willes seic dauid **I**ch
mijn herte geneyghet
om dīn ghebode te doe

En vander crācheit seic
hi oec seyge mijn herte
in dinen gebode. en met
mider gericht **Salmo**
die hē neyget onse her
ten tot hē. op dat wi
in sijn wege wanderen
en sijn gebode hielden
Vander mogentheit
seic die pphete vbiēdē dū
tonghe vande quade
en dīn lippen datse gec
loefheit en spreke. **v**an
der crācheit des wil
les seic hi oec daer hi
bidē. hē sette minne mō
de een behoedenisse. en
een doer der omstand
nisse minen lippe. **v**a
der vytheit ons willen
sprect die hē doer den
pphete **G**heuangē doch
ter van syon onrbū
de die vande dūns hals
vander crācheit seic
die pphete. hē du hebste
mijn hande te broken
en ic sel di offerē een of
ferhande des loues **i**n
der ewangelie roeyt ons
die hē. dat wi mitte vy

en wille toe hem soude
 comen. daer hi seit **G**oet
 toe mi alle die daer ar
 beit en vlast sijn en ic
 sel v'v'maken. **M**er va
 der crancheit. so roert
 hi oec daer hi seit. **N**ie
 mant en mach come
 tot mi het en si dacten
 die vader trecke die
 mi geleyue heeft. **T**ot
 ter vyphet ons willen
 v'v'wecket ons. **S** pau
 lus daer hi seit. loeyt
 also dat ghi begriypt
Mer vander crancheit
 geuyget. **S** iohan bap
 tista. **E**en mensche en
 mach van hem selue
 niets niets ontfange
 het en si dacten he van
 den hemel gegeuen
 werde. **E**en **W**hete ge
 biet ons dat wi onse
 sielen eerustelic sellen
 behoeden. wt dien sel
 uen gheest seit ee ander
Whete. het en si dat die
 here die stat bewaer
 te v'v'geefs waket hi die
 se behoer vander vyph^e

des willes seit. **S** pau
 wels daer hi saruet
Nie ontsich en mit
 vresen werct uwe sa
 licheit. **M**er vander
 crancheit seit hi op
 een ander sted. het is
 god die in v den goe
 den wille werct. en dat
 volbrenge om den goe
 den wille. **X**

Aldus sijn dese
 twee v'mogen
 en crancheit des v'v'ye
 willes. mit malcander
 v'menget. dat veel lu
 de questien daer of ma
 ken weder dat god ou
 ser ontfenmt. om dat
 wi hem beghin des
 goets willes geboden
 hebben. dan dat wi be
 ghine des goets willes
 vercrigen. want hi on
 ser ontfenmt. **V**eel me
 schen want si daer meer
 toe segge woude dan
 recht was sijn in me
 ngerhande dwalunge
 ghewalle. want seggen
 wi dat dat beghine ees

goets willes ons toe
 behoert. wat andwoer
 de hebben wi dan van
 saulo den vnolger. en
 van macheo den pub
 licaeu. die beide rotter
 salichit getogen wor
 den. En seggen wi dat
 dat beghin eens goets
 willes altoes vander
 genaden gods ingege
 stet wort. wat andt
 woerde hebben wi dan
 van sachus. geloef
 vande moerdenaer. in
 den crug. die mit hant
 begeerte dat hemelric
 geweld deden. en voer
 quamen. sonder lange
 vermanninge des roe
 pes daer si in geroepe
 worde. **N**iet dat wi dat
 volbreunge der toelide
 en dat vnolgen der ge
 boden gods onse vnen
 wille toe sarye. hoe bid
 den wi dan. **O** god vel
 tighc dattu in ons ge
 wrocht hebste. en stuer
 dat werc onser hande
 ou ons. **W**i wete dat

balaam die pphete ge
 huert was om israhel
 te vmaledien. hi wou
 der gedaen hebben. mer
 het en was hem niet
 verhenget. **D**ie coninc
 abimelech was behoe
 det dat hi rebecca ysa
 acs wif niet en mil
 dede. **J**oseph was van
 syure broeder nydich
 vcoft op dat die kind
 van israhel in egypte sou
 den come. en doe si van
 des broeders doot spra
 ken wort die toecome
 de honger voersocht
 . als ioseph selue getu
 ghet. doe hi sinen broe
 derē toesprac. **E**n wile
 niet vneert wese noch
 en later v niet hert dinc
 ken. dat ghi mi in dese
 lande vcoft hebt. wat
 om uwer salichit wil
 le heuet mi die lie. **W**
 voer v geseynt op dat
 ghi behouden mocht
 werden opter eerden.
 en spile mocht hebbe
 te leue. **N**iet wt uwen

rade mer vte wille
 gods hi ic gesent die
 mi genuaect heeft rech
 te als pharaons vad
 en een heer van al sine
 huse. en een prince in
 al dat land van egip
 ten. En wilt niet ont
 sien. **R**ogeu wi den
 wille gods voverpen
Ghi doch quact te ges
 nu. mer god heeft dat
 mit goede gekeert. op
 dat hi mi verheffe sou
 de als ghi nu sien ma
 get. en veel volcs be
 houte. **Dauid.** hi vwer
 te hongere opter cerden
 en alle vasticheit des
 broets heeft hi te wie
 uen. hi heeft ene man
 voer hem geleyt. en
ioseph is als te knoch
 te vcoft. **D**ie genade go
 des en die vyve wille sa
 nen malcander contra
 ric te wesen. nochtant
 dat si ondragten. **W**at
 hoeneer ons god tot
 doechden siet geueyget
 so coene hi ons te ge

uere. hi stiert ons
 hi stiert ons. **w**ant
 totter seime dijs roe
 pens hoere hi rechte
 voert. en andwoorde
 di. als hi dwer den pro
 phete seir **Jude** daghe
 der tribulacie roep mi
 aen sprac hi ic sel di
 vlossen en du selte mi
 eren. **E**n ist sake dat
 hi ons onwillich en
 traech siet so vmaent
 hi ons mit seerper ver
 manige daer die goe
 de wille in ons mede
 vwecket wert. **ru**

God en heeft die
 mensche alsulc
 niet genuaect dat hi
 dat goede niet willen
 en soude. noch vmoge
 want waert also. so
 en had hi geuen vyve
 wille. **A**ldus so en isser
 geen nuwel aen in
 elker sielen en is dat
 saet der doechde natuer
 lic vande seerper inge
 saeyt. mer het e mach
 totte waldom der volad

menheit niet comen
 • her en si daer ysander
 mede hulpe gods ver
 wecket werdt. **Als** **3**
paulus seir Die daer
plauter en is niet. noch
die daer nat maect en
is niet. mer god is die
dat voert walle greeft
Aken mensche sin
 altoes twee engelen
 bi. een goet enghel en
 een quaet. en her sta
 et in des mensche wer
 te vkielen. wel hi vol
 gen wil. en in hem bli
 uet altoes een vry wil
 le dar hi die genade gods
 vsume of behoude mach
 • **Als** **3** paulus wt **thi**
mocheu scrift En wil
die genade gods niet v
sumen die in di is. en
wi bidde Om deser sake
wille vmaen ic di dat
tu die genade gods ver
weckede die in di is.
en wi bidde dat ghi die
genade gods niet te v
grees en ontfanghet
 Alcoes vmaent ons die

he hier toe als hi seir
 Alden dach heb ic mijn
 handt wgerect tegen
 vole ongelouige volke
 en dar mi weder spreect
Aldus noet hi ons.
 en wert van ons glic
 noet. als die pphete seir
 Alden dach heb ic mijn
 handt wgerect totti
Hi vbeit ons als die
pphete seir. op dat hi on
ser ontfeme En hi wert
van ons vbeidet. als
wi mitten pphete segge
Al vbeidende heb ic dri
lie vbeit. en hi heeft mi
acugelen Die he maect
ons dert. en hi vmaet
dat wi ons selue soude
steremake **I**hs roept
 so wie dorst heeft die
 come tot mi. en drinc
 • wi roepen weder om
 drincke tot hem. als
 wi mitten pphete mo
 gen seggen **Al roepen**
te heb ic gearbeit. en
mijn hincbacken sin
heesche geworde. mijn
ogen begruen mi. als

ic hope in minen god
 Die he suect ons als hi
 seic Ic hebbe gesocht en
 daer en was gheen man
 Ic heb geroepen en daer
 en andwoerde mi nie
 mant. hi weet weder
 van ons gesocht. als
 wi metter bruut mo
 gen seggen In minen
 bedekken hebbe icken
 des nachts gesocht. die
 mijn siel minnet Ic soch
 ten en ic en vants niet
 Ic riep en hi en ande
 woerde mi niet **xij**

Aldus medewert
 die genade gods
 altoes mit onse vryen
 wille. en helpt haer en
 bescerme in alle dingē
 en eyschet sommit wat
 vlichticheit des gods
 willes. en bei **der**
 daer na op dat hi
 den slapende en den
 dragen. en den s
 ongesactē sin
 gauen niet en seic
 te geuen En soect
 oersake daer toe noch

tant dat die genade
 gods niet van vdiē
 ten. mer van genade
 gegeuen wort. als hi
 om cleynē suode toe
 keer die glorie der on
 sterflicheit. en die ga
 uen der ewiger salich
 van sinre onspreek
 liker mildicheit vleet
 Daer om hoe seer die
 menschelike cranck
 haer pnut. nochtan
 en mach si na weer
 den. den toecomende
 loen niet gelijc wesen
 die genade en wort vā
 genade gegeue Ende
 daer om al was sinre
 pauwels vander ghe
 nade gods een apostel
 geworden. als hi seic vā
 der genade gods binic
 dat ic bin. hi weder ande
 woerde der genaden
 gods als hi seic En sū
 genade en heeft in mi
 niet ydel gewoest. mer
 ic heb in hem alle on
 vloeyeliker gearbeit
 niet ic mer die gena

de gods mit mi **xiii**

En die selue vande
 wi in iob den ghe
 proefde hem doe die
 viant mit hem beger
 de te stride want had hi
 alleen mitter genaden
 gods gewapene ghe
 weest. en niet mit sijn
 selfs vlichteide. hi had
 sonder vruchte der lud
 samheit weder witten
 stride gekeert. **D**ar die
 he somtue onse geloue
 te proeuen pleechte op
 datter sterker en edelce
 werde. bewist ons **cen**
turio nider ewangelie
Al mochte hi sijn lieke
 knie mitter crachten
 sijns woerts van vre
 geloue gemaect hebbe
 nochtant hadde hi lie
 uer lichaemlic daer bi
 te comen doe hi seide **I**c
 sel comen en makent ge
 sout **E**n dien so wort
centurio vueriger mit
 geloue en seide **H**e ic en
 bins niet weerdich dat
 tu onder mijn dac coem

wt

de. mer spreck allec mit
 ten woerde. en mijn kint
 sel geuefen **D**ie he ver
 wouder hem hier of
 en pruste. en sette ou
 alle die geen die van
 isrl' gelofte en seide
voerwaer **voerwaer**
 segge ic v in al isrl' en
 heb ic also grote ghe
 loue niet geuonden **H**et
 en waer geens prus
 weerdich in **centurio**
 hadde rps allec ghe
 pruste dat hi hem ghe
 geuen hadde. **M**er wat
centurio een medewer
 ker was vande geloue
 dat hem god gaf **w**el
 ke onder vindinghe
 des geloefs wi oec vint
 den inde groten patri
 ardy **W**ant daer staet
 ghe **s**creuen. dat god
abrahams ge
 loue reuptierde
 niet dat geloue
 dat hem god eens
 in gegreut hadde. **m**er
 dat hi vande here ver
 licht mitte vye wille

bewisen mocht. daer i
 wert die stantachtich
 sijns geloefs geproeft
Doe wert hem gescit
 ster dnu hant niet aē
 dnu knut. noch en n
 doch hem niet. want
 uv weert ic dattu den
 lie outsieste. en dattu
 dinen geminde soen om
 mi niet gespaert en
 hebste. **E**n hier i wert
 die vdiene des geloefs
 geproeft en gemectret
 aller gescriten haer.
In sake datter ee pphet
 of een waerslegger ou
 der v op staec ende leit. **d**
 dat hi een visioen gescie
 heeft. en her gescie
 oec also geloest dies
pphet woerd niet **w**
 want al proeue die he
 uer v god die here ghe
 pruest weder dat ghi
 hem in al uwer herte
 minne en sijn gebode n
 hout of niet. **D**ie goe
 derierenheit gods en
 als **S**uanwels leit en
 laet niemant tempie

ren bouen dat hi ver
 mach. mer geuet mit
 elker tempieringe mo
 gentheit te wederstaen
 ist sake dat onse vrie
 wille sijne hulpe me
 de consentiert. **E**n hier
 of hebbē wi een figure
 inden oude testament
 dat een maner vā ha
 denen altoes onder die
 kinder van israhel te
 huc bleue om die oefe
 ninge en om die kunst
 des sridens te behoude
Recht als wi sien van
 eenre voertster moeder
 so wāncet si lange ee
 knut opten armen ge
 dragen heeft. en te lei
 ten wil leren gacen. **J**er
 ste laet sijn armpē. **d**
 dan boert sijn op en leidet
 dan laet sijn alleē staē
 en behiet of het alleen
 voert treden can. **o**er
 ist sake dattet vallen
 wil so strect si haer hā
 de daer onder op datter
 hem niet en quense ende
 boertt sachelic naden

val op. En alst onder
en sterker is en welgac
mach. so geest si he wac
te dragen. niet daert o
der valle. mer geofeur
werdt. **V**eelre meer so
helpt die hemelsche va
der dien hi inde scoet sij
re genaden draget die
hi inder vylheit des wil
les in sinre tegenwoer
dicheit totter wecht oef
feur. Aldus helpt hi den
arbeitenden. en hoert
den roeper en en laet te
sueker niet after en ver
loesten dicwyl daer hus
niet en weet. **xv cap**

Dat aldus die oer
dele gods onbe
gripelic sijn en sijn we
ghe onbevuydelic daer
hi die mensche tot salic
heiden mede trett. dar
mogen wi mitte eren
pelen der ewangelien
bewisen. hoe dat hi pe
trū en andream en die
ander apostele sonder
voergaende verdiente
doe si om hoer salichz

niet en sordide willidic
lic tot apostele vrees.
hoe dat hi sacheu doe
hi opten boem cla niet
alleen en outfinc. mer
oec in sijn huus ginc
en benediden. **H**oe dat
hi den wederspangen
saulū tot hem toech.
hoe dat hi ene ionge
hinc also geboet hem
bi te bliuen. dar hi sine
vader niet en moete
grauen. **H**oe dat hi
conclū die stadlic bar
en achmisse gaf te wech
des leuens openbaerd
en geboet hem bi euen
engel dat hi petrū soude
halen. en hoer die woer
de der salicheit van hem.
Aldus begaect die me
nichfoudige wylt gods
euen ygelike nader ma
ten sijn geloues. en na
dat hi outfandic is. **D**e
gelouige malaetschen
man wast genoegh dat
hi seide. **I**c wil werde ghe
reynicht. **E**n ander qua
en bar hem dat hi si han

de op sijn doot dochter
 leide en inweckedese daer
 quam hi toe in sijn huus
 en dede als hem gebede
 was. **E**en ander quam
 en bar dat hi allec een
 woert sprake. en sijn
 kint soude genele. die
 antwoerde hi. ganc en
 also du geloest hebste
 geschie di. **E**en ander
 hoepde mocht hi allec
 die soem van sijn de
 de rake hi soude genele
 en dat geschiedde dec al
 so. **D**ie soninge maecte
 hi gesont want sijn va
 den. die soninge al bad
 sijn niet. die soninge v
 maecte hi dat si hopen
 soude en seide wiltu ge
 sont werden. **D**ie soni
 ge quam hi te hulpe
 dies niet en hoepden
 vande soningen eer dat
 hi hare wil voldede vra
 gedt hi wat wildi dat
 ic di doe. **D**en soningen
 die den wech niet en ke
 nedden daer si in verige
 mochte dat si begreiden

dien wilt hi den wech
 goedertierlike en seide
In datu geloeste du sel
 ste die glorie gods sien
Onder die soninge stont
 hi die genade der gesont
 heit also onuloedelike
 wt. dat die ewangeliste
 daer van seic. **S**o wie tot
 hem quam. die wort va
 alre qualē genele. **O**nd
 die soninge wort die on
 gemeten afgront der
 weldade. **xv** also beslo
 ten dat ihs geen mira
 kelen onder hem ludē wer
 ken en mochte om haer
 re ongeloucheit wille
En aldus wort die mil
 dicheit gods uader our
 saudicheit der mensche
 geloue wtgewrocht. dat
 hi den enen seic di ghe
 schie na dijen geloue
Den andere ganc en al
 so du geloest hebste al
 so geschie di. **D**en ande
 ren. dū gesdie alstu
 wilt. den anderen dū
 geloue heeft di gesont
 ghemaect. **xvi**

Rochtraut en sel
 menant vmoede
 den dar onse ouste salic
 heit inder vdiementen des
 geloues allec gelegen
 is mer dicwyl vloeyt
 die geuade gods en ou
 gaet die deynheit ons
 couden geloues. dar
 wi inder deynue comic
 daer dat ewangelium of
 seit gewaer moge wer
 den. hi vmoede dat hi
 lieke soen lichteliker
 was te genesen dan eue
 wden te vwecke. **E**n be
 geerde die tegemvoer
 dicheit des lieu dar hi
 haestelike nederdaelde
 eer sin soen stouue. **A**
 l was sin deyne ghe
 loue mit desen nauol
 genden woerde berisyt
 daer hem die lie ande
 woerde. **H**et hi dar ghi
 tephene en wonder liet
 ghi en gelouet niet.
Rochtraut en bewysde
 hi hem sin godlike
 geuade naer cranche
 sinus geloues niet noch

en quam mit sinre
 menscheliker tegewo
 dicheit tot sine soe met
 als hi gewacnt hadde
 en maecte also gelouet
 mer mitte woerde sinre
 mogentheit. **D**e hi seide
 ganc dyn hant leuet
Dese oim loedich der
 geuaden. die boue ou
 te geloue gaet. die vinn
 den wi oet mit v gicht
 ge man die allec omge
 louchheit des lichaems
 bade. mer die gelouch
 der sielen. was hem eer
 gegene. **D**e hi seide hant
 liec betruwe dyn sin
 den sin di vgeue. **E**n doe
 die scribe met en geloef
 den. dar hi die sime ver
 geuen mochte seide hi
 voert om he haer onge
 loue te bewisen. **w**aer
 om denct ghi quaet in
 uwe herten. **w**ar is licht
 ter te segge di word di
 sinden vergeue. of te
 segge stant op en wan
 der. **mer** op dat gi wert
 moget dat die soen des

mensche machte heeft
 inder eerde die sunden
 te vgeue. weseide hi de
 vghere manne **S**taue
 op en boer op din bed
 de en gauc in du huus
Des gelues vunde wi
 in die manne die xxxviii
 iaer hier hadde gelegen
 en op dier piscine met
 en bedagete dan dat hi
 gene mensche en had
 te. die hem na dat die
 engel dat water bewe
 gete daer in geholpen
 hadde **O**use lie en dede
 hem niet na sine dey
 nen geloue. mer ouer
 sach al sin onbekenthe
 en seide **S**taue op boer
 op din bedde en gauc
 in din huus **E**n wat
 wonder ist. dat die lie
 selue in sinre genaden
 aldus onuloedich is
Als wi vunde dat sin
 knechte des ghelue heb
 ben gewrode. **w**at doe
 petrus en iohanes in
 den tempel gingen en
 een man die crepel ge

bore was en te mael
 niet gaen en conde een
 aelmisse bar toe en ga
 uen si hem geen woede
 peninge also die crepel
 begeerde. mer si maet
 ten geloue. hi begeerde
 dat luode gelt. ende bo
 nen alle sinre hopen
 wort hi mit geloude
 heiden rike gemaect
doe **S** peter sprac **G**oue
 noch luluer en is mit
 miniet. mer dat ic heb
 dat geue ic di **J**ude na
 me ihu xpi van ual
 reth. **S**taue op en wa
 der **xviii capitel**

Biden en bi an
 derre exempel
 mogen wi daerliken
 merke dat god in me
 ugen ongetelcde wi
 sen en in onbenynde
 liken wegen der men
 sche salicheit weret
Die sonige die willid
 sin en na volcomen
 heide dirstet. die nodet
 hi tot meerre vuerich
Die sonige die onwil

lich sijn die dwinger hi
Die soungt die hi sal
ghe dingt begeren siet
die helpt hi. **A**ls nu ge
ner hi te ghin der hei
liger begeerte. **A**ls nu
geuet hi dar volherde
des goede werts. **E**n hier
om heten wi hem in
onsen gebede. **S**omtijt
een besermer. **S**omtijt
eē behouder. **S**omtijt
een hulper. **S**omtijt eē
ontfanger. **w**ant in die
dat hi ons ierst roept. en
ons onwetende. du wil
lich siet. en nochtant
tot onser salichē trect
• so is hi een besermer
en een behouder. **I**n die
dat hi ons te hulpe co
mēt. als wijs begeren
en ons ontfanger en
besermer. als wi onse
toelucht tot hē make
• so is hi onse hulper en
onse ontfanger. **d**ese
menichsondige nulle
leiden der scakningen
gods outdichte. **I**n pau
wels in sinre herten

en sach hem selue in enē
grote ongemete afgrōt
der godliker goedernē
renheit. doe hi riep ende
seide. **O** hoechheit der ric
heiden der wysheiden
en der wetentheid gods
• hoe onbegripelic sijn
sijn ordelē. en hoe onbe
ruidelic sijn sijn wege
• wie heuet den sijnē des
here bekenē. **A**ldus en
mach niemant die af
grondichē der scakninge
gods. daer hi der men
sche salichheit in werct
te volle begripē noch
wyspreken mit woer
den. **A**ls die hē selue
doer den yphete spreect
Mijn gedachte en sijn
mēt als die v. noch
mijn wege en sijn mēt
als uwe wege. **w**ant
also als die hemele vā
der eerden vheue sijn also
sijn mijn wege vheue
van uwe wege en mijn
gedachten. van uwen
gedachte. **D**ese scakninge
der godliker minen

daer ons die heere niet sta-
diger goedertierenheit
begreep mede te begaue
en woude hi ons geuen
dingen dat nider natu-
ren is het geliken dan
der moederliker minen
Daer hi der den pphet
te of sear, Nach te wif
haers kinnts vgeten.
dat si sijn niet en out
ferme En niet deser ge-
likenisse en liet hi hem
niet gemegen. mer hi
ghinc daer bouen en
leide. En alle waert
dat si haers kinnts ver-
gare. ic en sel dinne niet
vgeten **xviii capittel**

Hier bi machme
claerliken niet
niet veel woerd mer
niet onderwinden ge-
wac werden. dat die
grootheit der genaden
gods niet altoes na ma-
ten des geloues of na
maten des vryen wille
des menschen gemect
wort. want den licht
wort den loep niet ge-

geuen. noch den sterke
die scrut. noch den wi-
sen dat broor. noch de
vroeden die ryede noch
den constige die gena-
de mer alle dese dingen
wert een geest. en der
ler enen ygelike als hi
wil En als een goed-
tieren vader en mey-
ster wert hi al in al
Als nu in geester hi die
beghinc der salich; en
sacpe in enen ygelike
die vuericheit des goe-
den willes Als nu ge-
uet hi dat voertgaen
des weres. en dat vol-
brengen der dechden
Als nu wederroep hi
die onwillige en daer-
sus niet en wert. van
den valle. die hem na-
bi is Als nu geuet hi
hem oersaken der salic-
heit. en wederhoutte
vande woediken valle
Die sonnge die onwil-
lich sijn en hem outlo-
pen wille ontfanget
hi. die sonnge die we-

der spāuch sijn trecket
 hi torten goeden wille
Aldus dat die vrucht
 onser salicheit niet der
 vdiēntē onser werke
 niet der genade gods
 toe te scrue is. **A**ls eē
 yphete mit des heren
 woerde ons leert daer
 hi seic **G**hi seic gedenc
 hen in uwer wege en in
 sūde daer ghi in beulet
 sijt. **E**n ghi seic v misla
 gen voer uwe ogen in
 al in uwer quaetheit die
 ghi gedaen hebt. ende
 weten dat ic een here
 bin als ic v om mius
 selvs name wel doe.
 niet na uwe quade we
 ge noch na uwe bose
 sūde des hulles vā ild.
Hier om ilt van alle
 den heiligen vaders ou
 dragen. dat die volco
 menheit des herte al
 dus vander godliker
 genade coemt. **I**nden
 iersten dat een ygelic
 van hem ontfuict n
 wort al datter goet is

te begeren. niet noch
 tant in allulker wise
 dat hi in doen of in la
 ten sijn vrien wille be
 hout. **T**en andere mach
 dat dat vander genade
 gods coemt die voer
 seide oefeninge der doech
 den volbrengt te mogē
 • niet in allulker wilen
 dat die mogelijkheid des
 vrien willes niet te niet
 gedaen en wort. **T**ortē
 terden mael hoerter
 oer den gauen gods
 toe datmen die verre
 gen doechde behoude
 mach. niet noch tans
 also dat die vryheit des
 willes onbedwongē
 bliue. **A**ldus schinen
 houden dat alre crea
 turen god alle dinge
 in alle dinge werct.
 hi vwerct hi besceemt
 hi vsetiget. **N**och rat
 also dat hi den vrien
 wille die hi eens ghe
 geuen heeft niet we
 der en neemt. **S**o war
 enige menschelike

beuindinghe tegens
 desen sin argueren wil
 dat selue sauve. want
 wi en hebben dat gelo
 ue vande vstaude niet
 mer dat vstaue vdiene
 men omds den gelo
 ue. als daer gescreuen
 staet. het en is dat grs
 gelouet ghi en sels niet
 verstaen. want hoe
 dat god al in alle din
 gen werct. en hoe dat
 men alle dinge den
 vyen wille toe scriuet
 dat en mach niemant
 mit menschelike sine
 als ic vmoede te volle
 begripen. Doe die hei
 lige cherimon ons uut
 deser synse gespiser had
 de dede hi ons den ar
 beid des woeste weges
 seer vergheuen. *hier
 eynde des abts cherimon
 collacie vander godliker
 besceerminghe. En hier
 na volghet die ruy col
 lacie en is des abts ne
 teros werste collacie va
 der geesteliker wijsheit*

Die ordi
 nantie
 onser
 beloeste
 ende die
 voertgauc ons weges
 eyscher nu dat die leri
 ghe des heiligen abts
 ueteros hier na vol
 ghe. die in allen dinge
 een man van groter
 wijsheit was. Doe hi
 ynau dar wi vander
 heiliger scrifturen in
 onser memorie war
 onthoude hadde. ende
 die vstaundenisse daer
 of begeerde. began hi
 ons uut aldusrange
 woerden te leren. *het
 sin menigerhande ma
 nieren van consten in
 deser werke. ia also me
 nich als die ambodi
 te menigerhande sin
 oer al hi si somnich
 duinte of dat si lichte
 den tijdelike gewinne
 dieneu. nochtan heeft
 een ygelic haer ordi
 nantie en haer weech*

wiltinghe daer mensche bi
 leren mach. veel te meer
 behoeuet onse conuic
 liet. of onse wylst ee
 rechte ordinaanc en ee
 rechte aenwilinge die
 daer tot genen tuelike
 gewine diene. mer daer
 die hemellicke vborge
 heit niet te beuinden
 is. **En** dese is twierha
 de. **Die ierste** is ee wer
 kelike wetentheit daer
 die seden des menschen
 of geregiet werde. en
 daer die mensche van
 sinen sunde of gereyni
 get wort. **Die ander** is
 een suakelike of een
 wselike wylheit. die
 daer inder scouwunghe
 der godliker dingē. en
 inder kennis der heiliger
 sinen gelegen is. **ii**
Ende so wie tot de
 ser suakeliker
 wylheit come wil die
 moet van node ierst
 mit alre vlticheit die
 ierste werkelike wetent
 heit uweruen want

werkelike wetentheit
 uwerue machme son
 der suakelike wylheit
 hebbe. mer suakelike
 wylheit en machmen
 sonder werkelike wetent
 heit in geenre wis be
 suten. **Want** het si so
 nige grade also geor
 dimert dat die mensche
 like oetmoedicheit tot
 hogen dingen opchime
 mach. **En** ut dat dese gra
 de als wi gescre hebben
 malcander vvolge. so
 mach die mensche tot
 ter hocheit come daer
 hi nimmermeer toe co
 men en mocht. want
 dat hi den ierste graet
 after liet. **Hier** om die
 inder tegenwoerdich
 gods opchime wil hi
 arbeit te vgreets. ut dat
 hi die gebreke niet en
 lanwet. want die geest
 gods vliet den geueyl
 den en en sel niet lichaē
 dat den sunde onderda
 nich is niet wouen
iiij capitel

Die werclike volcomenheit staet in twee manier Die ierste is datmen die natuer van alle gebreken en wat medicaine daer toe hoert bekene mach Die ander is datmen die grade der wechden also onderscheide en dat onse ghemoeide inder wechde volcomenheit also gesachet staet. dat dat den wechden voert se mit gheveld. noch mit bedwange niet en diene mer daer inder wechde genoechlike genoecht werde. rechte als in sine eygenen natuerliken goete En den hoge enge wech mit genoechten op d'ynue want hoe soude yemant dat wese der wechde die die ander graet is inder wercliker werentheit. of die vborghenheit der geestliker hemelscher dinge die inder hoedste grade der smakeliker wylheit

ghelegen is v'orige mogen. die die worde sijn re gebreke mit en kenne de. noch en p'nuide wt te roden. want hoe soude yemant hoge chine die op dat sachte niet wan deren en can In twee manieren selmen arbeiden om die gebreke te v'druuen. en om die wechden te v'origen Ende dat niet wt onser gissinge mer van des geens sentencie die daer sprac. sich huden heb ic di gheset ou dat volc. en ouer die rike datu wtode en v'derue en v'stroye en verseiden en stichten. en plante selste In d'v'druuen der gebreke. so seir hi van vier manieren en inder implantunge der wechden en seir hi mer van twee. als van stichte en plante Hier in merctmen dat die onte gewoenlike ontaert der natuer veel arbeide liker is te v'druuen dan die

wechden sijn weder te
plante **iii**

De werckelike
wetendheit die
aldus in desen twee
manieren gelegen is
wort in meniger wys
geoesent. want die so
nige suchen die puer
heit des herten mit alre
vluchtichheit in die heime
like woestinen. als hier
voerturs helias en he
luseus. en in onsen tād
Saudonius en veel
andere die onsen here
godt in die stille woesti
nen hardt heymelic aē
hinge. Die sonige sue
ken mit alre sochuoū
dicheit in geselschap mit
ten buedere haren tū
te leiden. en die te helpe
sticht. als die ~~abr ioha
nes die een groot gefel
scap mit buedere haren
tū te leiden. en die te
helpen sticht.~~ als die
abr iohannes. die een
groot geselschap vgaet
hadde hier na bi. die in
regierde En sonige an

der māue die wi kende
vander seluer menig
ghe te wesen. en teylhe
ne deden gelic den apol
teu Die sonige pū
ten hem die gaste te ont
fangen. en dar mine
werd hem te bewisen
daer abraham die pa
triarch en loch den hert
belaechtlic in ware En
uw cor die heilige ma
charius. die een man
van sonderlinger sacht
moedicheit en hidsa
heid was En regierde
een gasthuus bi aler
andere also. dar menat
boue hem in alle die
woestine te rekenen en
was Die sonige vlyg
sen den suchen te diene
Die sonige troeste die
bedrueten. en die ellen
dige Die sonige leren
die ongelcerde. die som
nige sijn geset. op die
aelmissen te geuen En
een ygelic na vuerich
sunre muen. wort ou
der die grote māue ge
reken **v**

Hier om iset ene
 ygelike wie en
 noet. dat hi die wise
 en dat op set daer hi toe
 geroepen is mitter ge
 uaden die hi daer toe
 ontfangen heuet vlic
 lic dat begonen wert
 worten volcomen eynde
 brenghe. En van ander
 lude doechde sel hi hem
 v wonderen. en puse die
 elc in sinen gract mer
 dat hi iact voer geno
 men heeft. daer en sel
 hi in genere wise of
 schieden. En merke als
 Paulus seit. dat die
 heilige kerke. mer een
 lichaem en heeft ende
 veel ledi. en elc hi sin
 sonderlinge genade na
 onderschiden vanden
 anderen. Dar een he
 heuet die genade der
 pphetie ontfange die
 ander die genade te die
 nen. Somnich te lare so
 nich te vmanen. som
 nich mildelic te geuen
 Somnich veel ontfem

herticheid te hebben
 Somnich sonderdich
 voer ander lude te dra
 gen. En dat een lic en is
 niet sculdich die officie
 aen te nemē dat den an
 deren lede beuolen is.
 want die ogen en doe
 der hande wert niet.
 noch die oren. dat den
 voete beuole is. en hier
 om en warē si mer al
 ppheten. noch alle a
 postelē. noch alle leer
 res. noch alle dat si
 mirakele deden. Noch
 alle en sprake si niet
 mit allen tongen. mer
 elc hadde sin sonderli
 ge genade ontfangen. vi
So wie in sine we
 ghe daer hi toe ge
 roepen is. en die hi
 voer genomen heeft
 niet te rechte gefon
 diert en staet. als hi
 alre hande doechde in
 andere mensche hoert
 puse. so wort hi daer
 of beweget. en wil he
 rechte uoert volghen

daer die menschelike
 crancheit in arbeyt te
 vgreets. want her is on
 mogelic dat een mensche
 mit alle den voerseide
 doechde vaert soude mo
 ge werden. En wil hi veel
 wisen volgen. so en sel
 hi geene wise rechte
 mogen doen. want soe
 wie veel ambochte le
 ren wil. die en sel gees
 ambochts goet meyster
 werden. Her sin veel we
 ghe die alle tot god le
 den. en daer om sel een
 ygelic bidē wege die hi
 iert voergenome heeft
 op dat hi daer in volco
 men wordē. totte eynde
 toe in bliue. want die
 ongestadicheit des her
 ten. plegget den monic
 in sinen voerganghe
 grote schade te doen. **vi**

Her sin veel din
 ghen die die ee
 mensche wel te rechte
 tot sine oibac doet. dat
 sonige ander herde ane
 tuerlic waer woude hi

dat sluc volgen als wi
 in een exempel hebben
 dat die abt iohanes te
 velle plach om te ver
 wonderen. en gode daer
 of te louē. mer dat er
 pel niet te volge. Her
 quam eens een man
 in weerlike dedere tone
 voerseide abt iohanes
 en brochte hem waer
 van sine vruchte. daer
 vant hi enen man ge
 bonden bi. die swaerli
 ke beseten was. en die
 viant hadt hem be
 roene. dat hi nimmer
 meer om des abts ver
 manige noch gebodes
 willen vten besete lich
 aem gaen soude. mer
 doe die man mid weer
 like schin quam was
 die viant vuerre ende
 seide lichtelic van daer
 Her in v wonderde he
 die oude vader niet lue
 tel. en also veel te meer
 dat hi alsulke sonderlin
 ge genade in die weerli
 ken man vnam en be

gan hem van sijnre oer-
 feminge. en van sijnre leue
 te onder vrage. **I**n andr
 woerde dar hi een weer-
 lic man inder echt was
 en aen een wijf gebou-
 den. **D**en heiligen vader
 dochte datter vmer een
 man van groter gena-
 den was. en viaechde
 neerstelike wat hi hā
 teringe plach te wesen.
In seide hi waer ee grof
 gebuer en plage daghe
 ly mit sijnen handen te
 wimen. daer hi of leef-
 de. **E**n en wist niet dar hi
 iet goets plach te doen
 dan so wāneer hi des
 morgens vroe te velde
 ghinc om sijnen arbeit
 te doen. of des auonts
 thuis quam plach hi
 altoes inder kerken te
 gaen. en god te danckē
 en te bid den om sijn da-
 gelijche broot. ende al-
 toes plach hi gode van
 sijnen vruchten te offe-
 ren eer dar hi selue daer
 of at. **E**n so wāneer hi

sijn offen doer ander lu-
 de coern leide plach hi
 hem haer monde te bē-
 den. op dar hi niemant
 gheen soade en dede. **E**n
 doe den ouden vader docht
 te dar alle dese antwoer-
 de niet genoegh en was
 alsulken macht mede
 te vāngen. den viant we-
 te werpē. brochte hie
 hem mit vragen. en
 mit ondersuckē also
 na. dar die man daer
 niet voer hi en mocht
 en began hem te seg-
 gen hoe dar hi ou est-
 iare doe hi green ee mo-
 nic had geweest. van
 sijnre oudaers mit ghe-
 weldē bedwouge was
 een wijf te nemē. daer
 hi sonder yemants we-
 ten als mit sijnre suster
 mede geleuet had. ende
 in reynicheit behoet.
Doe die oude vader dar
 werc gehoert hadde.
 wort hi van grote ver-
 wonderē beweget ende
 seide openbaerlic dar

die viant die hi niet ydu
 nen en mochte. wel mit
 rechte voer allulke mas
 tegenvoerdicheit mol
 te rumen. want allul
 ken were was in sinre
 ioechte vre van hem. en
 noch en dorste hie in sa
 re oucheit van vrese der
 reynicheit niet bestaen
En al wast dat die abt
 iohanes dit werc mit
 groten vwoonderē pruc
 te. noch hant en dorste hi
 er niemant van sinen
 monike raden te besue
 ken. want hi wist wel
 dat veel dinggen vanden
 sonigen wel gedaē wer
 den. die sonige andere
 vreselic waren te begri
 pen. het en is alle men
 schen niet mogelic te v
 arigen. dat die he den
 sonige mit sonderlin
 ger genade gegene heeft
Hier voer viii ca^t
 hebben wi geset
 hoemen die werckelike
 werentheit in meniger
 wus pinc te verighen

Nu willen wi voert va
 der suakeliker wysheit
 sarue. die daer in twee
 manere gedeilt is. als
 die wiscman seic. alle
 die huulgenore sijn mit
 dubbeldē dedere gedeelt
Die icste maner is die
 lystone te vrelle vader
 letterē. als si geset is
 als **S** paulus op eenre
 stat spreect. hoe dat abra
 ham twee kindere had
 te een vander eygenre
 deeren. dat ander van
 der vuer. vander deene
 wast naden vleische
 gebore. vander vuer
 onnuds der beloesten
Die ander maner der
 suakeliker wysheit
 is geselet alsme die
 woerde der heiliger scif
 ture tot euen anderen
 sin trecket dan si liden
 want **S** paulus seic
 daer na. dat die twe a
 brahams kindere sijn
 die twee testamēte. Of
 allmeur noch hogher
 vander hemelscher he

melicheit vstaer als **P**
 paulus daer na in bren
 get en seir Dar dat ilic
 iusalern dar daer bouē
 is. is vii. en is onsen moe
 der **O**f allment na seide
 like wechde en wustheit
 den bedint recht of hie
 bi desen twee restamen
 ten vstaen wouden die
 werkelike werucht en
 die smakelike wustheit
Of datmen bi ihrlm of
 bi syon vstaen woude
 die sielen des menschen
 als die phere seir ihrl
 loue den lie en syon loue
 dmen god **O**f wil wi de
 se vier manere in een
 te gader brengen. so mo
 get wi bi ihrlm vier
 dingē vstaenader histo
 ren. so ist een star daer
 die ioden in woenden
Raden ander sine. so ist
 die kerke gods die hier
 beuden is **R**ade derden
 sine ist die kerke gods.
 die mid hemel onser al
 re moeder is **R**ade vier
 den sine des mensche siel

die diavul onder dese na
 me vande he gelastert
 of geprist wort **ix ca**
Her om wil di toe
 ken lichte der geest
 teliker wustheit niet wt
 vmetelheid. mer wt mi
 nen der bereingte come
 so pinc v die salicheit
 te besite daer of gelare
 uen staet **S**alich sijn
 die reyne van heren
 want si sullen gode lie
En wil ghi tot dier wyl
 heit come daer die engel
 gods dancl of seide **D**ie
 daer geleert sijn sellen
 bleucke als een claech
 des firmaments **E**n die
 veel mensche watter ge
 rechticheit beuroeden
 die sellē wese als die
 sterre in die ewige ewic
 heit **S**o moer ghi be
 houde die vlichticheit die
 in dincet dar gi totter
 heiliger scrifture hebt
 en haest v die werche
 like weruchticheit ierst in
 te volle te vringe. want
 sonder die als wi voer

gelypoken hebben en
 machinē der welsliker
 puerheit. der swakeli
 ker wysheit niet gena
 ken. die die geen na ve
 le arbeids voer hoer
 loen ontfangē. die niet
 alle van ander lide.
 woerd. mer van eyge
 re volcomenheit ghe
 leert werden. want si
 en ontfangen die vsta
 delheit der ee gods niet
 wite woerden. mer wt
 ten vruchten der werke
 en als alle die passien
 gedert en vduwer sijn
 mogē si vullike mitten
 pphete seggē. **H**e wt di
 nen geboden heb ic ver
 standen. ic sel louē en v
 staen mē onbeulecten
 weghē. want die louet
 en verstaet dat daer ghe
 sungen wort. die inden
 onbeulectē wege inden
 voertganc des puere
 heeren arbeit. **E**n daer
 om wil ghy der geesteli
 ker wysheit een heilich
 tabernakel in uwer

herten bereide. so pur
 giert v ierst van alre
 vleckē der sūde en sordy
 fondicheit deser werlt
 . want het is onmogelic
 een siel die niet weer
 liker sordyfondicheiden
 becomert is. die ganc
 der swakeliker wysheit
 te ontfangē. of een moe
 der der geesteliker sūden
 te werke. of die meun
 ge der heiliger scrifture
 te onthoude. **E**n daer om
 du iohanes die ee ionc
 man noch biste di be
 hoert mē ierste alre
 meest te onthoude dat
 ic di seggen sel. wil tu
 dmen arbeit. en dij be
 geerte die du inder he
 liger scrifture hebste
 niet ydelike vliete. dat
 is dattu boue alle din
 gen dme mont spaer
 ste en niet veel woerd
 en hebste. want dit is
 die alre ierste inganc
 der werckeliker wetent
 heit. **E**n dattu alle der
 ouder vaders leringhe

en sentencie mit meer
 tiger herte en rechte
 als mit enen stomen
 monde outfangeste.

En vltelic die in dinc
 herte begraueste. ende
 haeste di dar veel meer
 te doen dan te lere. wat
 in alleen dar te lere is
 die scadelike ydel glorie
 gelegen. en in dar doen
 sel die vruchte der gees-
 teliker wysheit walle

12

En so wancere du mit
 ten oude vaders inder
 collacie biste en selstu
 geen dinc voertbrengē
 noch vrage dan daer
 di ondersceit gebreect
 of daer di die noer toe
 dwinger te wete als
 die sommige van rech-
 ter ydelre glorie he vey-
 sen of sus niet en wiste
 en vrage dat he te vore
 wel kundich was. wat
 her is hem omogelic die
 gaueu der geedeliker
 wysheit te outfange die
 om der mensche lof te
 verigen inder heiliger

scritturen darbar Ende
 so wie mit dier passie
 gebonde is. die moet
 van uode mit andere
 gebreke. en sonderlin-
 ge mit houerdie gebou-
 den bliue En is hi also
 inder werkeliker weret
 heit nedergeworpē so en
 mach hi die suakelike
 wysheit. die daer wt
 gebore wert niet ver-
 gen Daer om wes al
 toes suel te horen. ende
 traech te spreke. op dat
 van di niet en gesac.
 dat salomon seic Hietu
 enen man die suel va
 woerde is. so offer meer
 hoeps toe tot ene dwa-
 se mensche. dan tot he
 En ymer di niemant
 mit woerde te lere dar
 tu te vore mitte werke
 niet bewust en hebste
 als ons inder exempel
 ons herte bewust traet
 die ierst began te doen
 en na te leren En wach
 di dattu van dier lude
 getael niet en werdt

daer inder ewangelien
 of geleereue staet. **Soe**
 wat si u seggē dar out
 hour en doet. mer na
 hare werken en wilt
 niet doen. want si seg
 gen en en doens selue
 niet. en bynde swaer
 en onvdiachlike vor
 den te gader en leggen
 se opter menschen scou
 deren. **Mer** si en willen
 se selue mit hare vni
 ger niet rucen. **Wā**
 ist dar die geen die een
 dar miuste gebor bicket
 en die mensche also leert
 die miuste mit hemel
 ruc gelien sel werden.
So ist te duchte dar die
 geen die veel groter ge
 bode vsumet en noch
 tanc hem vmet te lere
 dar hi die miuste niet
 in hemelruc. mer die
 meeste in die helle sel
 wesen. **Daer** om moet
 ste di wachten tattu in
 dar lere der geenre eren
 pel niet en volgeste die
 die cloeckicheit der dic

puerlinge en die toe
 uloeyngē der woerde
 vcregen hebben. also
 dar si alle dar si willen
 aertic en onuloeylich
 mit woerde wtbaren
 kunen. also datme wa
 ne dar si alre geestelike
 wijsheit onderseheit
 hebben. **Nochtant** dar
 si van haerre crachte
 en van haerre vni
 ten niet en wete. **want**
 het is een ander dinc
 kunste des mounts en
 schynsel der woerde te
 hebben. **En** het is een
 ander dinc mit adere
 en inder vetticheit en
 inden morgē der hemel
 seler woerden te tredē
 en die afgrondige ver
 borgen heymelike sa
 cramente mit ene pu
 ren oge des herten te
 scouwen. dar geē men
 schelike leringe. noch
 weerlike wijsheit ge
 uen en mach. **Mer** dar
 allen die puerlic
 des herte oinnus in

lidinge des heilighe
 geests pleget te vdiene
Wiltu totter **x cat**
 waerachtiger
 wysheit der heiliger sa-
 crifturen comen. so
 moestdu voer alle dinc
 ten ierste die onbevege-
 like oetmoedicheit des
 herten hebben. want
 het is onmogelic die geest-
 telike wysheit anders te
 verigen. Daer na so moet
 stu di pinen. als alle
 sordichoudicheit. en eert-
 selic gedachte wgedre-
 uen in. dan di stadelic
 en eenpaerlic totter he-
 ligen scrifturen geueste-
 cheit dijn gemoede die
 aengetogen heeft. ende
 gefouwt vech als tot
 eenre gelikenisse haers
 selfs. En dan selstu van
 den gedaente der heilig
 scrifture een arke des
 testaments make daer
 die nye tafele des oude
 testaments en des nywe
 in syn. En een gulden
 kane. daer dat hemellic

broet in was. dat is
 een piner reyn gehued
 misse. daer die geesteli-
 ke sine der ewiger he-
 melcher sueticheit en
 der engelē broet in out
 houden wort. **En aarōs**
 roede. dat is des waer-
 achingen onste bisscopps
 ons here ihu xpe sal-
 ge banere inder onster-
 liker memorie altoes
 groen bloeyend. want
 dit is die roede die na
 dien datse vander wort-
 tel yesse of gesucte was
 veel leuendichliker we-
 der te lue wort. **Alde**
 se voerscreue dinghen
 wordē mit twee cheru-
 bimen. dat is mitter luy-
 storien. en mit geesteli-
 ken sinen. daer of bedec-
 ker. want cherubin be-
 diut vollicheit der wys-
 heiden. die die arche
 duns herte altoes sel
 bedecken. en van alre
 in brenghic geestelike
 boesheit besarmē. **En**
 also sel dijn herte niet

alleen inder ecken des
 ouden testaments. mer
 oec mede inder puerli
 ken conuencie gecoert
 werde. **E**n sel oomids
 die onuwinlike begeert
 der puerheit van ghe
 reiken dingen recht v
 slonden worden. **E**n ver
 mullen also des bisscop
 gebot die geboden was
 witer heiliger stede mer
 te gaen. op dat hi niet
 en beulecke die samua
 rie gods. dat is sijn her
 te. daer die he geloeft he
 net altoes in te wonen
 daer hi seit **I**c sel in hem
 in wone. en wandere
 onder hem. **O**m twee
 hande sake selue stede
 lic die gedachten inder
 heiliger scripture heb
 ben. **D**ie ierste sake is
 men vdrifter onnute
 gedachte. en quade in
 valle mede. **D**ie ander
 sake is al vstaetnense
 ten iersten met. oomids
 dat dat gemoede in dier
 mit mit andere dingen

becomert is. op ee and
 tijc als hi hem daer te
 gen bereic en ledich ma
 ket. en sonder luge ind
 stilheit des nachts. so
 selse hem daerlike voer
 gehouden werde. **x**

Adieu dar die v
 nyminge ons ge
 moets oomids der voer
 sprokene vlnich was
 ser. so sel oec dat aeficht
 der heiliger scripture
 vnuwet werde. en die
 scoenheit ceus hemel
 ker vstandruisse sel
 recht wite voertgan
 den mensche voertgan
 en op wallen. want
 uader outfandiche der
 menscheliker sine so
 pleech haer die ghe
 daente der heiliger scrip
 turen te sachen. also
 dat si den vleyscheliken
 menschen eertsche en
 den geestelike mensche
 godlic schijnt te wesen
En al schijnt si den som
 migen ierst in grof en
 slecht te wesen ende recht

no

mit neuel vduinstert
 Daer na mit vocitgae
 so en mogen si haer sub
 tilheit niet begripen
 noch haer bleuclende
 schynsel lide. Grenpel
 van euen gebode daer
 wi alle die ander hemel
 sche gebode na onser
 maten ni moge mer
 ken. daer staet gescre
 uen in moyses ewe
 du en selste geen onsu
 uerheit doen. En wer
 lic mensche die noch
 mit vleischeliker passi
 en gebonde is vstaet
 dar. en scouet dat nae
 gelude der lettere. En
 ander mensche die van
 dier onpuerheit gene
 sen is. die en scouet dat
 niet alleen. mer hi ga
 ter vorder mede ni dat
 hi afgodie en heyden
 sche wise en wyclin
 ghe en der maue en d
 planete loep. en alle
 dat die puerheit des ge
 loefs beuilecke mach
 dat hout hi in su her

te een onauuscheit te
 wesen. die vboden is
Van deser onauusch
 wast dat die he ihrlm
 berispede en seide In
 allen hogen berge en
 onder alle rachtige bo
 men hebste onauusch
 gedaen. Laet nu come
 die waerleggers en
 die wyclaers diem
 den sterre plage te lie
 en toecomende dingē
 daer wt te boetscap
 pen en behouende die
 geest der onauuscheit
 heuetse bedroge. en su
 van hare gode gescei
 den. Hier na volget
 een derde onauuscheit
 die inder iode wyclin
 ge plach te wese daer
I pauwels of seic Si
 neemt der dage waer
 en der tude en der maē
 den en der iare ic ducht
 te dat ic te vgeefs in
 v gearbeit heb. So wie
 dat daer in viel die had
 sonder twiuel onauusch
 sheit van xpo gedaē

en en vdiender vā **S**
paulus niet te horen
Ich heb v als een reyne
 maget enē man ghe
 truwet. v rpo te biēde
 • en ic dichte also als
 dat serpent euam be
 droech. dat uwe sūen
 also vderuet sellē wer
 den vander symPELL
 • die in rpo ihu is **H**ier
 na volget noch een
 vierde onsuuerheit.
 dat is dat onspel des
 ongeloues daer die a
 postel of seit **I**c weet
 wel dat daer gripende
 volue onder v comē
 sellē. als ic van v ge
 scheide bin. en en sel
 len v niet sparen. En
 wt v seluen sellē man
 nen opstaen. en spre
 ken vkeerde dinghen
 en sellē discipulen na
 hem leiden. **H**ier na
 volget noch die vnske
 en die subtyllste oncu
 usheit. die hem daer
 voer huēde mach die
 luedē hem. en dese is

gelegen in die dwale
 de onnutte gedachten
 • want niet allen die
 lelike. niet oec mede
 die ledige gedachten
 hoe dēn dat si van
 gode sēuen te leidē noch
 taut sijn si van enē vol
 comenē māne als on
 reyne onsuuerheit ge
 rekent **xij capitel**
Germanus. doe
 ic die hoerde wort
 ic beweethe en seide al
 swaerlic vsuchtende
 van dat ic nu gehoert
 heb bin ic meer begā
 gen dan ic te voren
 was: want van dat
 ic voertūts gehoert
 heb van weerkelij
 storien of van stridē
 of van menigerhandē
 ander onledē die ic
 gehoert of gēhe heb
 • daer wort mi alsulke
 beelde of voergho uē
 • dat mijn gemoete in
 den gebede also hyn
 hie is. als ic mijn ge
 sichte opwaert stue

2
10

ren sel. dat ics uur genē
dagelrsc̄hē sc̄repe v̄druue
en can **xij capittel**

Neluen dinge die
di dese moeylichheit doet
mach di een suelle en et
hastige medicie of co
men. is dattu die selue
vlticheit die du miden
weerlike hystone had
sc̄en die studieringe
der heiliger scr̄ituren
nu voert willst setten
waur dar gemoede moet
van note in die ydelen
hystone becomert bli
uen thent hem war an
ders daer voer gegene
wert Dat mensche like
gemoede en mach hem
tot alle gedachte niet
geuen. daer om so moe
tet hem daer in opge
noeris altoes becom
meren. en derwaerts
glid̄ thent datter hem
tot geesteliker vltich
genē en sin roculucht
daer toe make **O**p dat
die smake like wylheit
in di ewelike geuesti

get werde. en du haer
re na v̄gandiker wise
voert aen niet en ge
bruncke als die geen
die se niet mit hare
beide. mer wt v̄ceme
woerte v̄crege hebbe
En op dat si in dinn in
getoente rechte volco
melic begrane en ge
smaect werde. so moet
stu di mit alre meer
sicheit wachte **A**lle
hoerstu wat in colla
cien of in sermoenen
voertbrengt. dattu te
voren wel wisteste dat
tu dar niet v̄duetelic
en ontfangeste noch
en v̄smaecte te hore
als recht. want men
di niet niet nywes
voert en brengt. mer
taten dat mit sulker ge
richeit in dinnre herte
bestenste. almen die
begeerlike woerde der
sauldicheit mit oren is
sauldich te horen. of
mit moude is sauldich
te spreken want al
werden die woerde

der heiligher scripturen
 diavul ouerhaele en v
 togen. nochtane en
 mach die sathen daer
 of eene siele die nae
 rechter wijsheit wort
 nimmermeer een wal
 ginge maken. **W**er da
 gelike ontfanger sie.
 niet als oud. niet als
 begeerlike minne woer
 de. **E**n hoe dat sie die
 ker hoert. hoe dat sie
 begeerliker horen en
 weder wtspreke sel.
En een waerheit dic
 ke te horen maect allul
 her siele een seker ver
 richheit en geen vduer
 want het is des blaen
 den. en des houerdige
 herte een openbaer he
 teken. is dat he die sta
 dige medicijn der salig
 ger woerde ouermids
 gewoenlicheit v drie
 rlike in staet. **A**s die
 wileman seit. een ver
 sade sel niet op die ho
 nichvoten. **A**er eene
 liongeriger sielen sun

bitter dingen suete. **I**s
 dattu die vlicliche ontfan
 gende. en in dat heimele
 ke dijns gemoets ver
 berichte. en mit enen
 heimeleke swigge beke
 gelste. **S**o sel die vte vate
 diure borste. als ee
 uende welrukende roke
 die daer van gracie wit
 heiden des sins. en van
 ontheiden der indsamlic
 heid wel gecoeet is. **W**
 voert wtgebaert wer
 den. **E**n sel recht als ee
 ewige fonteyne wite
 aderen der besoch. **W**er
 der die vette riuieren
 der doechde. wite afgro
 de diure herte bloeyde
En dan sel in di gesae
 dat die wile man tont
 genen die die mitte wer
 ken bewulde sprac. **D**in
 ke dat water wt dine
 vaten. en witer fou
 teymen diure putten
 wt diure fonteynen
 laet di dat water wt
 vloeyen. en wt in di
 nen straten sel du wa

ter lopen **I**saias Du
 selste wesen recht als
 een nat vordich hof
 en recht als een fontei
 ne der waters. daer ge
 nes waters gebreken
 en sel. **E**n in di selle ghe
 sticht werden die woets
 nen der werke en du
 selste herte een stichter
 der namen of doende die
 toepade der quaetheit
Oec sel di toecomē die
 salichheit. daer die selue
 yphete of seer. die hie en
 sel voert een dine leer
 re van di niet late scer
 den. **E**n dijn oge sellen
 dinen meester sien. en
 dijn oren sellen horen
 dat woert des geens die
 di after den rugge ver
 maent **D**ie is die wech
 wandr hier in. ende
 niet ter rechterhant
 noch ter lichterhant
En aldus sel gesaē dat
 niet alleen alle aemwi
 singe en gedachten des
 herten. **M**er oec mede
 alle wt wandringhe

en om loynghe der ge
 dachten sellen di welc
 aldes een heilige en
 halinge der ewen gods

Et is **xiii**
Homogelic als wi
 gheleit hebben. dat enich
 onbesocht mensche dese
 dingen soude mogen be
 kennen of voert ander lu
 de leren. want die niet
 outfandic is wat te out
 fangen. hoe sel hi bequa
 me werden dat voert wt
 te leueren. **E**n is dat hij
 hem des yet ymet te le
 ren. dat hi ierst aldus
 niet outfange en heeft
 sijn lernige sel sonder
 twiuel onnutte en on
 vruchtich wesen. ende
 niet vorder dan totter
 mensche oren moghen
 comen. **E**n die onvrucht
 baer onedelheit die wt
 ymetelhadē comē en
 mach die herte niet be
 rueren. want het toet
 vren scatte der goeder co
 sciencien niet. **M**er wt
 ydte ymetelheit. **E**n

Het is onmogelijc dat ee
 onreyn siel. hoe seer
 dat sij pynit geestelike
 wylheit soude verigen
 want niemant en doet
 edel salue noch costelike
 drauc in een onreynue
 vat. die welrukende u
 mure. wort lichteliker
 vergert van ene on
 reynen vate. dan een
 onreynue vat van haer
 vbetert wort. **W**ant
 dat onreynue wert lich
 teliker onreynit. dan dat
 onreynue gereynicht
 mach werde. **A**lso ist
 mitten vate ons herte
 . het en si dat dat alre ier
 ste van alre onreynic
 heit gepurgiert werde
 . het en sel die salue der
 benedinge niet ontfan
 gen. **D**aer die phete
 of seir **A**s een salue in
 den hoefde die daer ne
 derdaelt inde some van
 sine cled. **N**och oec die
 geestelike wylheit noch
 die wylsprake der scrij
 ture die daer suet sijn bo

uen houich. en houich
 roten en mach hi niet
 onbeulect houde. **w**ac
 wat meddelinge is
 der gerechticheit mit
 boesheit. of war gesel
 scap is den lichte inder
 duisternisse. **O**f war
 gelinc isser tussche xpm
 en helial **xv**

O Germanus dese
 sentencie en seir
 op geen prouelike redē
 te staen. want het is
 openbaer dat alle die
 geen. die dat geloue
 xpi niet ontfangen en
 hebben. of die dat mit
 ongeloue in breke wil
 len dat si onreyn van
 herte sijn. **H**oe coent
 dat veel ioden en veel
 ongelouige. **I**a veel ge
 louige mensche niet
 die niet menige sijn
 becomert sijn. hem v
 niet dat si die grooch
 der geesteliker leringe
 ontfange hebbe. **E**nde
 veel heiliger manen
 wies herten van alre

lundigher vleckē ge
 vyer sijn hem mit puer
 heit des symple geloefs
 laten genoegē. en en we
 ten vander heimelich
 der vborgerre conste
 niet. **Hoe sel dan dese sen
 tencie te vstaen wesen**
 datter niemant geeste
 like wistheit en ontfaan
 get. dan die alleē puer
 van herte is. **xvi**

Notroes van dese
 onderscheide via
 gen si vorder. die alle
 die voersprokē woerde
 vander voergaender
 sentencie te rechte niet
 gemeret en hebbe. **Wi**
 hebbe geseit dat aldus
 raingen mensche alleē
 een conste der disputac
 riuge en een scoen ge
 daente des sprekēs heb
 ben mer dat si in die
 aderen der heiliger scif
 ture en in die heimelic
 heit der geesteliker sin
 nen niet in gaen en mo
 gen. **Want die waer
 achtige wistheit en wort**

van nyemant dan vā
 den waerachtige oefe
 naren gods belet die
 dit volc vmer niet en
 heest. daer die plicet of
 leit. hoer dwale volc
 die daer geen herte en
 hebste. **Sij** hebr ogen
 en en liet niet. **Sij** hebr
 oren en en hoert niet.
En op een ander stede
 staet geseue want
 du die wistheit vwor
 pen hebste. so sel ic di
 verwerpen. **Datu** in
 der priesterchap niet ge
 bruke en selste. want
 in xpo alle die scatte
 der wistheit en der we
 tenheit vborgen sijn.
 hoe sel hi die rijn vfa
 smader te licken en te
 vynde of die hem blas
 phemiert. als hi en ge
 nonden heuet. of die
 dat kerste geloue mit
 onreynen werken be
 ulect. **Hoe sel die die.**
 die waerachtige wist
 heit vcrigen. want
 die heilige geest vliet

den geveynsde en en sel
 niet wouē mid lichaē
 dat den sūde onderge
 worpen is. **H**ier om
 en machme totter ge
 steliker wysheit niet
 come. anders dan als
 een der phetē werke
 lic bewijst heeft daer
 hi seir. **S**agte v tot ge
 rechticheidē en maeyt
 die hope des leucus en
 vlicht v dat licht der
 wysheit. **F**erst selmen
 saeyen totter gerech
 ticheit. dat is totter
 werkeliker volcomen
 heit mitte werken der
 gerechticheit. **D**aer na
 selme maeyē die hope
 des leucus. dat is die
 vrucht der geesteliker
 toedien. mit enē we
 dinen der sūde te ver
 gaderen. **S**i also mogē
 wi v dat licht der wyl
 heit vlichtē. van deser
 ordinaclie staet yden
 psalme gelaene. **S**a
 lich sūn die onbeuec
 te inden wege die daer

wandere inder ewe des
 heren. **S**alich sūse die
 sūn gebode ondersuckē
 hi en seide niet ierst. sa
 lich sūse die die gebo
 de gods ondersuckē.
Ende daer na. **S**alich
 sūse die daer wande
 ren mid wegtie. **M**er
 ierst seide hi. salich sū
 si die daer wandere in
 den wege. **H**ier mede
 bewijst hi daerlike dat
 niemant comen en
 mach die gebode gods
 te ondervīnde. **H**et en
 si dat si ierst mid we
 ge rpi mitten werke
 ker volcomenheit on
 beuect voertgae. **D**aer
 om hebbe dese daer in of
 geset. **i**s hechte. die wyl
 heit des onrechtē naes
 daer. **S** paulus of seir
O dymochree behuede
 dat di beuolē is ende
 scawe die ydel nywic
 heit der woerde. en die
 wedersettinge der wyl
 heit der valscher name.
Van desen daer ee beel

de der wylheit schone re
 verighen. en vanden ge
 nen die die heilige scrif
 ture in haerre memo
 rien uerfchlike vatinge
 en die vleischelike liden
 den nochtrans niet en
 laten. daer spreect die
 wise man wensliche of
 •Recht als een gulde mic
 sien die oren der liden
 also berouent en en en
 sedigen wane die scrif
 ture. **W**ant wat bader
 dat yemant die aertly
 der hemelcher woer
 de. en die scoenheit der
 costeliker scrifture ver
 crigen. **I**t dat huse mit
 ouerme werken onder
 die eerde graue ouer
 mits liden onmensche
 leuen beuleche. en da
 geschieet dat hi daer
 mede niet geert. niet
 mede geoneert of wor
 •want dat lof niet scoe
 en is in des sunders wort
 als die yphete seic. waer
 om vellectu myn ghe
 redichheit en neemdu

myn testament in di
 nen mond. **I**achtu
 men die on heylste
 mit hem. en mitte on
 speere sterftu din
 goet. **W**an aldustan
 ge wensliche die die we
 de gods stadtic niet be
 •^{en} liden. daer of gelareue
 staet die viese des herte
 is leringe en wylheit
 seic die wise man mer
 kelic. **W**at bader den on
 wilen rindom. **S**en me
 sche die van sijne her
 ren geheert is. en mach
 die wylheit niet besic
 •**W**an dier werke
 ker wylheit die nutter
 vuluisse der vleischeli
 ker lunde beuleet wor
 •so wert dese waerach
 tige geestelike wylheit
 also verre o'scheidt dat
 wi weten dat hi in som
 migen ongeleerde me
 schen. die niet wel spre
 ken en conde wonderlic
 geweest heet. dan men
 under apostelen en in
 veel andere heilige ma

2
 no

uen daerlike bewisen
 mach die wie oylsul
 der yckter philosophie
 geen vnoegen en had
 ten **daer** bouen lie ou
 ter die waerachtighe
 vrichte der geesteliker
 wachheit. daer mit a
 postele wert of gelare
 uen staet. doe si seggen
S peters en **S** ians sta
 tachticheit. en vna
 men datter mensche
 waren sonder letere
 en ongleert. doe ver
 wonderde si hem **En**
 hier om gaet dat dier
 herten dattu tot haer
 re onuergauchiker goe
 de roke come wilste. so
 arbeide ten ierste mit
 allen vhte. dattu van
 de lie puerheit der rey
 nicheit vaigeste. wat
 niemant daer noch
 die vleischelike passie
 en sonderlinge der on
 suuerheit in regnert
 en mach dese geestelike
 wulheit oweruen
 want in dat goede her

te sel die wulheit rus
 ten. en die gode ont
 fier sel wulheit vunde
 mitter gredichheit
Dese selue ordinancie
 leert ons die heilighe
 apostel daer hi seit **In**
 wake in vasten **In** rey
 nicheiten **In** wulheit
In lauenmoedicheden
In facticheit mit hei
 ligen geest **In** onghie
 beynit **In** de
 ordinancie der doech
 ten wil hi ons leere dat
 men van wake ende
 van vasten coeme tot
 reynichide. van rey
 nicheit tot wulheit
 van wulheit tot lae
 moedichide. van laue
 moedichide tot suetic
 heide. van sueticheide
 totten heiligen gheest.
 vande heilige geest tot
 ten loen der ouegeveyn
 der minen **A**lstu na de
 ser ordinancie aldus
 totter geesteliker wul
 heit gecome biste dan
 en selstu sonder wuel

als wi geseit hebben
geen onvuchtbaer noch
onsichtige mer een leue
de vuchtbaer leringe
hebben. en dat saet des
saligē woerts Ende so
waer dat van di in die
herten der hoeres ge
worpen wor. daer sct
die nauolgende milde
regen des heilige greefts
vuchtbaer maken En
dan sel als die pphete
seit dinen sade rege ge
geuen werde. so waer
tattuut inder eerde sac
et. en dat broet der vuch
te van diere eerden sel
vet en vuchtbaer we

Wten *xvii capic*
Acht oec alcu
in dinen ouden dagen
leuen selste dattu vder
tues mit arbeide en mit
oudervrynde vreege heb
ste. dattu dan vander y
delre glorie niet vleit
en wortste den onrey
nen mensche in te dia
gen. dat si niet weer
dich en sijn te begripe

• dat die wile man oec
vbode heeft daer hi seit
En wilt den ongerech
tigen tot des gerech
gen mans wege niet
leiden. noch en laet di
vander sadicheit des
buntes niet bedriegen
• want den dwasen en
vorderen die weelde
niet. noch liet en be
hoert niet die wijsht
wt te stouet. daer gec
sine en sijn te onctan
gen. liet is meer een
omvertenheit te reke
uen. want een hert
knecht en sel van ge
nen woerde vbetert
werden. en al vstaet
hiet hi en sels niet vol
gen En en wil niet
spraken inder onwiler
hude oren. op dat die
wile lude dan leru
ghe niet en bespote
En en ghif den hon
den dat geheilichde
niet En en werpt v
margriete niet voer
die verke. op dat sise

mit hareu voete niet
 en vreden. en hem om
 keren en scoren v Aldus
 moennu aldustauige
 luden die vborghenheit
 der geesteliker sine wyl
 selike bedeckē. en segge
 mitten pphete **Ic** heb di
 lernige in minre herte
 vborghen. op dat ic di niet
 en suindichde. **Mer** du
 moechste lichte seggen
 en wien selue die sacra
 mente der heiliger scrij
 ture aen scaffen. **dar** leert
 di die wise man daer hi
 leit. geest den geuen die
 in droeuicheit sijn alle
 dar te drinckē. daer si
 droncken of mogē wer
 den. en den geuen die in
 rouwicheden sijn dien
 gheeft wijn te drinckē
 • **Op** dat si haer armoede
 vgeten. en hoers rouwe
 voert aen niet en ghe
 druckē. **dar** is so wie vā
 rouwicheden der voer
 ledere werken. en van
 droeuicheit te seer ver
 drucket sijn. **die** seker

ouuloedhe die vroliche
 der geesteliker dingē dar
 is die wijn die des men
 sche herte vblidet **En** ver
 maect die witter wer
 scappinge des salighen
 woerts. op dat si van te
 veel droeuicheit en vā
 der scadeliker wanhopen
 niet te seer vnedert en bli
 uen die aldustauich sijn
Vanden geue die in lacu
 wichede. en in vsmuel
 heid sijn geset. en vā geē
 re sericheit haers herten
 gepuudic en werde staet
 aldus gescreuē. die daer
 suete. en sonder sericheit
 is die sel in armoede we
 sen **Mit** alre vlincheit
 wachi dattu om der ydē
 re glouen wille mitte ge
 uen niet delachtich wer
 den en moechste. dien die
 pphete louet. **dar** hi sijn
 gelt niet wt en gab te woc
 ker. want so wie die leri
 ghe gods daer die pphete
 of leit. **dar** si reyn sijn en
 mid vuer geproeft om
 enich lof der menschen

we scaffer die settet san
gelyc wt te wo eker daer
lygenen dauc. mer ouden
of ontfangen sel **xviii**

Oen en vordert die le
ringhe niet der geestelik
dingen niet. Die ierster is
als die predicaer onbe
sachte dingen mit licht
ueerdigen gelude der wo
den den hoerre leren wil.
Die ander is als die hoer
re bose is. en mit veel ge
breken betogen dat hi
die salige heilige leringe
des geestelike leeres mit
sijner vheerter herte niet
onfangen en can. daer die
vheere of seir. dat herte va
talen volke is vblint en
si hebbe swaerlike mittē
oren gehoert. En hoer o
gen hebbe si toegelore
dat si mittē ogen niet en
sien. en nur haren oren
niet en horen. en mitter
herte niet en vstaen en
bkeert werde. op dar ic
se ghesont makete **xix**

Mer soume so wer

ter vander milder vnhet
ons here gods vleent
die wil dat alle mensche
behoudt werden en toe
kenisse der waerheit te
comen. dat hi den soni
gen die onberispeliche
uet die genade der geeste
liker leringe om veel
mensche salicheit vleent
Aldes gelyc gaf hi oec
voertuts den sonigen
die genade. den mensche
gesont te make. den so
nigen den viant te v
driven. daer wi die an
der collacie nade eten
cauont of beghinen
willen. want dat wort
altoes crachteliker mit
ter herten ontfangen
so wat men alleynlike
sonder alre groeten ar
beit des lichaems te le
ren pleghet. **hier be
ghint die xv collacie
des abts nestros an
derde collacie vanden
mirakelen**

Doe alle die genide des auorts wt want gingen wint gader als wi ghe woelic waren. op ee matte sitten en vswachtu nederstelijke nader collacie die ons dese vader belouet hadde. **E**n doe wi den wilken auorts om die eweerdic heide des ouden vaders geswegen hadde voer quam hi dat swigē on ser scamelheit en seide aldus. **D**ie voergaende collacie heeft belouet dat wi nu die sake en die waer ome der geel teliker gaue gods sou den openbaren. die nader ouder leringe in dūe geleyt is. **D**ie ierste sake waer om dat on se he god die gaue der mirakelen gaf dat was die vdiene der heilicheit der heiligen. **E**n des gelue ware die

apostele. en anders der heiligen veel die mira kele en wonder deden. als hem die he beuolen hadde doe hi seide. **W**aact die sieke gelont. vweet die doden. **r**eynliche die malaerliche. werpe die viande wt. ghi hebt te vgreets ontfange geestet te vgreets. **D**ie ander sa ke is om stichticheit der gemeene kerke en der geene die tranē sū dert mit geloue te maken. so is somtijt somighen suidaren en ongerechta. ghe mensche gegeuen die gaue mirakelen te doen. **d**aer onse he nider ewangelie of spreekt veel selder come en leg gen wt wi in dien dage. **h**e he hebbe wi in dinen naem niet geworpen. **n**iet. hebben wi in dinē naem. die viande niet wrgeworpe en veel mir akelen gewrocht. **E**n dan selic hem gelien ic en heb v niet gheuet. **s**ceidit.

van nu ghi werkers
 der quaetheit. **E**n som
 tijt gesietter oec als die
 sieken en die gebroche wer
 den geen geloue en had
 de. dat daer om haer on
 gelouicheit wille ghee
 mirakelē gewoedij en
 mochten werden daer
 lucas inder ewangelie
 of seic **I**hs en mochte
 onder hem iude geen
 mirakelē doen om ha
 re ongelouicheit wille
 daer waren oec veel
 malaetsche mānen in
 isrl' onder heliseo de pro
 phete. en niemant vā
 hem allen en was ge
 teuichte dan naaman
 syrus allee. **D**ie derde
 manier van mirakelē
 te doen coemt oec wt
 vscaldunge en bedrueth
 enisse der
 boser
 geyesten. als yemant
 die in openbare sūde
 leuet. om dat vwonde
 ren der mirakelē ouer
 een heilich kuerche gods

gehoudē wert. en also
 dan dat nauolgē sijne
 sūde mede geradē wort
En daer wort oec in oet
 moedige wise. en helli
 ge gredelicheit onder
 die voete getreden. **O**f
 op dat die geen die die
 ganē der mirakelē waer
 ontfangē hebbe. ouer
 mids houerdie des her
 ten te swaerliker netter
 geworpen wordē. Aldus
 coemter dar mit aemroe
 piuge der onbekender
 namen. daerme geen
 doechde of en weer dat
 hem somtijt die bose
 gheest in geueynsthei
 den roept. **I**c berne. en
 heest hem redye of hi
 vren bescrene lichame
 vdiene worde. daer of
 gescrene staet in een
 van moyses boeken
Ist datter een yhere
 onder v opstaet. of ye
 mant die hem vmet
 dat hi een vishoe heest
 ghelien. en v te voren
 seic. dat teken en dat

wonder. datter noch geschien sel. en hier oec alto ghesae na sine woerden. en segge di laet oes gaen en dienē den vreden goden en volge hē die in niet en kennēte

En hoer des yherre of des diomers woerde niet want v hē v god proeft v op datter openbaer werde weder dat ghy hē in alle inwer herte. en in alle inwer sielen minc oec dat ghyus niet en minc

Inder ewangelie staet oec datter valsche kerstene en valsche yheren op sullen staen en grote reykenē ende wonder doen. dat daer in dwalinge geleic sullen werden. ja waert mogelijk die vcore gods

Hier om en sel **n** die gren die die begeren in dese inwer sielen niet v wonderē oec nauwe merken. of si haer gebreke vwoenen hebben. en in ver

beteringe vaerre sate volcomen sijn. dat me want om eens anders geloue. noch om eniger ander sake wille. niet na eens ygelincs vlncheit. vander genaden gods vleur wort

Dit is die geestelike wylly die van **s** paulus cantant geheiten is. en he uctie bouē alle tougē der menschen en der engeleu bouē alre vollicheit des geloues. dat oec die berge mach doen v setten. bouē alre kunsten en yheren. bouē alle dat goet den arme te geuen. en bouē der ymen der martclaren gheset

want doe hi menigerhande manier der gaenen gods outerscheiden hadde. hoe dat den ene gegreue waer leuige der wylheit. den andere woerde der kunstē. den derde ygeloue. den vierde die

ghenadē der ghelouche
 • den visten mirakelen
 te werke. En hi doe hi
 van deser caritate seg
 gen soude sere de luse
 bouen alle dese gauen
 • als ghi merke moget
 daer hi seide. **N**och wile
 ic v boue manne enē ho
 geren wech. daer hi daer
 lic in bewijst dat die ou
 ste volcomē salicheit
 niet inder mirakelē te
 werke. mer in die puer
 heit ter caritate gelege
 is want alle die ander
 gauē sellen te niet gae
 • mer die caritate sel ewe
 lic bliuen. **H**ier om en
 plaghē onse vaderē die
 werke der mirakelen
 niet te begeren. en alle
 hadde hem god gege
 uen si en woude nē niet
 oefnen. heren was.
 datte die vterste noet da
 si niet voer hi en moch
 ten daer toe dwanc. **I**n
Als ons gedencke
 mach dat die alre
 macharius die inder

woesthuc woende. enē
 doede inwechede. want doe
 een ongelouich mā mit
 scalcher conste. die puer
 heit des geloefs pinde
 te wederuechten. en ee
 groot deel volcs daer in
 bedrogen had. was de
 se vader vande goete ge
 louigen gebeten. dat hi
 die simpelheit des volcs
 van egypte van desen
 ongeloue vlossen wou
 de. En doe dese ongelou
 ge man aristotiles sub
 tyl conuen voert wou
 de hale. en daer niete di
 punieren andwoerde he
 dese heilige macharius
 mit enen conte woerde
 daer hi niete dwouwen
 wert. **D**ie **S** paulus se
 dat rike gods en is niet
 woerden niet geuehen
 mer inder cracht der
 doechden. **N**aer ons gae
 tot enē kerchof en aen
 roepen den naem des
 heren. op den ierde de
 te die wi vunde en laet
 ons aller gelouene

witte werken onse ghe
loue bewisen. Op dat die
leerughe des rechten ge
loues. en die claerre
wysheit niet mit dispe
tieren der woerde. mer
mit teachten der mira
kelen bewisen moghe
Doe dat die ongelou
ghe hoerde wort hi vo
alle dat volc niet groter
soemmen beuange en
scheen of hi die vor
waerde woude aengae
mer v beide tot des ande
ren daechs. mer des an
deren daechs. doe alle
dat volc totter seluer ste
den om dat te sien vga
dat was. wort hi van
sijn selfs ongelouich
dusert en vloech mit
egypte. En doe die hei
lige macharius mit
alle sin volke totter
voerde toe na hem ge
wacht hadde. en vna
dat hi heen gelopen
was. nam hi dat volc
dat om hem bedrogen
was. en ghinc tace me

de torenen graue. **N**
was in egypte een ma
mer. dat dat water dat
laut alle iace een lange
tijt placht te beulopen
datmen gheen tode gra
uen en mochte. mer al
le die geen die stouen
plachme te balsamen
thent dat water na sijn
re tijt en wech gelopen
was. **D**oe ghinc die hei
lige macharius bi ene
van dien tode die lan
ge getome was staen
en seide. **O** mensche. **O**
die hereticus die een
kint der vdoemnisse
is. hier niet mi getome
hadde. en ic voer hem
ten name xpi mijns
godts aengeroye had
of hi voer alle dit volc
dat van hem bedrogen
was yet op woude trac
toe stont hi op en ande
woerde hem ia hi. doe
vraechde hem die abe
macharius. **w**ar hi pla
gt te toen. doe hi des le
uens gebuude. of m

wat tiden dar hi was
 en of hi den naem xpi
 bi sinre tyt yet beken
 uer had. hi antwoerde
 dar hi bider onder conu
 gen tiden geleuet had
 mer vanden namexpi
 had hi binē sinre tyt
 nie gehoert. Doe seide
 hem die heilige macha
 rius. **S**laep weder in vie
 den mitte andere in dine
 graue thent dattu van
 xpo in dat eynde der wer
 elt weder vweert werr
 de. dese ghenade en dese
 graue der mirakelē also
 vie alt in hem was sou
 de licht altoes vholē heb
 ben gebleuen hadde die
 noet des gemeens laus
 dar in vlesen was. ende
 die grote deuocie. en die
 reyne minne die hi tot
 xpm hadde tot dese mir
 akel niet gedwongen
 En hier toe en mochte
 die ydel glorie niet ge
 brocht hebben mer dar
 hi wort vander minen
 xpi en vande orbac

des volcs daer toe ghe
 brocht. Aldes gheue leest
 men inder conuige boe
 ke. hoe dar heliyas ouer
 vande hemel bade daer
 die offerhande of bade
 de. op dar hi dar volc.
 vander valscher ythe
 ten leringe vloste mocht

De xxiiij cap
 Des gheuecs vinn
 den wi van ene vader
 die om sinre onoselly
 willen die simpel abra
 ham gheite was. en
 op een nit vter woelst
 nen in egypte quam
 wort hi omberinger
 van enen wue en mit
 veel scryens gedwon
 gen want haer hant
 was van gebreke der
 melke hi na door. hem
 hadde hem niet te su
 ken te genen. Doe na
 hi een helle mit water
 en sloech daer een rey
 ken des heilige cruus
 ouer en gaffen haer te
 drucken. En reduevoet
 worde haer droge bor

den van dien dranclic
wonderlic van mele
vloeyende **v cap**

Die selue abra
ham quam op
een dyt in een dyp daer
hi van veel volcs die
hem bespogde omwin
get was. en wulde he
enen mensche die niet
gaen en mochte want
sin been was ou me
nich iaer ydoret. ende
seide abraham vader
laet ons nu sien of tu
ee knecht gods biste.
en maec desen ghesont
op dat wi den name xpi
dien du oesenke mede
gelouen moge de rie
pe hi den name xpi aē
en recte des mans ver
durede **hanc** trou beē
wt. en rechteuoert wt
gelont En ghinc alle
blide van dien dat him
menigen iaren te vore
nie en dede **vi cap**

Die manne en sac
uen hem seluen
van desen mirakelen

niet toe. en geliede dar
ter vter ouferm hertic
heit gods quam ende
niet wt haerre ydieu
ten Als inden werke d'
apostele staet. daer si
seide **G**hi manne ghij
broeders. wat ywou
dert ghi y in desen. Of
wat siet ghi ons acu
als rechte of wi mit ou
ser cracht dese mensche
hadden doen wandren
also dat sut altemael go
te en niet hem selue toe
en saccucus **M**er somi
ghe mensche die va bin
nen gebroken sin ende
vande geloue te seiden
doen oec mirakelē als
hier voergesat is. daer
die apostele ontsach
den. en seide gebieder wi
sagen ene man den vi
ant wriwerpen. die ons
niet en volget en wi v
bodeut hem En al ist
dat hem die he doe ant
woerde en seide y bie
det hem niet. want so
wie niet tegens v en is

die is mit v. **N**och want
 seide hi daer na vā al
 sulke mensche. voer
 waer ic en heb v niet
 bekenē. **S**oeder vā mi
 ghi werkers der quaer
 liet. **E**n daer om waer
 scauwede hi die geē die
 hi die gauen der mira
 kelen om der vdiēntē
 der heilicheit gegauen
 hadde. dat si hem daer
 in niet vheffen en sou
 den en seide. **E**n vblider
 v niet dat die vgaude
 v ondergeworpe wer
 den. **N**iet vblider v dar
 v namen mit hemel
 ghescreuen sijn. **vij**

En lesten doe die
 meyster der mir
 akele en alre doechde
 sijn iongeren wt seyn
 de. riep hise tot hem en
 bewijde hem daerlic
 wat hi woude. dat si
 wt icoren waerachtig
 ge nauolgers sou den
 leren. doe hi seide. **S**o mit
 en leere van mi niet
 dat ghi den vicut wt
 werpe. niet dat gi dē malaactē
 rom maect. niet dat gi dē blide

wer sie. niet dat ghi dē
 wden vwoet. want al
 idē dat ic alle lese din
 gen. **W**er so much van
 minen knechte werke
Noch want en sel hoer
 die menscheleke **g**roen
 geene wus toe serue. **A** **g**roen
 dat der godliker glorie
 allen toe hoert. **N**iet
 dit leert van mi. dat ic
 sach auoedich bin ende
 oetmoedich van herte
want dar is alle men
 sche gemerelic wel mo
 gelic te leren en te oe
 fene. **N**iet mirakelen
 te werke en is alre
 gheen noer. en en is
 alle mensche oet niet
 gegene. **N**iet om is
 oetmoedicheit alre doech
 den meyster en alre he
 melcher richtinghe
 een vast fondamentē
Sus een eyge grote
 gaue gods. **S**o wie dē
 goedertieren here niet
 in goedertieren heiden
 der teykenen. **n**iet in
 indiamicheide. en in

oetmoedichheid volgen
 die mach die mirakelē
 sonder seker werke oer
 die hem selue daer in v
 uest. al ist dar hi den na
 me xpi auroepe. noch
 taut en hoert hi xpo
 niet toe. want hi den
 meyster der oetmoedic
 heit mitte houerdige
 gemoede niet en vol
 get. want toe xps tot
 ter rechterhant sijn
 vaders opnoec liet hi
 sijn iongerē aldusta
 nigen testament doe
 hi seide. die gebot ge
 ue ic v. dat ghi malca
 der mint. Ende daer in
 sulle alle mensche ken
 nen. dat ghi mijn ion
 geren sint. ist dat ghi
 onderlinge minne hebt
 hi en seide niet ist dat
 sake dat ghi alle teyke
 ne en mirakelē doet.
 mer ist dat ghi weerdig
 ghe minne toe malcan
 ter hebt die niemant
 houden en mach dan
 die sachten oedich en

oetmoedich sijn. Hier
 om plagen onse vaders
 te seggen datter min
 mermeer vrome mo
 nike en ware. noch v
 ycler glorie ledich die
 hem selue beswoeres
 der viande voerde men
 schen makede. En beroe
 den hem. datse die of
 die genade ontfangen
 hadden. En hier om so
 wie enich deser mira
 kelen doet daer om en
 is hi niet te loue oer
 ist sake dat hi oetmoe
 dich is. en die lede ter
 caritaten beke. als s
 paulus seit. daer na sel
 men vragen. **viii**

En nider waerheit
 den onacht der on
 sumerheit wt onse ey
 genen vleische te roden
 is meerre. dan die vi
 ant wt vreemden lich
 amē te vdrue. En die
 vwoedige toernicheit
 mitter dueden der lid
 samicheit te bedwinge
 is een groter teyke dan

den punte der lichte
te ghebeden. Die loade
like droevicheit ons
gemoet. wt ons sel
uen te sluen is meer
re. dan eens anders
lichaemlike siecte te
gheuefen. **H**er is een
veel hoger wechde en
een meerre voertgac
ouler eygenre sielen
qualen te genefen. da
eens weemid lichaem
waur also veel is o
fer sielen salicheit edel
re. als si bouen de vlei
sche sijn. en hoe si va
edele substancie sijn
hoe hoer val scadeh
ker is. **x capitel**

On desen mira
kelen was den
heiligen apodelé ghe
set. dat si niet en soude
vbliden. dat hem die
viande onderdanich wa
ren. want dat en vro
dte haer machte niet
mer die crachte des na
men gods. **E**n daer om
en moeste si hem selue

des niet seuerche. dat
alleen die godlike mo
genheit werct oer si.
moeste hem wel vblide
vander iureliker puer
heit haers herten. en
haers leuens. daer
haer namen om in de
hemel vdiende ghesce
uen te wesen. **x cap**

Dit selue betuuche
ons die heilighe
pafincius. die van de
engel gods onderwilt
was. **D**ese vader had
also menich iaer in
groter strengicheit ge
leuet. dat hi gewaent
vade van alle stricke
der vleyschelijker begeer
te altemael vloest te
wesen. want hi die be
coninge der viande in
hi langhe mede gestre
den hadde te boue ge
come was. **O**p een me
de somige heilige he
lige vaderen wt hem
getomen waren. en
in hem nader gewoen
ren. pap of hi bevade

soude vberude hi in dat
 vuer sijn hant **Doe**
 wert hi seer droeuich
 en began in te hale en
 on te leggen in hē seluē
 waer om dattet vuer
 genen vrede mit hem en
 hadde **En** doch der vian
 de aenstadinghe die
 swaerre waren voer
 hem weken **Of** hoe sel
 mi inde airtelike oer
 del gods dat onlesliche
 like vuer laten liden en
 mi nu die tijdelike cley
 vuer van buet niet ge
 spaert en heeft **Doe** hi
 in aldustanige gedach
 ten beduict sat. wor
 hi ontslap. en daer
 quam een engel gods
 tot hem en seide **Vas**
a. waer om bistu al
 dus droeuich dat die
 eerliche vuer di niet
 niet vrede en laet **Gude**
 doch die vleischelike
 beweginge. noch in
 omel luyden sijn
 en en is noch niet al
 te wullen gewest **Gude**

also is oche als die wor
 tele des onnaerts in diue
 moighe leue. so en sel
 die waerheit te vuer
 nimmermeer miti ver
 suenen. thent du alle
 die onwendighe bewe
 ginge in di seluē beuon
 ste geleschet te wesen
En wiltu die waerheit
 weten oft also is. so
 gaue en nem te naec
 te suuerlike maget bi
 di. en alstu die hebste
 moechstu dan die dilly
 dings herte onbewech
 gelic houde en du ge
 noelste dat alle vleis
 like begierlichkeiten in
 di gedoot bliue. dan
 sel di die vlame des tir
 teliken vuers onscade
 lic wesen en goederne
 ren. als si den kindere ^{die}
 was die te babilonie
 in nabugodonozers
 ouen geworpe waren
Doe die onde vader va
 den engel gods aldus
 onderwilt was en won
 te hi alvalke lidenken

niet onderuünd. en al
 so besueke. mer hi vra
 ge sin ~~conscience~~ eyghen
 consciencie en onder
 sochte die puerheit sijn
 herren en vant dar hi
 hem selue van allulki
 ghinicheit niet vmette
 en dorste en seide. het
 en is geen wonder al
 uwin ic die stride der
 bofer geesten. die ic on
 meerre hiet dan die stri
 de des vleischs dar ic die
 veruuinge des vuers n
 noch beuoede. want
 het is een meerre doech
 te en een hogher gena
 de. die wortelē der on
 suuerheit midē vleisch
 te leschen. dan die acu
 stridunge der viande die
 van binen acuallen
 mitter macht der doech
 ten gods te vdrinen
 Hier ende dese vader
 die collacie vande wer
 ke der warachigher
 mirakelen. en seynde
 de ons voert totte ou
 den iosephs telle die

bi na les nule yā dāē
 stont **o o o o o**
Deo gracias **o o**
Alleluja **o o**

Dit boec wert gefareuen
 en ghesynde int jaer ons
 heren m cccc en liij op
 S' iohans auont te mid
 somer

Dit boec hoert totten be
 stote conuent van S' ag
 metē te rienen wīde vō
 die scrifster en leest om
 gods willē een zue maria

